

कृषिशास्त्र

परिभाषा कोश

भाषा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन

कृषिशास्त्र परिभाषा कोश

भाषा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
१९८३
(पुनर्मुद्रण) १९८७

१५ ऑगस्ट १९८३

डिसेंबर १९८७ पुनर्मुद्रण

किंमत : पंधरा रुपये

मुद्रक :
व्यवस्थापक
मध्यवर्ती कारागृह मुद्रणालय
नागपूर.

कृषिशास्त्र परिभाषा समिति
(१९७२ ते १९७८)

अध्यक्ष

डॉ. रा. ज. कळमकर
मराठी विज्ञान परिषद, मुंबई
(२५ एप्रिल १९७४ पर्यंत)

डॉ. कृ. रा. ठाकरे
पंजाबराव कृषि विद्यापीठ, अकोला
(१९७४ ते १९७८)

सदस्य

श्री. कृ. र. सहस्त्रबुद्धे
पंजाबराव कृषि विद्यापीठ, अकोला

डॉ. सु. श. थोरात
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

डॉ. गो. का. झेंडे
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

डॉ. र. वि. पंडित
मराठी विज्ञान परिषद, मुंबई

श्री. पु. रा. चोपडे
मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी

श्री. शं. ल. रावते
मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी

श्री. वा. पां. लिमये
कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली

श्री. एस. व्ही. माजगावकर
कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली

सदस्य-सचिव

डॉ. न. ब. पाटील

प्रस्तावना

महाराष्ट्र राज्याच्या निर्मितीनंतर मराठी भाषेला राजभाषेचे स्थान मिळाले. साहजिकच महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठांत शिक्षणाचे माध्यम मराठी असावे हेही सर्वमान्य झाले. शिक्षण-क्षेत्रातील माध्यमाचे हे परिवर्तन कार्यक्षमतेने घडवून आणण्यात मुख्यत्वेकरून दोन अडचणी होत्या. पहिली अडचण म्हणजे शासकीय कामकाजासाठी व तांत्रिक विद्याशाखांसाठी आवश्यक असलेला पारिभाषिक शब्दसंग्रह हाताशी नव्हता. दुसरे असे की, निरनिराळ्या विद्याशाखां-तील विषय शिकवण्याकरिता आवश्यक असलेली पाठ्यपुस्तके व संदर्भ पुस्तके लिहिली गेली नव्हती. काही विद्यापीठांनी यादृष्टीने प्रयत्न केले परंतु ते त्यांच्यापुरते व मर्यादित स्वरूपात होते. सर्व विद्यापीठांतून समान आणि एकरूप परिभाषा वापरली जावी यासाठी शासनाने पुढाकार घेणे आवश्यक होते.

या सर्व गोष्टींचा सांगोपांग विचार करण्यासाठी ऑक्टोबर १९६७ मध्ये महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठांचे कुलगुरु व भाषा सल्लागार मंडळाचे सदस्य यांची एक संयुक्त बैठक शासनातर्फे घेण्यात आली. या बैठकीत भाषा संचालनालयाने विद्यापीठांतून शिकवल्या जाणाऱ्या शास्त्रीय व मानवविद्याविषयक विषयांची परिभाषा महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठांच्या सहकार्याने तयार करावी असे ठरले. संदर्भ ग्रंथांच्या व क्रमिक पुस्तकांच्या निर्मितीचे काम महाराष्ट्र राज्य विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळ यांच्याकडे सोपवावे असे ठरले.

वरील निर्णयाच्या अनुरोधाने भाषा संचालनालयाने शास्त्रीय व मानविकी विद्याशाखांतील भौतिक, रसायन, गणित, समाजशास्त्र, वाणिज्य यांसारख्या काही मूलभूत विषयांच्या परिभाषा समित्या प्रथम स्थापन केल्या व काही निदेशक तत्त्वे ठरवून या कामाला सुरुवात केली. या समित्यांवर सर्व विद्यापीठांचे प्रतिनिधी व विज्ञान परिषदेचे प्रतिनिधी, सदस्य म्हणून नेमण्यात आले. परिभाषा निर्मितीचे सुरुवातीचे हे काम अर्थातच कठीण होते. शिवाय, ही परिभाषा केवळ प्रादेशिक स्तरापुरतीच मर्यादित न राहता अन्य भारतीय भाषांनाही ती यथाशक्य स्वीकार्य व्हावी हा दृष्टिकोन ठेवणेही आवश्यक होते. त्यामुळे ही परिभाषा केंद्र सरकारने तयार केलेल्या परिभाषेशी मिळतीजुळती असावी असे धोरण ठरविण्यात आले. या शब्दनिर्मितीकरिता मराठी भाषेत तोपर्यंत तयार झालेल्या इतर शास्त्रीय विषयांवरील शब्द-कोशांचाही उपयोग करण्यात आला.

आतापर्यंत भाषा संचालनालयाने गणित, रसायन, समाज, वाणिज्य, तत्त्वज्ञान व तर्कशास्त्र, ग्रंथालय, शारीर, भूशास्त्र, भौतिक, शिक्षण, यंत्र अभियांत्रिकी, स्थापत्य अभियांत्रिकी व विद्युत अभियांत्रिकी या विषयांवरील परिभाषा कोश प्रसिद्ध केले आहेत. तसेच, जीवशास्त्र, अर्थशास्त्र, राज्यशास्त्र, धातुशास्त्र, भूगोल, शरीरक्रिया, भाषाशास्त्र व साहित्य समीक्षा या विषयांचे काम पूर्ण झाले असून तेही कोश यथावकाश प्रसिद्ध करण्यात येतील. प्रस्तुत कृषिशास्त्र परिभाषा कोश हा या प्रकल्पातील एक टप्पा आहे.

कृषिशास्त्र परिभाषा निर्मितीचे काम भाषा संचालनालयाने कृषिशास्त्र समिती नेमून हाती घेतले होते. महाराष्ट्रातील कृषि विद्यापीठे व मराठी विज्ञान परिषद यांच्या शिफारशी-नुसार कृषिशास्त्र समिती स्थापन करून भाषा संचालनालयाने कृषिशास्त्र परिभाषा कोशाचे काम हाती घेतले. या समितीच्या एकूण ४३ बैठकी घेण्यात आल्या व सुमारे १०,५०० इंग्रजी पारिभाषिक संज्ञांचे मराठी पर्याय निश्चित करण्यात आले.

डॉ. रा. ज. कळमकर हे प्रस्तुत समितीचे अध्यक्ष होते. त्यांचे २५ एप्रिल १९७४ रोजी अमेरिकेत दुःखद निधन झाले. समितीचे काम त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली सुरळीतपणे सुरू झाले होते.

अनेक तज्ज्ञ व मान्यवर व्यक्तींच्या सहकार्याने तयार झालेला हा कोश या क्षेत्रातील प्राध्यापक, लेखक व विद्यार्थी यांना तसेच या विषयाची आस्था असणाऱ्या अन्य व्यक्तींना व सर्व संबंधित शासकीय विभागांना उपयुक्त व मार्गदर्शक ठरेल असा विश्वास वाटतो.

परिभाषेची उपयुक्तता प्रत्यक्ष वापराने सिद्ध होत असल्याने कालांतरानेच तिचे मूल्यमापन होऊ शकेल.

न. ब. पाटील
भाषा संचालक,
महाराष्ट्र राज्य

दोन शब्द

भाषा संचालनालयाने १५ ऑगस्ट १९८३ रोजी "कृषिशास्त्र" परिभाषा कोशाची प्रथम आवृत्ती प्रकाशित केली होती. प्रस्तुत आवृत्तीच्या प्रती लवकरच संपल्यामुळे आता या कोशाचे पुनर्मुद्रण करण्यात आले आहे.

प्रस्तुत विषयाची पाठ्यपुस्तके लिहिताना हा परिभाषा कोश उपयुक्त ठरेल. त्याचप्रमाणे या विषयाचे सुलभपणे आकलन होण्याच्या दृष्टीनेही तो सहायक ठरेल अशी आशा आहे.

[**प. ग. पाटील**]
भाषा संचालक,
महाराष्ट्र राज्य.

मुंबई
दिनांक ३ डिसेंबर १९८७.

शब्दकोशाबद्दल

शेती हा आपल्या देशातील ७० टक्के लोकांचा व्यवसाय आहे. खेड्यातील लोकांचे तर हेच उपजीविकेचे एकमेव साधन आहे. शेतीची भरभराट झाली तर खेड्यात राहणाऱ्यांचे आणि शेतीशी निगडित उद्योगधंद्यात काम करणाऱ्यांचे जीवनमान सुधारेल. शेतीची भरभराट ही संशोधनावर आधारलेल्या आधुनिकीकरणावर अवलंबून आहे. आज कृषिशास्त्र इंग्रजी माध्यमातून शिकविले जाते. त्यामुळे ह्या विषयातील संशोधन-फलितेही इंग्रजी भाषेत तयार होतात. शेतीच्या विकासासाठी आवश्यक असे ज्ञानभांडार इंग्रजी भाषेत आहे. पण ज्यांच्यासाठी हे ज्ञानभांडार निर्माण केले जाते त्या लोकांची मायबोली महाराष्ट्रात मराठी आहे. त्यामुळे शेतीविषयक आधुनिक संशोधन मराठी भाषेत होणे आवश्यक आहे. शिक्षणाचे माध्यम मातृभाषा हे असावे हे मत आता सर्वमान्य झाले आहे. याच धोरणानुसार कृषि विद्यापीठांच्या कायद्यात कृषिशास्त्र शिक्षणाचे माध्यम मराठी असावे असे म्हटले आहे. मराठीत कृषिविषयक पुस्तके नाहीत. महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळाच्या सहाय्याने अशी पुस्तके तयार करण्याची एक योजना माझ्याकडे सोपवण्यात आली होती. या कामासाठी इंग्रजी शब्दांना योग्य असे मराठी शब्द लेखकांना उपलब्ध करून देणे आवश्यक होते. परंतु असे कोश नसल्याचे माझ्या लक्षात आले. भाषा संचालनालयाने या अगोदरच शास्त्रीय व तांत्रिक शब्दावलीचे काम हाती घेतले होते. परंतु कृषिशास्त्राच्या परिभाषा कोशाच्या अशा कामाला १९७१ पर्यंत सुरुवात झाली नव्हती. त्यावर्षी महाराष्ट्रातील सर्व कृषि विद्यापीठातील प्रतिनिधींची एक कृषिशास्त्र परिभाषा समिती नेमण्यात आली. या समितीने हा शब्दकोश आता तयार केला आहे.

हा शब्दकोश करताना इंग्रजी शब्दांचा भावार्थ पर्यायी मराठी शब्दांत आणणे आवश्यक होते. तसेच, कृषिशास्त्र हे व्यावहारिकदृष्ट्या महत्त्वाचे शास्त्र असल्यामुळे व्यवहारात प्रचलित असलेल्या मराठी रूढ शब्दांचाही विचार करणे आवश्यक होते. ह्या शब्दांची माहिती कृषि महाविद्यालयात कार्य करणाऱ्या प्राध्यापकांना कृषि विस्तार शिक्षणाच्या माध्यमातून झाली होती. त्यांच्या ज्ञानाचा फायदा घेण्याच्या उद्देशाने समितीच्या बैठकी निरनिराळ्या कृषि महाविद्यालयांत घेण्यात आल्या. त्यामुळे ह्या शब्दकोशात व्यवहारात रूढ झालेले बरेच शब्द आढळतील. कृषि-विषयक शब्दांचे भांडार वाढवण्याला ह्यामुळे अनायासे हातभार लागला. विषय समजावून घेणेही व्यवहारातील ह्या शब्दांच्या उपयोगामुळे सुलभ झाले. महाराष्ट्राचा विस्तार फार मोठा आहे. दर १२ कोसांवर भाषा बदलत असते. त्यामुळे निरनिराळ्या विभागात एकच वस्तू निरनिराळ्या नावांनी ओळखली जाते. उदा. विदर्भात ज्याला "डवरा" म्हणतात त्यालाच पश्चिम

महाराष्ट्रात "कोळप" म्हणतात. त्यामुळे ह्या शब्दकोशात हे दोनही शब्द एकार्थाचे असे दिले आहेत. कृषिशास्त्राचा संबंध इतर शास्त्रांशी (जसे रसायनशास्त्र, भौतिकशास्त्र, मानसशास्त्र, संख्याशास्त्र इ.) येत असल्यामुळे ह्या शास्त्रांचे जे नवीन पारिभाषिक शब्द तयार झाले त्यांचाही समावेश प्रस्तुतच्या कोशात करण्यात आला आहे. असे करताना पारिभाषिक एकरूपता कटाक्षाने साधण्यात आली आहे.

कृषिशास्त्रातील सर्वच इंग्रजी शब्दांना अगदी योग्य असे पर्यायी शब्द तयार केले आहेत असा प्रस्तुत कृषिशास्त्र परिभाषा समितीचा दावा नाही. या कोशात सुधारणेला अजून बराच वाव आहे हे येथे प्रामाणिकपणे कबूल करावे लागेल. ह्या प्रयत्नामुळे ह्या विषयाला केवळ चालना मिळाली आहे एवढेच. पुढील संस्करणात ह्या शब्दकोशातील दोष कमी होतील आणि कोशाची उपयुक्तता वाढेल या दृष्टीने प्रयत्न करण्यात येतील. यासाठी ह्या शब्दकोशाचा उपयोग करणाऱ्या सर्व ज्ञानवंतांनी हा कोश आणखी परिपूर्ण करण्याच्या दृष्टीने त्यांच्या सूचना काही असल्यास, त्या भाषा संचालक, महाराष्ट्र राज्य यांच्या कार्यालयाला पाठवाव्या अशी विनंती आहे.

कृ. रा. ठाकरे
कुलगुरु
पंजाबराव कृषि विद्यापीठ, अकोला.

अकोला
१ जुलै १९८३

भाषा सल्लागार मंडळाने वैज्ञानिक व तांत्रिक परिभाषेच्या निर्मितीसाठी आधारभूत म्हणून ठरवून दिलेली 'निदेशक तत्त्वे'

शास्त्रीय व तांत्रिक परिभाषा निर्मिती करताना केंद्र सरकारने जी तत्त्वे प्रमाणभूत म्हणून स्वीकारली ती सर्वांनाच मान्य होण्यासारखी आहेत. मराठी परिभाषा निर्मितीसाठी हीच तत्त्वे निदेशक तत्त्वे म्हणून स्वीकारण्यात आली आहेत. ती पुढीलप्रमाणे :

१. **शब्दसंग्रह व पर्याय.**—पुणे विद्यापीठ, माध्यमिक शिक्षण मंडळ व इतर विज्ञान संस्था यांनी तयार केलेले शब्दसंग्रह व प्रचलित पर्याय हेही विचारात घ्यावेत.

२. **आंतरराष्ट्रीय संज्ञा.**—'आंतरराष्ट्रीय संज्ञा' या शक्यतोवर त्यांच्या इंग्रजी स्वरूपातच ठेवाव्यात व त्यांचे मराठी भाषेत लिप्यंतरण करावे. आंतरराष्ट्रीय संज्ञांत साधारणतः पुढील गोष्टींचा समावेश होतो:—

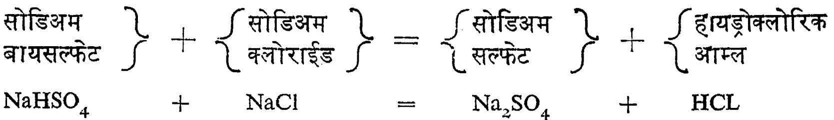
(अ) मूलद्रव्ये आणि संयुगे (महत्त्वपूर्ण पदे, उपपदे, वगैरेंसह) यांची नावे. ही नावे लिप्यंतरित करून देताना नावांपुढे त्यांची संकेतचिन्हेसुद्धा द्यावीत.

जसे.—हायड्रोजन (H), कार्बन (C).

मात्र मूलद्रव्ये आणि संयुगे यांसाठी वापरण्यात येणारी संकेतचिन्हे व संक्षेप इंग्रजी लिपीत जसेच्या तसेच ठेवावेत.

जसे.—किरणोत्सारी थोरिअमचा समस्थानीय 90th^{228}, निकोटीन $C_{10}H_{14}N_2$.

रासायनिक चिन्हांकित समीकरणे, त्यांची इंग्रजीतील संकेतचिन्हे जशीच्या तशी ठेवून पुढीलप्रमाणे द्यावीत:—

गंधक, रुपे, तांबे, कथील, पारा, जस्त, शिसे, इत्यादी रूढ शब्द वर्णनात तसेच ठेवावेत; परंतु रासायनिक संयुगांची नावे देताना ती त्यांच्या प्रचलित नावांप्रमाणेच द्यावीत.

(ब) वजने, मापे आणि परिमाणे. जसे.—कॅलरी, अॅम्पिअर, वगैरे.

(क) विशेषनामे व त्या नामांवरून घेतलेल्या संज्ञा मूळ भाषेतील त्यांच्या उच्चारानुरूप लिहाव्यात.

जसे.—फॅरनहीट श्रेणी (फॅरनहीट), व्होल्टमीटर (व्होल्टा), अॅम्पिअर (अॅम्पिअर).

(ड) वनस्पतिशास्त्र, प्राणिशास्त्र, भूशास्त्र इत्यादींसारख्या शास्त्रीय विषयांमधील द्विपद नामसंज्ञा.

(इ) रेडिओ, पेट्रोल, रडार, इलेक्ट्रॉन, न्यूट्रॉन, प्रोटॉन यांसारखे नवीन शब्द.

(फ) गणित व इतर शास्त्रांमध्ये वापरण्यात येणारे संख्यांक, संकेतचिन्हे, सूत्रे, वगैरे.

जसे.—Sin., Cos., Tan., Log.

तथापि, वर निर्दिष्ट केलेल्या पारिभाषिक संज्ञांपैकी पुष्कळशा संज्ञांना मराठीत योग्य पर्याय असून ते शाळा व महाविद्यालये इत्यादींत कित्येक वर्षांपासून रूढ झाले आहेत.

जसे.—ऑक्सिजन–प्राणवायु, कॅलरी–ऊष्मांक, Sin.–ज्या, Cos.–कोज्या, वगैरे.

तेव्हा आंतरराष्ट्रीय संज्ञा त्यांच्या इंग्रजी स्वरूपात जशाच्या तशा लिप्यंतरित करून देताना त्याबरोबरच त्या संज्ञांना मराठीत रूढ असलेले पर्याय देखील द्यावेत.

३. जी संकेतचिन्हे असतील ती त्यांच्या आंतरराष्ट्रीय स्वरूपातच राहू द्यावीत. तथापि, संज्ञांचे संक्षेप देवनागरी लिपीतून दर्शवावेत. "Cm." म्हणजे "सेंटिमीटर" या संज्ञेचा संक्षेप सें. मी. असा देवनागरी लिपीत द्यावा.

४. वैज्ञानिक व तांत्रिक पारिभाषिक शब्दांसाठी पर्यायांची निश्चिती करताना, अर्थाची निश्चितता व सुबोधता यांवर अधिक भर द्यावा व मराठी भाषेच्या प्रकृतीशी अविरोधी असे व शक्यतोवर भारतीय भाषांत वापरता येतील असेच पर्याय निवडावेत.

५. विवक्षित वैज्ञानिक शब्दांसाठी जे देशीय पर्याय मराठी भाषेत प्रचलित आहेत ते आणि सर्वसाधारणपणे वापरण्यात येणारे पर्याय तसेच राहू द्यावेत.

६. विदेशी भाषांमधील जे शब्द मराठी भाषेत प्रचलित आहेत ते तसेच ठेवावेत.

जसे.—मशीन, इंजिन, मीटर, लिटर, वगैरे.

७. हे पर्याय मराठी व्याकरणानुसार प्रातिपदिक रूपात द्यावेत.

८. **मिश्र शब्दांची निर्मिती.**—वैज्ञानिक परिभाषा तयार करताना Pasteurisation "पाश्चरीकरण", Voltage "व्होल्टता" अशांसारखे मिश्र शब्द बनवणे हे भाषेच्या स्वाभाविक प्रवृत्तीस अनुसरून असल्यामुळे गरजेनुसार असे शब्द तयार करावेत.

९. जरूर तेथे समान अर्थी पारिभाषिक शब्दांची कुळे लक्षात घेऊन मराठी पारिभाषिक शब्द निश्चित करावेत.

कोश परिचय

कोशाची रचना पुढीलप्रमाणे आहे :—

इंग्रजी शब्द व शब्दानुक्रम :—इंग्रजी शब्द देताना मुख्यत्वेकरून Chambers Technical Dictionary व Webster's New International Dictionary यांचा, तसेच या विषयाशी संबंधित असलेल्या अन्य कोशांचा वर्णलेखन (spelling) इत्यादींसाठी आधार घेतला आहे.

इंग्रजी शब्दजाती :—प्रत्येक एकेरी संज्ञेपुढे तिची शब्दजाती दर्शविली आहे. (जसे :—*n.*; *adj.*; *v.t.*; *v.i.* इ.) इंग्रजी दोन किंवा अधिक शब्द असलेल्या संज्ञेपुढे शब्दजाती दर्शविलेली नाही.

विषयनिर्देशक संक्षेप :—एखादी इंग्रजी पारिभाषिक संज्ञा विशिष्ट पोटविषयाशी संबंधित असेल तर पर्याय देण्यापूर्वी तो विवक्षित विषय दर्शविणारा संक्षेप इंग्रजी इटॅलिक मुद्राक्षरात दिला आहे.

पर्याय, अर्थच्छटा, स्पष्टीकरणे :—इंग्रजी संज्ञेपुढे शब्दजाती, विषयनिर्देशक संक्षेप (असल्यास) दिल्यानंतर तिचे एक किंवा अधिक मराठी पर्याय दिले आहेत. पर्याय देताना वेगवेगळ्या अर्थच्छटा असल्यास त्यांना क्रमांक दिले आहेत. काही ठिकाणी अर्थ अधिक स्पष्ट व्हावा म्हणून पर्यायापूर्वी कंसात इंग्रजी स्पष्टीकरण दिले आहे किंवा काही ठिकाणी पर्यायानंतर कंसात मराठी स्पष्टीकरणही दिले आहे. पर्यायांचा वापर यथार्थपणे व्हावा यासाठी आवश्यक तेथे कंसांत, "as in :" असे देऊन त्या पर्यायाचा उपयोग करून दाखवला आहे.

मराठी शब्दजाती :—इंग्रजी संज्ञेपुढे शब्दजाती दर्शविली असल्याने व त्यानुसार मराठी पर्याय घेतला असल्याने मराठी शब्दजाती वेगळी दर्शविली नाही.

लिंगनिर्देश :—(१) प्रत्येक मराठी एकेरी पर्यायापुढे तो नाम असल्यास लिंगनिर्देश केला आहे. (२) इंग्रजी संज्ञा एकेरी असल्यास तिच्या जोडशब्द असलेल्या मराठी पर्यायापुढे लिंगनिर्देश केला आहे. (३) इंग्रजी अनेकवचनी जोडशब्दाच्या मराठी पर्यायापुढेही लिंगनिर्देश केला आहे.

शब्दकुळे :—शब्दकुळांतील शब्दांची आधारभूत कल्पना एकच असते, परंतु त्यांतील शब्द सूक्ष्म अर्थच्छटा व्यक्त करून आपली भिन्नता दर्शवितात. असे शब्द त्यातल्या महत्त्वाच्या शब्दाखाली पर्यायानंतर *cf.* असे दर्शवून एकत्रितपणे दिले आहेत. तसेच त्या शब्दकुळातील शब्द, कोशात त्यांच्या वर्णक्रमानुसार योग्य त्या ठिकाणी दिले आहेत व तेथे *cf.* असे म्हणून ज्या इंग्रजी संज्ञेखाली हे कूळ आले आहे त्या इंग्रजी संज्ञेचा निर्देश केला आहे. उदा. पृ. १८ वरील boulder हे कूळ पहावे. अशा तऱ्हेने शब्दकुळाखाली सर्व शब्द एकत्र आगण्याच्या या पद्धतीचा अभ्यासकांना उपयोग होऊ शकेल.

जोडसंज्ञा :—काही महत्त्वाच्या पारिभाषिक जोडसंज्ञांखाली या संज्ञांतील इतर महत्त्वाचे प्रकार दर्शविणाऱ्या संज्ञा एकत्र आणल्या आहेत. उदा. पृ. १५ वरील bean ही संज्ञा पहावी. याही पद्धतीचा अभ्यासकांना उपयोग होऊ शकेल.

समानार्थी शब्द :—काही इंग्रजी शब्द जवळजवळ समानार्थी असल्याने त्यांना मराठी पर्याय देताना हे शब्द समानार्थी आहेत हे दर्शविण्यासाठी एकाच ठिकाणी दिले आहेत. ज्या शब्दासमोर पर्याय दिला आहे त्या शब्दासमोर कंसात (*also*) असे देऊन दुसरा समानार्थी शब्द दर्शविला आहे व कंसातील शब्द त्याच्या वर्णक्रमानुसार ज्या ठिकाणी आला असेल त्या ठिकाणी त्या शब्दासमोर = अशी खूण दर्शवून पर्याय ज्या शब्दासमोर दिला आहे तो शब्द दर्शविला आहे. त्याचप्रमाणे इंग्रजी शब्दाच्या वर्णलेखनात (spelling) थोडा फेरफार असलेले इंग्रजी शब्दही वरील पद्धतीनेच दर्शविण्यात आले आहेत.

संक्षेप सूची

adj.	..	adjective
Ag. Eng.	..	Agricultural Engineering
Agric.	..	Agriculture
A. H.	..	Animal Husbandry
Anat.	..	Anatomy
Bot.	..	Botany
Carp.	..	Carpentry
Chem.	..	Chemistry
cf.	..	compare
Cyt.	..	Cytology
Econ.	..	Economics
Gen.	..	Genetics
Geog.	..	Geography
Geol.	..	Geology
Hort.	..	Horticulture
Math.	..	Mathematics
Med.	..	Medicine
Min.	..	Mineral
n.	..	noun
Pathol.	..	Pathology
Phys.	..	Physics
Physiol.	..	Physiology
pl.	..	plural
sing.	..	singular
Vet.	..	Veterinary
v.i.	..	verb, intransitive
v.t.	..	verb, transitive
v.t. & i.	..	verb, transitive and intransitive
Zool.	..	Zoology
अ.व.	..	अनेकवचन
न.	..	नपुंसकलिंग
पु.	..	पुल्लिग
सा.	..	सामान्य लिंग
स्त्री.	..	स्त्रीलिंग

कृषिशास्त्र परिभाषा कोश

A

abdomen, *n.* उदर (न.)
abdominal viscera, उदर आंतर अंगे
Ablemosechus Esculentus, *Bot.* (lady's finger) अॅब्लेमोसेचस् एस्क्युलेंटस् (भेंडी)
Ablemosechus Manibot, *Bot.* अॅब्लेमोसेचस् मॅनिबॉट (रानभेंडी)
abnormality, *n.* अपसामान्यता (स्त्री.), अस्वाभाविकता (स्त्री.)
abnormal milk, अस्वाभाविक दूध
abnormal presentation, अपसामान्य गर्भ-प्रस्तुति
abolition of zamindari, जमीनदारी उन्मूलन
abomasum, *n.* जठरिका (स्त्री.)
abortion, *n.* १ गर्भपात (पु.) २ अपूर्णविकसन (न.)
abrasion, *n.* अपघर्षण (न.)
abscess, *n. Med., Zool.* विद्रधि (पु.), गळू (न.)
abscess knife, गळू कापण्याचा चाकू
abscond, *v.i.* उडून जाणे
absentee landlord, अन्यत्रवासी क्षेत्रस्वामी
Absidia Glauca, अब्सीडिआ ग्लॉका
absolute, *adj.* निरपेक्ष, केवल
absolute deviation, निरपेक्ष विचलन
absolute frequency, केवल वारंवारता
absolute measure of dispersion, केवल अप-स्करण माप
absolute population, पूर्ण गणसंख्या
absorbing complex, अवशोषी संमिश्र
absorption, *n.* १ शोषण (न.) २ अवशोषण (न.)
absorption loss, अवशोषण हानि
absorption of nutrients, पोषकद्रव्यांचे शोषण
absorptive, *adj.* अवशोषी
abstract, *n.* सारांश (पु.), सार (न.)
Acacia arabica, *Bot.* (babul or gum tree) अॅकेशिआ अरेबिका (बाभूळ)
Acacia catechu, *Bot.* अॅकेशिआ कॅटेच्यु (खैर)
Acanthiophilus helienthi, अॅकेन्थिओफिलस हेलिअेन्थी
acaricide, *n.* वरूथिनाशक (न.)
accelerated erosion, त्वरणित धूप, त्वरणित झीज
accelerator, *n.* (*also* activator) १ त्वरणित्र (न.) २ त्वरक (पु.)
accessory, *adj.* सहायक
accessory organ, सहायक अंग
acclimatization, *n.* पर्यनुकूलन (न.)
acclimatized variety, पर्यनुकूलित वाण, पर्यनुकूलित जात
accumulation of salt, १ क्षार संचय २ लवण संचय
acentric, *adj.* अकेंद्री, अकेंद्र–
acervulus, *n. Bot.* अॅसरव्हुलस (पु.)
acetabulum, *n. Zool.* उलूखल (न.), उखळ (न.)
acetic acid, *Chem.* अॅसेटिक आम्ल
acetoin, *n. Chem.* अॅसीटॉइन (न.)
acetonaemia, *n.* अॅसीटोनेमिआ (पु.), आम्ल-रक्तता (स्त्री.)
acetone, *n. Chem.* अॅसीटोन (न.)
Achaea janata, १ (castor semi-looper) अॅकिआ जॅनेटा (एरंड अर्धवलयी अळी) २ (fruit sucking moth) अॅकिआ जॅनेटा (फल-शोषी पतंग)
Achromobacter radiobacter, अॅक्रोमोबॅक्टर रेडिओबॅक्टर

acid, *n. Chem.* आम्ल (न.)
acid clay, अधिसिलिक चिक्कणमाती, अधिसिलिक माती
acidic, *adj. Chem.* आम्लधर्मी
acidic anhydride, ॲसिडिक ॲनहायड्राइड
acidic rock, अधिसिलिक खडक
acidic soil, आम्लधर्मी मृदा
acidimeter, *n. Chem.* आम्लमापी (पु.)
acidity, *n.* आम्लता (स्त्री.)
acidity test, आम्लता चाचणी
acidoid, *n.* मृदा आम्ल (न.)
acidosis, *n.* रक्त आम्लता (स्त्री.)
acid soil, आम्ल मृदा
acid value, आम्लांक (पु.), आम्लमान (न.)
acinus, *n.* (alveolus) कोष्ठक (न.)
acme harrow, ॲक्मी वखर, ॲक्मी कुळव
acquired character, *Bot., Zool.* उपार्जित लक्षण, उपार्जित वैशिष्टय, संपादित लक्षण, संपादित गुणधर्म
acquired immunity, उपार्जित प्रतिक्षमता
acquisition, *n.* संपादन (न.)
Acrasia, *n.* (*also* Acrasiale) अक्रेशिआ (पु.)
acre, *n.* एकर (पु.)
acreage, *n.* एकूण एकर (पु.अ.व.), एकरी क्षेत्रफळ (न.)
acre-foot, *n.* एकर-फूट (पु.)
acre-inch, *n.* एकर-इंच (पु.)
acre value, एकर मूल्य
actinomycosis, *n. Bot., Zool.* ॲक्टीनोमायकॉसिस (पु.)
action, *n.* क्रिया (स्त्री.)
activated charcoal, सक्रियित लोणारी कोळसा
activated sludge, १ *Agric.* सक्रियित अवपंक २ (sewage) सक्रियित अवमळ
activation, *n.* सक्रियण (न.)
activator = accelerator
active *adj.* सक्रिय, क्रियाशील, क्रियाप्रवण
active acidity, सक्रिय आम्लता
active congestion of the brain, अधिकजन्य मस्तिष्क रक्त संकुलन
active ingradient, सक्रिय घटकद्रव्य
acute, *adj.* १ तीक्ष्ण २ तीव्र
adaptability, *n.* अनुकूलनक्षमता (स्त्री.), अनुकूलनीयता (स्त्री.)
adaptation, *n.* अनुकूलन (न.)
additive, *adj.* समावेशी
additive effect, समावेशी प्रभाव
adenose, *adj. Bot.* ग्रंथिल
adequate, *adj.* पर्याप्त, पुरेसा
adhere, *v.t.* आसंजित होणे
adhering, *adj.* आसंजी
adhesion, *n.* आसंजन (न.)
adhesive, *adj.* आसंजक, आसंजनशील
adhesiveness, *n.* आसंजकता (स्त्री.)
adhesive plaster, आसंजनशील पलिस्तर, आसंजनशील गिलावा
adiabatic, *adj.* समोष्ण
adjustable hitch, समायोज्य खटका
adjusted, *adj.* समायोजित
adjusted price, समायोजित मूल्य, समायोजित किंमत
adjuster butter, (*also* adjustor butter) समायोजक बटर
adjustment, *n.* समायोजन (न.)
adjustor butter = adjuster butter
administer, *v.t.* देणे
administration, *n.* प्रशासन (न.)
admixture, *n.* अधिमिश्रण (न.)
adobe, *n. Geol.* अडोब (न.)
adopt, *v.t.* अंगीकार करणे
adoption, *n.* अंगीकार (पु.)
adrenal gland, *Zool.* अधिवृक्क ग्रंथि
adrenalin, *n. Zool.* अधिवृक्क स्राव (पु.)
adsorbate, *n.* अधिशोषित (न.)
adsorbent, *n.* अधिशोषी (पु.), अधिशोषक (पु.)

adsorption, *n.* अधिशोषण (न.)
adsorption potential, अधिशोषण विभव
adulterant, *n.* अपमिश्र (न.)
adulterated milk, अपमिश्रित दूध, भेसळ केलेले दूध
adulteration, *n.* अपमिश्रण (न.), भेसळ (स्त्री.)
ad valorem duty, मूल्यानुसार शुल्क
adventitious root, अपस्थानिक मूळ
adverse effect, प्रतिकूल परिणाम
adze, *n. Carp.* वासला (पु.)
aecidiospore, *n. Bot.* एसिडिओबीजाणु (पु.)
aecidium = aecium, *n.* एसिडिअम (न.), एसिअम (न.)
Aegle marmelos, *Bot.* बेलफळ (न.)
aeolian deposit, वातवाहित निक्षेप, वातोढ निक्षेप
aeolian soil, वातवाहित मृदा, वातोढ मृदा
aeration, *n.* वातन (न.)
aeration pore, वातन रंध्र
aerial, *adj.* वायवीय, हवाई
aerial growth, वायवीय वृद्धि
aerial layering = air layering, गुटी कलम बांधणे
aerial root, *Bot.* वायवीय मूळ
aerial stem, वायवीय स्तंभ
Aerobacter, *n.* एरोबॅक्टर (न.)
Aerobacter aerogenes, एरोबॅक्टर एरोजिनेज
aerobe=aerobiont, *n.Biol.* ऑक्सिजीव (पु.), वायुजीव (पु.)
aerobic, *adj.* ऑक्सि–, ऑक्सीय, वातापेक्षी
aerobic bacteria, ऑक्सि जीवाणु, वातापेक्षी जीवाणु
aerobic decomposition, ऑक्सि अपघटन
aerobic nitrogen-fixing bacterial, नत्रस्थिर-कारी ऑक्सि जीवाणु
aerobiont = aerobe
aerometer, *n.* एरोमीटर (पु.), वायुघनत्वमापी (पु.)

aerosol, *n. Chem.* एरोसॉल (पु.)
aesthesiology, *n.* ज्ञानेंद्रिय विज्ञान (न.)
aetiology, *n.* हेतुविद्या (स्त्री.), कारणचिकित्सा (स्त्री.)
affinity, *n.* आसक्ति (स्त्री.)
afflux, *n.* चढाव (पु.), लोंढा (पु.)
afflux bund, चढाव बांध
afforest, *v.t.* वनरोपण करणे
afforestation, *n.* वनरोपण (न.), वननिर्मिति (स्त्री.)
after-birth, *n. Bot.* अपराकला (स्त्री.), वार (स्त्री.)
aftercrop, *n.* दुबार पीक (न.)
aftergrass, *n.* खोडवा गवत (न.)
aftergrowth, *n.* पुनर्वृद्धि (स्त्री.)
Agaricus nebularis, ॲगॅरिकस नेबुलॅरिस
agar plate method, आगर प्लेट पद्धति
age composition, वय संघटन
age distribution, वयानुसार विभागणी
age-group, *n.* वय गट (पु.)
agglutination, *n.* प्रातंचन (न.)
aggregant, *n.* समुच्चयी (पु.)
aggregate fruit, पुंजफल (न.)
aggregate structure, समुच्चय संरचना
aggregation, *n.* १ समुच्चयन (न.) २ समुच्चय (पु.)
Agmark, *n.* ॲगमार्क (पु.)
Agonoscelis nubila, (flower head-bug) ॲगोनोसेलिस नूबिला (पुष्पशीर्ष ढकणी)
agrarian, *n.* क्षेत्रिक (पु.)
adj. कृषिभूमि–
agrarian revolution, कृषिभूमि क्रांति
Agresco, *n.* ॲग्रेस्को (पु.)
agricultural, *adj.* कृषि–, कृषिसंबंधी
agricultural account, कृषि लेखा
Agricultural Commission, कृषि आयोग
agricultural credit, १ कृषि पत २ कृषि पतपैसा
agricultural credit society, कृषि पतसंस्था

agricultural depression, कृषि मंदी
agricultural development, कृषि विकास
agricultural economics, (*also* farm economics) कृषि अर्थशास्त्र, शेती अर्थशास्त्र
agricultural economics and statistics, कृषि अर्थशास्त्र आणि सांख्यिकी
agricultural economy, कृषि अर्थव्यवस्था
agricultural engineer, कृषि अभियंता
agricultural engineering, कृषि अभियांत्रिकी
agricultural extension, कृषि विस्तार
agricultural fair, कृषि मेळावा
agricultural forecasting, कृषि पूर्वानुमान
agricultural geology, कृषि भूशास्त्र
agricultural improvement, कृषि सुधार
agricultural income, कृषि आय
agricultural labour, १ कृषि श्रम २ कृषि श्रमिक, शेतमजूर
agricultural law, कृषि विधि
Agricultural Loans Act, कृषि कर्ज अधिनियम
agricultural machinery=farm machinery
agricultural marketing, कृषि विपणन
agricultural market report, कृषि विपणन प्रतिवेदन
agricultural operation, शेतकाम (न.)
agricultural policy, कृषि धोरण
agricultural produce=agricultural product, कृषि उपज, कृषि वस्तू
agricultural profit, कृषि नफा, कृषि लाभ
agricultural revolution, कृषि क्रांति
agricultural society, कृषि संस्था
agricultural year, कृषि वर्ष
agriculture, *n.* १ शेतीशास्त्र (न.) २ कृषिशास्त्र (न.)
agriculturist, *n.* १ कृषक (पु.), शेतकरी (पु.) २ कृषिविज्ञ (पु.)
Agrobacter, *n.* अॅग्रोबॅक्टर (पु.)
agro-industry, *n.* कृषि उद्योग (पु.)
agrology, *n.* सस्यमृदविद्या (स्त्री.)
Agromyza Obtusa, (tur pod fly) अॅग्रोमायझा ऑब्टयूसा (तुरीची शेंग माशी)
Agromyza Phaseoli, (cowpea stem fly) अॅग्रोमायझा फॅजिओली (चवळीची खोड माशी)
agronomical, *adj.* १ पिकासंबंधी २ कृषिविद्याविषयक
agronomist, *n.* कृषिविद (पु.)
agronomy, *n.* कृषिविद्या (स्त्री.)
agrostology, *n.* तृणविद्या (स्त्री.)
Agrotis flammatra, (cut worm) अॅग्रॉटिस फ्लॅमेट्रा (कातरकिडा)
Agrotis spinifera, अॅग्रॉटिस स्पाइनीफेरा
Agrotis ypsilon, अॅग्रॉटिस इप्सिलॉन
A-hoe blade, A डवऱ्याची पास, A कोळप्याची पास
air, *n.* हवा (स्त्री.), वात (पु.), वायु (पु.)
air blast, वात झोत
air capacity (of soil), (मृदेची) वात धारकता
air cavity, वात गुहिका
air chamber, वात कक्ष
air choke=air shutter
air cleaner, वात शोधित्र
air compressor, वायु संपीडक
air cooler, वायु शीतक, हवा शीतक, कूलर (पु.)
air-dry, *adj.* वात-शुष्क
air layering=aerial layering
air oven, गरम वायु पेटी, एअर ओव्हन
air pouch, वात कोष्ठ
air shutter=air choke, वातरोधी (पु.), वातढापणी (स्त्री.), चोक (पु.)
albication, *n.* रंजनहीनता (स्त्री.)
albinism, *n.* वर्णहीनता (स्त्री.)
albino, *n.* वर्णहीन (सा.)
albite, *n.* अल्बाइट (न.)
Albugo (Cystopus) Candida, अॅल्बुगो (सिस्टोपस) कॅंडिडा
albuminoid, *n.* अॅल्ब्युमिनॉइड (न.), श्वितिक (न.)

adj. ॲल्ब्युमिनयुक्त, श्वितिक
albuminoid ratio, ॲल्ब्युमिनॉईड गुणोत्तर
albuminous, *adj.* भ्रूण पोषी
Alcides mali, (apple shoot borer) आल्सिडीस माळी (सफरचंदावरील शेंडा पोखर, सफरचंदावरील प्ररोह पोखर)
alcoholic fermentation, अल्कोहोली किण्वन
Aleurocanthus spiniferus, (citrus white fly) अल्युरोकँथस स्पाइनीफेरस (लिंबवर्गीय झाडावरील पांढरी माशी)
Aleurolobus barodensis, (sugarcane white fly) ॲल्यूरोलोबस बॅरोडेनसिस (उसावरील पांढरी माशी)
alfalfa (lucerne), *n.* अल्फाल्फा (पु.), लसूण गवत (न.)
alga, *n.* अल्गा (पु.), शैवाल (न.)
Algae, *n. pl.* १ (as, a group) अल्जी (न.), शैवाल (न.) २ (*n. pl.* as, alga) शैवाले (न.अ.व.)
algal crust, शैवाल पापडी
alienee, *n.* अन्यीकृती (सा.)
aliener, *n.* अन्यीकर्ता (पु.)
alignment, *n.* १ संरेखन (न.) २ एकरेखन (न.)
alimentary canal, अन्ननलिका (स्त्री.)
alimentary system, पचनसंस्था (स्त्री.)
alkaline, *adj.* अल्कधर्मी
alkaline soil, अल्कधर्मी मृदा
alkalinity, *n.* अल्कधर्मिता (स्त्री.)
alkalisation, *n.* अल्कन (न.)
alkali soil, अल्क मृदा
alkaloid, *n. Chem.* अल्कलॉइड (न.), अल्काभ (पु.)
alkalosis, *n.* रक्त अल्कता (स्त्री.)
allele = allelomorph, *n.* युग्मविकल्पी (पु.)
alley, *n.* वीथि (स्त्री.)
Allium, *n.* ॲलिअम (पु.)
allogamy, *n.* परयुग्मन (न.)
allolactose, *n.* ॲलोलॅक्टोज (पु.)
allopolyploid, *adj.* परबहुगुणित
allotropy, *n.* अपरूपता (स्त्री.)
alloy, *n.* संमिश्र धातु (पु.), संमिश्र (न.)
all purpose tractor, सर्वोपयोगी कर्षित्र
alluvial soil, जलोढ मृदा
almond, *n.* बदाम (पु.)
Alocasia Indica, ॲलोकेशिआ इंडिका (अळू)
aloes, *n.* कोरफड (स्त्री.)
Alternaria, *n.* आल्टर्नेरिआ (पु.)
Alternaria brassicae, १ (blight of crucifers) आल्टर्नेरिआ ब्रेसिकी (कोबीवर्गीयावरील अंगक्षय) २ (leaf spot of cluster beans) आल्टर्नेरिआ ब्रेसिकी (वाज्यावरील पानचट्टे) ३ (pod blight of mustard, pod blight of duan) आल्टर्नेरिआ ब्रेसिकी (मोहरीवरील अंगक्षय)
Alternaria carthami, (alternaria disease of safflower) आल्टर्नेरिआ कार्थमी (करडईवरील आल्टर्नेरिआ)
Alternaria lini, (alternaria blight of linseed) आल्टर्नेरिआ लिनी (जवसावरील आल्टर्नेरिआ)
alternation, *n.* एकांतरण (न.)
alternative, *adj.* वैकल्पिक
n. विकल्प (पु.)
altitude, *n.* १ उंची (स्त्री.) २ उन्नतांश (पु.)
alum, *n.* तुरटी (स्त्री.)
aluminium, *n.* ॲल्युमिनिअम (न.)
alveoli, *n.* ॲल्व्हिओलाय (पु.)
alveolus, *n.* (acinus) कोटर (न.)
Alyricarpus regesus, ॲलिरीकार्पस रिजेसस, शेवरा (पु.)
Amanita ovoidea, ॲमॅनिटा ओव्हॉयडिया
Amanita virosa, ॲमॅनिटा व्हायरोसा
Amaranthus, *n.* (Amarantus) ॲमॅरॅन्थस (पु.)
Amaranthus paniculatus, ॲमॅरॅन्थस पॅनिक्युलॅटस (राजगिरा)

Amaranthus spinosus, (prickly amaranthus) ॲमॅरॅन्थस स्पायनोसस
ambient temperature, पर्यावरणी तपमान
ameliorant, *n.* समुन्नयी (न.)
amelioration, *n.* १ सुधार (पु.) २ समुन्नयन (न.) (as in: soil amelioration भूमि समुन्नयन)
amicron, *n.* ॲमिक्रॉन (पु.)
amidase, *n.* ॲमायडेज (पु.)
amide, *n.* ॲमाइड (पु.)
amination, *n.* अमिनीकरण (न.)
aminization, *n.* ॲमिनायझेशन (न.), ॲमाइनीकरण (न.), ॲमाइनीभवन (न)
amino acid, ॲमिनो आम्ल
amitosis, *n.* असूत्री विभाजन (न.)
ammonia, *n.* अमोनिआ (पु.)
ammoniated superphosphate, ॲमोनिआयुक्त सुपरफॉस्फेट
ammonification, *n.* अमोनीकरण (न.)
ammonifier, *n.* अमोनीकरणित्र (न.)
ammonium acetate, अमोनिअम ॲसिटेट
ammonium carbonate, अमोनिअम कार्बोनेट
ammonium chloride, अमोनिअम क्लोराइड
ammonium citrate, अमोनिअम सायट्रेट
ammonium nitrate, अमोनिअम नायट्रेट
ammonium phosphate, अमोनिअम फॉस्फेट
ammonium sulphate, अमोनिअम सल्फेट
amoeba, *n.* अमीबा (पु.)
Amorphophallus companulatus, (elephant's foot) ॲमॉर्फोफॅलस कंपॅन्युलॅटस (सुरण)
amorphous, *adj.* अस्फटिकी
amorphous constituent, अस्फटिकी घटक
amortized loan, व्यवस्थित शोध ऋण
amphibole, *n.* ॲंफिबोल (पु.)
amphidiploid, *adj.* उभय द्विगुणित
ampholyte, *n.* उभयधर्मी विद्युत अपघटनी
amphoteric, *adj.* उभयधर्मी, आम्ल-अल्कधर्मी
amphoteric behaviour, आम्ल-अल्कधर्मी वागणूक, उभयधर्मी वागणूक
ampoule, *n.* संपुटक (न.)
amputation, *n.* अवच्छेदन (न.)
Amsacta albistriga, (kutra) ॲम्सेक्टा ॲल्बिस्ट्रायगा (कुतरा)
Amsacta moorei, (red hairy caterpillar) ॲम्सेक्टा मूरी (लाल केसाळ सुरवंट)
A. Murieatus, (khus) वाळा (पु.)
amylase, *n.* अमायलेज (न.)
amyloplastid, *n.* ॲमायलोप्लास्टिड (न.)
amylopsin, *n.* अमायलॉप्सिन (न.)
Anabaena, *n.* ॲनाबीना (स्त्री.)
anaerobic, *adj.* विनॉक्सी, विनॉक्सीय
anaerobic bacteria, विनॉक्सी जीवाणु
anaerobic decomposition, विनॉक्सी अपघटन
anaesthesia, *n.* १ बधिरावस्था (स्त्री.) २ बधिरीकरण (न.)
anaesthetic, *adj.* बधिरक
Anagallis arvensis, (blue pimpernel) ॲनॅगॅलिस आर्वेन्सिस (कृष्णनील)
anal, *adj.* गुदविषयक
analgesic, *adj.* वेदनाहर, पीडाहारी
analogous, *adj.* समधर्मी, समवृत्ति
analogy, *n.* सदृशता (स्त्री.), सादृश्य (न.)
analysis, *n.* विश्लेषण (न.)
analysis of covariance, सहचलन विश्लेषण
analysis of data, आधारसामग्रीचे विश्लेषण
analysis of variance, प्रसरण विश्लेषण
Ananas sativus, (pineapple) ॲननस सटायव्हस (अननस)
anaphase, *n.* अनाफेज (स्त्री.), पश्चावस्था (स्त्री.)
anatomical, *adj.* शारीर–
anatomy, *n.* शारीर (न.), शरीररचनाशास्त्र (न.)
ancesterological tree, (*also* genealogical tree) १ वंशवृक्ष (पु.) २ जीन वंशवृक्ष

ancillary data, आनुषंगिक आधारसामग्री
androecium, *n.* पुमंग (न.)
androgenesis, *n.* पुंजनन (न.)
Andropogon centratus, (lemon grass) अँड्रोपोगॉन सेंट्राटस (गवती चहा)
anemometer, *n.* पवनमापी (पु.)
aneuploid, *adj.* असमगुणित
angiology, *n.* रक्तसंचार विज्ञान (न.)
angiosperm, *n.* अँजिओस्पर्म (पु.)
Anguillulina tritici, (ear cockle disease of wheat) अँगुलुलीना ट्रिटिसाय
angular arrangement, कोनीय रचना, कोनीय विन्यास
angular contact ball bearing, कोनीय स्पर्श बॉल बेअरींग, कोनीय स्पर्श गोलक धारवा
anhydrous, *adj.* निर्जल
anicut, *n.* (*also* annicut) अॅनिकट बंधारा (पु.)
animal, *n.* प्राणि (पु.), पशु (पु.)
animal breeding, पशु पैदास
animal carcass, पशुशव (न.)
animal disease, पशुरोग (पु.)
animal husbandry, पशुसंवर्धन (न.)
Animal Husbandry Commissioner, पशुसंवर्धन आयुक्त
animal nutrition, पशुपोषण (न.)
animal refuse, गुरांचे उच्छिष्ट
animal tankage, पशु गर्तावशेष
animal unit, पशु एकक
anion, *n.* अॅनायन (पु.)
anion exchange, अॅनायन विनिमय
anion holding power (of soil), अॅनायन धारकशक्ति
anise, *n.* शोप (स्त्री.), शतपुष्पा (स्त्री.)
aniseed, *n.* शतपुष्पाबीज (न.)
ankylosis, *n.* संधिग्रह (पु.)
annatto, *n.* अॅनाटो (पु.)
annealing, *n.* अनुशीतन करणे (न.)
annexed budget, जोडलेला अर्थसंकल्प
annicut = anicut
Annona, *n.* अॅनोना (न.)
Annona cherimola (cherimolia), अॅनोना चेरीमोला
Annona diversifolia, अॅनोना डायव्हर्सीफोलिया
Annona glabra, अॅनोना ग्लॅब्रा
Annona muricata, अॅनोना म्युरीकेटा
Annona reticulata, अॅनोना रेटिक्युलेटा
Annona squamosa, अॅनोना स्कॉमोझा
annual, *adj.* १ वार्षिक २ वर्षजीवी
annual ring, वार्षिक वलय
annual shoot, वार्षिक प्ररोह
annual yield, वार्षिक उत्पन्न
annuity bond, वार्षिकी बंधपत्र
anode, *n.* अॅनोड (पु.)
anodyne, *adj.* पीडाहर
Anomala dimidiata, (white grub) अॅनोमला डिमिडिएटा (निव्वळ हुमणी)
Anomala polita, (apple leaf and fruit eating beetle) अॅनोमला पॉलिटा (सफरचंदावरील भुंगेरा)
Anomala rugosa, (white grub) अॅनोमला रूगोसा (निव्वळ हुमणी)
anomaly, *n.* असंगति (स्त्री.), असंगतता (स्त्री.)
Anomis sabulifera, (jute semi-looper) अॅनॉमिस सॅब्युलिफेरा (तागावरील अर्धबाकदार अळी)
anorthite, *n.* अॅनॉर्थाइट (न.)
ant, *n.* मुंगी (स्त्री.)
antacid, *adj.* आम्लहर
antagonism, *n.* विरोधभाव (पु.), विरोध (पु.)
antagonistic fungi, विरोधी कवक
antenna, *n.* स्पृशा (स्त्री.), शृंगिका (स्त्री.)
anterior, *adj.* अग्र, पुरस्थ
anterior presentation, अग्र गर्भप्रस्तुति, अग्र गर्भप्रस्तुति

anthelmintic, *adj.* कृमिघ्न
anther, *n.* परागकोश (पु.)
anther lobe, परागकोश खंड
anthesis, *n.* प्रफुल्लन (न.), फुलणे (न.)
ant hill earth, वारूळाची माती
anthocyanidin, *n.* अँथोसायनिडिन (न.)
anthocyanin, *n.* अँथोसायानिन (न.)
anthracnose, *n.* क्षतादिरोग (पु.)
anthrax, *n.* अँथ्रॅक्स (पु.)
anthropic soil, (artificial soil) कृत्रिम मृदा
antibiosis, *n.* प्रतिजीविता (स्त्री.)
antibiotic, *adj.* प्रतिजैविक, प्रतिजीवीय
anticyclone, *n.* प्रतिचक्रवात (पु.)
antidote, *n.* विषघ्न (पु.), उतारा (पु.)
antifriction bearing, घर्षणरोधी धारवा
Antigastra catalaunalis, (sesame brown moth) अँटिगॅस्ट्रा कॅटेल्युनॅलिस (तिळावरील तपकिरी पतंग)
antimony electrode, अँटिमनी इलेक्ट्रोड
antiphlogistic, *adj.* शोथहारी
antiphlogistine, *n.* शोथहर (पु.)
antipyretic, *adj.* ज्वरनाशी, ज्वररोधी
antiquity, *n.* १ प्राचीनता (स्त्री.), पुरातत्त्व (न.) २ प्राचीनकाळ (पु.)
antiseptic, *adj.* प्रतिपूतिक
antiserum, *n.* प्रतिसीरम (न.)
antispasmodic, *adj.* अंगग्रहनाशी
antitetanic serum, धनुर्वातनाशी लस
antitoxic serum, जीवविषरोधक लस
antitoxin, *n.* जीवविषरोधक (न.)
antivitamin, *n.* प्रतिव्हिटॅमिन (न.)
Anuraphis helichrysi, अॅन्युरॅफिस हेलिक्रायसी
anus, *n.* गुदद्वार (न.)
anvil, *n.* ऐरण (स्त्री.)
Aonidiella orientalis, एओनिडिला ओरिअॅटॅलिस
aorta, *n.* महाधमनी (स्त्री.)
apatite, *n.* अॅपेटेट (न.)
apex, *n.* १ अग्र (न.) २ शिखाग्र (न.)
apex bank, शिखर बँक
Aphanomyces laevis, अॅफॅनोमायसीज लीविस
Aphelenchus oleristus, अॅफेलेंकस ओलेरिस्टस
Aphelinus mali, अॅफीलिनस माली
aphis, *n.* मावा (पु.)
Aphis craceivora, (bean aphis) अॅफीस क्रॅसीव्होरा (शेंगेवरील मावा)
Aphis gossypii, (cotton aphis) अॅफीस गॉसीपी (कापसावरील मावा)
apiary, *n.* मधुवाटिका (स्त्री.)
apical growth, अग्रवृद्धि (स्त्री.)
apiculture = bee keeping
apiculturist, *n.* मधुपाल (पु.)
Apion corchori, अॅपियान कार्कोराय
apogamic seedling, अयुग्मकी रोप
apogamy, *n.* अयुग्मकता (स्त्री.)
apomixis, *n.* असंगजनन (न.)
apomorphine hydrochloride, अॅपोमॉर्फिन हायड्रोक्लोराइड
apoplexy, *n.* रक्ताघात (पु.)
apospory, *n.* अबीजाणुता (स्त्री.)
apparatus, *n.* उपकरण संच (पु.)
apparent digestibility, आभासी पचनीयता
apparent specific gravity, आभासी विशिष्ट गुरुत्व
appendage, *n.* उपांग (न.)
appendix, *n.* १ परिशिष्ट (न.) २ आंत्रपुच्छ (न.)
appetite, *n.* भूक (स्त्री.)
apple, *n.* सफरचंद (न.)
apple fruit weevil, सफरचंदावरील सोंडा
apple scab, सफरचंदावरील चट्टा रोग
appliance, *n.* १ उपयंत्र (न.) २ (device) साधन (न.) ३ (as, instrument) साधित्र (न.)
applied economics, उपयोजित अर्थशास्त्र, व्यावहारिक अर्थशास्त्र

applied statistics, उपयोजित सांख्यिकी
appraisal, *n.* मूल्यन (न.)
appraised value, आगणित मूल्य
appreciation, *n.* अधिमूल्यन (न.)
approach road, पोचमार्ग (पु.)
appropriate, *v.t.* विनियोग करणे, विनियोजन करणे
adj. समुचित, योग्य
approved variety, मान्य जात, मान्य वाण
apricot, *n.* जरदाळू (पु.)
Aprioni cinerea, (stem borer of apple) ॲप्रिओनी सिनेरिया (सफरचंदावरील खोड पोखर)
Apsylla cistellata, (mango apsylla) ॲप्सिला सिस्टेलेटा
aqua ammonia, ॲक्वा अमोनिआ
Aquarrosus, *n.* अक्वारोझस (न.)
aquatic bird, पाणपक्षी (पु.)
aqueduct, *n.* कुल्या (स्त्री.)
aqueous solution, जलयुक्त द्रावण, जलीय द्रावण
aquifer, *n.* जलधारी (पु.)
araban, *n.* ॲराबान (न.)
arabinose, *n.* अराबिनोज (न.)
arable land, कृष्य जमीन, कृषियोग्य भूमि
arachidic acid, ॲराकिडिक आम्ल
arbitrary correction, यादृच्छिक संशुद्धि
arbitration, *n.* लवाद (पु.)
arbor bolt, आर्बर बोल्ट
arbour, *n.* कुंज (पु.)
area, *n.* १ क्षेत्र (न.) २ क्षेत्रफळ (न.)
area statistics, क्षेत्रफळाचे आकडे
area under crop, पिकाखालील क्षेत्र
area under cultivation, लागवडीखालील क्षेत्र, वहितीखालील क्षेत्र
area under irrigation, जलसिंचन क्षेत्र, ओलिताचे क्षेत्र
areca nut, सुपारी (स्त्री.)
arecoline hydrobromide, ॲरीकोलाइन हायड्रोब्रोमाइड
Argemone maxicana, (mexican poppy) आर्जिमोन मॅक्सिकाना (कोरांटी)
arginase, *n.* आर्जिनेज (न.)
arid climate, शुष्क हवामान, कोरडे हवामान
arid region, शुष्क प्रदेश
aril, *n.* बीजचोल (पु.)
Aristida funiculata, ॲरिस्टिडा फ्युनिक्युलाटा
arithmetic mean, गणित माध्य, सरासरी माध्य, समांतर मध्य, सरासरी मध्य
arm, *n.* बाहु (पु.), भुजा (स्त्री.)
armature, *n.* कवच (न.), आर्मेचर (न.)
Armillaria, *n.* आर्मिलॅरिया (पु.)
Armsby's Feeding Standard, आर्म्सबीचे खाद्य मानक
arm type picker, दंताळे (न.)
aroma, *n.* सुगंध (पु.)
aromatic spirit of ammonia, अमोनियाचे सुगंधी स्पिरिट
arrangement, *n.* १ मांडणी (स्त्री.), रचना (स्त्री.) २ व्यवस्था (स्त्री.)
arrow, *n.* १ उसाचा फुलोरा (पु.) २ तीर (पु.), बाण (पु.)
arsenic, *adj.* आर्सेनिक
n. आर्सेनिक (न.)
artery forceps, धमनी चाप, धमनी चिमटा
artesian well, कारंजी विहीर
Arthrobacter, *n.* आर्थ्रोबॅक्टर (पु.)
Arthropoda, *n. pl.* आर्थ्रोपोडा (पु.), संधिपाद (पु.), प्राणिप्रसृष्टि (स्त्री.)
artichoke, *n.* आर्टिचोक (पु.)
articular facet, संधि-मुखिका (स्त्री.)
artificial farm manure, कंपोस्ट खत
artificial fertiliser = chemical fertiliser
artificial hybridisation, कृत्रिम संकरण
artificial innoculation, कृत्रिम संरोपण
artificial insemination, कृत्रिम रेतन

artificial manure, कृत्रिम खत
artificial pollination, कृत्रिम परागसिंचन
artificial selection, कृत्रिम निवड
artificial silk, कृत्रिम रेशीम
artificial vagina, कृत्रिम योनि
Artocarpus altilis, (bread fruit) आर्टोकार्पस अल्टिलिस
Artocarpus heterophyllus, (jack fruit) आर्टो-कार्पस हेटेरोफायलस (फणस)
Artocarpus lakoocha, आर्टोकार्पस लकूचा
arum, *n.* आरवी (स्त्री.), अळकुडी (स्त्री.)
Arytania punctipemis, ॲरिटेनिया पंक्टीपेमिस
asafetida = asafoetida, *n.* हिंग (पु.)
ascigerous stage, ॲस्कसधारी अवस्था
ascites, *n.* जलोदर (पु.)
Ascochyta caricae, ॲस्कोकायटा कॅरीसी
Ascochyta phaseolorum, (bean blight of matki) ॲस्कोकायटा फॅजिओलोरम (मटकी शेंगेवरील अंगक्षय)
Ascochyta pinodeila, (footrot and blight of pea) ॲस्कोकायटा पायनोडेला (वाटाणा शेंगेवरील मूलक्षय व अंगक्षय)
Ascochyta pinodes, (footrot and blight of pea) ॲस्कोकायटा पायनोडीज (वाटाणा शेंगेवरील मूलक्षय व अगक्षय)
Ascochyta pisi, (footrot and blight of pea) ॲस्कोकायटा पीसी (वाटाणा शेंगेवरील मूलक्षय व अंगक्षय)
Ascochyta sorghi, (ascochyta leaf spot of Johnson grass) ॲस्कोकायटा सोर्घाय (जॉन्सन गवतावरील पानचट्टा)
Ascochyta sorghi, (ascochyta leaf spot of Sudan grass) ॲस्कोकायटा सोर्घाय (सुदान गवतावरील पानचट्टा)
Ascomycetes, *n.* ॲस्कोमायसिटीज (न.)
ascorbic acid, ॲस्कॉर्बिक ॲसिड, ॲस्कॉर्बिक आम्ल
asexual, *adj.* अलिंगी, अलैंगिक
asexual reproduction, अलैंगिक प्रजनन
ash, *n.* राख (स्त्री.), रक्षा (स्त्री.)
ash gourd, खारे कोहळे
ash metabolism, राख चयापचय
aspartic acid, ॲस्पार्टिक आम्ल
aspergillosis, *n.* ॲस्पर्जिलस रोग (पु.)
aspergillus, *n.* ॲस्पर्जिलस (न.)
Aspergillus clavatus, ॲस्पर्जिलस क्लॅव्हॅटस
Aspergillus flavas, ॲस्पर्जिलस फ्लेवस
Aspergillus fumigatus, ॲस्पर्जिलस फ्यूमिगॅटस
Aspergillus nidulans, ॲस्पर्जिलस निडचुलन्स
Aspergillus niger, (black mould) ॲस्पर्जिलस नायगर (काळी बुरशी)
Aspergillus ochraceus, ॲस्पर्जिलस ऑक्रेसियस
Aspergillus oryze, ॲस्पर्जिलस ओराइजी
Aspergillus sydowi, ॲस्पर्जिलस सायडोवी
Aspergillus terricola, ॲस्पर्जिलस टेरीकोला
Asphodilus tenuifolius, (wild onion) ॲस्फो-डिलस टेन्युइफोलिअस (जंगली कांदा)
asphyxia, *n.* श्वासावरोध (पु.), गुदमरणे (न.)
Aspidiotus cyanophylly, (scale insect) ॲस्पी-डिऑटस सियानोफायली (शल्क कीट)
Aspidiotus cydoniae, (scale insect) ॲस्पी-डिऑटस सायडोनी (शल्क कीट)
Aspidiotus spinosus, काटेमळ (पु.)
Aspidiotus tetaniae, (scale insect) ॲस्पीडि-ऑटस टिटेनी (शल्क कीट)
aspiration, *n.* चूषण (न.)
aspirin, *n.* ॲस्पिरिन (न.)
assembling, *n.* जुळवणी (स्त्री.)
assessed, *adj.* आकारित
assessed area, आकारित क्षेत्र
assessment, *n.* (act of assessing) आकारणी (स्त्री.)
assets, *n.* १ मालमत्ता (स्त्री.) २ मत्ता (स्त्री.)
assimilation, *n.* सात्मीकरण (न.)
assorting effect, (water erosion) पृथक्करण प्रभाव

assumption, *n.* **कल्पना** (स्त्री.), **अभिगृहीत** (न.)
assured mean, अभिगृहीत माध्य
aster, *n.* **तारका** (स्त्री.)
asthma, *n.* **दमा** (पु.)
astringent, *adj.* **तुरट, कषाय**
asynapsis, *n.* **असूत्रयुग्मन** (न.)
atavism, *n.* **पूर्वजता** (स्त्री.)
Athelia proxima, (mustard saw-fly) **अॅथेलिया प्रॉक्झिमा** (मोहरीवरील करवती माशी)
Atherigona atripalpus, (jowar stem-fly) **अॅथेरिगोना अॅट्रिपॅल्पस** (ज्वारीवरील खोड माशी)
atmosphere, *n.* **वातावरण** (न.)
atmospheric moisture, वातावरणीय ओलावा
atmospheric pressure, हवादाब (पु.), **वातावरण दाब**
atmospheric supply, वातावरणीय पुरवठा
atom, *n.* **अणु** (पु.)
atomic energy, अणु ऊर्जा
atomic theory, अणुसिद्धांत (पु.)
atomic weight, अणुभार (पु.), **अणुभारांक** (पु.)
atomize, *v.t.* **अण्वीकरण करणे, कणीकरण करणे**
atomizer, *n.* **कणित्र** (न.)
Atractomorpha crenulata, (tobacco grasshopper) **अॅट्रॅक्टोमॉर्फा क्रेन्युलेटा** (तंबाखूवरील टोळ)
at random, यादृच्छिक
Atriflex hortensis, चाकवत (पु.)
atrophy, *n.* **अपुष्टि** (स्त्री.)
atropine sulphate, अॅट्रोपिन सल्फेट
attachment, *n.* **संलग्न** (न.)
attack, *n.* **हल्ला** (पु.)
attendant bee, परिचर मधमाशी
attitude, *n.* **अभिवृत्ति** (स्त्री.)
attitude scale, अभिवृत्ति अनुमाप
attractant, *n.* **आकृष्टक** (सा.), **आकर्षक** (सा.)
attraction, *n.* **आकर्षण** (न.)
attribute 'A', गुण 'अ'
at will tenant, गैर मौरूसी शेतकरी
auction, *n.* **लिलाव** (पु.)
  v.t. **लिलाव करणे**
auctioneer, *n.* **लिलाव करणारा** (पु.)
  v.t. **लिलाव करणे**
auger, *n.* **ऑगर** (न.), **गिरमिट** (न.)
Aulacophora foveicollis, (red pumpkin beetle) **ऑलेकोफोरा फोव्हीकॉलिस** (भोपळ्यावरील लाल भुंगेरा)
Aulacophora intermedia, (pumpkin beetle) **ऑलेकोफोरा इंटरमीडिया** (भोपळ्यावरील भुंगेरा)
Aularches miliaris, (coffee grasshopper) **ऑलॅर्कस मिलिअॅरिस** (कॉफीवरील टोळ)
Aulsoria, *n.* **ऑल्सोरिया** (पु.)
auscultation, *n.* **संश्रवण** (न.)
autoallopolyploid, *n.* **स्वयंपरबहुगुणित** (न.), **ऑटोअॅलोपॉलिप्लॉइड** (न.)
autocatalytic reaction, स्वयं उत्प्रेरक अभिक्रिया
autochthonous bacteria, स्वस्थानिक जीवाणु
autoclave, *n.* **ऑटोक्लेव्ह** (पु.)
autoecious rust, एकाश्रयी तांबेरा
autogamy, *n.* **स्वयंयुग्मन** (न.), **स्वयंफलन** (न.)
autohaploid, *n.* **स्वयित संख्यक** (पु.)
autointoxication, *n.* **स्वयं विषाक्तता** (स्त्री.)
automatic duster = power duster
automatic seed drill, स्वयंपेरणी यंत्र
auto oxidation, स्वतः ऑक्सीकरण
autopolyploid, *n.* **स्वबहुगुणित** (न.)
autopsy, *n.* **शवपरीक्षा** (स्त्री.)
auto-regressive series, स्वसमाश्रयी श्रेणी

autosome, *n.* अलिंगीसूत्र (न.), अलिंगगुणसूत्र (न.)
autotetraploid, *n.* स्वयंचतुर्गुणित (न.)
autotroph, *n.* स्वयंपोष्य (न.), स्वयंपोषी (पु.)
autotrophic, *adj.* स्वयंपोषित
autumn cultivation, शारदीय लागवड, शरत्कालीन लागवड
autumn flowering, शारदीय पुष्पन, शरत्कालीन पुष्पन
autumn season, शरद् ऋतु
auximone, *n.* ऑक्सिमोन (न.), वर्धिका (स्त्री.)
auxin, *n.* ऑक्सिन (न.)
available nutrients, उपलब्ध पोषक द्रव्ये
avenue, *n.* वृक्षवीथि (स्त्री.)
average, *n.* सरासरी (स्त्री.)
adj. सरासरी
average cost, सरासरी व्यय
average holding, सरासरी धारण जमीन
average return, सरासरी प्राप्ति
average size of holding, धारण जमिनीचे सरासरी क्षेत्र
Averrhoa carambola, (carmbola) करंबळ (स्त्री.)
avian leucocis complex, पक्ष्यांची रंगहीन पेशीवृद्धि
avitaminosis, *n.* व्हिटॅमिनशून्यता (स्त्री.)
avocado, *n.* ॲव्होकॅडो (न.)
awn, *n.* कुश (न.), कुसळ (न.)
awned wheat, कुसळी ओंबीचा गहू
awnless wheat, कुसळहीन ओंबीचा गहू
axe, *n.* कुऱ्हाड (स्त्री.)
axillary bud, कक्ष कलिका
axle, *n.* अक्षदंड (पु.), आस्कुड (न.)
axle box, आस्कुड पेटी
axle pin, आस्कुड खिळा
axle tree, अक्षवृक्ष
ayacut, *n.* आयाकट (पु.)
Azobacter, *n.* ॲझोबॅक्टर (पु.)
Azobacter agilis, ॲझोबॅक्टर ॲजिलिस
Azobacter beijerinckii, ॲझोबॅक्टर बार्यारिंकाई
Azobacter chroococcum, ॲझोबॅक्टर क्रोकोकम
Azobacter indicum, ॲझोबॅक्टर इंडिकम
Azobacter vinelandii, ॲझोबॅक्टर विनेलँडाई
Azobacter vitreum, ॲझोबॅक्टर व्हिट्रियम
azofication, *n.* ॲझोफिकेशन (न.)
azohydrase, *n.* ॲझोहायड्रेज (पु.)
azonal soil, अस्तरित मृदा
azotase, *n.* ॲझोटेज (पु.)

B

babcock test, बॅबकॉक परीक्षण
Bacillariaece, *n. pl.* बॅसिलेरिएसी (न.)
Bacillus, *n.* १ बॅसिलस (पु.) २ दंडाणु (पु.)
Bacillus agri, बॅसिलस अॅग्री
Bacillus amylovorus, बॅसिलस अॅमाइलोव्होरस
Bacillus anthracis, बॅसिलस अॅन्थ्रासिस
Bacillus arborescens, बॅसिलस आर्बोरेसेन्स
Bacillus asterosporous, बॅसिलस अॅस्टेरोस्पोरस
Bacillus botulinus, बॅसिलस बॉट्यूलिनस
Bacillus brevis, बॅसिलस ब्रेव्हिस
Bacillus campestris, बॅसिलस कॅम्पेस्ट्रिस
Bacillus cellulosae dissolvens, बॅसिलस सेल्युलोजी डिझाल्व्हेन्स
Bacillus cellulosam fermentans, बॅसिलस सेल्युलोजम फर्मेटेन्स
Bacillus cereus, बॅसिलस सिरस
Bacillus cohaerens, बॅसिलस कोहिरन्स
Bacillus cyanogenese, बॅसिलस साईनोजिनिस
Bacillus fusiformis, बॅसिलस फ्यूजीफॉर्मिस
Bacillus janthinus, बॅसिलस जॅन्थिनस
Bacillus macerans, बॅसिलस मॅसीरन्स
Bacillus megatherium, बॅसिलस मेगॅथेरिअम
Bacillus mesentericus, बॅसिलस मिझेन्टेरिकस
Bacillus mycoides, बॅसिलस मायकॉइडीस
Bacillus nitrosus, बॅसिलस नायट्रोसस
Bacillus petasites, बॅसिलस पेटॅसायटीस
Bacillus polymyta, बॅसिलस पॉलीमायटा
Bacillus radicicola, बॅसिलस रॅडिसिकोला
Bacillus simplex, बॅसिलस सिंप्लेक्स
Bacillus stutzeri, बॅसिलस स्टुटझेरी
Bacillus synanthus, बॅसिलस सायनॅन्थस
Bacillus viscosus, बॅसिलस व्हिस्कॉसस
Bacillus vulgatus, बॅसिलस व्हल्गॅटस
back, *n.* पृष्ठ (न.), पाठ (स्त्री.)
adj. पश्च, पूर्व–
back cross, पूर्व (पिढी) संकर
back crossing, पूर्व संकरण, पूर्व संकर
backfurrow, *n.* पाळ (स्त्री.)
backward stroke, मागचा धक्का
bacteria, *n. pl.* (*sing.* bacterium) जीवाणू (पु.अ.व.)
bacterial, *adj.* जीवाणु–
bacterial activity, जीवाणु क्रियाशीलता
bacterial count, जीवाणु गणना
bacterial counting, जीवाणु गणन
bacterial culture, जीवाणु संवर्ध
bacterial growth, जीवाणु वृद्धि
bacterial gummosis, बॅक्टेरिअल डिंक्या
bacterial standard, जीवाणु प्रमाण
bacteriocidal, *adj.* जीवाणुनाशी, जीवाणुनाशक
bacteriocidal substance, जीवाणुनाशक पदार्थ
bacteriologist, *n.* जीवाणुशास्त्रज्ञ (सा.)
bacteriology, *n.* जीवाणुशास्त्र (न.)
bacteriophage, *n.* जीवाणुभक्षी (पु.)
bacteriosis, *n.* (*pl.* bacterioses) जीवाणुरोग (पु.)
bacteriostatic factor, (bacteriostasis) जीवाणुनिरोधी कारक
bacterium, *n.* (*pl.* bacteria) जीवाणु (पु.)
Bacterium acidi, बॅक्टेरियम अॅसिडी
Bacterium denitrofluorescens, बॅक्टेरियम डीनायट्रोफ्लुओरेसन्स
Bacterium globiome, बॅक्टेरियम ग्लोबीओमी
Bacterium lactis, बॅक्टेरियम लॅक्टिस
Bacterium parvalum, बॅक्टेरियम पार्व्हलम
Bacterium radicicola, बॅक्टेरियम रॅडिसिकोला
Bacterium tumefaciens, बॅक्टेरियम ट्यूमिफॅसिअन्स
Bacterium vulpinus, बॅक्टेरियम व्हल्पायनस
bacterization, *n.* जीवाणु निवेशन (न.)

bagasse, *n.* (*also* begass *or* begasse) (*pl.* bagasses *or* begasses) चिपाड (न.)
bagging hook, आकडा (पु.)
Bagrada cruceferarum, (pointed bug) बॅग्राडा क्रूसीफेरॅरम, रंगीत ढेकूण
bailing machine, गाठ बांधणीयंत्र
balanced budget, समतोल अर्थसंकल्प
balanced diet, संतुलित आहार
balanced fertilizers, संतुलित खते
balanced programme, संतुलित कार्यक्रम
balanced ration, संतुलित मितवाटप
balance of nature, नैसर्गिक समतोल
balance of payment, १ आंतरराष्ट्रीय ताळेबंद २ आयातनिर्यात ताळेबंद
balance of trade, व्यापार शेष
Balanophora indica, (flowering parasite of coffee) बॅलॅनोफोरा इंडिका
bale, *v.t.* गाठ बांधणे
ball and socket joint, उखळी सांधा
ball bearing, गोलक धारवा
ball thrust bearing, गोलक प्रणोद धारवा
balsam, *n.* बालसम (पु.), तेरडा (पु.)
Balusta, *n.* दाडिमक (न.)
Bambusa, *n.* बांबूसा (पु.)
banana, *n.* केळे (न.)
banana bunchy top, केळीचा पर्णगुच्छ रोग
banana wilt, (Panama disease) केळीचा मररोग (पनामा रोग)
bandage, *n.* पट्टी (स्त्री.)
bandaging, *n.* पट्टी बांधणे (न.)
banding, *n.* (of fertilizers) जोरखताची पट्टरचना (स्त्री.)
band placement, (soil) पट्ट रचना
Bangs disease, (brucellosis, contagious abortion) बॅंगचा रोग, ब्रुसेलोसिस (पु.) (संक्रामक गर्भस्राव)
bank, *n.* अधिकोष (पु.), बॅंक (स्त्री.)
banking structure, अधिकोषण संरचना
banking system, अधिकोषण पद्धति
banking union, अधिकोषण संघ
bank money, बॅंक पैसा
bank nationalization, बॅंकेचे राष्ट्रीयीकरण
bank rate, बॅंक दर
bar diagram, रेखाकृति (स्त्री.)
bare fallow, चिर पडीत
bar harrow, एकदांडी वखर, एकदांडी कुळव
barite, *n.* बॅराईट (न.)
barium, *n.* बेरिअम (न.)
barium tetrasulphate, बेरिअम टेट्रासल्फेट
bark, *n.* साल (स्त्री., न.)
bark eating caterpillar of guava, पेरूची सालपोखर अळी
bark grafting, सालकलम बांधणी
barley, *n.* यव (न.), जव (न.)
barometer, *n.* हवादाबमापी (पु.)
barometric pressure, हवेचा दाब
bar pad, नवार (स्त्री.)
bar point shear, कुशाग्र फाळ, कुशाकृति फाळ
barren, *adj* नापीक, वंध्य
barrendite, *n.* बॅरेनडाईट (न.)
barren land, वंजर भूमि, नापीक भूमि, बरड जमीन
barrenness, *n.* नापीकता (स्त्री.)
barrow, *n.* हातगाडी (स्त्री.)
bar share, कुशा (पु.)
bar shoe, बार शू
barter, *n.* वस्तुविनिमय (पु.)
basal area, मूळ क्षेत्रफळ
basal cavity, तळ गुहिका
basal dose, प्रारंभिक मात्रा
basal dressing, १ पेरणीपूर्व खत देणे २ प्रारंभिक खत देणे
basal manure, प्रारंभिक खत
basal metabolism, मूल चयापचय
basal species, मूल जाति
basalt, *n.* बेसाल्ट (पु.)

base, *n.* १ (as, bottom) तल (पु.), आधार (पु.) २ बेस (पु.) ३ (soil) तल (पु.) (मृदा)
base desaturation, बेस अवसंपृक्ति
base exchange, बेस विनिमय
base exchange capacity, बेस विनिमय क्षमता
base exchange reaction, बेस विनिमय अभिक्रिया
base rot of pineapple, अननसाचा तळ कुजवा रोग
base saturation, बेस संपृक्ति
base shifting, आधार परिवर्तन
base unsaturation, बेस असंपृक्ति
basic price, आधार मूल्य
basic rock, अल्पसिलिक शैल
basic slag, क्षारकीय धातुमल, भस्मी धातुमल
basic unhydrite, निर्जलीय आम्लारि
Basidiomycetes, *n. pl.* बॅसिडिओमायसिटीज (न.अ.व.)
basidiophore, *n.* बॅसिडिओफोर (पु.), बॅसिडिअमधर (पु.)
basifixed, *adj.* आधारबद्ध, अधोबद्ध
basil, *n.* तुळस (स्त्री.)
basin, *n.* १ द्रोणी (स्त्री.) २ खोरे (न.)
basin irrigation, आळे सिंचन पद्धति
bast, *n.* (phloem) अधोवाही (पु.)
bast fibre, अधोवाही तंतुजाल
Batocera rufomaculata, (mango stem borer) बॅटोसेरा रूफोमॅक्युलेटा (आंब्याचा खोडपोखर)
battery, *n.* बॅटरी (स्त्री.)
battery charger, बॅटरी प्रभारक, बॅटरी चार्जर
battery charging, बॅटरी प्रभारण
battery storage, बॅटरी संचयन
Baudouin's test, बोडोइन परीक्षण
B. C. G. vaccine, बी. सी. जी. व्हॅक्सिन, बी. सी. जी. लस
beak, *n.* चोच (स्त्री.), चंचु (स्त्री.)
beam, *n.* धुरा (स्त्री.)
beam of implement, अवजाराची धुरा
beam of plough, नांगराची धुरा
beam scale, दंड तुला, हात काटा
beam stand, तुला दंड, धुरा टेकू
bean, *n.* शेंग (स्त्री.), बी (स्त्री.), बीन (स्त्री.)
  broad bean, आबई, चपटे वाल
  cluster bean, गवार
  double bean, डबल बी
  kidney bean, फरसबी, श्रावण घेवडा
  soyabean, सोयाबीन
  string bean, वाल
bearded wheat, कुसळी ओंबीचा गहू
bearing, *n.* १ धारवा (पु.) २ धारणा (स्त्री.) ३ *Hort.* फलन (न.)
bearing cup, धारवा धानी
bearing habit, फलन प्रवृत्ति
bearing plant, फळलेली झाडे
bearing spool, धारवा रीळ
beat, *n.* विस्पंद (पु.)
beater, *n.* आहतक (पु.), ताडक (पु.)
beater drive, आहतक चालक
beating, *n.* विस्पंदन (न.)
bed, *n.* १ स्तर (पु.) २ (of a river) पात्र (न.)
bedding, *n.* स्तरण (न.)
bed irrigation, स्तर सिंचन
bedrock, *n.* तलशिला (स्त्री.)
bee colony, मधमाशांची वसाहत
bee-eater, *n.* मधमाशी भक्षक (पु.)
bee-escape, *n.* मधमाशी मोचक (पु.)
beef, *n.* गोमांस (न.)
beehive, *n.* पोळे (न.)
bee keeping, (*also* apiculture) *n.* मधुमक्षिका पालन (न.)
beetle, *n.* भुंगेरा (पु.)
bees wax, मधमाशीचे मेण
Begonia, *n.* बेगोनिया (पु.)

behaviour, *n.* १ वागणूक (स्त्री.) २ व्यवहार (पु.)
beidellite, *n.* बायडेलाइट (न.)
belch, *n.* ढेकर (पु.)
belching, *n.* ढेकर देणे (न.)
belladonna extract, बेलाडोना अर्क
belladonna tincture, बेलाडोना टिंक्चर, बेलाडोना रंगौषधि
belljar, *n.* घंटापात्र (न.)
bellows, *n.* भाता (पु.), भस्त्रा (पु.)
belly, *n.* पोट (न.), उदर (न.)
belt, *n.* पट्टा (पु.)
belt horse power = brake horse power
belt lacing, पट्टा जोडणी
belt speed, पट्ट्याची चाल
Bemesia tabici, (cotton white fly) बेमेसिआ टॅबॅकी (पऱ्हाटीवरील पांढरी माशी)
bench terrace, सोपान वेदिका
bend pipe, काटकोनी वक्र नलिका
beneficial, *adj.* हितकारी, फायदेशीर
bengal gram, (*also* gram *or* chick pea) हरभरा (पु.)
Benincasa hispida, बेनिनकासा हिस्पिडा, खारे कोहळे
benzamine lactate, बेंझामिन लॅक्टेट
benzene hexachloride, (B. H. C.) बेंझीन हेक्साक्लोराइड (बी. एच. सी.)
benzyl benzoate, बेंझिल बेंझोएट
beryllium, *n.* बेरिलियम (न.)
beta maritima, बिटा मॅरिटिमा, बीट (न.)
betanin, *n.* बेटॅनिन (न.)
better farming society, उन्नत कृषि संस्था
bevel gear, तिर्यक दंतचक्र, प्रवण दंती
biannual, *adj.* अर्ध-वार्षिक
bias, *n.* अभिनति (स्त्री.), अभिग्रह (पु.)
biased error, अभिनत विभ्रम
bias sampling, अभिनत नमुना
bibliography, *n.* १ ग्रंथसूची (स्त्री.) २ संदर्भ-सूची (स्त्री.)
bicollateral bundle, उभयसांपार्श्विक गठ्ठा
bid, *n.* बोली (स्त्री.)
v.t. बोली लावणे
biennial, *adj.* द्विवर्षजीवी
big podded, मोठ्या शेंगीचा
bile, *n.* पित्त (न.)
bile capillary, पित्त केशिका
bile duct, पित्त वाहिनी
bimerous, *adj.* द्विअवयवी
binder attachment, बंधक जोडसाधन
binder deck, बंधन कट्टा
binomial nomenclature, द्विपद नामपद्धति, द्विनाम पद्धति
biochemical change, जैवरासायनिक बदल, जीव रासायनिक बदल
biochemist, *n.* जीवरसायनशास्त्रज्ञ (सा.)
biogas, *n.* जैव वायु (पु.)
biological activity, जैव क्रिया
biological control, जैव नियंत्रण, जैविक नियंत्रण (कीटकशास्त्र)
biological cycle, जैव चक्र
biological fixation, जैव स्थिरीकरण
biological weathering, जैविक अपक्षय
biological weather of rock, जैव शैल अपक्षय
biometry, *n.* जैवमिति (स्त्री.)
biotic, *adj.* जैविक, जैव
biotin, *n.* बायोटिन (न.)
biotite, *n.* बायोटाइट (न.)
biotope, *n.* १ प्राकृतिक वास (पु.), निसर्ग निवास (पु.) २ जीव क्षेत्र (न.)
biotype, *n.* जैव रूप (न.)
birth weight, जन्म तुलांक
bisexual, *adj.* द्विलिंगी
bismuth carbonate, बिस्मथ कार्बोनेट
bismuth salicylate, बिस्मथ सॅलिसिलेट
bismuth subnitrate, बिस्मथ सबनायट्रेट

Bissetia steniellus, (stem borer) बायसेटिया स्टेनिएलस (उसाचा खोड पोखर)
biting insect, चावरा किडा
bitter, *adj.* कटु, कडू
bitter gourd, कारले (न.)
bitterpit, *n.* (apple disease) बिटर पिट (पु.)
bivalent, *n.* द्वियुज गुणसूत्र (न.)
black alkaline soil, कृष्ण अल्कधर्मी मृदा, काळी अल्कधर्मी मृदा
blackarm, *n.* करपा (पु.), केवडा रोग (पु.)
blackberry, *n.* कृष्ण बेरी (स्त्री.)
black cotton soil, कापसाची काळी जमीन
black gram, उडीद (पु.)
blackheart, *n.* काळा गाभा (पु.)
black rot, काळा कुजवा
black rust, काळा गेरवा
black soil, काळी मृदा, काळी जमीन
black tip of mango, आंब्याचा काळशेंडा रोग
blade, *n.* पास (पु.), पाते (न.)
blade harrow, १ पातीचा वखर २ पात्याचा कुळव
blade scraper, पाती खरड्या
blanching, *n.* विवर्ण करणे (न.), विवर्णन (न.)
blanket, *n.* कांबळे (न.), घोंगडे (न.), ब्लँकेट (न.)
blank furrow, (*also* dead furrow) आरंभ सरी
Blansia oryzae, (udbatta disease of rice) ब्लान्सिया ओरायझी (धानाचा उदबट रोग)
blast, *n.* उत्स्फोट (पु.)
Blastinin, *n.* ब्लॅस्टिनिन (न.)
Blastophaga psences, ब्लॅस्टोफॅगा सेन्सिस
bleaching, *n.* विरंजन (न.), विरंजक (पु.)
bleaching powder, विरंजन पूड
bleeding, *n.* रसस्राव (पु.)
blended character, १ संमिश्र गुण २ संमिश्र लक्षण
blepharitis, *n.* पलकशोथ (पु.)
bletting, *n.* अंतर्गलन (न.), प्राग्गलन (न.), उकडणे (न.)
blight, *n.* अंगक्षय (पु.)
blister, *n.* फोफळा (पु.), पापुद्री फोड (पु.)
block, *n.* खंड (पु.)
block = engine block
block of land, भूमि खंड
blood circulation, रुधिराभिसरण (न.)
blood plasma, रक्तद्रव (पु.)
blood pressure, रक्तदाब (पु.)
blood red malta, रक्तवर्ण माल्टा
bloom, *n.* बहर (पु.), पुष्पपुंज (पु.)
blooming period, बहर काल
blossom, *n.* फुलोर (पु.)
blossom end rot, फुलोर कुजवा
blossoming, *n.* १ पुष्पन (न.) २ फुलारणे (न.), फुलोर येणे (न.)
blossom wilt, फुलोराची मर
blotch pit, (apple) ब्लॉच पिट, डाग रोग, ठिपका (पु.)
blue green alga, नील हरित शैवाल
blue staining fungi, नीळ अभिरंजन कवक
blunt hook, बोथट आकडा
bobbin, *n.* बॉबिन (स्त्री.), आंतर रीळ (न.), सुताची कांडी (स्त्री.)
body, *n.* १ खोड (न.) २ (नांगराचे) खोड (न.)
bog, *n.* दलदल (स्त्री.), पंक (पु.)
bog lime, पंक चूर्णक
bog meadow, दलदल कुरण
boiler, *n.* बाष्पित्र (न.), बॉयलर (पु.), उत्कलनित्र (न.)
boiling point, उत्कलन अंक, उकळ बिंदु
B. olesaccarar botrittis, (cauli flower) कॉली फ्लावर (पु.), फुलकोबी (पु.), फुलवर (पु.)
boll, *n.* कापसाचे बोंड (न.)
boll shedding, बोंडाची गळती, बोंडाची गळ
bolster, *n.* बोल्स्टर (पु.)
bomb, *n.* बॉंब (पु.)
Bombaceae, *n.* बांबू कुल (न.)

Bombax malabaricum, बॉम्बॅक्स मलबेरिकम
Bomer phytosteryl test, बोमर फायटोस्टेरिल चाचणी
bond, *n.* बंधपत्र (न.)
bone, *n.* अस्थि (स्त्री.), हाड (न.)
bone ash, अस्थि रक्षा
bone cutter, (shears) अस्थि कर्तक
bone marrow, अस्थि मज्जा
bone meal, अस्थि चूर्ण, हाडाचा चुरा
bonyosteo dystokia, अस्थिल कष्ट-प्रसव
borax, *n.* बोरॅक्स (न.)
Bordeaux paste, बोर्डो लेप
border, *n.* सीमा (स्त्री.)
border effect, सीमा परिणाम
border system of irrigation, सीमा सिंचन पद्धति
bored well, नलिका कूप, विंधित विहीर, विंधण विहीर
borer, *n.* १ वेधक (पु.) २ छिद्रक (पु.) ३ पोखर किडा (पु.) ४ पोखर (स्त्री.)
boric acid, बोरिक आम्ल
boring, *n.* १ वेधन (न.) २ बोरिंग (न.) ३ छिद्रण (न.) ४ विंधण (न.)
boring pipe, १ बोरिंग पाईप २ विंधण नलिका
boroglycerine, *n.* बोरोग्लिसरीन (न.)
boron, *n.* बोरॉन (न.)
botanical aspect, वनस्पतिशास्त्रीय अंग
bottle cap, बाटली टोपण, बाटली बूच
bottle capper, बाटली टोपण यंत्र
bottle capping, बाटली टोपण, बाटली टोपण बसवणे
bottle disc, बाटली तबकडी
bottle filler, बाटली भरक (यंत्र)
bottle gourd, दुधी भोपळा
bottle washer, बाटलीचा ब्रश
bottling, *n.* बाटली भरणे (न.)
bottling machine, बाटली भरण यंत्र
bottom, *n.* (as, base) तळ (पु.), तल (पु.)
bottom breaker, तल छेदक (नांगर)
bottom price = minimum price
bough, *n.* फांदी (स्त्री.)
bougie teat, सरळ सड
boulder, *n.* धोंडा (पु.), मोठा दगड (पु.)
cf. clay, चिकणमाती
cobble, टोळ
dust, धूळ, धूलि
gravel, चाळ, खडे
mud, चिखल, पंक
pebble, गोटी
sand, वाळू, वालुका
shingle, खडी
silt, सिल्ट, गाळ, रेव, पोयटा
soil, मृदा
boundary, *n.* सीमा (स्त्री.)
boundary mark, सीमा चिन्ह
bound water, बद्ध जल
bovine animal, गोजातीय पशु
bowel, *n.* आंत्र (न.), आतडे (न.)
brace, *v.t.* बांधणे
brace bar, बंधनी दंड
brackish, *adj.* खारा
bract, *n.* सहपत्र (न.)
bracteole, *n.* सहपत्रक (न.)
bradycardia, *n.* हृद्मंदता (स्त्री.)
brake, *n.* ब्रेक (पु.), रोधक (पु.)
brake horsepower (B.H.P.), (*also* belt horse power) उपलब्ध अश्वशक्ति, रोधक अश्वशक्ति, ब्रेक हॉर्स पॉवर
bran, *n.* कोंडा (पु.)
branch, *n.* शाखा (स्त्री.)
branching, *n.* १ फांद्या फुटणे (न.) २ शाखन (न.) ३ शाखाविन्यास (पु.)
branding, *n.* डागणे (न.)
brassica nigra, ब्रासिका नायग्रा
breach, *n.* फुटणे (न.), भगदाड पडणे (न.), भगदाड (न.), भंग (पु.)

break, *n.* रोध (पु.)
breaking, *n.* कणन (न.), तोडणे (न.), भंजन (न.)
breaking point, भंजन अंक, कणन अंक
breaking stage, भंजन अवस्था, कणन अवस्था
breakpoint, *n.* (soil) विलगन अंक (पु.)
breakwater, *n.* जलवेग भंजक (पु.)
breathing root, श्वसन मूळ
breed, *n.* १ निपज (स्त्री.), पैदास (स्त्री.) २ जात (स्त्री.)
v.t. & i. निपज करणे, निपज होणे, पैदास करणे, पैदास होणे, जनन करणे
breeder's seed, पैदासकार निर्मित बीज
breeding, *n.* पैदास (स्त्री.), प्रजनन (न.)
breeding efficiency, प्रजनन क्षमता, पैदास क्षमता
breeding material, प्रजनन साहित्य, पैदास साहित्य
breeding record, प्रजनन अभिलेख, पैदास अभिलेख
breeding station, प्रजनन केंद्र, पैदास केंद्र
breeze, *n.* वाऱ्याची झुळूक (स्त्री.)
brewing, *n.* किण्वन (न.)
bridging, *n.* १ सेतुबंधन (न.) २ जोडणे (न.)
brine water, खारे पाणी
brinjal, *n.* वांगे (न.)
bristle, *n.* १ शूक (न.) २ दृढरोम (पु.)
brittle, *adj.* ठिसूळ
brix, *n.* शर्करामान (न.)
broad base terrace, उतारावरील पसरट बांध
broad beam, १ रुंद झोत २ तुळई (स्त्री.) ३ दांडा (पु.)
broad bean, आबई (स्त्री.), चपटे वाल
broad-casting, *n.* विखुरणे (न.)
broad-casting sowing, फेकून पेरणे
broadcast seeder, विखरण पेरणी यंत्र
broad ligament, पृथु अस्थिरज्जु
bromine, *n.* ब्रोमीन (न.)
bronchial catarrh, (*also* **bronchitis**) श्वसनी शोथ, श्वसनी नली शोथ
bronchial tube, श्वास नली
bronchitis = **bronchial catarrh**
broncho pneumonia, डबल निमोनिया, श्वसनी निमोनिया
bronze, *n.* कासे (न.)
brood, *n.* १ पिलावळ (स्त्री.), पिलांचा समूह (पु.) २ वीण (स्त्री.), वेत (न.)
brood cell, वर्धन कोष्ठ
brood chamber, वर्धन कक्ष, पिलांचे खुराडे
brooder, *n.* उबवणी यंत्र (न.)
brooding, *n.* ऊब देणे (न.), अंडी उबवणे (न.)
brooding compartment, उबवण विभाग
brooding house, उबवण घर
brooding nest, उबवण घरटे
brood lac, कीटक लाख
broody, *adj.* खुडुक
brook, *n.* निर्झर (पु.), ओहळ (पु.)
browning, *n.* (of milk) करपणे (न.) (दुधाचे)
brown leaf spot of grape vine, द्राक्षाच्या पानावरील भुरा रोग
brown rust, तांबेरा (पु.)
brown soil, तांबुस माती, तांबडी माती
browsing, *n.* झाडपाला खाणे (न.)
bruise, *v.t. & i.* खरचटणे
brunizem, *n.* (Prairie soil) प्रेअरी मृदा
brush dam, छोटा बंधारा
Bryophyllum, *n.* ब्रायोफाइलम (पु.)
Bryophyta, *n. pl.* ब्रायोफायटा (पु.)
buccal cavity, मुख गुहिका
bucket, *n.* बादली (स्त्री.)
bud, *n.* १ कलिका (स्त्री.), कळी (स्त्री.) २ डोळा (पु.)
budding, *n.* १ मुकुलन (न.), कलिकायन (न) २ डोळे बांधणे (न.)
budget, *n.* अर्थसंकल्प (पु.)

bud mutation, डोळा उत्परिवर्तन
bud of eye = eyebud
bud selection, डोळ्याची निवड
bud variation, डोळ्यातील भिन्नता
budwood, *n.* डोळा असलेली फांदी (स्त्री.)
buffalo-bull, *n.* रेडा (पु.)
buffer, *n.* उभय प्रतिरोधी (सा.)
buffer curves, उभय प्रतिरोधक वक्र
buffering capacity, उभय प्रतिरोधक क्षमता, बफर क्षमता
buffer mixture, बफर मिश्रण
buffer plot, बफर क्षेत्र, उभयांतरवर्ती क्षेत्र
buffer strip, बफर पट्टी, उभयांतरवर्ती पट्टी
bug, *n.* ढेकूण (पु.)
bulb, *n.* कंद (न.)
bulbil, *n.* प्रकलिका (स्त्री.) (प्रजनन कलिका)
bulk, *n.* १ ढीग (पु.), पुंज (पु.) २ मोठे प्रमाण (न.)
bulk density, स्थूल घनता, आयतन घनता
bulk sample, स्थूल नमुना
bull, *n.* (cow-bull) सांड (पु.), वळू (पु.)
bulldozer, *n.* १ बुलडोझर (पु.) २ बलिवर्द-यंत्र (न.)
bulletin, *n.* बुलेटिन (न.), वृत्तक (न.)
bull holder, सांड पकड, वळू पकड
bull index, वळू निर्देशांक
bullock, *n.* बैल (पु.)
bullock power, बैल बळ
bullock's heart, रामफळ (न.)
bulrush millet, (*also* pearl millet) बाजरी (स्त्री.)
bumper, *n.* बम्पर (पु.), टक्कररोधी (पु.)
bumper crop, अमाप पीक, विपुल पीक, भरघोस पीक
bunch type, गुच्छेदार
bunchy top of banana, केळीचा पर्णगुच्छ रोग
bund, *n.* बंधारा (पु.)
 cf. dam, धरण
 weir, बांध
bund alignment, बांधाची आखणी
bundle, *n.* पूल (पु.), गठ्ठा (पु.), बंडल (न.), जुडगा (पु.)
 v.t. & i. गठ्ठा बांधणे
bundle carrier, पूली वाहक
bund section, बांधाचा छेद
Burgundy mixture, बरगंडी मिश्रण
burn, *n.* भाजल्याचा फोड (पु.)
 v.t. & i. भाजणे
burned lime, भाजलेला चुना
burning, *n.* भाजणे (न.), ज्वलन (न.), राप (पु.)
burnt flavour, (scorched flavour) करपट स्वाद
burr, *n.* काटेफळ (न.)
burrow, *n.* बीळ (न.)
burrowing, *n.* बीळ पाडणे (न.)
bush, *n.* १ झुडुप (न.) २ आवण (स्त्री., न.), अस्तर (न.)
bushing, *n.* अस्तर (न.)
business farming, व्यावसायिक शेती
butter, *n.* लोणी (न.)
butter churn, मंथन यंत्र
butterfat, *n.* स्निग्धांश (पु.)
butter granule, लोणी कण, स्निग्ध कण
butter moulding machine, लोण्याचे साचा यंत्र
butter worker, लोणी संस्करण यंत्र
button lac, बटन लाख
butyl-chloral hydrate, ब्यूटिल क्लोरल हाईड्रेट
butyric acid, ब्यूटिरिक आम्ल
butyrin, *n.* ब्यूटिरिन (न.)
butyrometer, *n.* ब्युटिरोमीटर (न.), स्निग्धांश-मापी (पु.)
butyro-refractometer, *n.* स्निग्धांश अपवर्तनांक मापी (पु.)
by count, गणनानुसार
by-product, *n.* उपउत्पादन (न.)
by volume, आकारमानानुसार
by weight, भारानुसार

C

cabbage, *n.* पानकोबी (स्त्री.)
cachexia, *n.* दौर्बल्य (न.), क्षीणता (स्त्री.)
cacoon, *n.* कोष (पु.)
cactus, *n.* कॅक्टस (पु.), निवडुंग (पु.)
caecum, *n.* अंधनाल (पु.), अंधांत्र (न.)
caesium, *n.* सिसियम (न.)
caffeine, *n.* कॅफीन (न.)
cage, *n.* पिंजरा (पु.)
cake, *n.* १ पेंड (स्त्री.), ढेप (स्त्री.) २ वडी (स्त्री.) ३ केक (पु.)
calcareous, *adj.* चुनामय, चुनायुक्त, चुनखडीची
calcareous rock, चुनायुक्त खडक
calcareous saline, (as, alkali soil) चुनायुक्त क्षार
calcareous soil, चुनायुक्त मृदा
calciferol, *n.* कॅल्सीफेरॉल (पु.)
calcification, *n.* कॅल्सीभवन (न.)
calcimorphic soil, चुनाधारी मृदा
calcined phosphate, (*also* fused phosphate) निस्तापित फॉस्फेट
calcite, *n.* कॅल्साइट (न.)
calcium, *n.* कॅल्शियम (न.)
calcium arsenate, कॅल्शियम आर्सिनेट
calcium bicarbonate, कॅल्शियम बायकार्बोनेट
calcium borogluconate, कॅल्शियम बोरोग्लुकोनेट
calcium carbonate, कॅल्शियम कार्बोनेट, चुनखडी (स्त्री.)
calcium chloride, कॅल्शियम क्लोराईड
calcium cynamide, कॅल्शियम सायनामाईड (एक विशिष्ट खत)
calcium cyanide, कॅल्शियम सायनाईड
calcium cyanide paste, कॅल्शियम सायनाईड पेस्ट, कॅल्शियम सायनाईड लेप, कॅल्शियम सायनाईड चिकी
calcium gluconate, कॅल्शियम ग्लुकोनेट
calcium hydroxide, कॅल्शियम हायड्रोक्साइड, चुन्याची निवळी
calcium metaphosphate, कॅल्शियम मेटॅफॉस्फेट
calcium nitrate, कॅल्शियम नायट्रेट
calcium oxide, कॅल्शियम ऑक्साइड
calcium phosphate, कॅल्शियम फॉस्फेट
calcium pyrophosphate, कॅल्शियम पायरोफॉस्फेट
calcium thiosulphate, कॅल्शियम थायोसल्फेट
calculation, *n.* १ परिगणन (न.) २ हिशेब (पु.)
calculation machine, परिगणक यंत्र
calculation of data, आकडेवारी परिगणन
calculus, *n.* (शरीरांतर्गत) खडा (पु.), अश्मरी (स्त्री.)
calendar of operation, कामाची समयसारणी
calendar of work, कार्यसारणी (स्त्री.)
calf diphtheria, गोवत्स घटसर्प
calf female, कालवड (स्त्री.), वासरी (स्त्री.)
calf male, गोऱ्हा (पु.), वासरू (न.)
calibration test, १ अंशशोधन चाचणी २ नियंत्रक चाचणी
caliche, *n.* कॅलिश (न.)
callus, *n.* १ कुरूप (न.), भोवरी (स्त्री.) २ गाठ (स्त्री.) ३ किणक (न.)
Calocoris angustatus, (jowar earhead bug) कॅलोकोरिस अँगस्टेटस (ज्वारीच्या कणसावरील ढेकूण)
calomel, *n.* रसकापूर (पु.), कॅलोमेल (न.)
calorie, *n.* कॅलरी (स्त्री.), उष्णता एकक (न.)
calorific value, १ कॅलरीय मूल्य २ उष्णता एकक
Calotropis gigantia, रूई (स्त्री.)
Calotropis procera, (madar) कॅलोट्रोपिस प्रोसेरा, रूई (स्त्री.), मंदार (पु.)
calving, *n.* (cow) जनणे (न.), विणे (न.)

calyx, *n.* (*pl.* calyces) १ बाह्यदलपुंज (पु.) २ वृक्कलश (पु.) ३ निदलपुंज (पु.)
cam, *n.* १ कॅम (न.) २ टुमणे (न.)
cambium, *n.* कॅम्बियम (पु.), पेशीजनक स्तर (पु.)
camboge, *n.* (*also* gamboge) कॅम्बोज (पु.), गॅम्बोज (पु.), रेवाचिनी (स्त्री.)
Cambridge roller, केंब्रिज रूळ
Camellia, *n.* कॅमेलिया (पु.)
cam gear, कॅम गियर
camphor, *n.* कापूर (पु.), कर्पूर (पु.)
cam shaft, कॅम शॅफ्ट, कॅम दांडा
can, *n.* डबा (पु.)
v.t. डबाबंद करणे
cana, *n.* केना (स्त्री.), कर्दळ (स्त्री.)
canal, *n.* १ नाल (पु.), नलिका (स्त्री.) २ कालवा (पु.)
canal fall, कालव्याचा उतार
canal irrigation, कालव्याचे ओलित
canal out-let, निर्गम मार्ग, कालव्याचे दार
canary, *n.* १ कॅनरी (स्त्री.) २ पाळीव पाखरू (न.)
cancer, *n.* कर्करोग (पु.)
candied fruit, मुरवलेले फळ
candling, *n.* (अंड्याचे) दीप-परीक्षण (न.)
candling hood, दीपावरण (न.)
candy, *n.* १ चिक्की (स्त्री.) २ खडीसाखर (स्त्री.)
cane crusher, चरक (पु.)
Canicus arvensis, (creeping thistle) नायकस आर्व्हेन्सिस (भूइकाटे सुवक)
canine teeth, रदनक (पु.)
canker, *n.* १ कँकर रोग (पु.) २ वल्क-व्रण (पु.)
Cannabis sativa, कॅनाबिस सटाइव्हा, भांग (स्त्री.)
canned fruits, डबाबंद फळे
cannery, *n.* फळ डबाबंदन कारखाना (पु.)
canning industry, डबाबंदन उद्योग
cannon bone, (*also* fuse bone) पिंडली (स्त्री.), पिंडरी अस्थि
cannula, *n.* निचरा नळी (स्त्री.)
canter, *n.* कदम (चाल) (पु.) *cf.* walk
canvas belting, कॅनव्हास पट्टा
capillarity, *n.* केशिकत्व (न.)
capillary, *n.* केशिका (स्त्री.)
adj. केशिकीय
capillary action, केशिका क्रिया
capillary capacity, केशिकीय क्षमता
capillary condensation, केशिका संघनन
capillary conductivity, केशिकीय वाहकता
capillary meter, केशिका मापी
capillary moisture, केशिका आर्द्रता
capillary pore, केशिका रंध्र
capillary porosity, केशिका सच्छिद्रता
capillary potential, केशिका विभव, केशिका क्षमता
capillary rise, केशिका चढाव
capillary tube, केशिका नली (स्त्री.)
capillary water, केशिकाजल (न.)
capital budget, भांडवली अर्थसंकल्प
capitalised value, भांडवली मूल्य
capitalistic farming, भांडवलप्रधान शेती
capital resources, भांडवली साधनसंपत्ति
capital taxes, भांडवली कर
Capnodium ramosum, (sooty mould) कॅप्नोडियम रॅमोसम (काजळी)
capon, *n.* खच्चीकृत कोंबडा (पु.)
caponization, *n.* खच्चीकरण (न.)
caponizing, *n.* खच्चीकरण (न.), खच्ची करणे (न.)
capric acid, कॅप्रिक आम्ल, कॅप्रिक ॲसिड
caprification, *n.* १ औदुंबर पुष्प विन्यासन (न.), औदुंबर पुष्प निषेचन (न.) २ अंजीर पुष्प विन्यासन (न.), अंजीर पुष्प निषेचन (न.)
caprifig, *n.* (ficus caricasy sylvestris) रान अंजीर (पु.)

caproic acid, कॅप्रोइक आम्ल, कॅप्रोइक ॲसिड
caprylic acid, कॅप्रिलिक आम्ल, कॅप्रिलिक ॲसिड
capsule, *n*. १ प्रावर (न.) २ संपुट (न.), कॅप्सूल (स्त्री.), संपुटिका (स्त्री.) ३ कोश (पु.) ४ बोंड (न.)
carambola, *n*. कामरूख (न.)
caramelization, *n*. रज्जशार्करीकरण (न.)
caraway, *n*. कॅरावे (पु.)
carbachol, *n*. कार्बेकॉल (पु.)
carbide, *n*. कार्बाइड (न.)
carbohydrate, *n*. १ पिठूळ पदार्थ (पु.), पिष्ठमय पदार्थ (पु.) २ कार्बोहायड्रेट (न.)
carbohydrate metabolism, कार्बोहायड्रेट चयापचय
carbolic acid, कार्बोलिक आम्ल, कार्बोलिक ॲसिड
carbon, *n*. कार्बन (पु.)
adj. कर्ब–
carbon assimilation, कार्बन सात्मीकरण
carbonation, *n*. कार्बोनेशन (न.)
carbon bisulphide, कार्बन बायसल्फाइड
carbon compound, कार्बन संयुग
carbon deposition, कार्बन निक्षेपण
carbon dioxide, कार्बन डायऑक्साइड, कर्बाम्ल वायु
carbonic oxide, कार्बानिक ऑक्साइड
carbonization, *n*. कार्बनीकरण (न.)
carbon nitrogen ratio, कार्बन नायट्रोजन गुणोत्तर
carbon tetrachloride, कार्बन टेट्राक्लोराइड
carboxylase, *n*. कार्बाक्सिलेज (न.)
carburetion, *n*. कार्ब्युरेशन (न.)
carburetion system, कार्ब्युरेशन यंत्रणा
carburetor, *n*. (*also* carburettor *or* carburetter *or* carbureter) कार्ब्युरेटर (पु.)
cardamom = cardamon = cardamum, *n*. विलायची (स्त्री.), वेलदोडा (पु.), वेलची (स्त्री.)
cardia, *n*. जठरागम (पु.)
cardiac, *adj*. हृद्–, हृदयी
cardiac asthenia = heart weakness
Carica candamarcensis, (mountain papaya) कॅरिका कँडामार्सेन्सिस, पहाडी पपया, रानपपई (स्त्री.)
caries, *n*. १ अस्थिक्षय (पु.) २ दंतक्षय (पु.)
Carissa carandas, *n*. कॅरिसा कॅरंडस, करवंद (पु.)
Carissa spinarum, *n*. कॅरिसा स्पिनॅरम, करवंदी (स्त्री.)
carminative, *adj*. वायुहारी
carnallite, *n*. कार्नेलाइट (न.)
carnation, *n*. कार्नेशन (न.), फूलझाड (न.)
carotene = carotin, *n*. कॅरोटिन (न.)
carotenoid, *n*. कॅरोटिनॉइड (न.)
carp, *n*. फलभित्ति (स्त्री.)
carpet area, बिछायत क्षेत्र, चटई क्षेत्र
Carpomyia vesuviana, (fruit fly of jujube) कार्पोमिया व्हेसूवियाना (फळमाशी)
Carpophilus dimidiatus, कार्पोफाईलस डिमिडिएटस्
carpus, *n*. मनगट (न.)
carrier, *n*. वाहक (पु.)
carrot, *n*. गाजर (न.)
cart, *n*. गाडी (स्त्री.)
Carthamus oxyacantha, (wild safflower) कार्थामस ऑक्सिॲकँथा, रान करडई
cartilage, *n*. कास्थि (स्त्री.)
carting, *n*. वाहून नेणे (न.)
cartload, *n*. गाडीभार (पु.)
Carya pecan, (pecan nut) कॅरिया पीकन
cascara, *n*. कॅस्कारा (पु.)
caseation, *n*. केसीनीकरण (न.), किलाटन (न.)
case hardened steel, कठीण पृष्ठ पोलाद
casein, *n*. केसीन (न.)

case study, १ व्यष्टिगत अभ्यास २ प्रकरण अध्ययन
case study data, १ व्यष्टि अध्ययन सामग्री २ प्रकरण अध्ययन सामग्री
cash, *n.* रोकड (स्त्री.), रोख (स्त्री.)
cash balance, रोकड बाकी, रोख शिल्लक
cash crop, नगदी पीक, रोख पीक
cashew apple, काजू फळ
cashew nut, काजू बी
cash rent, नगदी भाडे, रोख भाडे
cash rented farm, १ रोख भाड्याचे शेत, नगदी भाड्याचे शेत २ रोख संचिती शेत
cash tenant, नगदी देणारा पट्टेदार
cash wages, नगदी मजुरी, रोख मजुरी
casing pipe, आवरक नळ
cassia leaf, तमालपत्र (न.), तेजपान (न.)
Castanea crenata, (Japanese chestnut) कॅस्टेनिया क्रेनॅटा (जपानी चेस्नट)
Castanea sativa, (European chestnut) कॅस्टेनिया सटायव्हा (युरोपीय चेस्नट)
casting, *n.* ओतकाम करणे (न.), ओतणे (न.), ओतण (न.), ओतकाम (न.), पाडणे (न.)
cast iron, ओतीव लोखंड, बीड (न.)
castor, *n.* एरंड (पु.)
castor cake, एरंड ढेप, एरंड पेंड
castor oil, एरंडेल (न.)
castration, *n.* खच्चीकरण (न.)
castrator, *n.* खच्चीकारक चिमटा (पु.)
cast steel, ओतीव पोलाद
Casuarina, *n.* कॅज्युरिना (स्त्री.)
catabolic phase, अपचयी प्रावस्था
catabolism, *n.* अपचय (पु.)
catalase, *n.* १ कॅटॅलेज (न.) २ उत्प्रेरक (सा.)
catalysis, *n.* १ उत्प्रेरण (न.) २ योगवाही क्रिया (स्त्री.)
catalyst=catalytic agent, *n.* उत्प्रेरक (सा.)
catarrh, *n.* पडसे (न.), सर्दी (स्त्री.)
catarrhal fever, शीत ज्वर
catch crop, उचल पीक
catchment area, पाणलोट क्षेत्र
catechu, *n.* कात (पु.), काथ (पु.)
category, *n.* प्रवर्ग (पु.)
catena, *n.* १ कॅटेना (स्त्री.) २ मृदा अनुक्रम (पु.)
caterpillar, *n.* सुरवंट (पु.)
cathartic, *adj.* रेचक, विरेचक
catheter, *n.* उत्सर्जक नलिका (स्त्री.)
cation, *n.* १ युक्त कण (पु.) २ कॅटायन (न.)
cation exchange, १ युक्तकण विनिमय २ कॅटायन विनिमय
cation exchange capacity, १ युक्तकण विनिमय क्षमता २ कॅटायन विनिमय क्षमता
cattle, *n. pl.* गुरे (न.अ.व.), पशू (पु.अ.व.)
cattle census, पशुगणना (स्त्री.)
cattle distemper, (infectious bronchitis, cattle influenza) गुरांचा डिस्टेंपर रोग, पशु इन्फ्लुएंझा
cattle feed, पशुखाद्य (न.)
cattle judging, पशु पारख, गुरांची निवड
cattle manure, शेण खत
cattle shed, गोठा (पु.), गोशाला (स्त्री.)
cattle trail, गायवाट (स्त्री.)
caudal, *adj.* पुच्छीय
caudex, *n.* स्तंभ मूल (न.)
cauliflower, *n.* फूलकोबी (स्त्री.)
cause effect relationship, कार्यकारण भाव, कार्यकारण संबंध
caustic, *n.* कॉस्टिक (न.)
adj. दाहक
cauter, *n.* दाहक (पु.)
cauterics, *n. pl.* दाहक (पु.अ.व.)
cauterization, *n.* दाहनकर्म (न.)
cautery, *n.* दाहन यंत्र (न.)
cavitation, *n.* कोटरीकरण (न.), कोटरीभवन (न.)

ceiling price, नियत उच्चतम किंमत, परा-मर्यादा किंमत
cell, *n*. १ कोष्ठ (पु.) २ पेशी (स्त्री.), सेल (पु.) ३ घट (पु.)
cell division, पेशी विभाजन
cell formation, पेशी निर्मिति
cellobiose, *n*. सेलोबायोज (न.)
cell-sap, *n*. पेशीरस (पु.)
cell theory, पेशी सिद्धांत
celluloid, *n*. कचकडे (न.)
cellulose, *n*. सेल्युलोज (न.)
cellulose decomposing bacteria, सेल्युलोज अपघटक जीवाणू
cellulose decomposing fungi, सेल्युलोज अपघटक कवक
cellulose decomposition, सेल्युलोज अपघटन
Cellvibrio, *n*. सेलव्हिब्रिओ (पु.)
cell wall, पेशी भित्ति
cementation, *n*. संधानन (न.), वज्रलेपन (न.), संधान (न.)
census, *n*. १ पशुगणना (स्त्री.) २ शिर-गणती (स्त्री.) ३ प्रगणना (स्त्री.)
centipede, *n*. १ शतपदी (सा.) २ गोम (स्त्री.)
central bank, केंद्रीय बँक, केंद्रीय अधिकोष
central leader, १ मुख्य अग्र प्ररोह २ अग्रणी (सा.)
centre cleaning device, मध्य स्वच्छीकरण साधन
centre mounted, मध्यारूढ
centre of load, भारकेंद्र (न.)
centre of power, शक्तिकेंद्र (न.)
centre of pull, खेचकेंद्र (न.)
centre of resistance, प्रतिरोध केंद्र
centric, *adj*. केंद्रिक
centrifugal machine, अपकेंद्री यंत्र
centrifugal pump, अपकेंद्री पंप
centrifugal system, अपकेंद्री प्रणाली
centromere, *n*. गुणसूत्र सध्यबिंदु (पु.)
centrosome, *n*. केंद्रकाय (पु.)
Cephalosporium sacchari, (wilt of sugar-cane) सेफॅलोस्पोरियम सॅकराय (उसाची मरगळ)
Cephalothecium roseum, सिफॅलोथीसियम रोझम
cephalothorax, *n*. शीर्षवक्ष (न.)
Ceratostomella fimbriata, (black rot of sweet potato) सेराटोस्टोमेला फिम्ब्रिएटा (रताळ्याचा काळा कुजवा)
Ceratostomella paradoxa, १ (as, shoot rot of banana) सेराटोस्टोमेला पॅरॅडॉक्सा (केळीचा खोड कुजवा) २ (as, stem bleeding of coconut or areca nut) सेराटोस्टोमेला पॅरॅडॉक्सा (नारळाचा किंवा सुपारीचा खोड स्राव) ३ (as, storage rot of pineapple) सेराटोस्टोमेला पॅरॅडोक्सा (अननसाचा फळ कुजवा)
Cercomonas, *n*. सर्कोमोनास (पु.)
Cercomonas crasacauda, सर्कोमोनास क्रॅसा-कॉडा
Cercospora arachidicola, (tikka disease of groundnut) सर्कोस्पोरा अॅरेचिडीकोला (भुईमुगाचा चट्ट्या रोग)
Cercospora betaticola, १ (as, leaf spot of beet) सर्कोस्पोरा बेटॅटीकोला (बीटावरील पानचट्टा) २ (as, leaf spot of sweet potato) सर्कोस्पोरा बेटॅटीकोला (रताळ्या-वरील पानचट्टा)
Cercospora canavaliae, (leaf spot of sword-bean) सर्कोस्पोरा कॅनाव्हेली (आबईचा पानचट्टा)
Cercospora canescens, (leaf spot of cowpea) सर्कोस्पोरा कॅनेसेन्स (चवळीचा पानचट्टा)
Cercospora capsici, (leaf spot of chillies) सर्कोस्पोरा कॅप्सीसी (मिरचीचा पानचट्टा)
Cercospora carthami, (leaf spot of safflower) सर्कोस्पोरा कार्थामी (करडईचा पानचट्टा)

Cercospora coffeicola, (brown eye spot of coffee) **सर्कोस्पोरा कॉफीकोला** (कॉफीचा कवडचा तांबडा रोग)

Cercospora cruenta, १ (as, leaf spot of cow-pea) **सर्कोस्पोरा क्रुएंटा** (चवळीचा पानचट्टा) २ (as, leaf spot of double bean) **सर्कोस्पोरा क्रुएंटा** (डबल बीचा पानचट्टा)

Cercospora davisii, (leaf spot of sweet clover) **सर्कोस्पोरा डॅविसाय** (स्वीट क्लोवर-चा पानचट्टा)

Cercospora dolichi, (leaf spot of horse gram) **सर्कोस्पोरा डोलीकाय** (कुळिथाचा पानचट्टा)

Cercospora fimbriata, **सर्कोस्पोरा फिंब्रिएटा**

Cercospora hibisci, (leaf spot of lady's finger) **सर्कोस्पोरा हिबिस्काय** (भेंडीचा पानचट्टा)

Cercospora indica, (leaf spot of arhar) **सर्कोस्पोरा इंडिका** (अरहरचा पानचट्टा)

Cercospora koepkei, (brown leaf spot of sugarcane) **सर्कोस्पोरा कोइपकी** (उसाच्या पानावरील भुरा रोग)

Cercospora melongenae, (leaf spot of brinjal) **सर्कोस्पोरा मेलोन्जनी** (वांग्याचा पानचट्टा)

Cercospora nicotianae, (frog eye leaf spot of tobacco) **सर्कोस्पोरा निकोटियानी**

Cercospora oryzae, (narrow brown leaf spot of rice) **सर्कोस्पोरा ओरायझी**

Cercospora personata, (tikka disease of groundnut) **सर्कोस्पोरा पर्सोनेटा**

Cercospora ricinicola, (leaf spot of castor) **सर्कोस्पोरा रिसीनिकोला**

Cercospora sesamii, (leaf spot of sesamum) **सर्कोस्पोरा सिसेमाय** (तिळाचा पानचट्टा)

Cercospora sesbaniae, (leaf spot of sesbania) **सर्कोस्पोरा सस्बेनिए**

Cercospora sojina, (leaf spot of soya bean) **सर्कोस्पोरा सोजीना** (सोयाबीनचा पानचट्टा)

Cercospora theae, (bird's eye spot of tea) **सर्कोस्पोरा थी**

Cercospora traversiana, (leaf spot of fenugreek) **सर्कोस्पोरा ट्रावर्सियाना**

Cercospora viticola, (brown leaf spot of grape vine) **सर्स्कोस्पोरा विटीकोला**

cercus, *n.* (*pl.* cerci) **उदरपुच्छ** (न.)

cereal, *n.* **तृणधान्य** (न.)

cerebellum, *n.* **अनुमस्तिष्क** (न.), **लहान मेंदु** (पु.)

Cerotelium desminum, (rust of cotton) **सेरोटेलिअम डेस्मिनम, पऱ्हाटीवरील तांबेरा, कपाशीवरील तांबेरा**

Cerotelium fici, (rust of fig) **सेरोटेलियम फायसी, अंजिरावरील तांबेरा**

certation, *n.* **पराग स्पर्धा** (स्त्री.)

cervical, *adj.* (neck) **ग्रीवीय–**

cervical vertebra, १ **मानेचा मणका, ग्रीवीय मणिअस्थि** २ **ग्रीवा कशेरू**

cervix uteri, **गर्भाशय-ग्रीवा** (स्त्री.)

Cestoda, *n.* **सेस्टोडा** (पु.), **पट्टकृमि (वर्ग)** (पु.)

Chaetocnema pusaensis, (flea beetle) **कीटोक्निमा पुसेन्सिस**

Chaetomium, *n.* **चॅटोमियम** (न.)

chaff, *n.* १ **कुट्टी** (स्त्री.) २ **भुसा** (पु.) ३ **कुटार** (स्त्री.)

chaffer, *n.* **कटाई यंत्र** (न.)

chaffer extension, **कटाई यंत्र प्रक्षेपक**

chaffing shed, **कटाई घर**

chain, *n.* **शृंखला** (स्त्री.), **साखळी** (स्त्री.)

chain harrow, **साखळीचा वखर, साखळीचा कुळव**

chain pump, **साखळी पंप**

chain reaction, **साखळी प्रतिक्रिया**

chain saw, **साखळी करवत**

chain tractor, **साखळी खचयंत्र, साखळी ट्रॅक्टर**

chalaza, *n.* **श्वेतरज्जु** (पु.) (अंड्यातील)

chamber, *n.* **कक्ष** (पु.)

change of state, स्थित्यंतर (न.)
change speed gear, १ गिअर (न.) २ गति परिवर्तक (कळ)
channel, *n.* दांड (पु.), पन्हळ (स्त्री.), नाली (स्त्री.)
channel irrigation, दांड पाणी, दांड पाणी देणे, दांड पाणी ओलित
channel weir, पन्हळी सांडवाट
character, *n.* १ गुणधर्म (पु.) २ लक्षण (न.)
characteristic, *n.* वैशिष्टय (न.)
charcoal, *n.* लाकडी कोळसा (पु.), लोणारी कोळसा (पु.)
charcoal rot, कोळशी सड, खळखळा रोग
charged bodies, प्रभारित पिंड
charging, *n.* प्रभारण (न.)
chart, *n.* तक्ता (पु.)
chattel, *n.* जंगम मत्ता (स्त्री.)
chattel security, जंगम मत्ता प्रतिभूति
cheapmoney policy, अल्पव्याजी द्रव्य नीति
check, *n.* १ पडताळणी (स्त्री.) २ तपासणी (स्त्री.), परीक्षण (न.) ३ संरोध (पु.), रोखणे (न.)
check cross, परीक्षणार्थ संकर
check dam, रोधी बांध
checker board, परीक्षण तालिका
check method of irrigation, ओलिताची चौकोनी वाफे पद्धति
check plot, परीक्षण भूखंड
cheese, *n.* चीझ (न.)
Chelidonium cinctum, (top shoot borer) केलीडोनियम सिंक्टम (शेंडा पोखर)
chemical, *n.* रसायन (न.)
adj. रासायनिक
chemical affinity, रासायनिक आसक्ति
chemical analysis, रासायनिक विश्लेषण
chemical balance, रासायनिक तुला
chemical change, रासायनिक परिवर्तन
chemical composition, रासायनिक रचना
chemical disintegration, रासायनिक विघटन
chemical effect, रासायनिक परिणाम
chemical equation, रासायनिक समीकरण
chemical fertiliser, (*also* artificial fertiliser) रासायनिक खत
chemical nature, रासायनिक स्वरूप
chemical property, रासायनिक गुणधर्म
chemical reaction, रासायनिक अभिक्रिया
chemical theory, रासायनिक सिद्धांत
chemical treatment, रासायनिक उपचार
chemical weathering, रासायनिक अपक्षय
chemical weathering of rocks, रासायनिक शैल अपक्षय
chemotherapy, *n.* रसायनचिकित्सा (स्त्री.)
chemotropism, *n.* रसायन-अनुवर्तन (न.)
Chenopodium album, (goose foot) केनोपोडियम अल्बम (चाकवत)
Chenopodium murale, (pigweed) केनोपोडियम म्युरेल (रानचाकवत)
chenopodium oil, केनोपोडियमचे तेल
chernozem soil, काळी मृदा
cherry, *n.* चेरी (स्त्री.)
chert, *n.* चर्ट (पु.)
chestnut soil, बदामी मृदा
chewing insect, चर्वक कीटक
chewing the cud, वागुळ करणे, रवंथ करणे
chiasma, *n.* व्यत्यास (पु.), सांधा (पु.)
chick, *n.* (chicken) कोंबडीचे पिलू (न.)
chicken pox, कांजण्या (स्त्री.अ.व.)
chick pea = bengal gram
chicory, *n.* चिकोरी (स्त्री.)
chilled cast iron, अभिशीतित बीड, भिजलेलें बीड
chilled iron, अभिशीतित लोखंड
chilled milk, अभिशीतित दूध
chilli, *n.* (*pl.* chilies) मिरची (स्त्री.)
Chilotraea auricilia, (stem borer) कायलोट्रिया ऑरीसिलिया (खोडपोखर)

Chilo tumidicostalis, (stem borer) **कायलो टचुमिडीकॉस्टॅलिस** (खोडपोखर)
Chilo zonellus, (jowar stem borer) **कायलो झोनेलस** (ज्वारीची खोडपोखर)
chimaera = chimera, *n.* **कायमेरा** (पु.), **विचित्र ऊतिक** (न.)
Chinese layering, चिनी दाब-कलम
chisel, *n.* **छिन्नी** (स्त्री.), **पटाशी** (स्त्री.)
chisel plough, पटाशी नांगर
chi square, काय स्क्वेअर
chi square test, काय स्क्वेअर चाचणी
chi square value, काय स्क्वेअर मूल्य
chitin, *n.* **कायटीन** (पु.)
chloral hydrate, क्लोरल हायड्रेट
chloramphenicol, *n.* **क्लोरेमफेनिकॉल** (न.)
chloretone, क्लोरिटोन (न.)
chloride, *n.* **क्लोराईड** (न.)
chlorodyne, *n.* **क्लोरोडाईन** (न.)
chloroform, *n.* **क्लोरोफॉर्म** (पु.)
chlorophyceae, *n. pl.* (green algae) **क्लोरोफायसी** (हरित शैवाल)
chlorophyll, *n.* **हरित द्रव्य** (न.)
chloroplast, *n.* **हरितलवक** (पु.)
chloroplastid, *n.* **हरितकण** (पु.)
chlorosis, *n.* **हरितलोप** (पु.)
chlorotic, *adj.* **हरितलुप्त**
choking, *n.* **रोधन** (न.)
cholera, *n.* **कॉलरा** (पु.), **पटकी** (स्त्री.)
cholesterol, *n.* **कोलेस्टेरॉल** (न.)
chroma, *n.* **क्रोमा** (पु.)
chromatid, *n.* १ **क्रोमॅटिड** (न.) २ **अर्धगुणसूत्र** (न.)
chromatin, *n.* **गुणद्रव्य** (न.), **क्रोमॅटिन** (न.)
chromatin bridge, गुणद्रव्य सेतु
chromatography, *n.* **वर्णलेखन** (न.)
chromium, *n.* **क्रोमिअम** (न.)
Chromobacterium violaceum, क्रोमोबॅक्टेरियम वायोलॅसियम
chromogenic, *adj.* **वर्णजनक**
chromomere, *n.* १ **गुणसूत्रकणिका** (स्त्री.) २ **गुणबिंदु** (पु.)
chromophore, *n.* **वर्णधारक** (पु.)
chromophoric, *adj.* **वर्णधारी**
chromoprotein, *n.* **वर्णयुक्त प्रथिन** (न.), **वर्णयुक्त प्रोटीन** (न.)
chromosomal sterility, गुणसूत्री वन्ध्यत्व
chromosome, *n.* **गुणसूत्र** (न.), **क्रोमोसोम** (न.)
chromosome behaviour, गुणसूत्र वर्तन
chromosome group, गुणसूत्र समूह
chromosome map, गुणसूत्राचे मानचित्र
chromosome ring, वलयाकारी गुणसूत्र
chromosome theory, क्रोमोसोम सिद्धांत, गुणसूत्र सिद्धांत
chromosome theory of heredity, गुणसूत्रनिष्ठ आनुवंशिकता सिद्धांत
chronic, *adj.* **जुनाट, दीर्घकालीन**
chronic bacillary diarrhoea, (Johne's disease) **दंडाणुजन्य जुनाट अतिसार** (जोनचा आजार)
chronic intestinal catarrh, जुनाट आमांश
Chrotogonus brachypterus, (surface grass-hopper) **क्रोटोगोनस ब्रॅकिप्टेरस** (खरपुडी टोळ)
chrysalis, *n.* **क्रायसॅलिस** (न.), **शंखी** (पु.)
Chrysanthemum indicum, क्रायसेन्थिमम इन्डिकम
churn, *n.* **घुसळयंत्र** (न.), **मंथनयंत्र** (न.)
churning, *n.* **घुसळणे** (न.), **मंथन** (न.)
churning acidity, मंथन आम्लता
chyle, *n.* **काइल** (पु.), **अन्नरस** (पु.)
chylification, *n.* **अन्नरसीकरण** (न.)
chyme, *n.* **काइम** (न.), **आंब** (स्त्री.)
chymification, *n.* **आमीकरण** (न.)
cicatrix, *n.* **व्रण** (पु.) (त्वचेवरील)
cilia, *n.* **सिलिया** (स्त्री.), **रोमक** (न.)

ciliate, *adj.* रोमकीय, रोमक
cinchona, *n.* सिंकोना (पु.)
cinnamon, *n.* दालचिनी (स्त्री.)
circuit, *n.* परिपथ (पु.)
circulating capital, फिरते भांडवल, खेळते भांडवल
Cirmamonum camphore, सिरमॅमोनम कॅम्फर (कर्पूर वनस्पति)
cirrhosis, *n.* (fibrosis) सिऱ्हॉसिस (न.) (तंतुमय होण्याचा विकार)
citric acid, सायट्रिक आम्ल
citron, *n.* लिंबवर्ण (पु.)
citrus, *adj.* लिंबवर्गीय, सायट्रस
citrus blast, लिंबवर्गीय झाडांचा करपा रोग
Citrus reticulata, सायट्रस रेटिक्युलेटा (संत्रे)
citrus scab, लिंबवर्गीय झाडांचा खवड्या रोग
Citrus sinensis, सायट्रस सायनेन्सिस (माल्टा फूल)
cladode, *n.* क्लॅडोड (न.)
cladosporium, *n.* क्लॅडोस्पोरियम (न.)
Cladosporium fulvum, (leaf mould of tomato) क्लॅडोस्पोरियम फल्वम (टोमॅटोवरील बुरशी रोग)
Cladosporium herbarum, (black mould of wheat) क्लॅडोस्पोरियम हर्बेरम (गव्हावरील काळ्या बुरशीचा रोग)
clarification, *n.* (of milk) निर्मलीकरण (न.)
class, *n.* वर्ग (पु.)
class frequency, वर्ग वारंवारता
classification, *n.* वर्गीकरण (न.)
classification of data, आधारसामग्रीचे वर्गीकरण
Clavaria flava, क्लॅव्हॅरिया फ्लावा
clavicle, *n.* जत्रुक (न.)
clay, *n.* चिकणमाती (स्त्री.) *cf.* boulder
claying, *n.* चिकणीकरण (न.)
clay loam, चिकण दुमट
clay pan, चिकणमातीचा पट्टा
clay soil, चिकण मृदा
clean cultivation, निपक लागवड, स्वच्छक लागवड, तणरहित लागवड
cleaning, *n.* सफाई (स्त्री.)
cleaning device, (as, fanning mill) १ पंखा चक्की, विंझण चक्की २ सफाई साधन
clean tillage, तणरहित मशागत
clear air gust, शुद्ध हवा झोत
clearing house, *n.* वटवणी गृह (न.), समाशोधन गृह (न.)
cleat, *n.* गुटका (पु.)
cleat wheel, गुटकेदार चाक
cleavage, *n.* भेग (स्त्री.), फूट (स्त्री.), विदरण (न.)
cleistogamy, *n.* मुग्ध युग्मन (न.)
Cleome viscosa, क्लिओमी व्हिस्कोसा
Cleoporus lefeverei, क्लिओपोरस लेफेव्हेरी
clevis, *n.* क्लेव्हिस (न.)
climate, *n.* हवामान (न.)
  coastal climate, किनारी हवामान
  continental climate, महाद्वीपीय हवामान
  desert climate, वाळवंटी हवामान
  extreme climate, अतिविषम हवामान
  hilly climate, डोंगरी हवामान
  monsoon climate, मोसमी हवामान
  mountainous climate, पर्वतीय हवामान
  semiarid climate, निमकोरडे हवामान
  sub-mountainous climate, उपपर्वतीय हवामान
  sub-tropical climate, उपविषुववृत्तीय हवामान
  temperate climate, समशीतोष्ण हवामान
  tropical climate, विषुववृत्तीय हवामान
climatology, *n.* हवामानशास्त्र (न.)
climbing plant, (climber) आरोही वनस्पति
climbing root, आरोही मूळ
clip, *n.* चाप (पु.)
  v.t. कातरणे

clippers, *n.* कात्री (स्त्री.)
clipping, *n.* कर्तन (न.)
Clisiocampa indica, (tent caterpillar) क्लिसियोकँपा इंडिका (छत्रीकारी सुरवंट)
Clitocybe clavipes, क्लायटोसायबी क्लॅव्ही-पेस
Clitocybe geotropa, क्लायटोसायबी जिओट्रोपा
clitoris, *n.* शिश्निका (स्त्री.)
clod, *n.* ढेकूळ (न.)
clod crushing, ढेकूळ फोड
cloddy, *adj.* ढेकळी
clod formation, ढेकळे बनणे
clonal selection, फुटवा निवड
clonal stock, फुटवा खुंट (वनस्पति)
clonal variation, फूट विभिन्नता
clone, *n.* फूट (स्त्री.), फुटवा (पु.)
close, *adj.* १ बंद २ निकट
close breeding, घनिष्ठ प्रजनन
closed bundle, अवर्धी जुडी, अवर्धी संधान
closed market, बंदिस्त बाजार
close pairing species, घनिष्ठ युग्मी जाती
Clostridia, *n.* क्लॉस्ट्रिडिया (पु.)
Clostridium amylobacter, क्लॉस्ट्रिडियम अमायलोबॅक्टर
Clostridium bifermentans, क्लॉस्ट्रिडियम बायफर्मेन्टन्स
Clostridium butylicum, क्लॉस्ट्रिडियम बुटाय-लिकम
Clostridium cochlearious, क्लॉस्ट्रिडियम कॉक्लिरियस
Clostridium oedematiens, क्लॉस्ट्रिडियम ओडीमेटिएन्स
Clostridium pasteurianum, क्लॉस्ट्रिडियम पाश्चुरियानम
Clostridium perfringens, क्लॉस्ट्रिडियम पर्फ्रि-न्जिन्स
Clostridium putrificus, क्लॉस्ट्रिडियम प्युट्री-फिकस
Clostridium putrificus tenuis, क्लॉस्ट्रिडियम प्युट्रीफिकस टेन्यूइस
Clostridium putrificus verucausus, क्लॉस्ट्रि-डियम प्युट्रिफिकस व्हेरूकॉसस
Clostridium sporogenes, क्लॉस्ट्रिडियम स्पोरो-जीनस
Clostridium tertius, क्लॉस्ट्रिडियम टर्शियस
Clostridium tetani, क्लॉस्ट्रिडियम टेटॅनाय
Clostridium tetanomorphus, क्लॉस्ट्रिडियम टेटॅनोमॉर्फस
Clostridium welchii, क्लॉस्ट्रिडियम वेल्शाय
clove, *n.* लवंग (स्त्री.)
clover, *n.* क्लोव्हर (पु.), मेथी (स्त्री.)
clump, *n.* १ गुठळी (स्त्री.) २ पुंज (पु.)
clump count, पुंजगण (पु.)
cluster, *n.* १ गुच्छ (पु.), झुबका (पु.) २ राई (स्त्री.)
cluster bean, गवार (स्त्री.)
clutch, *n.* क्लच (पु.), ग्राभ (पु.)
clutch brake, क्लच ब्रेक
clutch finger, क्लच फिंगर, ग्राभांगुळी (स्त्री.)
clutch lever, क्लच लिव्हर, ग्राभकळ (स्त्री.)
clutch lining, क्लच लाईनिंग, ग्राभास्तरण (न.)
clutch pedal, क्लच पेडल, ग्राभ पादक
clutch plate, क्लच प्लेट, ग्राभ तबकडी
clutch spring, क्लच स्प्रिंग, ग्राभ ताण
clutch yoke, क्लच योक, क्लच युग, ग्राभ युग
coagulated protein, साकळलेले प्रथिन
coagulation, *n.* (of milk) साकळणे (न.) (दुधाचे)
coal ash, कोळशाची राख
coal tar, डांबर (न.)
coarse, *adj.* जाडेभरडे, खडबडीत
coarse sand, जाड वाळू
coarse soil, जाडीभरडी मृदा
coarse texture, १ जाडाभरडा पोत, जाड पोत २ ठोकळ पोत
coarse variety, जाडाभरडा वाण, जाडाभरडा प्रकार

coastal climate, किनारी हवामान
coat, *n.* १ आवरण (न.) २ (प्राण्यांची) त्वचा (स्त्री.) ३ लेप (पु.)
coat colour, त्वचावर्ण (पु.), त्वचारंग (पु.)
cob, *n.* कणीस (न.)
cobble, *n.* टोळ (पु.) *cf.* boulder
cobble stone, फरसबंदी दगड
coccidiosis, *n.* (red dysentery) कॉक्सीडिऑसिस (न.) (रक्ती आव)
Coccinella septumpuntata, (ladybird beetle) कॉक्सीनेला सेप्टमपंटॅटा (चित्रांग भुंगेरा)
Coccospora agricola, कॉकोस्पोरा ॲग्रिकोला
Coccus viridis, (coffee green bug) कॉकस व्हिरीडिस (कॉफीवरील हिरवी ढेकणी)
coccygeal, *adj.* अनुत्रिक
coccygeal vertebra, अनुत्रिक मणका, अनुत्रिक कशेरू
Cochliobolus miyabeans, (helminthosporium blight of rice) कॉक्लियोबोलस मियाबीनस (धानाचा हेल्मिन्थोस्पोरियम करपा)
cock, *n.* कोंबडा (पु.)
cockerel, *n.* लहान कोंबडा (पु.), तरूण कोंबडा (पु.)
coconut, *n.* नारळ (पु.)
coconut cake, खोबऱ्याची पेंड, खोबऱ्यांची ढेप
cocoon, *n.* कोश (पु.)
codlin, *n.* कॉडलिन (न.)
cod liver oil, कॉड माशाचे तेल, कॉड लिव्हर ऑईल
coefficient, *n.* गुणक (पु.)
coefficient of correlation, सहसंबंध गुणक
coefficient of regression, प्रतिक्रमण गुणक, प्रतिगमन गुणक
coefficient of variation, विचलन गुणक
coffee, *n.* कॉफी (स्त्री.)
coffin, *n.* खुरपेटिका (स्त्री.)
cohesion, *n.* संसंग (पु.), संसंजन (न.)
coincidence, *n.* १ योगायोग (पु.) २ एकरूपता (स्त्री.)
colchicine, *n.* कॉल्चिसीन (न.)
cold pack, १ शीत वेष्टन २ शीतोपचार (पु.)
cold soil, शीत मृदा
cold storage, १ शीतगृह (न.) २ शीतगृहात साठवणे
cole crops, कोबीवर्गीय पिके
Colemania phenaroides,(wingless grasshopper) कोलेमॅनिया फिनरॉयडिस (बिनपंखी टोळ)
Coleoptera, *n.* कंचुक पक्ष गण (पु.), कोलियोप्टेरा (पु.)
colic, *n.* पोटशूळ (पु.)
colitis, *n.* बृहदांत्र शोथ (पु.)
collar rot of citrus, लिंबवर्गीय झाडांचा बूड कुजव्या रोग
collateral bundle, सांपार्श्विक जुडी, संपार्श्व पूली, सांपार्श्विक पूली
collateral credit, सांपार्श्विक पत, समर्थक पत
collection of semen, रेत संचयन
collective, *adj.* सामूहिक
collective farming, सामूहिक शेती, सामूहिक कृषि
collector, *n.* संकलक (सा.), संग्राहक (सा.)
collector brush, संकलक कुंचली
Colletotrichum, *n.* कोलेटोट्रायकम (न.)
Colletotrichum agave, (anthracnose of sisal-hemp) कोलेटोट्रायकम अगेव्ह (घायपातीवरील क्षतादि रोग)
Colletotrichum camelliae, (brown blight of tea) कोलेटोट्रायकम कॅमेली (चहावरील तपकिरी करपा)
Colletotrichum capsici, (anthracnose and ripe rot of chillies) कोलेटोट्रायकम कॅप्सिसी (मिरचीवरील क्षतादि रोग)
Colletotrichum capsici, (die-back of cowpea) कोलेटोट्रायकम कॅप्सिसी (चवळीवरील कोलता रोग, चवळीवरील प्ररोह रोग)

Colletotrichum capsici, (die-back of horse gram) **कोलेटोट्रायकम कॅप्सिसी** (कुळिथावरील कोलता रोग किंवा प्ररोह रोग, हुलग्यावरील कोलता रोग किंवा प्ररोह रोग)

Colletotrichum capsici, (fruit rot, die-back and seedling blight of potato) **कोलेटोट्रायकम कॅप्सिसी** (बटाटयावरील कुजव्या, प्ररोह आणि करप्या रोगाचे जंतू)

Colletotrichum capsici, (seedling blight of sesbania) **कोलेटोट्रायकम कॅप्सिसी** (रानशेवरीवरील करप्यारोग जंतू)

Colletotrichum capsici, (leaf spot of turmeric) **कोलेटोट्रायकम कॅप्सिसी** (हळदीवरील ठिपक्या रोगजंतू)

Colletotrichum catechu, (anthracnose of arecanut) **कोलेटोट्रायकम कटेच्यू** (पोफळीवरील क्षतादि रोगजंतू)

Colletotrichum coffeanum, (die-back of coffee) **कोलेटोट्रायकम कॉफीअॅनम** (कॉफीवरील कोलता रोगजंतू)

Colletotrichum gloesporioides, १ (as, wither tip of citrus) **कोलेटोट्रायकम ग्लोएस्पोरायोडीस** (लिंबवर्गीय झाडांवरील शेंडे सुकव्या रोगाचे जंतू) २ (as, anthracnose of mango) **कोलेटोट्रायकम ग्लोएस्पोरायोडीस** (आंब्यावरील क्षतादि रोगजंतू)

Colletotrichum graminicolum, (red leaf spot of Johnson grass, sorghum, etc.) **कोलेटोट्रायकम ग्रॅमिनी कोलम** (जॉन्सन गवत, ज्वारी व सुदान गवत यावरील ठिपक्या रोगाचे जंतू)

Colletotrichum indicum, (anthracnose of cotton) **कोलेटोट्रायकम इंडिकम** (कपाशीवरील क्षतादि रोग)

Colletotrichum lindemuthianum, (anthracnose of double bean, and matki) **कोलेटोट्रायकम लिंडेमूथिअॅनम** (घेवडा आणि मटकी यांवरील क्षतादि रोगजंतू)

Colletotrichum necator, (anthracnose of black pepper) **कोलेटोट्रायकम नेकॅटर** (मिऱ्यांवरील क्षतादि रोगजंतू)

colloid, *n.* **कोलॉइड** (न.), **कलिल** (न.)

colloidal, *adj.* **कोलॉइडी, कलिल–**

colloidal matter, कोलॉइडी पदार्थ, कलिल पदार्थ

colloidal range, कोलॉइडी मर्यादा, कलिल मर्यादा

colloidal soil, कोलॉइडी मृदा, कलिल मृदा

colluvial soil, मिश्र डांबरी मृदा

colluvium, *n.* **मिश्र डांबर** (न.)

colon, *n.* **बृहदांत्र** (न.)

colonisation, *n.* **वसाहतीकरण** (न.)

colonisation scheme, वसाहतीकरण योजना

colonist, *n.* **वसाहतवादी** (सा.), **वसाहतकार** (पु.)

colophony, *n.* **कॉलोफोनी** (स्त्री.), **काळी राळ** (स्त्री.)

colostrum, *n.* **चीक** (पु.) (दूध)

colour blindness, वर्णान्धता (स्त्री.)

colouring matter, रंग (पु.), **रंगद्रव्य** (न.)

Colpoda cucullus, कोल्पोडा कुकूलस

Colpoda steninii, कोल्पोडा स्टेनीनी

colt, *n.* (horse foal) **अश्वक** (पु.), **शिंगरू** (न.)

columella, *n.* **स्तंभिका** (स्त्री.)

column, *n.* **स्तंभ** (पु.)

columnar, *adj.* **स्तंभाकार**

columnar arrangement, स्तंभाकार रचना

coma, *n.* १ **रोमगुच्छ** (पु.), **पर्णगुच्छ** (पु.) २ **कोमा** (पु.), **संमूर्च्छा** (स्त्री.)

comb, *n.* १ **तुरा** (पु.) २ **छत्र** (न.) ३ **फणी** (स्त्री.)

comb foundation, छत्राधार (पु.)

comb, *n.* (honey) **पोळे** (न.)

combination, *n.* **संयोग** (पु.), **संयोजन** (न.)

combine, *n.* **कंबाइन** (न.), **सस्ययंत्र** (न.) (कापणी-मळणीचे यंत्र)
v.t. & i. **एकत्र करणे**

combining weight, संयोग भार
combustible, *adj.* ज्वलनशील, ज्वलनक्षम
combustion, *n.* ज्वलन (न.)
come in heat, माजावर येणे
command area, जलप्रदाय क्षेत्र
commanded area, ओलिताचे क्षेत्र
comment, *n.* भाष्यक (न.)
v.t. भाष्य करणे
commercial bank, व्यापारी अधिकोष, वाणिज्य अधिकोष
commercialisation of agriculture, शेतीचे व्यापारीकरण
commercialised agriculture, व्यापारिक शेती
commission, *n.* अडत (स्त्री.), दलाली (स्त्री.)
commission agent, कमिशन एजंट, अडत्या (पु.)
commodity agreement, पण्यवस्तु करार
common millet, सामान्य तृणधान्य (ज्वारी, बाजरी, आदी)
common vetch, सामान्य पृथुशिंबी, सामान्य वेच शेंग
communication, *n.* संपर्क (पु.)
community development, सामूहिक विकास
community life, सामूहिक जीवन
community spirit, सामूहिक वृत्ति
compact arrangement, सघन रचना
companion crop, सह पीक
comparative advantage, तौलनिक फायदा, तौलनिक लाभ
comparative cost, तौलनिक परिव्यय
comparative cost theory, तौलनिक परिव्यय सिद्धांत
comparison, *n.* तुलना (स्त्री.)
compartment, *n.* खंड (पु.), भाग (पु.), कक्ष (पु.), कप्पा (पु.)
compatibility, *n.* १ सुसंगतता (स्त्री.) २ संयोज्यता (स्त्री.)
compatible, *adj.* १ संयोजी २ (for self-fertilisation) स्वसंयोजी
compensation, *n.* भरपाई (स्त्री.)
competing crop, प्रतिस्पर्धी पीक, स्पर्धक पीक
competition, *n.* स्पर्धा (स्त्री.), चढाओढ (स्त्री.)
competitive market, स्पर्धात्मक बाजार
complementary crop, (as, non-competing crop) पूरक पीक
complementary factor, पूरक घटक
complete flower, पूर्ण पुष्प
complete manure, संपूर्ण खत
complex cross, जटिल संकर
composite sample, संयुक्त नमुना
composite unit, संयुक्त एकक
composition, *n.* १ रचना (स्त्री.), घडण (स्त्री.) २ घटना (स्त्री.) ३ संघटन (न.)
composition of milk, दुधाची घटना
compost, *n.* कंपोस्ट खत (न.), कचरा खत (न.)
composting, *n.* कंपोस्ट खत तयार करणे (न.), कचरा खत तयार करणे (न.)
compound, *n.* संयुग (न.)
adj. संयुक्त
compound fracture of bone, सव्रण अस्थिभंग, विवृत अस्थिभंग
compound leaf, संयुक्त पर्ण
compound lipids, संयुग स्निग्धे
compound radical, संयुक्त मूलज
compound stomach, संयुक्त जठर
compress, *v.t.* संपीडन करणे
compression ratio, संपीडन गुणोत्तर
compression stroke, संपीडन आघात
computation, *n.* १ परिकलन (न.) २ संगणन (न.)
computation machine, १ परिकलन यंत्र २ संगणन यंत्र

computation of ration, खाद्य परिकलन
computer, *n.* १ संगणित्र (न.), कॉम्प्युटर (पु.) २ संगणक (पु.), परिकलक (पु.)
concave ridging body, सरी वरंब्याचा फाळ
conceive, *v.t.* & *i.* १ गर्भधारणा होणे २ कल्पिणे
concentrated, *adj.* १ तीव्र २ संकेंद्रित
concentrates, *n. pl.* १ पशु खाद्य (न.) २ (गुरांचा) दाणा (पु.) ३ (गुरांचा) खुराक (पु.)
concentric bundle, संकेंद्री जुडी, संकेंद्री जुडगा
concept, *n.* संकल्पना (स्त्री.)
conception, *n.* १ गर्भधारणा (स्त्री.) २ संकल्पना (स्त्री.)
conciliation officer, समेट अधिकारी
conclusion, *n.* निष्कर्ष (पु.)
concretion, *n.* १ संहितन (न.) २ कंकर (पु.)
concussion of the brain, मस्तिष्काघात (पु.)
condensation, *n.* १ संघनन (न.) २ द्रवीभवन (न.) (पाण्याच्या वाफेचे)
condensed milk, १ संघनित दूध २ आटीव दूध
condenser, *n.* १ संघननी (स्त्री.), संघनित्र (न.) २ संधारित्र (न.)
condiments, *n. pl.* मसाले (पु.अ.व.)
conductance, *n.* १ चालकता (स्त्री.) २ वाहकता (स्त्री.)
conduction, *n.* वहन (न.)
conflict organisation, विरोधकमूल संघटन
conformity, *n.* अनुरूपता (स्त्री.)
confounded design, संकुल मांडणी
confounding, *adj.* संभ्रामक
congenital dystokia, जन्मजात कष्टप्रसव, उपजत कष्टप्रसूति
congestion, *n.* १ संकुलन (न.) २ दाटी (स्त्री.)
congestion of brain, मस्तिष्क रक्त संकुलन
conical roller, शंक्वाकार वेल्हन
conical root, शंक्वाकार मूळ
conidiophore, *n.* १ कॉनिडियोफोर (पु.) २ रेणुधारक (पु.)
conidium, *n.* (*pl.* conidia) कोनिडियम (पु.)
coniferin, *n.* कोनिफेरिन (न.)
coniferous, *adj.* १ शंकुधारी २ सूचिपर्ण
coniferyl alcohol, कोनिफेरिल अल्कोहोल
Coniophora, *n.* कोनियोफोरा (पु.)
Coniophora cerebella, कोनियोफोरा सेरेबेला
Coniothecium chomatosporum, (stem black of apple) कोनियोथीसियम कोमॅटोस्पोरम (सफरचंदावरील काळ्या रोग)
conjugated protein, संयुग्म प्रथिन, संयुग्म प्रोटीन
conjugation, *n.* १ संयुग्मन (न.) २ संयोग (पु.)
conjunctivitis, *n.* १ डोळे येणे (न.) २ नेत्रश्लेष्मशोथ (पु.)
connecting rod, जोड दांडा
connective, *adj.* संयोजी
constipation, *n.* बद्धकोष्ठता (स्त्री.), मलावरोध (पु.)
constituent, *n.* घटक (पु.)
constituents, *n. pl.* (of milk) घटक (पु.अ.व.) (दुधाचे)
consumer price, उपभोक्ता किंमत
consumption, *n.* उपभोग (पु.), वापर (पु.)
contact, *n.* संस्पर्श (पु.), संपर्क (पु.), स्पर्श (पु.)
contact insecticide, स्पर्श कीटकनाशक
contact poison, स्पर्श विष
contact process, संपर्क प्रक्रिया
contagious disease, सांसर्गिक रोग
contagious pleuropneumonia, सांसर्गिक प्लुरोन्युमोनिया
contaminate, *v.t.* दूषित करणे, दूषित होणे
contamination, *n.* संदूषण (न.)

continental climate, महाद्वीपीय हवामान
continuous current, संतत धारा, संतत प्रवाह
continuous irrigation, अखंड ओलित
continuous pasturing, सतत चराई
continuous phase, संतत प्रावस्था
continuous variation, क्रमवर्धी विभिन्नता
contour, *adj.* समतल, समोच्च
contour bund, समतल बांध, समोच्च बांध
contour cultivation, समतल लागवड
contour embanking, समोच्च बांध घालणे
contour ploughing, समोच्च नांगरणी
contour strip crop, समतल पट्टीवरील पीक
contraction, *n.* आकुंचन (न.)
contrasting pair, १ विधर्मी जोडी, विधर्मी जोड २ विकल्पी युग्म
control, *n.* नियंत्रण (न.)
control group, संदर्भ गट
controlled credit, नियंत्रित पत
controlled grazing, नियंत्रित चराई
controlled price, नियंत्रित किंमत
control plot, संदर्भ भूखंड, तुल्य भूखंड
contusion, *n.* मुका मार (पु.)
convalescence, *n.* पुनरारोग्यप्राप्ति (स्त्री.)
convergent improvement, एकोन्मुखी सुधारणा
convex ridging body, बहिर्गोल वरंबी खोड (नांगराचे)
convulsion, *n.* आचका (पु.)
cooking test, शिजण चाचणी, शिजाऊ चाचणी
cooler, *n.* शीतक (पु.), शीतित्र (न.)
cooling system, शीतन पद्धति
cooperation, *n.* सहकार (पु.), सहकार्य (न.)
cooperation field, सहकार क्षेत्र
cooperative, *adj.* सहकारी
n. सहकारी संस्था (स्त्री.)
cooperative administration, सहकारी प्रशासन
cooperative enterprise, सहकारी उपक्रम
cooperative farming, सहकारी कृषि, सहकारी शेती
cooperative marketing, सहकारी विपणन
cooperative marketing society, सहकारी विपणन संस्था
cooperative movement, सहकारी चळवळ
cooperative organisation, सहकारी संघटना, सहकारी संघटन
cooperative principle, सहकारी तत्त्व
cooperative society, सहकारी संस्था
cooperative undertaking, सहकारी उपक्रम
cooperator, *n.* सहकारी (सा.)
cope, *n.* दरज (स्त्री.), खाच (स्त्री.)
copper iodide, कॉपर आयोडाइड
copper still, तांब्याचे ऊर्ध्वपातनयंत्र
copper sulphate, कॉपर सल्फेट, मोरचूद (पु.)
coppice, *n.* झुडूप (न.)
coppice shoot, झुडपाचा फुटवा
coprecipitation, *n.* सह अवक्षेपण (न.)
Coprinus, *n.* कोप्रीनस (न.)
Coprinus radians, कोप्रीनस रेडियन्स
coprolite, *n.* कोप्रोलाइट (न.)
coprophagous, *n.* मलजीवी (पु.)
copulation, *n.* मैथुन (न.)
coramine, *n.* कोरॅमिन (न.)
Corchorus tridens, (wild jute) कॉर्कोरस ट्रायडेन्स (जंगली ताग)
Corcyra cephalonica, (rice moth) कॉर्सीरा सिफॅलोनिका (धानावरील पतंग)
cordon, *n.* कडे (न.)
v.t. कडे करणे
core, *n.* १ क्रोड (पु.) २ गाभा (पु.)
coriander, *n.* कोथिंबीर (स्त्री.), सांबार (न.)
coriander seeds, धणे (पु.अ.व.)
coring, *n.* गाभा काढणे (न.), क्रोड काढणे (न.)
cork, *n.* बूच (न.)

cork borer, बूच छिद्रक
corm, *n.* घनकंद (पु.)
corn, *n.* १ मका (पु.) २ धान्य (न.)
cornea, *n.* १ कॉर्निआ (पु.) २ पारपटल (न.) (पारदर्श नेत्रपटल)
corn ear, मक्याचे कणीस
corolla, *n.* कोरोला (पु.), दलपुंज (पु.)
corona, *n.* किरीट (पु.)
coronate, *adj.* किरीटी
coronet, *n.* खुरशीर्ष (न.), शृंगमूल (न.)
corporate life, संघजीवन (न.)
corporation, *n.* १ निगम (पु.), महामंडळ (न.) २ महानगरपालिका (स्त्री.)
corporation farming, निगम कृषि, निगम शेती
corrective, *adj.* सुधारक
correlation, *n.* १ सहसंबंध (पु.) २ सहसंबंधन (न.)
correlation coefficient, सहसंबंध गुणांक
correlation ratio, सहसंबंध गुणोत्तर
corrosion, *n.* झीज (स्त्री.), क्षरण (न.)
corrosive, *adj.* क्षरणकारी
Corticium invisum, (black rot of tea) कॉर्टीसियम इन्विसम (चहाचा काळा कुजव्या)
Corticium salmonicolar, १ (as, pink disease of cinchona) कॉर्टीसियम सॅल्मोनीकलर (सिंकोनाचा गुलाबी रोग) २ (as, pink disease of citrus) कॉर्टीसियम सॅल्मोनीकलर (संत्र्याचा गुलाबी रोग)
Corticium solani, (black surf of potato) कॉर्टीसियम सोलॅनी (बटाट्याची काळी बुरशी)
Corynebacterium, *n.* कोरिनेबॅक्टेरियम (पु.)
Corynebacterium liquefaciens, कोरिनेबॅक्टेरियम लिक्वेफेसिएन्स
Corynebacterium tritici, (tundu or bacterial ear rot of wheat) कोरिनेबॅक्टेरियम ट्रिटिसाय (तुंडु किंवा ओंबी कुजव्या)
coryza, *n.* (nasal catarrh) पडसे (न.), श्लेष्मदाह (पु.)
Cosmolyce boeticus, (blue butterfly) कॉस्मोलायसी बॉएटीकस (निळे फुलपाखरू)
cost, *n.* परिव्यय (पु.), खर्च (पु.)
costa, *n.* प्रशिरा (स्त्री.)
cost of living, राहणी खर्च, निर्वाह खर्च
cost of production, उत्पादन परिव्यय
cost price, परिव्यय मूल्य, मूळ किंमत
cotter, *n.* कॉटर (स्त्री.), पाचर (स्त्री.)
cotter pin, खीळ (स्त्री.), कॉटर पिन
cotton, *n.* १ कापूस (पु.) २ पऱ्हाटी (स्त्री.) *adj.* सुती
cotton bug, पऱ्हाटीवरील ढेकणी
cottonseed, *n.* सरकी (स्त्री.)
cottonseed cake, सरकीची ढेप, सरकीची पेंड
cotton stalk, पऱ्हाटीची काडी, पऱ्हाटी (स्त्री.)
cotyledon, *n.* बीजदल (न.), बीजपत्र (न.)
coulter, *n.* कुल्टर (न.), नांगराचे चाक (न.), नांगर चाकाची आर (स्त्री.)
count, *v.t.* मोजणे
n. १ गणना (स्त्री.) २ गणनांक (पु.) ३ –अंक (पु.)
counterfoil, *n.* प्रतिपत्र (न.)
counter shaft, *n.* प्रतिदांडा (पु.)
country fowl, देशी कोंबडचा
country plough, देशी नांगर
coupling, *n.* कप्लिंग (न.), युग्मन (न.)
coupling phase, युग्मन प्रावस्था
courtnoue, *n.* कूर्नुए (पु.)
covariance = covariation, *n.* सहचलन (न.)
covariant, *adj.* सहचल
cover crop, आवरण पीक
covered heifer, संरेतित पाडी, संरेतित वासरी
covering, *n.* (serving) रेतन (न.)
covering device, फसटणी (स्त्री.)

covering rack, फसाटी दंताळे
cow, *n.* गाय (स्त्री.)
cowdung, *n.* शेण (न.), गोबर (न.)
cow pox, गुरांचा देवीरोग
cow shed, गोठा (पु.), गोशाला (स्त्री.)
cramp, *n.* पेटका (पु.) (स्नायूंचा), वांब (पु.)
craniotomy, *n.* कपाल-छेदन (न.), कवटी-छेदन (न.)
crank, *n.* कूर्पर (न.)
v.t. कूर्परण करणे
crankcase, *n.* कूर्परधानी (स्त्री.)
crankpin, *n.* कूर्पर दंडिका (स्त्री.)
crankshaft, *n.* कूर्पर भुजा (स्त्री.), कूर्पर दंड (पु.)
crank web, कूर्पर युजपट्टी
crank wheel, कूर्पर चक्र
cream, *n.* १ क्रीम (न.) २ मलई (स्त्री.), साय (स्त्री.) ३ दुग्धसार (न.)
cream disc, क्रीम तबकडी
creamery, *n.* दुग्धसारण कक्ष (पु.)
cream regulation screw, क्रीम नियामक पेच
cream separation, क्रीम विलगन
cream separator, क्रीम विलगक
cream spout, क्रीम तोटी
creatine, *n.* क्रिएटिन (न.)
creatinine, *n.* क्रिएटिनिन (न.)
credit, *n.* १ उधारी (स्त्री.) २ पत (स्त्री.), पतपैसा (पु.)
credit agency, पत अभिकरण
credit contraction, पत संकोच
credit control, पत नियंत्रण
credit cooperative, पत सहकारी संस्था
credit corporation, पत महामंडळ
credit creation, पत निर्मिति
credit expansion, पत विस्तार
credit institution, (*also* credit society) पत संस्था, ऋण संस्था
creditor, *n.* सावकार (पु.), धनको (सा.)
credit society = credit institution
creosol, *n.* क्रियोसोल (न.)
creosote, *n.* क्रिओसोट (पु.)
crest, *n.* (cristo) १ शिखर (न.), शिखा (स्त्री.) २ तुरा (पु.)
cricket, *n.* १ नाकतोडा (पु.) २ रातकिडा (पु.)
crimson clover, किरमिजी क्लोव्हर
crisscross, *n.* तिर्यक संकर (पु.)
crisscrossing, *n.* तिर्यक संकरण (न.)
criterion, *n.* निकष (पु.)
critical difference, (decisive difference) निर्णायक फरक
critical period, निर्णायक काळ
critical point, निर्णायक बिंदु, निर्णायक क्षण
crop, *n.* १ पीक (न.), सस्य (न.) २ अन्न पुट (न.), अन्न संचयी (पु.)
crop calendar, पिकांचे वेळापत्रक
crop competition, पीक स्पर्धा
crop estimate, पिकांची आणेवारी, पिकांचा अंदाज
crop forecast, पिकांचे पूर्वानुमान
crop index, पिकांचा निर्देशांक
crop insurance, पीक विमा
crop land, पिकाखालील जमीन
crop loan society, पीक ऋण संस्था, पीक कर्ज संस्था
crop mortgage system, पीक तारण पद्धति
cropped area, पिकाखालील क्षेत्र
cropper, *n.* पीक उत्पादक (पु.)
cropping plan = cropping scheme, पिकांचे आयोजन, पिकांचा आराखडा
cropping system, पीक पद्धति
crop ratio, पीक गुणोत्तर
crop residue, १ सर्वा (पु.) २ पीक अवशेष
crop response, पीक प्रतिसाद
crop sharing, बटाई (पु.), पीक भागीदारी
crop statistics, पिकांची आकडेवारी

crossbreed, *n.* संकरज (पु.)
cross breeding, *n.* संकरण (न.)
cross-fertilization, *n.* संकर फलन (न.)
crossing, *n.* संकर करणे (न.)
cross-over, *n.* जीन विनिमय (पु.)
cross-ploughing, *n.* आडवी नांगरणी (स्त्री.), फुलीची नांगरणी (स्त्री.), दुहेरी नांगरट (स्त्री.)
cross-pollination, *n.* परपरागण (न.)
cross sterility, संकरण वंध्यत्व
crotch, *n.* बेफाटा (पु.)
croton oil, क्रोटोन तेल, जयपाल तेल
crowbar, *n.* सब्बल (पु., स्त्री.), कुशा (स्त्री.), पहार (स्त्री.)
crown gall, गोल गाठ
crucial point, आणीबाणीचा क्षण
crude fibre, दृढ तंतु (अन्नातील)
crude oil emulsion, क्रूड ऑईल इमल्शन
crumb, *n.* कणी (स्त्री.)
crumby, *adj.* १ ठिसूळ २ कणीदार
crumby arrangement, १ ठिसूळ रचना २ कणीदार रचना
crumby structure, कणीदार संरचना
crusher, *n.* दलित्र (न.), चरक (पु.)
crushing, *n.* १ (of sugarcane) ऊस गाळणे (न.), गाळप (न.) २ (of oil seeds) तेल काढणे
crust, *n.* पापडी (स्त्री.), कवच (न.)
Cryptogam, *n.* अपुष्पी वनस्पति (स्त्री.)
crystal, *n.* स्फटिक (पु.)
crystalline, *adj.* स्फटिकी
crystallised fruit, शर्करित फळ
crystallographic, *adj.* स्फटिकालेखी
crystallography, *n.* स्फटिकशास्त्र (न.)
cube arrangement, घनाकार रचना
cucumber, *n.* काकडी (स्त्री.)
cucurbits, *n. pl.* वेलवर्ग (पु.)
cud, *n.* वागुळ (न.)
culinary, *adj.* पाकशास्त्रीय
cull, *n.* (fruits, etc.) छाटणे (न.)
culm, *n.* कांडी (स्त्री.)
cultivable, *adj.* लागवडयोग्य
cultivable land, (culturable land) लागवडयोग्य भूमि
cultivated area, लागवडीचे क्षेत्र
cultivated holding, लागवडीची धारण जमीन
cultivated land, लागवड केलेली भूमि, लागवडीखालील जमीन
cultivation, *n.* लागवड (स्त्री.)
cultivation implements, लागवडीची उपकरणे
cultivator, *n.* १ लागवडदार (पु.), शेतकरी (पु.) २ (an implement) कोळपे (न.), कुळव (न.)
cultivator control, कुळवाचा नियंत्रक, वखराचा नियंत्रक
cultivator shovel, औताचे फावडे
cultivator tine, कुळवाचा दाता, वखराचा दाता
cultivator tine shear, कुळवाचा दंत फाळ
culturable, *adj.* (cultivable) लागवडयोग्य, कृष्य
culturable area, कृष्य क्षेत्र
culturable command area, लागवडयोग्य ओलितक्षम क्षेत्र, जलप्रदायी कृष्य क्षेत्र
culturable irrigation area, लागवडयोग्य ओलिताचे क्षेत्र
culturable lift irrigation area, लागवडयोग्य उपसासिंचनाचे क्षेत्र
culturable waste land, लागवडयोग्य पडीत जमीन
cultural, *adj.* १ मशागती २ संवर्धक ३ सांस्कृतिक
cultural changes, सांस्कृतिक बदल
cultural control, मशागती नियंत्रण
cultural expenses, मशागती खर्च
cultural method, मशागतीची पद्धत
cultural operation, मशागती काम

culture, *n.* १ संवर्धन (न.), संवर्ध (पु.) २ मशागत (स्त्री.) ३ संस्कृति (स्त्री.)
culture hybridism, १ सांस्कृतिक संस्करण २ संवर्ध संकरण
culture pattern, संस्कृति बंध
culture solution, संवर्धन विलयन
culvert, *n.* १ लहान पूल (पु.) २ मोरी (स्त्री.)
cumin, *n.* जिरे (न.)
cumlant, *n.* संचयांश (पु.)
cumulative, *adj.* संचयी
cumulative effect, संचयी प्रभाव
cumulative error, १ संचयी दोष २ संचयी चूक, संचयी त्रुटि ३ संचयी विभ्रम
cumulative frequency, संचयी वारंवारता
cumulative frequency graph, संचयी वारंवारता आलेख
cumulose sedentary soil, कार्बनप्रधान मूलस्थानीय मृदा
Cunnighamella elegans, कनिगहमेला एलिगन्स
curd, *n.* दही (न.)
curdling, *n.* १ दही लावणे (न.), विरजण लावणे (न.) २ दूध नासणे (न.)
curing, *n.* १ तयार करणे (न.) २ (मासे) खारवणे (न.) ३ (कातडे) कमावणे (न.) ४ वाळवणे (न.), सुकवणे (न.) ५ रोगमुक्त करणे (न.) ६ टिकवणे (न.), मुरवणे (न.) ७ संस्करण करणे (न.)
curing manure, खत तयार करणे
curing of cheese, चीझ मुरवणे
curing of chillies, मिरच्या वाळवणे
curing of fruits, फळे सुकवणे
curing of hay, गवत वाळवणे
curing of tobacco, तंबाखू संस्करण
curling, *n.* मुरडणे (न.)
curly top of beet, बिटाच्या पिकावरील मुरडा
currency, *n.* चलन (न.)
currency control, चलन नियंत्रण
currency contraction, चलन संकोच
currency creation, चलन निर्मिति
currency expansion, चलन प्रसार, चलन विस्तार
current, *n.* १ धारा (स्त्री.) २ प्रवाह (पु.) *adj.* चालू
current market, चालू बाजार
curved point tine, वक्र फाळ
curved surgical needle, वक्र शल्यसूची
Curvularia, *n.* कर्व्हुलॅरिया (पु.)
Curvularia penniseti, (leaf spot of pearl millet) कर्व्हुलॅरिया पेनिसेटी (बाजरीवरील ठिपका रोग)
cusec, *n.* क्यूसेक (न.)
custard apple, सीताफळ (न.)
custom, *n.* १ सीमा शुल्क (न.) २ रूढि (स्त्री.)
customs duty, सीमा शुल्क
cut, *n.* १ (in water course) तोडणे (न.) (पाण्याचा प्रवाह) २ कपात (स्त्री.)
cuticle, *n.* उपत्वचा (स्त्री.), मेणचट थर (पु.)
cut-off, *n.* प्रवाह रोधक (पु.)
cutter, *n.* १ कापणी यंत्र (न.) २ कर्तक (पु.) ३ कमानी वीट (स्त्री.)
cutting edge, (of share) (फाळाची) धार (स्त्री.)
cutting mechanism, कर्तन यंत्ररचना
cyanite, *n.* सायनाइट (न.)
Cyanophyceae, *n.* (blue green algae) सायनोफिसी (स्त्री.)
cyanosis, *n.* नीलत्व (न.)
cyclical price, चक्रीय किंमत, चक्रीय मूल्य
cyclical price movement, चक्रीय मूल्यगति
cyclic movement, चक्रीय हालचाल
cyclone, *n.* चक्रीवादळ (न.)
Cyclotermes obesus, (termite) सायक्लोटर्मिस ओबेसस (उधई)
Cydonia oblonga, सायडोनिया ऑब्लाँगा

cylinder, *n.* **दंडगोल** (पु.)
cylinder bar, दंडगोल कांब
cylinder bearing, सिलेंडर बिअरिंग
cylinder head, दंडगोल शीर्ष
Cylindrocladium scoparium, सिलेंड्रोक्लॅडियम स्कोपॅरियम
Cylindrospermum, *n.* **सिलेंड्रोस्पर्मम** (न.)
Cymadothia trifolii, (sooty blotch of clover) **सायमॅडोथिया ट्रीफोली** (क्लोव्हरचा काजळी चट्टा)
Cynodon dactylon, (burmuda grass) **सायनोडॉन डॅक्टीलॉन** (हराळी)
Cyperus rotundus, (nut grass) **सायपेरस रोटण्डस** (नागरमोथा, लव्हाळे)
Cyphomandra betacea, सायफोमँड्रा बिटासीया
cypress, *n.* **सुरू** (पु.)
cyst, *n.* **कृमिकोष** (पु.)
cysticercosis, *n.* **सिस्टीसर्कोसिस** (न.)
Cystopus candidus, (white rust and white blister of crucifers) **सिस्टोपस कँडिडस** (मोहरीवर्गीय झाडावरील श्वेत गंज व श्वेत चट्टा रोग)
Cystospora sachare, (stem canker sugarcane) **सिस्टोस्पोरा सॅकेरा** (उसावरील खरडा रोग)
cytocrome, *n.* **सायटोक्रोम** (पु.)
cytogamy, *n.* **पेशी युग्मन** (न.)
cytogenetics, *n.* **पेशीजननशास्त्र** (न.)
cytology, *n.* **पेशीशास्त्र** (न.)
cytometer, *n.* **पेशीमापक** (पु.)
cytomorphosis, *n.* **पेशी रूपांतरण** (न.)
Cytophaga, *n.* **सायटोफॅगा** (पु.)
Cytophaga hutchinsonii, सायटोफॅगा हचिनसोनी
Cytophaga lutea, सायटोफॅगा ल्युटिया
Cytophaga myxococcoides, सायटोफॅगा मिक्झोकॉकायडिस
cytoplasm, *n.* **पेशीद्रव्य** (न.)
cytoplasmic inheritance, पेशीद्रव्यजन्य आनुवंशिकता, पेशीद्रव्य वंशागति

D

Dacus ciliatus, (fruit fly) डॅकस सीलिअॅटस (फळ माशी)
Dacus cucurbitae, (fruit fly) डॅकस कुकरबिटी (वेलवर्गीय फळावरील माशी)
Dacus diversus, (fruit fly) डॅकस डायव्हर्सस (फळ माशी)
Dacus ferrugineus, (mango fruit fly) डॅकस फेरुजीनियस (आंब्यावरील माशी)
Dacus zonatus, (fruit fly) डॅकस झोनेटस (फळ माशी)
daffodil, *n.* डॅफोडिल (न.)
dahlia, *n.* डेलिया (पु.)
daily paid labour, दैनिक रोजंदार
dairy, *n.* दुग्धशाळा (स्त्री.)
dairy bacteriology, दुग्ध जीवाणुशास्त्र
dairy equipment, दुग्धशाळा साधने
dairy farm, दुग्धशाळा प्रक्षेत्र
dairy farming, दुग्धोत्पादन उद्योग
dairy husbandry, गोसंवर्धन (न.)
dairying, *n.* दुग्धव्यवसाय (पु.)
daisy, *n.* डेझी (स्त्री.)
dam, *n.* १ धरण (न.) *cf.* bund २ *A. H.* जननी (स्त्री.)
damp, *adj.* ओलसर
damping, *n.* ओलसर करणे (न.)
damping-off, *n.* आर्द्र गलन (न.), ओलीमर (स्त्री.), सड (स्त्री.)
dampness, *n.* ओलावा (पु.), दमटपणा (पु.)
Danish heater, डॅनिश तापक, डॅनिश हीटर, डॅनिश ऊष्मिका
dard, *n.* प्रसुप्त कलिका (स्त्री.), न उमलणारी कळी (स्त्री.)
Darwinism, *n.* डार्विनवाद (पु.)
Dasynura lini, (linseed fly) डॅसीन्यूरा लिनी (जवसावरील माशी, अळशीवरील माशी)
data, *n.* आधारसामग्री (स्त्री.)
date, *n.* खजूर (पु.)
date-palm, *n.* खजुराचे झाड (न.)
Datura, *n.* धोत्रा (पु.)
daughter cell, जन्य पेशी
daughter nucleus, जन्य केंद्रक
dead centre, स्थिर केंद्र
dead furrow = **blank furrow**
deadheart, *n.* गाभेमर (स्त्री.)
de-alkalisation, *n.* विअल्कलन (न.)
de-amination, *n.* विअमायनन (न.)
dear money policy, अतिव्याजी पैसा नीति
debenture, *n.* ऋणपत्र (न.)
debenture floating, ऋणपत्र उभारणी
debility, *n.* दौर्बल्य (न.), अशक्तता (स्त्री.)
debris, *n.* मलवा (पु.), अवशेष (पु.), काडी-कचरा (पु.), डबर (न.)
debt, *n.* ऋण (न.)
Debt Conciliation Board, ऋण निवारण मंडळ
debt liquidation, ऋण परिसमापन
debtor, *n.* ऋणको (सा.)
Debtor's Protection Act, ऋणको संरक्षण अधिनियम
debt redemption, ऋण विमोचन
de-calcification, *n.* विकॅल्सीकरण (न.), विकॅल्सियन (न.)
decant, *v.t.* निवळी ओतणे
n. निवळी (स्त्री.)
decantation, *n.* निवळी ओतणे (न.), निवळी-ओतन (न.)
decapitation, *n.* शिरच्छेद (पु.), शीर्षच्छेद (पु.)
decarboxylation, *n.* विकार्बोक्सिलन (न.)
decay, *n.* क्षय (पु.), अपक्षय (पु.)
deccan hemp, अंबाडी (स्त्री.)
decentralisation of production, उत्पादन विकेंद्रीकरण

decentralised market, विकेंद्रित बाजार
deciduous, *adj.* १ पाती २ पर्णपाती, पानझडी
declining price, घसरणारा भाव, घसरणारे मूल्य
decoction, *n.* काढा (पु.)
decomposed rock, अपघटित शैल, अपघटित खडक
decomposition, *n.* अपघटन (न.)
decorticated, *adj.* टरफलरहित
decumbent, *adj.* (recumbent) भूशायी
decussate, *adj.* फुलीरूप, क्रूसित
deep digging body, खोल नांगरणी करणारे (नांगराचे) खोड, खोल जाणारे अवजार
deep furrow drill, खोल पेरणीयंत्र
deep ploughing, खोल नांगरणी
deep rooted crop, खोल मुळी पीक, खोल मुळाचे पीक
deep well, खोल विहीर
defaecation, *n.* मलोत्सर्ग (पु.)
deferred grazing, स्थगित चराई, आस्थगित चराई
deficiency, *n.* १ अभाव (पु.), त्रुटि (स्त्री.) २ तुटवडा (पु.), कमतरता (स्त्री.)
deficiency symptom, अभाव लक्षण, त्रुटि लक्षण
deficient element, अभावी मूलद्रव्य
deficient soil, अभावी मृदा
deficit budget, तुटीचा अर्थसंकल्प
deflation, *n.* चलनसंकोच (पु.)
deflationary, *adj.* चलनसंकोचात्मक
deflocculating agent, विऊर्णीकारक (पु.)
deflocculation, *n.* विऊर्णन (न.)
defloration, *n.* विपुष्पन (न.)
defluorinated phosphate, फ्लोरीनरहित फॉस्फेट
defoliant, *n.* विपर्णक (पु.)
defoliation, *n.* विपर्णन (न.)
deforestation, *n.* निर्वनीकरण (न.)
deformity, *n.* विरूपता (स्त्री.)
degeneration, *n.* १ अपजनन (न.) २ ऱ्हास (पु.)
deglutition, *n.* गिळणे (न.)
degradation, *n.* अवक्रमण (न.)
degree of accuracy, अचूकतेचे प्रमाण
degree of freedom, मुक्ततेची कोटि, मुक्तता कोटि
dehorning, *n.* शिंग कापणे (न.)
dehydration, *n.* निर्जलीकरण (न.)
dehydrogenase, *n.* डीहायड्रोजनेज (न.), विहायड्रोजनेज (न.)
dehydrogenation, *n.* विहायड्रोजनन (न.)
deletion, *n.* लोप (पु.)
delimitation, *n.* परिसीमन (न.)
deliquescence, *n.* आर्द्रविद्राव्यता (स्त्री.)
delivery pipe, वितरण नळी, वितरण पाईप, वितरण नलिका, ऊर्ध्व नलिका
demand, *n.* मागणी (स्त्री.)
democratic decentralisation, लोकशाही विकेंद्रीकरण
demonstration, *n.* प्रयोगनिर्देशन (न.)
demonstration method, प्रात्यक्षिक पद्धति
demulcent, *adj.* शामक
n. शामक (पु.)
denatured, *adj.* विप्रकृत
dengue, *n.* (disease) डेंग्यू (पु.) (आजार)
denitrifying, *adj.* विनायट्रीकारी
denitrifying bacteria, विनायट्रीकारी जीवाणू
density, *n.* घनता (स्त्री.)
dented scraper, दंतुर खरडचा, दंतुर खरारा, दातेरी खरडचा, दातेरी खरारा
dentition, *n.* १ दात येणे (न.) २ दात पडणे (न.) ३ दातांची अवस्था (स्त्री.)
denudation, *n.* १ अनाच्छादन (न.) २ वाहून जाणे (न.) ३ नागवले जाणे (न.)
deodorant, *n.* विगंधक (न.)
adj. विगंधक

deodorization, *n.* विगंधन (न.)
depletion, *n.* अवक्षय (पु.), ऱ्हास (पु.), नाहीसा होणे (न.)
Deporaus marginatus, (leaf cutting weevil) डेपोराउस मार्जिनेटस (पर्णभक्षक सोंडा)
deposit, *n.* १ (*soil*) निक्षेप (पु.) २ *Agric., Econ.* जमा (स्त्री.)
deposition, *n.* निक्षेपण (न.)
depreciation, *n.* घसारा (पु.)
depression, *n.* मंदी (स्त्री.)
depth control, खोली नियंत्रण, गभीरता नियंत्रण
depth gauge, खोली मापी, गभीरता मापी
depth of irrigation, ओलिताची खोली
depth of ploughing, नांगरणीची खोली
depth of sowing, पेरणीची खोली
derived lipoid, अनुजात लिपिड
dermatitis, *n.* त्वचारोग (पु.)
dermatogen, *n.* त्वचाजन (न.), चर्मजन (न.)
desalinization, *n.* १ विलवणन (न.) २ विक्षारण (न.)
descaling, *n.* १ विशल्कन (न.) २ खवले काढणे (न.)
descendant, *n.* वंशज (सा.)
descript, *adj.* सुलक्षणी, जातिवंत
desert climate, वाळवंटी हवामान
desert pavement, वाळवंटी फरसबंदी
desert soil, वाळवंटी मृदा
desiccation, *n.* १ शुष्कन (न.) २ निर्जलीकरण (न.)
desiccator, *n.* १ शुष्कनपात्र (न.) २ निर्जलक (पु.)
design, *n.* १ डिझाइन (न.) २ संकल्पन (न.) ३ संकल्पचित्र (न.)
design of experiment, प्रयोगाचे संकल्पन
desilting area, गाळ निष्कासन क्षेत्र
desorption, *n.* विशोषण (न.)
desuckering, *n.* अधोभूस्तारी छेदन (न.)
desynapsis, *n.* वियुग्मन (न.)
detergency, *n.* क्षालनशक्ति (स्त्री.)
detergent, *adj.* क्षालक
n. क्षालक (पु.)
deterioration, *n.* १ बिघाड (पु.) २ ऱ्हास (पु.), अवनति (स्त्री.)
determinant, *n.* निर्धारक (पु.)
determination, *n.* निर्धारण (न.)
detrital rock = sedimentary rock
detritus, *n.* खडकाचा भुगा (पु.)
Deuterophoma, *n.* ड्यूटेरोफोमा (पु.)
devaluation, *n.* अवमूल्यन (न.)
development, *n.* विकास (पु.), विकसन (न.)
developmental farming, विकासी शेती
deviation, *n.* विचलन (न.)
deviation range, विचलन कक्ष
dew, *n.* दव (न.)
cf. fog, धुके, निहार
frost, हिमतुषार
fume, धूम
hail, गार
ice, बर्फ
mist, मिहिका
rime, तुहिन
smog, धूहार (धुरके)
smoke, धूर
snow, हिम
dewclaw, *n.* उपखूर (पु.)
dewlap, *n.* (गळ्याचे) पोळे (न.)
dew point, दवांक (पु.)
dextrin, *n.* डेक्स्ट्रीन (न.)
dextrose, *n.* डेक्स्ट्रोस (पु.)
diabase, *n.* डायाबेस (न.)
diabetes = **diabetes meltitus**, *n.* मधुमेह (पु.)
Diacrisia abliqua, (Bihar hairy caterpillar) डायाक्रिसिया ॲब्लिका (बिहार अस्वली सुरवंट)

diad, *n.* द्विक (न.)
diadelphous, *adj.* द्विसंधी
diagnose, *v.t.* रोगनिदान करणे
diagnosis, *n.* रोगनिदान (न.)
Dialeurodes citri, (citrus white fly) डायल्युरोडे सिट्राय (लिंबवर्गीय झाडावरील पांढरी माशी)
diammonium phosphate, डायअमोनियम फॉस्फेट
diamond harrow, त्रिकोणी फाळ कुळव, त्रिकोणी फाळ वखर
diandrous, *adj.* द्विपुंकेसरी
diapause, *n.* क्रियाशैथिल्य (न.)
diaphoretic, *adj.* प्रस्वेदक
Diaphorina citri, (citrus psylla) डायफोरिना सिट्राय (सिट्रासिला रोग)
diaphragm, *n.* पटल (न.)
diarrhoea = diarrhea, *n.* अतिसार (पु.)
diaspore, *n.* डायास्पोर (पु.)
diastase, *n.* डायास्टेस (न.)
diazinon, *n.* डायाझिनॉन (न.)
dibasic acidoid, डायबेसिक ॲसिडॉइड
dibasicity, *n.* १ द्विक्षारता (स्त्री.) २ द्विआम्लारिधर्मिता (स्त्री.), डायबेसिकता (स्त्री.)
dibble, *v.t.* टोचणे
n. १ टोचण यंत्र (न.) २ छिद्र रोपण (न.)
dibbling, *n.* टोभणी (स्त्री.)
dicentric, *adj.* द्विकेंद्री
dichloro diphenyl trichloroethane (D.D.T.), डायक्लोरो डायफिनाइल ट्रायक्लोरोइथेन (डी.डी.टी.)
2-4 dichlorophenoxy acetic acid, 2-4 डायक्लोरोफेनोक्सी ॲसिटिक आम्ल
dichogamous, *adj.* भिन्नकालपक्व
dichogamy, *n.* भिन्नकालपक्वता (स्त्री.)
dicliny, *n.* एकलिंगता (स्त्री.)
Dicocorosis punctiferalis, (castor seed borer) डाइकोकोरोसिस पंक्टीफेरॅलिस (एरंडीचा पोखर किडा)
dicotyledon, *n.* द्विबीजपत्री (पु.)
die-back of mango, आंब्याचा कुजवा रोग
differential gain, विकलक लाभ
differential housing, विकलक धानी
differential pinion, भिन्नक दंतुर दंड
differential spider, भिन्नक खोबणी चक्र
diffuse, *v.t. & i.* विकिरित करणे, विकिरणे
diffusion, *n.* विकिरण (न.)
diffusion of gas, वायु विकिरण
digenome, *n.* द्विजीनसमुच्चय (पु.)
Digera arvensis, डायजेरा आर्वेन्सिस
digested sludge, संपाचित पंक
digestibility, *n.* पचनीयता (स्त्री.)
digestible energy, पचनीय ऊर्जा
digesting capacity, पाचन क्षमता
digestion, *n.* १ पाचन (न.), पचन (न.) २ पचनक्रिया (स्त्री.)
digestion coefficient, पचन गुणांक
digestive juice, पाचकरस (पु.)
digestive system, पचनसंस्था (स्त्री.)
digging, *n.* खणणे (न.), खनन (न.)
digging plough, भारी नांगर, खणत्या नांगर
digitalis, *n.* डिजिटॅलिस (पु.)
digitalis tincture, डिजिटॅलिस टिंक्चर
dihybrid, *n. Gen.* द्विसंकर (पु.)
dihybrid cross, १ द्विसंकर (पु.) २ द्विसंकरण (न.)
dihybrid ratio, द्विसंकर गुणोत्तर
dike, *n.* (*also* dyke) भित्ति (स्त्री.), डाईक (पु.)
dilation, *n.* विस्फारण (न.), विस्फार (पु.)
diluent, *adj.* विरलकारक
dilute, *adj.* विरल
dilute acid, सौम्य आम्ल, विरल आम्ल

dilution, *n.* विरलीकरण (न.), विरलता (स्त्री.)
Dimastig amaeba, डायमॅस्टिग अमीबा
dimension, *n.* परिमाण (न.)
dimorphism, *n.* द्विरूपता (स्त्री.)
dioecious, *adj. Bot.* (as, a plant) एकलिंगाश्रयी (स्त्री.)
dioestrum, *n.* मादीचा माजपूर्वकाळ (पु.)
diorite, *n.* (intrusive) डायोराइट (न.) (अंतर्वेधी)
dioscorea bulbifera, (wild yam) डायोस्कोरिया बल्बिफेरा, रानकंद (पु.)
Diplococcus pneumoniae, डिप्लोकोकस न्युमोनी
Diplodia corchori, (black band disease of jute) डिप्लोडिया कोर्कोरी (तागावरील काळपट्टी रोग)
Diplodia natalensis, (diplodia gummosis of citrus) लिंबवर्गीय झाडावरील डिप्लोडिया
diploid, *adj.* डिप्लॉइड, द्विगुणित
diploid number, द्विगुणित संख्या, डिप्लॉइड संख्या
diplotene, *n.* डिप्लोटिन (न.), द्वयंगु (पु.)
dipolar bond, द्विध्रुवी बंध
dipper, *n.* डाव (पु.), पळी (स्त्री.)
Diptera, *n.* डिप्टेरा (पु.), द्विपक्षकीटक (पु.)
direct counting, (bacterial) प्रत्यक्ष गुणन
direct marketing, प्रत्यक्ष विपणन
direct receipt, प्रत्यक्ष प्राप्ति
direct tax, प्रत्यक्ष कर
directed mutation, निदेशित उत्परिवर्तन
directive, *n.* निदेश (पु.)
adj. निदेशक
directive interview, निदेशक मुलाखत
Directorate of Marketing and Inspection, पणन व निरीक्षण संचालनालय
disbudding, *n.* कळी खुडणे (न.)
disc = disk
discard, *v.t.* टाकून देणे
disc coulter, तवा कोल्टर, डिस्क कोल्टर
disc cultivator, तवा कर्षक
discharge, *n.* १ स्राव (पु.), निस्सरण (न.) २ प्रस्राव (पु.) ३ विसर्जन (न.) ४ फेड (स्त्री.), उन्मोचन (न.) ५ विप्रभार (पु.), मुक्त करणे (न.)
discharge section, प्रस्राव छेद
discharge section area, प्रस्राव अनुभाग क्षेत्र
disc harrow, तवा वखर, तवा कुळव
disc hoe blade, तवेदार कुदळ
discolouration, *n.* विवर्णीभवन (न.), विवर्णन (न.)
discontinuous, *adj.* असंतत
discontinuous variation, असंतत विचरण
discount, *n.* सूट (स्त्री.)
disc plough, तवा नांगर
disease, *n.* आजार (पु.), रोग (पु.)
disease carrier, रोगवाहक (पु.)
diseased, *n.* रोगी (पु.)
adj. रोगग्रस्त
disease producing, (micro-organism) रोग उत्पादक (सूक्ष्मजीव)
disease susceptibility, रोग लागणशीलता
disequilibriating forces, असंतुलक बले
disequilibrium, *n.* समतोल भंग (पु.)
adj. असंतुलित
dis-infectant, *n.* जंतुनाशक (न.)
disinfection, *n.* जंतुनाशन (न.)
disintegrated rock, विघटित खडक
disintegration, *n.* विघटन (न.)
disk, *n.* (*also* disc) १ चकती (स्त्री.) २ तवा (पु.) ३ चक्र (न.)
disk tiller, डिस्क टिलर, तवा कुळव
dislocation, *n.* स्थानभ्रंश (पु.)
disomic, *adj.* द्विकाय, द्विसमसूत्री
disparity, *n.* तफावत (स्त्री.)
dispermic, *adj.* १ द्विशुक्राणुक २ द्विशुक्रसेचित

dispersal of seed, बीज विकिरण
dispersed phase, विकीर्ण प्रावस्था
dispersion, *n.* १ विकिरण (न.) २ अपस्करण (न.)
dispersion of land, जमिनीचे विखंडन
dispersive action, (of water) अपस्करण क्रिया
Disphinctus politus, (betelvine bug) डायस्फिक्टस पॉलिटस (नागवेल ढेकणी)
dissemination of seed, बीज प्रकीर्णन, बीज विखुरणी
dissociation, *n.* वियोजन (न.), विच्छेदन (न.)
dissolved bone, विगलित अस्थि
distal, *adj.* दूरस्थ
distant hybridization, अतिभिन्न संकरण
distillation, *n.* १ ऊर्ध्वपातन (न.) २ आसवन (न.)
distilled water, १ बाष्पजल (न.) २ आसवन-जल (न.)
distributary, *n.* वितरिका (स्त्री.)
distributary system, वितरिका प्रणाली
distribution, *n.* वितरण (न.)
distribution curve, वितरण वक्र
distribution market, वितरण बाजार
distribution of seed, बीज वितरण
distribution system, वितरण पद्धति
distributive market, वितरण बाजार
distributor, *n.* वितरक (सा.)
distributor arm, वितरक भुजा
ditch, *n.* खाई (स्त्री.), खंदक (पु.), चर (पु.), सराड (पु.)
ditching plough, चराचा नांगर
Ditylenchus angustus, (ufra disease of rice) डाइटीलेंशस अँगस्टस (भातपिकावरील उफरा रोग)
diuretic, *adj.* मुत्रल (पु.)
diuretin, *n.* डायूरेटीन (न.)
diurnal, *adj.* दिनचर, दिवसचर, दिन–, दिवस–, दैनिक
diurnal change, (of temperature) दैनिक परिवर्तन
divalent cation, द्विसंयुजी कटायन
diversification, *n.* १ विशाखन (न.) २ अनेकता (स्त्री.), विविधता (स्त्री.)
diversification of crop, पिकाची विविधता, विविध लागवड
diversification of occupations, व्यवसाय विविधता
diversified farm, (*also* multipurpose farm) अनेकविध शेत, अनेकविध फार्म, विविध व्यवसाय क्षेत्र, विविध पीक क्षेत्र, बहुउद्देशीय पीक क्षेत्र, बहुउद्देशीय शेत, विविधीकृत शेत
diversified farming, विविधीकृत शेती, बहु-उद्देशीय शेती
diversion canal, अपवाहन कालवा
diversion channel, अपवाहन दांड
diversion dam, अपवाहन बांध, अपवाहन बंधारा
diversion ditch, अपवाहन चर
diversion of run-off, सांडवा अपवहन
diversion weir, अपवाहन बंधिका
diversity index, विविधता निर्देशांक, विविधता सूचकांक
division, *n.* १ विभाजन (न.) २ विभाग (पु.) ३ प्रभाग (पु.)
division of labour, श्रम विभागणी
dock, *n.* १ गोदी (स्त्री.), डॉक (पु.) २ पुच्छमूल (न.)
docking, *n.* पुच्छछेदन (न.)
dog fly, गोमाशी (स्त्री.), श्वानमक्षिका (स्त्री.)
dolichos, *n.* १ डॉलिकॉस (पु.), शेंगप्रकार (पु.) २ कुळीथ (पु.)
dolomite, *n.* डोलमाइट (न.), चुनखडी (स्त्री.)
domestic animal, पाळीव प्राणी

domestication, *n.* १ माणसाळवणे (न.) २ गृहसंवर्धन (न.)
dominance, *n.* प्रभाविता (स्त्री.), वर्चस्व (न.)
dominant, *adj.* प्रभावी, वर्चस्वी
dormancy, *n.* सुप्तावस्था (स्त्री.)
dormant, *adj.* प्रसुप्त, सुप्त
dormant spray, सुप्तावस्थेतील फवारा
dorsal, *adj.* पृष्ठीय, पृष्ठ–
dorsolumbar, *adj.* पृष्ठीय कटि–, पृष्ठ कटि–
dorsolumbar presentation, पृष्ठकटि गर्भ-प्रस्तुति
Dorysthenes hugelii, (apple root borer) डोरिस्थेनेस ह्यूगेलाई (सफरचंदाचा मूळ पोखर, सफरचंदाचा मूळ पोखरकिडा)
double bean, डबल बी
double cattleshed, दुहेरी गोठा
double confounding, दुहेरी संभ्रामक
double crop, दुहेरी पीक
double crop area, दुहेरी पीक क्षेत्र
double cropping, दुहेरी पीक आयोजन
double cross, दुहेरी संकर
double crossing over, दुहेरी जीन विनिमय
double disc furrow opener, दुहेरी तव्याचा सरीफाळ
double edged, दुधारी
double fertilization, दुहेरी फलन
double flower, द्विक पुष्प, दुहेरी फूल
double layer, द्विस्तर (पु.)
double pointed shovel, दुहेरी फावडे
double row, दुहेरी रांग
double row ball bearing, दुहेरी बॉल बेअरिंग
double row cattle shed, द्विपंक्ती गोठा
double shin, पायाचे दुहेरी हाड
double superphosphate, डबल सुपरफॉस्फेट
double topcross, दुहेरी उच्च संकर
double yoke, दुहेरी जू
douche, *n.* डूश (पु.), नलधावन (न.)
dough stage, पिठूळ अवस्था
dourine, *n.* डूरीन (पु.) (घोड्यांचा रोग)
Dover's powder, डोवर पावडर, डोवर चूर्ण
downward stroke, अधोमुख आघात, खालचा धक्का
draft hook, कर्षण हूक, कर्षण आकडा
draft link, कर्षण कडी
drag harrow, कर्षण कुळव, कर्षण वखर
drain, *n.* १ अपवाहिका (स्त्री.) २ निस्सारण (न.), निचरणे (न.) ३ नाली (स्त्री.), गटार (न.)
drainage, *n.* जलनिस्सारण (न.)
drainage plough, नालीकारी नांगर, निचरा नांगर
drainage system, जलनिस्सारण पद्धति
drainage terrace, जलनिस्सारण वेदिका
drainage water, सांडपाणी (न.)
draught, *n.* (draft) १ कर्षण (न.) २ भार-वहन (न.)
draught (draft) animal, कर्षक पशु, भारवाही प्राणी
drawbar, *n.* कर्षण दंड (पु.)
drawbar horse power, कर्षण दंड अश्वशक्ति
drawbar pull, कर्षण दंड खेच
draw-rod, *n.* ओढदांडा (पु.)
drench, *n.* १ भिजवणे (न.) २ औषधाचा मोठा डोस (पु.)
drenching bamboo, औषध पाजण्याचा नळा
drenching bottle, औषध पाजण्याची बाटली
drenching horn, औषध पाजण्याचे शिंग
dressing, *n.* १ पट्टीबंधन (न.), पट्टी बांधणे (न.) २ (कोंबडी) साफसूफ करणे (न.) ३ *Hort.* सुसज्ज करणे (न.)
dried blood, रक्त चूर्ण, रक्त सुखडी
dried bracken, सुकलेला नेचा
dried milk, दूध भुकटी
drift, *n.* १ (tunnel) अपसुरंग (पु.) (वाह) २ (soil) (मृदा) अपवहन (न.)
drift map, अपवाह नकाशा

drift sand, अपवहन वाळू
drill, *n.* गिरमिट (न.), छिद्रक (पु.), वेधक (पु.)
drilling, *n.* वेधन (न.), भोक पाडणे (न.), छिद्र पाडणे (न.)
drilling bit, गिरमिट अग्र
drip irrigation, अभिषेकी ओलीत, थेंब ओलीत
driven tube well, विंधित नलिकाकूप
driving member, वाहक अंग
drone, *n.* मधुमक्षिक (पु.)
drop-inlet dam, वेग नियंत्रक बांध
dropping, *n.* विष्ठा (स्त्री.), शीट (न.), शेण (न.), लेंड्या (स्त्री.अ.व.) *cf.* faeces
dropsy, *n.* जलोदर (पु.)
Drosicha mangifera, (mango mealy bug) ड्रॉसिका मॅन्जीफेरा (आंब्यावरील पिठ्या ढेकूण)
drug, *n.* १ औषधिद्रव्य (न.) २ औषध (न.)
drum, *n.* १ ड्रम (पु.), पिंप (न.) २ ढोल (पु.) ३ कर्णपट (पु.)
dry, *adj.* १ शुष्क, कोरडा, वाळलेला, सुका २ रुक्ष ३ भाकड ४ निर्जल, नीरस
dry and wet bulb thermometer, शुष्कार्द्र तापमापी
dry bulb thermometer, कोरड्या गोळ्याचा तापमापी
dry cell, शुष्क विद्युतघट
dry cow, भाकड गाय
dry cultivation, कोरडवाहू लागवड
dry farming, (*also* dry land farming) कोरडवाहू शेती
dry fodder, वाळलेला चारा
dry land farming = dry farming
dry matter, निर्जल पदार्थ
dry period, (as of a cow) भाकड कालावधि
dry rot of bullock's heart, रामफळाचा शुष्क कुजवा, रामफळाची सुकी सड
dry spell, अवर्षण काल
dry stock, भाकड गुरे
dual purpose breed, दुकाजी जात
dues, *n. pl.* १ देय (न.), देणी (न.अ.व.) २ आदेय (न.), घेणी (न.अ.व.)
duff, *n.* डफ (न.), पर्णास्तरण (न.)
dummy, *adj.* कृत्रिम, डमी, बनावट, नकली
dumping, *n.* राशिपातन (न.), ढिगाऱ्यात टाकणे (न.)
dung, *n.* (of cattle) शेण (न.), गोबर (न.), विष्ठा (स्त्री.) *cf.* faeces
duodenum, *n.* ग्रहणी (स्त्री.)
duplex, *n.* द्विजीन प्रभाव (पु.) *adj.* द्विजीन प्रभावी
duplicate factor, द्विरूप घटक, द्विरूप कारक
duplicate gene, द्विरूप जीन
duplication, *n.* द्विरावृत्ति (स्त्री.), दुबार करणे (न.), दुबारणे (न.)
dust, *n.* १ धूळ (स्त्री.), धूलि (स्त्री.) *cf.* boulder २ भुकटी (स्त्री.)
dust bath, धूलिस्नान (न.)
duster, *n.* १ धुरळणी यंत्र (न.) २ धुराळी (स्त्री.)
dusting, *n.* धुरळणी (स्त्री.)
dusting powder, धुरळण भुकटी
dust mulch, धूलि मल्च, धूलि आवरण
dust plug, धूलि प्लग, धूळ ढेपी
dust ring, धूलिवलय (न.), धूळ बांगडी
dust storm, धूळ वादळ
duty of water, जल परिमात्रा
dwarf, *adj.* ठेंगू, खुजा, बुटका
dwarfing, *n.* खुजीकरण (न.), खुजीभवन (न.)
dwarfism, *n.* १ बुटकेपणा (न.), खुजेपणा (पु.)
dwarf variety, बुटका वाण
dyke = dike
dynamometer, *n.* शक्तिमापी (पु.)
Dysdercus cingulatus, (red cotton bug) डिस्डर्कस सिंग्युलेटस (लाल ढेकणी)

dysentery, *n.* आमांश (पु.), आमातिसार (पु.)
dyspepsia, *n.* अग्निमांद्य (न.)
dyspnoea, *n.* कष्टश्वास (पु.), श्वासावरोध (पु.)
dystokia, *n.* कष्टप्रसव (पु.)
dysuria, *n.* कष्ट मूत्रस्राव (पु.), मूत्र-कृच्छ (न.)

E

ear, *n.* १ कर्ण (पु.), कान (पु.) २ कणीस (न.)
ear drum, कर्णपटल (न.), कानाचा पडदा
ear head, ओंबी (स्त्री.), कणीस (न.)
Earias fabina, (cotton bollworm) एरियस फॅबिना (कपाशीची बोंडअळी)
Earias insulana, (cotton spotted bollworm) एरियस इन्सुलाना (कपाशीवरील ठिपक्याची बोंडअळी)
early maturing, हळवा
early variety, हळवे वाण (न.)
ear marking plier, कर्ण चिन्हन पकड
earning capacity, अर्जन क्षमता
ear notch, कान खाच
earthen dam, मातीचे धरण
earthing blade, भरपास (स्त्री.)
earthing up, भर देणे
earth spreader, माती प्रसारक
earthworm, *n.* शिदोड (पु.), दानवा (पु.), गांडूळ (न.), काडू (पु.)
earthworm cast, गांडुळाची कात
Eberthella typhi, इबर्थेला टायफी
Eberthella typhosa, इबर्थेला टायफोसा
ecdysis, *n.* त्वक् निर्मोचन (न.), कात टाकणे (न.), त्वक् पतन (न.)
echinococcosis, *n.* इकाइनॉकोकसजनितरोग (पु.)
eclampsia, *n.* सूतिवात (पु.)
ecological, *adj.* पारिस्थितिक
ecological factor, पारिस्थितिक घटक
ecological relationship, पारिस्थितिक संबंध
ecology, *n.* पारिस्थितिकी (स्त्री.), परिस्थिति-विज्ञान (न.)
economic adjustment, आर्थिक समायोजन
economic capacity, आर्थिक क्षमता
economic character, आर्थिक लक्षण
economic class, आर्थिक वर्ग
economic classification, आर्थिक वर्गीकरण
economic effect, आर्थिक परिणाम
economic efficiency, आर्थिक दक्षता
economic end, आर्थिक उद्देश
economic enquiry, आर्थिक चौकशी
economic function, आर्थिक कार्य
economic goods, *n. pl.* व्यवहारोपयोगी माल, आर्थिक वस्तू
economic holding, निर्वाहक धारण क्षेत्र, निर्वाहक धारण जमीन
economic ideal, आर्थिक आदर्श
economic interest, आर्थिक हित
economic motive, आर्थिक प्रेरणा
economic need, आर्थिक गरज
economic phase, आर्थिक प्रावस्था
economic planning, आर्थिक नियोजन
economic policy, आर्थिक धोरण
economic problem, आर्थिक समस्या
economic production, आर्थिक उत्पादन
economic productivity, आर्थिक उत्पादकता
economic recovery, आर्थिक उपलब्धि
economic reform, आर्थिक सुधार
economics, *n.* अर्थशास्त्र (न.)
  agricultural economics, कृषि अर्थशास्त्र
  marketing economics, पणन अर्थशास्त्र
  production economics, उत्पादन अर्थशास्त्र
economic sense, आर्थिक दृष्टि
economic stability, आर्थिक स्थैर्य
economic status, आर्थिक दर्जा
economic structure, आर्थिक संरचना
economic transition, आर्थिक संक्रमण
economic unit, आर्थिक एकक
economic yield, आर्थिक उत्पादन
economizer, *n.* मितव्यय साधित्र (न.)
ecotype, *n.* परिरूप (न.)

ectotrophic, *adj.* बाह्यपोषी
eczema, *n.* इसब (न.)
edaphic, *adj.* भूमीय
edaphic factor, भूमीय घटक
edaphological, *adj.* भूमिशास्त्रीय, मृदाशास्त्रीय
edaphology, *n.* मृदाशास्त्र (न.), भूमिशास्त्र (न.)
edging, *n.* १ धार लावणे (न.) २ काठ करणे (न.)
edible, *adj.* खाद्य
educational objective, शैक्षणिक उद्दिष्ट
effect, *n.* परिणाम (पु.), प्रभाव (पु.)
efficiency, *n.* दक्षता (स्त्री.), कार्यदक्षता (स्त्री.)
efficiency of labour, श्रमिक कार्यदक्षता
efflorescence, *n.* १ जलविसर्जन (न.) २ फुलोरा (पु.)
effluent, *n.* मैलापाणी (न.), सांडपाणी (न.)
effluent seepage, बाह्य पाझर; बाह्य निस्यंद
effusion, *n.* निस्सरण (न.)
egg, *n.* *Zool.* अंडे (न.)
egg-cell, *n.* अंडपेशी (स्त्री.)
egg killing wash, अंडनाशक फवारा
egg producing station, अंडोत्पादन प्रक्षेत्र
egg production, अंडोत्पादन (न.)
Egyptian clover, (berseem) इजिप्शिअन क्लोव्हर
Egyptian screw, पाणपेच (पु.)
ejaculation, *n.* *Zool.* रेतःस्खलन (न.)
ejectment, *n.* १ बेदखलीची कार्यवाही (स्त्री.) २ निष्कासन (न.)
elastic, *adj.* १ स्थितिस्थापक, प्रत्यास्थ २ लवचिक
elasticity of demand, मागणीची लवचिकता
elasticity of supply, पुरवठ्याची लवचिकता
elbow, *n.* *Zool.* कोपर (न.)
elbow joint, *Zool.* कोपरी सांधा
elective culture method, निवड संवर्धन पद्धति
electric conductivity, विद्युत वाहकता

electrode, *n.* इलेक्ट्रोड (पु.)
electrolysis, *n.* विद्युत अपघटन (न.)
electrolyte, *n.* विद्युत अपघटनी (स्त्री.)
electronegative, *adj.* विद्युतऋण—
electrophoresis, *n.* (cataphoresis) विद्युत्कण संचलन (न.)
electropositive, *adj.* विद्युतधन—
element, *n.* १ मूलद्रव्य (न.) २ मूलतत्त्व (न.)
elemental nitrogen, मूलद्रव्य नत्र
elephant's foot, सुरण (पु.)
elevation, *n.* १ उन्नयन (न.) २ उन्नतांश (पु.) ३ पुरोदर्शन (न.)
elevator, *n.* उद्वाहक (पु.)
elimination, *n.* वगळणे (न.), गाळून टाकणे (न.)
elixir, *n.* अमृत (न.)
elongation, *n.* दीर्घीकरण (न.), दीर्घीभवन (न.)
eluvial layer, अवक्षाली स्तर
eluviation, *n.* अवक्षालन (न.)
emaciation, *n.* कृशता (स्त्री.)
emasculation, *n.* *Zool.* पुंस्त्वहरण (न.)
embanking, *n.* बंधारा टाकणे (न.), बांध घालणे (न.)
embolism, *n.* रक्ताभिसरण संरोध (पु.)
embolus, *n.* रक्ताभिसरण संरोधक (पु.)
embrocation, *n.* मालिश द्रव (पु.)
embryo, *n.* भ्रूण (पु.)
embryology, *n.* भ्रूणशास्त्र (न.)
embryonic plant, भ्रूण वनस्पति
embryonic root, भ्रूण मूळ
embryo sac, भ्रूण पिशवी, भ्रूण कोष
embryotomy, *n.* भ्रूणछेदन (न.)
emergence, *n.* *Bot.* १ निर्गमन (न.) २ अंकुरण (न.), उदय (पु.) ३ उद्भवाणु (पु.)
emetic, *adj.* वांतिकारक
emetine, *n.* एमेटिन (न.), वांतिकारक द्रव (पु.)

Emmalocera depresella, (root borer) इमॅलोसेरा डिप्रिसेला (मूळ पोखर)
empirical method, अनुभवाधिष्ठित पद्धति
employer, *n.* नियोक्ता (पु.), मालक (पु.)
employment, *n.* १ सेवायोजन (न.) २ नोकरी (स्त्री.) ३ समुपयोजन (न.)
Empoasca decipiens, (grape leaf hopper) एम्पोएस्का डेसिपियन्स (द्राक्षावरील तुडतुडा)
Empoasca devastans, (cotton jassid) एम्पोएस्का डिव्हास्टन्स (कपाशीवरील तुडतुडा)
Empoasca kerri, (potato jassid) एम्पोएस्का केरी (बटाट्याच्या पिकावरील तुडतुडा)
emulsification, *n.* पायसन (न.), इमल्सीकरण (न.)
emulsion, *n.* पायस (न.), इमलशन (न.)
enamel, *n.* (of teeth) एनॅमल (न.), दंतकवच (न.)
Enarmonia pseudonctis, (shoot gall maker) एनार्मोनिया स्यूडोंक्टिस (शेंड्यावरील गाठ किडा)
encephalitis, *n.* एन्सेफेलायटिस (पु.), मस्तिष्कशोथ (पु.)
enclosure, *n.* कटघर (न.), वाडगे (न.)
encrustation, *n.* १ पापडी बनणे (न.), पापडी करणे (न.) २ खपली धरणे (न.) ३ अनुपर्पटन (न.) ४ अनुनिक्षेपण (न.)
encystment, *n.* पुटीयन (न.), पुटीभवन (न.)
endemic, *adj.* प्रदेशविशिष्ट, प्रदेशनिष्ठ
endemic disease, प्रदेशविशिष्ट रोग, प्रदेशनिष्ठ रोग
endemic species, प्रदेशविशिष्ट जाती, प्रदेशनिष्ठ जाती
endemism, *n.* प्रदेशनिष्ठता (स्त्री.)
endocarp, *n.* अंतःफलभित्ति (स्त्री.)
endocrine gland, अंतःस्रावी ग्रंथि
endocuticle, *n.* अंतःउपत्वचा (स्त्री.)
endogen, *n.* एकबीजपत्री (न.)
endogenous, *adj.* अंतर्जात
endometritis, *n. Pathol.* एंडोमेट्रायटिस (न.), गर्भाशयांतरशोथ (पु.)
endoskeleton system, अंतःकंकाल संस्था, आतील सांगाडा संस्था
endosperm, *n.* १ भ्रूणपोष (पु.) २ अंकुरपोष (पु.)
endospermic, *adj.* १ भ्रूणपोषी २ अंकुरपोषी
endothermic reaction, उष्माग्राही अभिक्रिया, उष्माशोषी अभिक्रिया
endotropic, *adj.* अंतरपोषित, अंतःपोषी
end point, (space) अंतिम बिंदु
end point, (time) अंतिम क्षण
endrin, *n.* एन्ड्रीन (न.)
enema, *n.* बस्ति (पु.), एनिमा (पु.)
enema pot, बस्ति पात्र, एनिमा पात्र
enema syringe, एनिमा पिचकारी
enemata, *n.* बस्ति ढवळण (न.), एनिमा ढवळण (न.)
energy, *n.* ऊर्जा (स्त्री.)
engine, *n.* इंजिन (न.)
engine block, (*also* block) इंजिन सांगाडा
engine room, इंजिन घर
enphytotic, *n.* वनस्पतीचा प्रदेशविशिष्ट रोग (पु.)
ensilage, *n.* मूरघास (पु.)
v.t. मूरघास तयार करणे
enstatite, *n.* एन्स्टॅटाइट (न.)
enteritis, *n.* आंत्रशोथ (पु.)
enteron, *n.* (alimentary canal) १ आंत्र (न.), आतडे (न.) २ गर्भांत्र (न.)
enterprise, *n.* साहसी उपक्रम (पु.)
entomologist, *n.* कीटकशास्त्रज्ञ (सा.)
entomology, *n.* कीटकशास्त्र (न.)
entomophagous fungi, कीटकनाशी कवके, कीटाहारी कवके

entropy, *n.* एन्ट्रॉपी (स्त्री.), उष्णताक्षयमान (न.)

Entyloma oryzae, (leaf smut of rice) एनटायलोमा ओरायझी (भाताची पर्णकाणी, धानाची पर्णकाणी)

environment, *n.* परिस्थिति (स्त्री.), पर्यावरण (न.)

environmental variation, पर्यावरणी विभिन्नता

enzootic, *n.* प्रदेशविशिष्ट रोग (पु.) *adj.* प्रदेशविशिष्ट

enzyme, *n.* एन्झाइम (न.), विकर (पु.)

Ephestia cautella, (fig or almond moth) इफेस्टिया कॉटेला (अंजिरावरील पतंग, बदामावरील पतंग)

epicarp, *n.* बाह्य फलभित्ति (स्त्री.)

epicotyl, *n. Bot.* उपरिबीजपत्र (न.)

epidemic, *n.* साथ (स्त्री.), साथरोग (पु.)

epidote, *n.* एपिडोट (पु.)

epigenesis, *n.* पश्चजनन (न.)

Epilachna dodecastigma, एपीलॅक्ना डोडेकास्टिग्मा

Epilachna vigintiocte punctata, एपीलॅक्ना विगिंटिओक्टी पंक्टेटा

epilation, *n.* केशलुंचन (न.)

epilepsy, *n.* मिरगी (स्त्री.), अपस्मार (पु.)

epiphyte, *n.* बांडगूळ (न.)

epiphytotic, *n.* पादप महामारी (स्त्री.), वनस्पतीचा सार्वत्रिक रोग (पु.)

epistasis, *n.* १ अधिभाव (पु.) २ अभिभाव (पु.)

epistatic, *adj.* १ अधिभावी, अधिभावक २ अभिभावी, अभिभावक

epistaxis, *n.* घोणा फुटणे (न.)

epizootic, *n.* सार्वत्रिक साथीचा पशुरोग (पु.)

Epsom salt, एप्सम सॉल्ट, मॅगसल्फ (न.), रेचक क्षार

equation factor, समीकरण घटक

equation of exchange, विनिमय समीकरण

equator, *n.* विषुववृत्त (न.)

equilibrium, *n.* समतोल (पु.)

equilibrium point, समतोल बिंदु

equipment, *n.* १ सामग्री (स्त्री.), साधनसामग्री (स्त्री.) २ सिद्धता (स्त्री.)

equivalent point, तुल्यांक (पु.)

equivalent weight, तुल्यभार (पु.), समतुल्यभार (पु.)

eradication, *n.* उन्मूलन (न.)

erect stem, १ उभा स्तंभ २ उभट खोड

erepsin, *n.* इरेप्सिन (न.)

ereptase, *n.* इरेप्टेज (न.)

Ergolis merione, (castor butterfly) एर्गोलिस मेरिओनी (एरंड फुलपाखरू)

ergosterol, *n.* अर्गोस्टेरॉल (पु.)

ergot, *n.* अर्गट (पु.)

erineum, *n.* अतिरोमवृद्धि (स्त्री.)

Eriobotrya japonica, (loquat) एरिओबॉट्रिया जपोनिका (लोकट)

Eriosoma lanigerum, (woolly apple aphid) एरिओसोमा लेनीजीरम (सफरचंदावरील पिठ्या मावा)

erodible, *adj.* अपक्षरणीय, धुपण्याजोगो

erosion, *n.* धूप (स्त्री.), अपक्षरण (न.), झीज (स्त्री.)

erosion ratio, अपक्षरण गुणोत्तर

erosion resistant crop, धूपरोधी पीक, अपक्षरणरोधी पीक

erratic, *adj.* अनियमित, लहरी

error, *n.* १ दोष (पु.), चूक (स्त्री.) २ त्रुटि (स्त्री.)

error of observation, १ निरीक्षण चूक २ निरीक्षण त्रुटि

eructation, *n.* १ ढेकर (स्त्री.) २ उद्गीरण (न.)

eruption, *n.* (rash) उद्रेक (पु.), ऊत (पु.), उद्भेदन (न.)

eruption of teeth, दात येणे

Erysiphe cichoracearum, १ (powdery mildew of cucurbits) **इरीसायफी सायकोरॅसिअॅरम** (वेलवर्गीय फळभाज्यांवरील भुरी) २ (powdery mildew of lady's finger) **इरीसायफी सायकोरॅसिअॅरम** (भेंडीवरील भुरी) ३ (powdery mildew of tobacco) **इरीसायफी सायकोरॅसिअॅरम** (तंबाखूवरील भुरी)

Erysiphe graminis, १ (powdery mildew of barley) **इरीसायफी ग्रॅमिनिस** (जवावरील भुरी) २ (powdery mildew of wheat) **इरीसायफी ग्रॅमिनिस** (गव्हावरील भुरी)

Erysiphe polygoni, (powdery mildew of broad beans) **इरीसायफी पॉलीगोनी** (अबईवरील भुरी)

Escherichia coli, आयशरशिआ कोलाय

Eserine sulphate, एसेरिन सल्फेट

esker, *n.* **एस्कर** (न.)

essence, *n.* १ **सार** (न.) २ **अर्क** (पु.) ३ **अत्तर** (न.)

essential, *adj.* १ **सारभूत** २ **आवश्यक** ३ **अत्यावश्यक** ४ **बाष्पनशील**

essential commodity, अत्यावश्यक वस्तु

essential element, आवश्यक मूलतत्त्व, आवश्यक मूलद्रव्य

essential oil, बाष्पनशील तेल

essential organ, आवश्यक इंद्रिय

established market, प्रस्थापित बाजार

estate duty, संपदा शुल्क

estate farming, परिसर शेती

estate management, परिसर व्यवस्थापन, इस्टेट व्यवस्थापन

ester, *n.* **इस्टर** (न.)

Estigmene lactinea, एस्टिग्मेन लॅक्टिनिया

estimate, *v.t.* १ **प्राक्कलन करणे** २ **अंदाज करणे, अंदाजणे**

estimation, *n.* १ **प्राक्कलन** (न.) २ **अंदाज** (पु.)

estrus = oestrus

ether, *n.* **ईथर** (न.)

ether extract, ईथर अर्क

ethmoid, *n.* **झर्झरिका** (स्त्री.), **तितवास्थि** (स्त्री.)
adj. **तैतव**

ethyl alcohol, एथिल अल्कोहोल

ethyl bromide, एथिल ब्रोमाइड

ethyl chloride, एथिल क्लोराइड

etiolation, *n.* १ **पांडुरण** (न.), **पांडुरता** (स्त्री.) २ **विवर्णता** (स्त्री.), **वर्णहीनता** (स्त्री.)

Eublema olivacea, यूब्लेमा ओलिव्हेसिया

eucalyptus, *n.* **निलगिरी** (न.), **युकॅलिप्टस** (न.)

eucalyptus oil, युकॅलिप्टस तेल, निलगिरी तेल

eudiometry, *n.* **वायुमिति** (स्त्री.)

Eugenia jambolana, युजीनिया जॅम्बोलाना, जंबु (पु.), **जांभूळ** (न.)

Eugenia javanica, युजीनिया जवेनिका

Eugenia malaccensis, युजीनिया मॅलॅसेंसीस

Eugenia uniflora, (Brazil cherry) **युजीनिया युनिफ्लोरा** (ब्राझील चेरी)

Eugenia zeylanica, युजीनिया झिलेनिका

Euphorbia hirta, (spurge) **युफोर्बिया हिर्टा, रक्तबिंदुच्छदा दुधी, मोठी दुधी**

Euphorbia royleana, युफोर्बिया रॉयलियाना, पिवळी दुधी

Euphorbia thymifolia, युफोर्बिया थाइमीफोलिया, छोटी दुधी

euploid, *n.* **समगुणित** (न.)
adj. **समगुणित**

Euproctis lunata, (castor hairy caterpillar) **युप्रॉक्टिस ल्यूनेटा** (एरंडावरील अस्वली अळी)

Euproctis signata, युप्रॉक्टिस सिग्नॅटा

Eupterote mollifera, (drumstick hairy caterpillar) **यूप्टेरोट मोलीफेरा** (शेवग्यावरील अस्वली अळी)

European honey bee, विलायती मधमाशी
Euxoa segetis, (cut worm) इक्झोआ सेगेटिस (कातरकिडा)
Euzophera perticella, (brinjal stem borer) युजोफेरा पर्टीसेला (वांग्यावरील खोडकिडा)
Euzophera punicella, युजोफेरा प्यूनीसेला
evaluation, *n.* मूल्यमापन (न.)
evaporation, *n.* बाष्पीकरण (न.), बाष्पीभवन (न.), बाष्पन (न.)
evaporator, उद्बाष्पक (पु.)
evener, *n.* घोटी (स्त्री.)
evergreen, *adj.* १ सदापर्णी २ सदाहरित
ever-sporting, *adj.* सतत उत्परिवर्ती
evolution, *n.* उत्क्रांति (स्त्री.)
evolve, *v.t. & i.* १ विकसित करणे २ उत्क्रांत होणे
ewe, *n.* मेंढी (स्त्री.), अविका (स्त्री.), अविला (स्त्री.)
excavation, *n.* उत्खनन (न.)
excess profit, अतिरिक्त लाभ
exchange, *n.* विनिमय (पु.), देवाणघेवाण (स्त्री.)
exchangeable, *adj.* विनिमययोग्य, विनिमयक्षम, विनिमेय
exchangeable base, विनिमेय आधार
exchangeable ion, विनिमययोग्य आयन
exchangeable percentage, विनिमययोग्य आकडेवारी, विनिमययोग्य टक्केवारी
exchangeable sodium, विनिमययोग्य सोडियम
exchange capacity, विनिमय क्षमता
exchange control, विदेशी चलन नियंत्रण, विनिमय नियंत्रण
exchange market, विनिमय बाजार
exchange rate, १ विनिमय दर २ हुंडणावळ (स्त्री.)
exchange ratio, विनिमय प्रमाण
exchange value, विनिमय मूल्य
excise, *n.* उत्पादनशुल्क (न.)
Exclastes atmosa, (red plume moth) एक्सक्लॅस्टिस अॅट्मोसा (तुरीवरील पिसारी पतंग)
excreta, *n.* विष्ठा (स्त्री.) *cf.* faeces
excretion, *n.* १ उत्सर्जन (न.) २ मलोत्सर्ग (पु.)
exfoliation, *n.* विपर्णन (न.)
exhalation, *n.* उच्छ्वसन (न.), उच्छ्वास (पु.)
exhaust, *v.t.* बहि:सरण करणे, रिक्त करणे
adj. बहि:सारक
n. बहि:सारक (पु.)
exhaust gas, बहि:सारित वायु
exhaustion, *n.* (fertility) १ (सुपीकता) परिक्षय (पु.) २ (प्रजनन) परिक्षय (पु.)
exhaustive crop, निस्सारक पीक, कसहारी पीक
exhaustive farming, निस्सारक कृषि, कसहारी कृषि
exhaust manifold, बहि:सारक कोष्ठ, बहुमुखी बहि:सारक
exhaust pipe, बहि:सारक नलिका
exhaust stroke, बहि:सारक आघात
exhaust valve, बहि:सारक झडप
exhibit, *n.* प्रदर्श्य (न.), प्रदर्शनीय वस्तु (स्त्री.)
v.t. १ प्रदर्शित करणे, दाखवणे २ प्रदर्शनात ठेवणे
Exobasidium vexans, (blister blight of tea) एक्झोबेसिडियम वेक्सेन्स (चहावरील ठिपक्या रोग, चहावरील चट्ट्या रोग)
exocarp, *n.* बाह्य फलभित्ति (स्त्री.)
exocuticle, *n.* बाह्यउपत्वचा (स्त्री.)
exogeneous, *adj.* बहिर्जात
exoskeleton system, बाह्यसांगाडा संस्था, बहि:कंकाल संस्था
exothermic reaction, उष्मायोजक अभिक्रिया
exotic, *adj.* विदेशी, बाह्यागत

exotic variety, विदेशी वाण, विदेशी जात
expansion, *n.* १ विस्तार (पु.) २ प्रसरण (न.)
expectorant, *adj.* कफोत्सारी
experiment, *n.* प्रयोग (पु.)
v.t. & *i.* प्रयोग करणे
experimental design, १ प्रयोगाचे संकल्पन २ प्रयोगाचा आराखडा
experimental farming, प्रायोगिक शेती
experimental layout, प्रायोगिक मांडणी
experimental plan, प्रयोगाची योजना
experimental result, प्रयोगाचे परिणाम
expiration, *n.* बहिःश्वसन (न.), उच्छ्वसन (न.)
explanation, *n.* स्पष्टीकरण (न.)
explanatory, *adj.* स्पष्टीकरणात्मक
exploitative farming, शोषक शेती
explore, *v.t.* शोध घेणे, समन्वेषण करणे, अन्वेषण करणे
export, *v.t.* निर्यात करणे
n. १ निर्यात (स्त्री.) २ निर्यात माल (पु.), निर्यात वस्तु (स्त्री.)
exporter, *n.* निर्यातक (सा.)
export subsidy, निर्यात अर्थसहाय्य
expressivity, *n.* (of gene) (जीनची) अभिव्यक्तिक्षमता (स्त्री.)
expropriate, *v.t.* स्वामित्वहरण करणे
expropriętary tenant, गतस्वामित्व कूळ
expulsion, *n.* निष्कासन (न.)
extension, *n.* १ वाढ (स्त्री.) २ विस्तार (पु.) ३ व्याप्ति (स्त्री.) ४ वितान (न.), प्रसरण (न.)
extension and flexion, प्रसरण आकुंचन
extension education, विस्तार शिक्षण
extension method, विस्तार पद्धति
extension of joint, सांध्याचे उघडणे
extension worker, विस्तार कार्यकर्ता
extensive cultivation, विस्तृत लागवड, विस्तृत कृषि
extensive farming, विस्तृत शेती, विस्तृत कृषि
external combustion engine, (steam engine) बाह्यदहन इंजिन (वाफेचे इंजिन)
external equilibrium, बाह्य समतोल
external fertilization, बाह्य फलन
external gills, बाह्य कल्ले
external growth, बाह्य वाढ
external heater, बाह्य तापक
external pubic vein, बाह्य जननांग शीर
extine, *n.* (परागाचे) बाह्य कवच (न.)
extra-axillary bud, कक्षबाह्य कळी
extract, *n.* १ सार (न.), अर्क (पु.) २ निष्कर्ष (पु.) ३ उतारा (पु.)
v.t. १ सार काढणे, अर्क काढणे २ उपटणे ३ उतारा घेणे
extraction, *n.* १ निष्कर्षण (न.), सार (न.), सार काढणे (न.) २ उपटणे (न.) ३ उतारा (पु.)
extreme climate, अतिविषम हवामान
extrusion, *n.* दाबसारण (न.)
eye, *n.* १ नेत्र (पु.), डोळा (पु.) २ (in cheese) (चीजमधील) छिद्र (न.) ३ (of bud) डोळा (पु.)
eye-bolt, *n.* नेढा बोल्ट (पु.)
eyebrow, *n.* भुवई (स्त्री.)
eyebud, *n.* डोळा (पु.)

F

F_1, (first generation) संकर पिढी १ (सं.पि.१)
F_2, (second generation) संकर पिढी २ (सं.पि.२)
fabric, *n.* कापड (न.), तागा (पु.)
fabric strength, ताग्याची ताकद
face, *n.* १ चेहरा (पु.) २ दर्शनी बाजू (स्त्री.) ३ (of a quarry) पृष्ठ (न.) ४ (of a crystal) पैलू (पु.)
facet, *n.* पैलू (पु.)
facet of an eye, अक्षपैलू (पु.)
face value, दर्शनी मूल्य
factor, *n.* १ कारक (पु.), घटक (पु.), उपादान (न.) २ जीन (न.) ३ अवयव (पु.), गुणक (पु.), गुणनखंड (पु.)
factorial experiment, बहु उपादानी प्रयोग
factor reaction, घटक प्रतिक्रिया
factory farm, कारखान्याचे शेत, व्यावसायिक कृषिफार्म
factory waste, कारखान्यातील टाकाऊ माल
facultative parasite, वैकल्पिक परजीवी
faeces, *n.* मल (पु.)
dropping (birds), विष्ठा, शीट, शेण, लेंड्या
dung (cattle), शेण, गोबर, विष्ठा
excreta, विष्ठा
guano, पक्षिविष्ठा निचय
horse dung, लीद
night soil, सोनखत, मैला
sheet, शीट
fair, *n.* जत्रा (स्त्री.), मेळा (पु.), मेळावा (पु.)
fair price, उचित मूल्य
fallow, *adj.* पडीत
fallowing, *n.* पडीत टाकणे (न.)
fallow land, पड जमीन
fall ploughing, हिवाळी नांगरणी
false blossom, फसवा फुलोर
family, *n.* १ परिवार (पु.), कुटुंब (न.) २ कुळ (न.)
family disorganisation, पारिवारिक विघटन, कुटुंब विघटन
family farm, कौटुंबिक शेत
family holding, कौटुंबिक शेती, कुटुंबाची धारणजमीन
family labour, १ कौटुंबिक श्रम २ कौटुंबिक श्रमिक
fan, *n.* पंखा (पु.)
fan belt, पंखा पट्टा
fanning mill, पंखा चक्की, विंझण चक्की
farm, *n.* १ फार्म (न.), प्रक्षेत्र (न.) २ मळा (पु.) ३ शेत (न.)
farm book-keeping, १ कृषि पुस्तपालन २ प्रक्षेत्र वहीखाते ३ शेतीचे वहीखाते
farm building, प्रक्षेत्री इमारत
farm capital, शेत भांडवल
farm costing, कृषि परिव्ययांकन
farm credit, कृषि पत
farm economics = agricultural economics
farm economy, कृषि मितव्यय, कृषि अर्थव्यवस्था
farm equipment, कृषि साधनसामग्री, शेती साधनसामग्री
farmer, *n.* किसान (पु.), कृषक (पु.), शेतकरी (पु.), कास्तकार (पु.)
farmer's earning, शेतकऱ्याची मिळकत
farmer's market, किसान बाजार, शेतवाडीवरील बाजार
farm expense, कृषि खर्च, शेती खर्च
farm hand, शेत मजूर
farm implement, शेती अवजार, कृषि अवजार
farm income, शेत आय, कृषि आय
farming, *n.* १ शेती (स्त्री.) २ शेती करणे (न.)
farming business, कृषि व्यवसाय, शेती व्यवसाय

Farming Corporation, शेती महामंडळ
farm inventory, कृषि संपत्तिसूची
farm investment, कृषि गुंतवणूक
farm labour, शेत मजूर
farm location, १ प्रक्षेत्र स्थान २ प्रक्षेत्र स्थान-निश्चिति
farm machinery, (*also* agricultural machinery) १ कृषि यंत्रणा २ कृषि यंत्रसामग्री
farm management, (*also* farm organisation) प्रक्षेत्र व्यवस्थापन, शेत व्यवस्थापन, कृषि व्यवस्थापन
farm manager, शेत व्यवस्थापक
farm marketing cost, प्रक्षेत्र विपणन परिव्यय
farm mortgage, शेत तारण
farm mortgage company, कृषि तारण मंडळी
farm operating cost, कृषि कर्म परिव्यय
farm operations, कृषि कर्म, कृषि कार्ये, शेतीची कामे
farm organisation = farm management
farm power, कृषिकार्यार्थ शक्ति
farm practice, शेती कार्यपद्धति
farm property, फार्म संपत्ति, कृषि संपत्ति
farm receipts, (gross income) कृषि आय, कृषि आवक
farm register, शेती नोंदवही
farmstead, *n.* शेतवाडी (स्त्री.)
farm superintendent, फार्म अधीक्षक, प्रक्षेत्र अधीक्षक
farm tenancy, कुळवहिवाट (स्त्री.), मुजारा (पु.)
farm tool, कृषि हत्यार
farm unit, शेत एकक
farm waste, शेतातील काडीकचरा
farm yard, शेत आवार
farm yard manure, शेणखत (न.), शेतखत (न.)
farrowing, *n.* (डुकरीचे) विणे (न.), जनणे (न.)
fasciculation, *n.* गुच्छन (न.), गुच्छ होणे (न.)
fat, *n.* स्नेह (पु.), चरबी (स्त्री.), वसा (पु.), मेद (पु.)
adj. लठ्ठ
fat body, वसा पिंड
fat globule, स्निग्ध गोलक
fat metabolism, स्निग्धता चयापचय
fat particle, स्निग्ध कण
fat percentage, स्निग्धता टक्केवारी, स्निग्धांश टक्केवारी
fat soluble vitamin, मेदद्राव्य जीवनसत्त्व
fattening, *n.* पुष्ट करणे (न.)
fatty acid, फॅटी ॲसिड, मेदाम्ल (न.)
fauce, *n.* घसाद्वार (न.)
feathered key, पिसारी किल्ली, पिच्छिल किल्ली
febrifuge, *adj.* तापहारी
fecundation, *n.* सुफलन (न.)
fecundity, *n.* सुफलता (स्त्री.)
feed, *n.* खाद्य (न.), पशुखाद्य (न.), चारा (पु.), मात्रा (स्त्री.)
v.t. & i. भरवणे, चारणे, चारा घालणे, खाऊ घालणे, चरणे
feeder, *n.* १ पूरक मार्ग (पु.), उपमार्ग (पु.) २ दाणापात्र (न.), खाद्यपात्र (न.) ३ पोशिंदा (पु.) ४ दूध बाटली (स्त्री.)
feeding alley, गव्हाण मार्गिका
feeding coefficient, खाद्यन गुणांक
feeding experiment, खाद्य प्रयोग, खाद्यन प्रयोग
feeding passage, भरवण्याचा मार्ग, भरण मार्ग
feeding schedule, खाद्य वेळापत्रक, खाद्यन वेळापत्रक
feeding standard, खाद्य मानक
feeding stuff, खाद्य पदार्थ, खाद्यान्न (न.)

feeding trough, गव्हाण (न.), गव्हाणी (स्त्री.)
feed shaft, प्रदाय दंड
feeler trial, गौण चाचणी, चाचपणी (स्त्री.)
Fehling's solution, फेलिंग द्रावण
feldspar, *n.* फेल्सपार (पु.)
fell, *v.t.* पाडणे
felling, *n.* पाडणे (न.), पातन (न.)
felt, *n.* ऊर्णा (स्त्री.)
felt disease, फेल्ट रोग
female gamete, स्त्री बीज
female genital organ, स्त्री जननेंद्रिय
female genital system, स्त्री जननसंस्था, स्त्री जननेंद्रिय, मादी जननसंस्था, मादी जननेंद्रिय
female parent, मादी (स्त्री.), जननी (स्त्री.), आई (स्त्री.)
femur, *n. Zool.* ऊर्विका (स्त्री.), ऊरु अस्थि (स्त्री.), फीमर (न.)
fen, *n.* दलदल (स्त्री.)
fence, *n.* कुंपण (न.)
v.t. कुंपण घालणे
fennel, *n.* बडीशेप (स्त्री.), सोप (स्त्री.)
fenugreek, *n.* मेथी (स्त्री.)
ferment, *v.t. & i.* आंबणे, आंबवणे
n. किण्व (न.), आंब (स्त्री.)
fermentation, *n.* किण्वन (न.), आंबवणे (न.)
fermented milk, किण्वित दूध, आंबवलेले दूध
fern, *n.* नेचा (पु.)
fernery, *n.* नेचाघर (न.)
Feronia elephantum, (elephant apple) फेरोनिया एलीफन्टम (कवठ)
Feronia limonia, (wood apple) फेरोनिया लिमोनिया (बेलफळ)
Ferrisia virgata, (mealy bug) फेरीसिया व्हर्गेटा (पिठ्या ढेकूण)
ferrous sulphate, फेरस सल्फेट, हिराकस (पु.)
fertile, *adj.* सुपीक
fertility, *n.* १ सुपीकता (स्त्री.) २ जननक्षमता (स्त्री.), प्रसवशक्ति (स्त्री.)
fertility erosion, सुपीकतेची झीज
fertility exhaustion, सुपीकता परिक्षय
fertility map, सुपीकता नकाशा
fertilization, *n.* फलन (न.)
fertilize, *v.t. & i.* फलन होणे, फलित करणे, खतावणे
fertilized egg, फलित अंडे
fertilizer, *n.* रासायनिक खत (न.)
fertilizer grade, रासायनिक खताचा दर्जा
fertilizer ratio, रासायनिक खताचे गुणोत्तर
fertilizing element, खतावणारे मूलतत्त्व
fetlock joint, *Vet.* घोट्याचा जोड
feudal system, सरंजामी पद्धति
fever, *n.* ज्वर (पु.), ताप (पु.)
fibre, *n.* तंतु (पु.)
fibre crop, तंतु पीक
fibrosis, *n.* तंतुलता (स्त्री.)
fibrous, *adj.* तंतुमय; रेषेदार
Ficus benghalensis, (Banyan tree) फाइकस बेंगालेन्सिस (वड)
Ficus carica, (fig) फाइकस कॅरिका (अंजीर)
Ficus cunia, फाइकस क्यूनिया (कर्णदोलवण) (पु.)
Ficus elastica, फाइकस इलॅस्टिका (रबरवृक्ष)
Ficus glomerata, फाइकस ग्लोमेरेटा (औदुंबर)
Ficus hispida, फायकस हिस्पिडा (काळा औदुंबर)
Ficus religiosa, फाइकस रिलिजिओसा (पिंपळ, अश्वत्थ)
Ficus roxburghii, फाइकस रॉक्सबर्गी
field, *n.* क्षेत्र (न.), स्थान (न.), क्षेत्रक (न.), शेत (न.)
field adjustment, क्षेत्रीय समायोजन
field capacity = moisture holding capacity
field crop, शेत पीक
field experiment, शेतावरील प्रयोग, क्षेत्र प्रयोग
field husbandry, क्षेत्र संवर्धन
field machine, शेत यंत्र

field pea, वाटाणा (पु.)
field ridge, शेत वरंडी
field staff, क्षेत्र कर्मचारी
field study, क्षेत्र अभ्यास
field survey, क्षेत्र सर्वेक्षण
field trial, क्षेत्र चाचणी
field work, कृषि कार्य, शेत काम
fig, *n.* अंजीर (पु.)
filament, *n.* तंतु (पु.)
filature, *n.* रीळण (न.)
file, *v.t.* कानशीने घासणे, कानसणे *n.* १ कानस (स्त्री.) २ रांग (स्त्री.), पंक्ति (स्त्री.)
filial generation, *Biol.* संतान पिढी
Filicales, *n. pl. Bot.* नेचेवर्गीय वनस्पती
filler, *n.* १ भरण (न.), भराव (पु.) २ पूरक (न.)
filler tree, पूरक वृक्ष
filly, *n. Zool.* (mare foal) अश्विका (स्त्री.)
filterable organism, गाळण पारी जीव, निस्यंदनशील जीव
filter strip, गाळण पट्टी
fimicolous fungi, फिमिकोलस फंगाय, शमलवर्धी कवक
financial policy, वित्तीय धोरण
fin coulter, नांगराचे पाते चाक
fine sand, बारीक वाळू
fine soil, बारीक मृदा
fine texture, बारीक पोत, तलम पोत
fine variety, उत्तम वाण, उत्तम प्रकार
finger, *n.* १ बोट (न.) २ (of banana) फणीतील केळे (न.)
finger millet, रागी (स्त्री.)
finished goods, तयार माल, तयार वस्तू
fire blight of apple, सफरचंदाचा काळपट चट्टया रोग
firing, *n.* डागणे (न.), भाजणे (न.), ज्वलन (न.)
firing order, ज्वलन क्रम
fish manure, मासळी खत
fission, *n.* विखंडन (न.)
fisting, *n.* मुष्टिदोहन (न.)
fit, *adj.* १ निरोगी, स्वस्थ २ घट्ट ३ योग्य
fixation, *n.* स्थिरीकरण (न.)
fixed cost, स्थिर परिव्यय
fixed joint, स्थिर सांधा
fixer, *n.* स्थिरक (पु.)
flacherie, *n.* फ्लेचरी (स्त्री.)
Flagellatae, *n.* (as, a class) फ्लॅजिलेट (वर्ग) (पु.)
flagellate, *adj.* कशाभिक
flag smut, गोसावी काणी
flake, *n.* शल्क (न.)
flaking off, अपशल्कन (न.)
flammable, *adj.* ज्वालाशील, ज्वलनशील
flank, *n.* बगल (स्त्री.), बाजू (स्त्री.), पाखा (पु.)
flashing, *n.* १ क्षणदीपन (न.) २ काचलेपन (न.)
flash pasteurisation, (*also* spray pasteurisation) त्वरित पाश्चरीकरण
flat planting, सपाट जमिनीवरील लागवड
flatulence, *n.* उदरवायु (पु.), पोटात गुरगुरणे (न.)
flavin, *n. Bot., Chem.* फ्लेविन (न.)
flavin compound, फ्लेविन संयुग
flavone, *n. Chem.* फ्लेवोन (न.)
flavour, *n.* स्वाद (पु.)
flavour agent, स्वादक (पु.)
flax, *n.* फ्लॅक्स (न.)
flea, *n.* पिसू (स्त्री.)
flesh, *n.* १ मांस (न.) २ गर (पु.)
flex, *v.t. & i.* आकुंचित होणे, आकुंचन करणे
flexibility, *n.* लवचिकता (स्त्री.), नम्यता (स्त्री.)

flexible, *adj*. लवचिक, नम्य
flexible parity, लवचिक तुल्यता
flexible price, लवचिक किंमत
flexion, *n*. *Zool*. सांध्याचे मिटणे (न.), आकुंचन (न.)
float chamber, तरकक्ष (पु.)
floating glass, (as, dairy thermometer) (दुधाचा) तरता तापमापी
floating plate, तरती चकती
float valve, तर झडप
flocculation, *n*. ऊर्णन (न.)
floccule, *n*. ऊर्णिका (स्त्री.)
flood control, पूरनियंत्रण (न.)
flooding, *n*. *Vet*. (प्रसवोत्तर) रक्त ओघ (पु.)
flooding system, पटपाणी पद्धति
flood irrigate, पटपाणी देणे
flood irrigation, पटपाणी (न.), पटओलित (न.), पटपाणी देणे
flood level, पूर पातळी
floor area, तळक्षेत्र (न.)
floor price = minimum price
floret, *n*. *Bot*. पुष्पक (न.)
floriculture, *n*. पुष्पसंवर्धन (न.)
floriculturist, *n*. पुष्पसंवर्धनवेत्ता (पु.)
florigen, *n*. फ्लोरीजेन (न.)
florist, *n*. फुलवाला (पु.), पुष्पविक्रेता (पु.)
flour beetle, पीठ किडा
flow, *n*. १ ओघ (पु.), प्रवाह (पु.) २ भरती (स्त्री.)
flow diversion, प्रवाह वळण, प्रवाह वळवणे
flower, *n*. पुष्प (न.), फूल (न.)
flower bed, फुलांचा ताटवा, फुलांचा वाफा
flower bud, फुलाची कळी, फूलकळी (स्त्री.)
flowering, *n*. पुष्पन (न.), फुलणे (न.), बहरणे (न.)
flowering period, पुष्पन काल, फुले येण्याचा काळ
flowering plant, सपुष्प वनस्पति
flowering season, पुष्पन ऋतु
flowerless, *adj*. पुष्पहीन
flower of sulphur, गंधकफूल (न.)
flow irrigation, प्रवाह ओलित
fluctuating variation, चढउतारी विभेद
fluctuation, *n*. चढउतार (पु.)
flue curing, उष्मा संसाधन, धुरी देणे
flue dust, काजळी (स्त्री.), राखाडी (स्त्री.)
flued wall, काजळी भिंत
fluid resources, चल साधनसंपत्ति
fluorapatite, *n*. फ्लुओरअपाटाइट (न.)
fluorine, *n*. फ्लुओरीन (न.)
fluorite, *n*. फ्लुओराइट (न.)
flush, *n*. १ फ्लश (पु.) २ बहर (पु.)
flushing, *n*. (drainage) प्रधावन (न.), फ्लशिंग (न.)
flush season, दूधवाढीचा काळ
flute budding, वेत कलम
fly wheel, गतिपाल चक्र
foal, *n*. शिंगरू (न.)
foaling, *n*. (घोडीचे) विणे (न.)
foam, *n*. फेस (पु.), फेन (पु.)
foaming, *n*. फेसाळणे (न.)
fob, *n*. साज (पु.)
fobbing, *n*. सजवणे (न.)
focussed interview, केंद्रित मुलाखत
fodder, *n*. चारा (पु.), वैरण (स्त्री.)
fodder crop, वैरणी पीक
Foeniculum vulgare, (fennal) फोनिक्यूलम व्हल्गेर (बडीशेप)
foetal, *adj*. गर्भीय, गर्भ–, गर्भसंबंधी
foetal dystokia, गर्भ कष्टप्रसव
foetal monstrosity, गर्भ विकटांगता
foetal monstrous, (teratoma) विकटांग गर्भ
foetus, *n*. गर्भ (पु.)
foetus development, गर्भ विकास
fog, *n*. धुके (न.), निहार (न.) *cf*. dew
fogged, *adj*. धूसर

folding, *n.* (of sheep) मेंढ्या कोंडणे (न.), मेंढ्या बसवणे (न.)
foliage, *n.* पाला (पु.), पल्लव (पु.), पालवी (स्त्री.), पर्णसंभार (पु.)
foliar diagnosis, पर्णीय निदान
foliar fertilization, पर्ण-उर्वरण (न.), पानावरील रासायनिक खत फवारणी
foliar nutrition, पर्ण पोषण
foliation, *n.* पर्णन (न.), पानफूट (स्त्री.)
folic acid, फॉलिक आम्ल, फॉलिक ॲसिड
foliole, *n.* पत्रक (न.)
follicle, *n.* १ कूप (पु.) २ पुटक (न.)
follicle stimulating hormone, पुटक उद्दीपक हार्मोन
fomentation, *n.* शेक (पु.)
Fomes noxius, (brown root disease of jack-fruit, cinchona, tea, coffee, para rubber) फॉमीज नॉक्सियस (फणस, सिंकोना, चहा, कॉफी, पॅरा रबर यांच्या मुळांचा तपकिरी रोग)
food, *n.* अन्न (न.), खाद्य (न.)
food chamber, आहारकक्ष (पु.)
food crisis, अन्न अरिष्ट
foodgrain crop, अन्नधान्य पीक
food subsidy, अन्नार्थ सहाय्य
food value, आहारमूल्य (न.)
foot and mouth disease, खुरकुत (पु.)
foot control, पाद नियंत्रण
foot rot, खूर कुजवा, पायकूज (स्त्री.), मूळक्षय (पु.)
foot valve, तळ झडप
forage, *n.* चारा (पु.), वैरण (स्त्री.)
forage crop, वैरणीचे पीक, चाऱ्याचे पीक
foraging, *n.* १ चराई (स्त्री.), चरणे (न.) २ (खाद्य) गोळा करणे (न.)
foramen, *n.* रंध्र (न.)
force, *n.* बल (न.)
forced circulation, बलित परिचलन, बलित अभिसरण
forced feeding, जबरी खिलाई, बलपूर्वक पोषण
forceps, *n. pl.* चाप (पु.), चिमटा (पु.)
forearm, *n.* अनुबाहु (पु.), प्रकोष्ठ (पु.)
forecasting, *n.* पूर्वानुमान (न.)
forefeiture, *n.* १ जप्ती (स्त्री.), जप्त करणे (न.) २ गमावणी (स्त्री.) ३ समपहरण (न.)
forehead, *n.* कपाळ (न.), भाळ (न.)
foreign cotton, विदेशी कापूस
foreign currency, विदेशी चलन
forelimb, *n.* पुढचा पाय (पु.), समोरचा पाय (पु.), अग्रपाद (पु.)
forelock, *n.* झुलुप (न.)
foremilk, *n.* दुधाची पहिली धार (स्त्री.)
forest, *n.* वन (न.), रान (न.), अरण्य (न.)
forestation, *n.* वनरोपण (न.)
forest cleaning, वन सफाई
forest fallow, वन पड, पडित वनभूमि
forestland, *n.* (*also* woodland) वनभूमि (स्त्री.)
forest management, वन व्यवस्थापन
forest protection, वन संरक्षण
forestry, *n.* वनशास्त्र (न.)
forest thinning, वन विरलन
forest type, वनप्रकार (पु.)
forest utilisation, वनोपयोजन (न.), वनोपयोग (पु.)
fore udder, अग्रकास (स्त्री.)
fork, *n.* १ (लाकडाचा) फाटा (पु.), बेफाटा (पु.), दुशाखा (स्त्री.) २ (धातूचा) काटा (पु.)
forked mycorrhiza, सशाख मायकोरायझा
form, *n.* १ रूप (न.), संरूप (न.) २ (in crystallography) समपृष्ठक (न.) ३ सूत्र (न.) ४ नमुना (पु.), प्रपत्र (न.) ५ प्रकार (पु.) ६ आकार (पु.)
v.t. १ बनवणे २ घडवणे, आकार देणे

formaldehyde, *n.* फॉर्माल्डिहाइड (न.)
formalin, *n.* फॉर्मेलिन (न.)
formalised vaccine, फार्मेलियुक्त लस
formic acid, फॉर्मिक ॲसिड, फॉर्मिक आम्ल
formula, *n.* सूत्र (न.)
forward market, वायदा बाजार
forward price, वायदा किंमत, प्रतिमूल्य (न.)
forward stroke, पुढचा धक्का
foster mother, १ पालक माता २ (as, hen) उबवण कोंबडी
foster mother box, पोषिका पेटी
foundation seed, पायाभूत बियाणे
four stroke cycle engine, चतुराघाती चक्रइंजिन
fowl, *n.* कोंबडी (स्त्री.), कुक्कुट वर्ग (पु.) *adj.* कुक्कुटवर्गीय
fowl house, खुराडे (न.)
fowl pox, कोंबडीचा देवी रोग
fowl shed, कुक्कुट छपरी
fowl yard, कुक्कुट आवार
fracture, *n.* १ भंग (पु.) २ हाडमोड (स्त्री.), अस्थिभंग (पु.) ३ विभंग (पु.) ४ तुटणे (न.)
fracture of bone, अस्थिभंग (पु.), हाडमोड (स्त्री.)
compound fracture of bone, विवृत अस्थिभंग, सव्रण अस्थिभंग
greenstick fracture of bone, अविलग्न अस्थिभंग
multiple fracture of bone, गुणित अस्थिभंग, बहुखंड अस्थिभंग
simple fracture of bone, साधा अस्थिभंग
Fragaria chiloensis, फ्रॅगॅरिया कायलोएन्सिस
Fragaria ovalis, फ्रॅगॅरिया ओव्हॅलिस
Fragaria vesca, फ्रॅगॅरिया वेस्का
Fragaria virginiana, फ्रॅगॅरिया व्हर्जिनियाना
fragment, *n.* खंड (पु.), तुकडा (पु.)
fragmental, *adj.* खंडमय
fragmental arrangement, खंडमय मांडणी, खंडमय रचना, खंडमय विन्यास
fragmentation, *n.* विखंडन (न.), तुकडे पाडणे (न.)
fragmented, *adj.* खंडित
fragrance, *n.* सुगंध (पु.)
frame, *n.* चौकट (स्त्री.), सांगाडा (पु.), साचा (पु.)
frass, *n.* भुगा (पु.)
fraternal twin, दुअंडी जुळे
free lime, मुक्त चुना
freemartin, *n. Zool.* फ्रीमार्टिन (न.), वंध्य-यमजा (स्त्री.)
free play, खुली चाल
free water, मुक्त जल
free world market, मुक्त जागतिक बाजारपेठ
freezer, *n.* गोठवण यंत्र (न.), गोठवण कक्ष (पु.), हिमकारी यंत्र (न.), हिमकारी कक्ष (पु.)
freezing, *n.* गोठवणी (स्त्री.), हिमीकरण (न.), हिमीभवन (न.), गोठण (न.)
freezing mixture, हिमकारी मिश्रण, गोठण मिश्रण
freezing point, गोठणांक (पु.), गोठण बिंदु
freight, *n.* वाहतूक आकार (पु.), वाहणावळ (स्त्री.)
french bean, फरसबी (स्त्री.), फ्रेंचबीन (न.)
frenching, *n.* सुरकुतणे (न.)
frequency, *n.* वारंवारता (स्त्री.)
frequency curve, वारंवारता वक्र
frequency diagram, वारंवारता आलेख
frequency distribution, वारंवारता वितरण
frequency group, वारंवारता गट
frequency polygon, वारंवारता बहुभुज
frequency table, वारंवारता तक्ता, वारंवारता सारणी
freshen, *v.i.* विणे, जनणे
Fresno scraper, फ्रेस्नो खरडचा
friability, *n.* १ सुचूर्ण्यता (स्त्री.) २ रवाळपणा (पु.)

friable, *adj.* १ सुचूर्ण्य २ रवाळ
friction, *n.* घर्षण (न.)
friction clutch, घर्षण क्लच, घर्षण ग्राभ
friction horse power, घर्षण अश्वशक्ति
friction ring, घर्षण कडे, घर्षण वलय
frog, *n.* (part of plough) १ फ्रॉग (पु.), बेडूक जोड (पु.) २ *Vet.* बेडूक (पु.) ३ (पायाची) टाच (स्त्री.)
frond, *n.* विपर्ण (न.)
frontal, *adj.* १ ललाट– २ समोरचा
frontal parietal, ललाट पार्शिवका
front axle, समोरचे आसकूड, समोरची आख
front mounted, अग्रारूढ
frost, *n.* हिमतुषार (पु.) *cf.* dew
frozen assets, गोठवलेली मत्ता
fructification, *n.* फळ धरणे (न.), फलन (न.)
fructosan, *n.* फ्रक्टोसन (न.)
fructose, *n.* फ्रुक्टोज (न.), फलशर्करा (स्त्री.)
fruit, *n.* फळ (न.), फल (न.)
fruitage, *n.* फळभार (पु.)
fruit cake, फ्रूट केक
fruit crop, फळांचे पीक
fruit fall, फळ गळ
fruit fly, फळमाशी (स्त्री.)
fruit fly of mango, आंब्यावरील फळमाशी
fruitfulness, *n.* सफलता (स्त्री.)
fruiting body, (झाडाचे) फळधारी अंग
fruiting capacity, फलधारण क्षमता
fruiting habit, फलधारण प्रवृत्ति
fruit paste, फळांचा लेह
fruit pest, फळांची कीड
fruit preservation, फळ टिकवणे
fruit preserve, मुरवलेली फळे (मुरांबा, मोरावळा इ.)
fruit product, फळांचे पदार्थ
fruit setting, फलधारणा (स्त्री.)
fruit specialist, फळ विशेषज्ञ
fruit spot, फळ डाग, फळावरील डाग
fruit spur, फल शाखा
fruit tree, फल वृक्ष, फळझाड (न.)
fruit vegetable, फळभाजी (स्त्री.)
fuel, *n.* इंधन (न.), जळण (न.)
fuel charge, इंधन भरणे, इंधन प्रभारण
fuel consumption, इंधनाचा वापर
fuel filter, इंधन फिल्टर, इंधन जाळी
fuel mixture, इंधन मिश्रण
fuel pipe, इंधन नळी
fuel tank, इंधन टाकी
fulcrum, *n.* टेकू (पु.), आलंब (पु.)
fuller's earth, मुलतानी माती
Fulmekiola saccharicida, (sugarcane thrip) फुल्मेकिओला सॅकेरिसिडा (उसावरील तुडतुडा)
fume, *n.* धूम (पु.) *cf.* dew
Fumeria parviflora, (fumatory) फ्यूमेरिया पार्विफ्लोरा (पित्त पापडा)
fumigant, *n. Chem.* धूमक (पु.)
fumigate, *v.t.* धुमारा देणे, धुरी देणे, धूर देणे
fumigation, *n.* धूमन (न.), धूरण (न.), धुमारा (पु.), धुरी देणे (न.)
fumigator, *n.* १ धूमक (पु.) २ धूमित्र (न.), धूमयंत्र (न.)
function, *n.* १ कार्य (न.) २ फल (न.)
functional variation, कार्यविविधता (स्त्री.), फलीय विचलन
fungicide, *n.* कवकनाशक (न.), बुरशीनाशक (न.)
fungistatic, *adj.* कवकरोधी
fungus, *n. Bot.* (*pl.* fungi) कवक (न.)
furrow, *n.* सीता (स्त्री.), सरी (स्त्री.), खाच (स्त्री.)
furrow crown, सरी शिखर
furrow face, (*also* furrow slope) सरी उतार
furrow lever, सरी तरफ
furrow opener, सरी फाळ, कुशा (पु.)
furrow press, सरी पाटा

furrow slice, सरी काप

furrow slope = furrow face

furrow sole, सरी तळवा

furrow system, सरी पद्धति

furrow wall, सरी कडा

furrow wheel, सरी चाक, सरी चक्र

Fusarium, *n.* **फ्युजॅरियम** (न.)

Fusarium annuum, (wilt of chilies) **फ्युजॅरियम ॲनम** (मिरचीची मर)

Fusarium lini, (wilt of linseed) **फ्युजॅरियम लाईनी** (अळशीची मर, जवसाची मर)

Fusarium lycopersici, (fusarium wilt of tomato) **फ्युजॅरियम लायकोपर्सिसी** (टोमॅटोची मर)

Fusarium orthoceras lentidis, (wilt of lentil) **फ्युजॅरियम ऑर्थोसिरस लेंटिडिस** (मसुरीची मर)

Fusarium orthoceras var ciceri, (wilt of gram) **फ्युजॅरियम ऑर्थोसिरस व्हर सायसेरी** (हरभऱ्याची मर)

Fusarium oxysporum, (dry rot of potato) **फ्युजॅरियम ऑक्झिस्पोरम** (बटाट्याची सुकी सड)

Fusarium oxysporum, (fusarium wilt of tomato) **फ्युजॅरियम ऑक्झिस्पोरम** (टोमॅटोची मर)

Fusarium oxysporum var cubense, (panama wilt of banana) **फ्युजॅरियम ऑक्झिस्पोरम व्हर क्युबेन्स** (केळीची पनामा मर)

Fusarium radicicola, फ्युजॅरियम रॅडिसीकोला

Fusarium solani and cucurbitae, (fusarium root rot of cucurbits) **फ्युजॅरियम सोलॅनी व कुकरबीट** (वेलवर्गीय भाज्यांवरील मूळसड)

Fusarium udum, (wilt of arhar) **फ्युजॅरियम उडम** (तुरीवरील मर)

Fusarium udum var crotalarie, (wilt of sunn-hemp) **फ्युजॅरियम उडम व्हर क्रोटलॉरी** (सनतागाची मर)

Fusarium vasinfectum, (leaf spot of sesamum) **फ्युजॅरियम व्हॅसिन्फेक्टम** (तिळावरील पानचट्टा)

fuse bone = cannon bone

fused phosphate = calcined phosphate

fusiform, *adj.* **कारल्यासारखा, परवलाकार, विटीसारखा**

fusion, *n.* **मीलन** (न.), **संमीलन** (न.)

fuzziness, *n.* **रोमिलता** (स्त्री.)

fuzzy, *adj.* **रोमिल**

G

gabbro, *n.* गॅब्रो (पु.)
gadfly, *n.* गोमाशी (स्त्री.)
gadget, *n.* कळयंत्र (न.)
gag, *n.* मुस्की (स्त्री.)
galactan, *n.* गॅलॅक्टन (पु.), वनस्पतीचा चीक (पु.)
galactogoge, *adj.* दुग्धवर्धक
galactose, *n.* गॅलॅक्टोज (पु.), विदुग्धशर्करा (स्त्री.)
Galerucella birmanica, (singhara beetle) गॅलेरूसेला बर्मॅनिका (शिंगाड्यावरील भुंगेरा)
gall, *n.* १ गाठ (स्त्री.) २ (as, bile) पित्त (न.) ३ पोंगा (पु.) (नळ)
gallfly, *n.* गाद माशी (स्त्री.)
gallic acid, गॅलिक ॲसिड, गॅलिक आम्ल
gallipot, *n.* गॅली पात्र (न.)
gallium, *n.* गॅलिअम (न.)
gallon, *n.* गॅलन (पु.)
gallop, *n.* भरधाव दौड (स्त्री.)
galvanic potential, गॅल्व्हनी विभव
galvanisation, *n.* जस्तविलेपन (न.)
galvanise, *v.t.* जस्तविलेपित करणे
galvanised, *adj.* जस्तविलेपित
gama garden, गामा गार्डन, गामा किरणोत्सर्जन केंद्र
gamboge = camboge
game cock, लढाऊ कोंबडा
gamete, *n.* १ गॅमिट (पु.) २ जननपेशी (स्त्री.) ३ युग्मक (न.)
gametic cytoplasm, युग्मकी पेशीद्रव
gametic elimination, युग्मक विलोपन
gametic proportion, युग्मक प्रमाण
gametogenesis, *n.* युग्मकजनन (न.)
gamphosis, *n.* गॅंफोसिस (पु.), दन्तसंधि (पु.)
gang, *n.* गॅंग (स्त्री.)
gang bolt, गॅंग बोल्ट
gang lever, गॅंग तरफ
gang link, गॅंग कडी
ganglion, *n.* (*pl.* ganglia) गंडिका (स्त्री.)
gangplank, *n.* फळीमार्ग (पु.)
gang plough, गॅंग नांगर
gangrene, *n.* गॅंग्रीन (न.), कोथ (पु.)
gangrene of skin, चर्मकोथ (पु.)
gangrene of tissue, ऊतिकोथ (पु.)
gangway, *n.* मार्गिका (स्त्री.)
Ganoderma lucidum, १ (foot rot of arecanut, betelnut) गॅनोडर्मा ल्यूसिडम (सुपारीचे पदगलन, सुपारीचा पायकूज रोग) २ (foot rot of coconut) (नारळाचा पायकूज रोग)
gaping, *n.* आ वासणे (न.)
gapping, *n.* अंतर ठेवणे (न.)
garbage, *n.* केरकचरा (पु.), गार्बेज (न.)
garden, *n.* बाग (स्त्री.), बगीचा (पु.)
garden pea, बागायती वाटाणा
garlic, *n.* लसूण (पु.)
garnet, *n.* गार्नेट (न.)
gas, *n.* वायु (पु.)
gaseous, *adj.* वायुरूप
gaseous exchange, वायु विनिमय
gas gangrene, वायुकोथ (पु.)
gasholder, *n.* वायूची टाकी (स्त्री.)
gasket, *n.* गॅस्केट (न.)
gaskin, *n.* गॅस्किन (न.)
gas plant, वायु संयंत्र, गॅस प्लॅंट
gasteric catarrh, जठर श्लेष्म
Gasteromycetes, *n. pl. Bot.* गॅस्टेरोमाइसिटीस
gastric gland, जठर ग्रंथि
gastric juice, जठर रस
gastritis, *n.* गॅस्ट्रायटिस (पु.), जठरशोथ (पु.)
gastro-enteritis, *n.* गॅस्ट्रो एन्टराइटिस (पु.), जठर-आंत्र-शोथ (पु.)

gastronomy, *n.* गॅस्ट्रॉनॉमी (स्त्री.), सुग्रास-शास्त्र (न.)
Gastropoda, *n. pl.* गॅस्ट्रोपोडा (पु.) (शंख-वर्गीय)
gathering, *n.* समूहन (न.), समूह (पु.)
gauge, *v.t.* प्रमापन करणे
n. १ प्रमापी (पु.) २ प्रमापन (न.) ३ गेज (न.)
gauge wheel, प्रमापी चक्र, गेज व्हील
gauze, *n.* गॉझ (पु.), जाळी (स्त्री.)
gear, *n.* गिअर (न.), दातेरी चाक (न.), दंतुरचक्र (न.)
gear box, गिअर बॉक्स, गिअर पेटी
gear case, गिअर झाकण
gear chamber, गिअर कक्ष
gelatin, *n.* (*also* gelatine) जिलेटिन (न.), शुद्ध सरस (न.)
geld, *v.t.* खच्ची करणे
gelding, *n.* १ खच्चीकरण (न.) २ खच्ची केलेला घोडा (पु.), खच्ची केलेले जनावर (न.)
gel formation, (in clay) जेल बनणे
gene, *n.* जीन (पु.)
genealogical tree = ancesterological tree
genealogy, *n.* १ वंशावळ (स्त्री.) २ वंशशास्त्र (न.)
gene change, जीन परिवर्तन
gene frequency, जीन वारंवारता
gene manifestation, जीन प्रकटन
general anesthesia, सार्वदेही बधिरीकरण
general manure, सामान्य खत
generate, *v.t.* उत्पन्न करणे, निर्माण करणे
generation, *n.* १ पिढी (स्त्री.) २ निर्मिति (स्त्री.)
generator, *n.* जनित्र (न.), जनरेटर (पु.)
genesis, *n.* उत्पत्ति (स्त्री.)
genetic, *adj.* आनुवंशिक, जीनात्मक
genetic association, जीनात्मक साहचर्य
genetic classification, जीनात्मक वर्गीकरण, आनुवंशिक वर्गीकरण
genetic equilibrium, जीनात्मक समतोल, जीन समतोल, आनुवंशिक समतोल
genetic isolation, आनुवंशिक एकलन, जीन एकलन
genetics, *n.* अनुवंशशास्त्र (न.)
genetic significance, जीनात्मक महत्त्व, आनुवंशिक महत्त्व
genetic sterility, आनुवंशिक वंध्यता
genic arrangement, जीनी मांडणी, जीनीय मांडणी
genic balance, जीनी संतुलन, जीनीय संतुलन
genic order, जीनक्रम (पु.)
genotype, *n.* जीनरूप (न.)
gentian, *n.* जेन्शिअन (न.)
gentian tincture, जेन्शिअन टिंक्चर, जेन्शिअन आसव
genus, *n.* जीनस (न.), प्रजाति (स्त्री.)
geographical distribution, भौगोलिक व्याप्ति
geographical isolation, भौगोलिक एकलन
geological classification, भूशास्त्रीय वर्गीकरण
geological erosion, भूस्तरीय अपक्षरण, भूस्तरीय धूप
geological survey, भूशास्त्रीय सर्वेक्षण
geometric mean, भूमिति माध्य
Geranium, *n.* जिरेनिअम (न.)
Gerber's apparatus, गर्बर उपकरण
Gerber's test, गर्बर परीक्षण
germ, *n.* जंतु (पु.), जर्म (पु.), बीजांकुर (पु.)
germanium, *n.* जर्मेनिअम (पु.)
germarium, *n.* जननपेशिक क्षेत्र (न.)
germ cell, जनन पेशी
germicide, *n.* जंतुनाशक (न.)
germinal epithelium, जनन अभिस्तर
germinal layer, (*also* germ layer) जनन स्तर
germinal variation, उगवण विभिन्नता, उगवण्याची विभिन्नता

germinate, *v.t.* & *i.* १ उगवणे, अंकुरणे, रूजणे २ मोड येणे
germination, *n.* १ अंकुरणे (न.), अंकुरण (न.) २ मोड येणे (न.)
germination capacity, अंकुरण क्षमता
germination test, अंकुरण परीक्षण
germ layer = germinal layer
germ plasm, जर्मप्लाझम (पु.), जनन द्रव्य
gestation, *n.* १ सगर्भता (स्त्री.), गर्भवहन (न.) २ (as, gestation period) गर्भवहन अवधि (पु.)
gestation period, गर्भवहन अवधि, सगर्भता काल
giant, *adj.* महा–, महान
Gibberella fungikuroi, (foot rot and bakanae disease of rice) जिबरेला फंगीकुराय (धानाची पायकूज)
gibbsite, *n.* गिब्साइट (न.)
gid, *n.* भोवरी रोग (पु.)
ginger, *n.* अद्रक (पु.), आले (न.), सुंठ (स्त्री.)
ginger tincture, अद्रक टिंक्चर, अद्रकासव (न.)
ginning, *n.* वटणी (स्त्री.)
girder, *n.* नाट (स्त्री.), तुळई (स्त्री.)
girdle, *n.* मेखला (स्त्री.)
girth, *n.* परिधि (पु.), घेर (पु.)
glabrous, *adj.* गुळगुळीत, रोमहीन
glaced fruits, पाकवलेली फळे
glacial deposition, हिमानी निक्षेपण
glacial material, हिमानी द्रव्य
glacial soil, हिमानी मृदा
glaciated area, हिमायित क्षेत्र
glaciation, *n.* हिमायन (न.)
glacier, *n.* हिमवाह (पु.), ग्लेशियर (पु.)
gland, *n.* ग्रंथि (स्त्री.)
glass house, काचघर (न.)
glass still, काचेचे ऊर्ध्वपातन उपकरण, ग्लास स्टिल
Glauber's salt, ग्लाउबर क्षार, मॅग्सल्फ (न.)
glauconite, *n.* ग्लॉकोनाइट (न.)
gleization, *n.* ग्ले-करण (न.)
glenoid cavity, अंस गुहिका
Gleosporium ampelpophagum, (anthracnose of grapevine) ग्लिओस्पोरिअम अँपिलपोफॅगम (द्राक्षाचा क्षतादि रोग)
gley soil, ग्ले मृदा
gliding joint, घसर संधि, सरक सांधा
Gliocladium, *n.* ग्लायोक्लॅडिअम (न.)
globulin, *n.* ग्लोब्युलिन (न.)
Glomerella cingulata, (bitter rot of apple or pear) ग्लोमेरेला सिंगुलॅटा (सफरचंदाचे कटु विगलन)
Glomerella gossypi, (anthracnose of cotton) ग्लोमेरेला गॉसिपी (कापसाचा कवडी रोग)
Glomerella lindemuthianum, १ (anthracnose of cowpea) ग्लोमेरेला लिन्डेमुथिअॅनम (चवळीचा अँथ्रॅक्स रोग) २ (anthracnose of matki or mung or urad) ग्लोमेरेला लिन्डेमुथिअॅनम (मुगाचा, मटकीचा, उडदाचा अँथ्रॅक्स रोग) ३ (anthracnose of sword beans) ग्लोमेरेला लिन्डेमुथिअॅनम (पहाडी शेंगेवरील अँथ्रॅक्स रोग)
glove, *n.* हातमोजा (पु.)
glucolipoid, *n.* ग्लुकोलिपॉइड (न.)
glucoprotein, *n.* ग्लुकोप्रोटीन (न.)
glucose, *n.* ग्लूकोज (न.)
glucuronic acid, ग्लुक्युरॉनिक अॅसिड, ग्लुक्युरॉनिक आम्ल
glume, *n.* तूस (न.), तुष (न.)
  inner glume, अंतस्तुष
  outer glume, बहिस्तुष
glutarrine, *n.* आम्लेष तिक्ती (स्त्री.)
glutelin, *n.* ग्लुटेलिन (न.)
glutinous, *adj.* ग्लुटिनयुक्त
glyceride, *n.* ग्लिसेराइड (न.)
glycerol = glycerine, *n.* ग्लिसेरॉल (न.)
glycerophosphate, *n.* ग्लिसेरोफॉस्फेट (न.)

glycogen, *n.* ग्लायकोजेन (न.)
glycolysis, *n.* ग्लायकोलयन (न.)
glycoprotein, *n.* ग्लायकोप्रथिन (न.)
glycosuria, *n.* ग्लायकोसुरिआ (पु.)
gneiss, *n.* नाइस (न.), पट्टिताश्म (न.)
Gnorimoschema blapsingona, (brinjal bud worm) नॉरीमोशेमा ब्लॅप्सिगोना (वांग्याच्या कळीवरील अळी)
Gnorimoschema heliopa, (tobacco stem borer) नॉरीमोशेमा हेलिओपा (तंबाखू तनावेधक), तंबाखूवरील खोडकिडा
Gnorimoschema opercullella, नॉरीमोशेमा ओपरकुलेला, कंद पतंग
goat, *n.* बकरा (पु.), बकरी (स्त्री.)
gobar gas, गोबर गॅस, शेण वायु
gold bullion standard, सुवर्ण विनिमय मानक
gold exchange standard, सुवर्ण हुंडणावळ मानक
gold standard, सुवर्ण मानक
goods, *n. pl.* वस्तू (स्त्री.अ.व.)
goodwill, *n.* ख्यातिमूल्य (न.)
goose, *n.* हंस (पु.)
gooseberry, *n.* गूजबेरी (स्त्री.)
gooseneck, *n.* हंसकंठ (पु.)
adj. हंसकंठसम
gootee, *n.* गूटी कलम (न.) (कलमाचा एक प्रकार)
grade, *n.* १ दर्जा (पु.), प्रत (स्त्री.) २ श्रेणी (स्त्री.), वेतनश्रेणी (स्त्री.)
graded bund, ढाळी बांध
graded herd, क्रमोन्नत यूथ
graded terrace, प्रवणित वेदिका
gradient, *n.* प्रवणता (स्त्री.)
gradient of slope, उताराची प्रवणता
grading, *n.* प्रवणन (न.)
grading sieve, श्रेणीकरण चाळणी
grading up, ऊर्ध्वप्रवणन (न.)
graft, *n.* कलम (न.)
graftage, *n.* कलमबांधणी (स्त्री.)
graft hybrid, कलमी संकर
grafting, *n.* कलम करणे (न.)
grafting clay, कलम बांधावयाची माती
grafting wax, कलम बांधावयाचे मेण
graft plant, कलमी झाड, कलम केलेले झाड
grain, *n.* १ धान्य (न.) २ कण (पु.), दाणा (पु.)
grain binder, पूली बंधक
grain crop, धान्य पीक
grain feeding device, चाडे (न.)
grain handling device, बीज हाताळणी साधन
grain moth, धान्याचा पतंग
grain pan, धान्य पात्र
grain smut, दाणे काणी
gram, *n.* चणा (पु.), हरबरा (पु.)
gram caterpillar, हरबऱ्यावरील सुरवंट
gram cutworm, हरबरा कुरतडणारी अळी
gram-negative, *adj.* ग्रॅम अग्राही
gram-positive, *adj.* ग्रॅमग्राही
grand period growth, वाढीचा काळ, समग्र वृद्धिकाल, कमाल वाढीचा काळ
granite, *n.* ग्रॅनाइट (न.)
grant, *n.* अनुदान (न.)
granular, *adj.* कणयुक्त, कणीयुक्त
granular arrangement, कणीय विन्यास, कणयुक्त रचना, कणीयुक्त रचना
granular fertilizer, कणीदार रासायनिक खत
granularity, *n.* रवाळपणा (पु.), कणमयता (स्त्री.), कणीमान (न.)
granular structure, कणीय संरचना
granulated, *adj.* दाणेदार, कणीकृत
granulation, *n.* कणीयन (न.)
granule, *n.* १ कणी (स्त्री.), कणिका (स्त्री.) २ रवा (पु.), दाणा (पु.)
granulobacter, *n.* ग्रॅनुलोबॅक्टर (पु.)
grape, *n.* अंगुर (न.), द्राक्ष (न.)
grapefruit, *n.* पपनस (पु.)
grape sugar, (glucose) द्राक्षशर्करा (स्त्री.)

graphic position, आलेख स्थिति
graphic presentation, आरेखी निरूपण
grass, *n.* गवत (न.), तृण (न.), तण (न.)
grass board, गवती पुठ्ठा, गवती फलक
grass cover, गवती आच्छादन
grasshopper, *n.* १ टोळ (पु.), गवती टोळ (पु.) २ नाकतोडा (पु.)
grassland, *n.* तृणभूमि (स्त्री.)
grass outlet, गवताची सांडवाट
grassy shoot, गवताळ वाढ (एक प्रकारचा उसाचा रोग)
grate, *n.* जाळी (स्त्री.)
gravel, *n.* चाळ (न.), खडे (पु.अ.व.) *cf.* boulder
gravimetric, *adj.* भारात्मक
gravitational water, (*also* gravity water) गुरुत्व जल
gravity, *n.* गुरुत्व (न.)
gravity water = gravitational water
graze, *v.t. & i.* चारणे, चरणे
grazing, *n.* (कुरणातील) चराई (स्त्री.), कुरण चराई (स्त्री.), चरणे (न.)
grazing capacity, चराई क्षमता
grease, *n.* चरबी (स्त्री.)
grease cup, ग्रीज वाटी
greasiness, *n.* (butter) चिक्कणता (स्त्री.), तेलकटपणा (पु.)
great soil group, मोठा मृदा गट
green, *adj.* हिरवा
green cheese, हिरवे चीझ, कच्चा पनीर, कच्चे चीझ
green crop, हिरवेगार पीक
green fodder, हिरवा चारा
green gram, मूग (न.)
green manure, हिरवळीचे खत
greenstick fracture of bone, अविलग्न अस्थिभंग
Gregory's powder, ग्रेगरी चूर्ण
Grewia asiatica, (phalsa) ग्रेविया-एशियाटिका (फालसा)
Grewia sapida, ग्रेविया सपीडा
grey cast iron, धूसर लोह, धूसर बीड
grinder, *n.* १ दाढ (स्त्री.) २ चक्की (स्त्री.), पेषणी (स्त्री.), जाते (न.), दळणाचे यंत्र (न.)
grinding mill, चक्की (स्त्री.), गिरणी (स्त्री.), दळण गिरणी, दळण्याची चक्की
grit, *n.* ग्रिट (न.), कोनी वालुकाश्म (पु.)
grooming, *n.* खरारा करणे (न.)
gross commanded area, पाटबंधाऱ्याखालील एकूण क्षेत्र
gross energy, (total energy) स्थूल ऊर्जा, एकूण ऊर्जा, पूर्ण ऊर्जा
gross income, एकूण प्राप्ति, स्थूल प्राप्ति, स्थूल आय, एकूण आय
Gross National Produce, (G.N.P.) स्थूल राष्ट्रीय उत्पन्न, स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन
gross plot, एकूण क्षेत्र
gross return, एकूण प्रतिफल
groundnut, (*also* peanut) भुईमूग (पु.)
groundnut cake, भुईमुगाची पेंड
ground water, (*also* subsurface water) भूजल (न.)
ground wheel, जमीन चाक, भुईचाक (न.)
group, *n.* वर्ग (पु.), गट (पु.)
group breeding, गट प्रजनन
grouped data, वर्गित आधारसामग्री, वर्गित आकडेवारी
group index, गट सूचकांक
grouping, *n.* गट करणे (न.), गटपाडणी (स्त्री.)
grove, *n.* राई (स्त्री.), राजी (स्त्री.), उपवन (न.)
growing point, वर्धी अग्र
growth, *n.* वृद्धि (स्त्री.)
growth and development, वाढ आणि विकास
growth curve, वृद्धि आलेख

growth promoting effect, **वृद्धिकारी प्रभाव**
growth regulating, **वृद्धि नियामक**
growth requirement, **वृद्धि आवश्यकता**
growth stage, **वर्धन अवस्था**
growth substance, **वृद्धिकारी पदार्थ**
grub, *n.* **भुंगे अळी** (स्त्री.), **वक्षपाद अळी** (स्त्री.)
gruel, *n.* **कण्हेरी** (स्त्री.), **कांजी** (स्त्री.)
Gryllotalpa africava, (mole cricket) **ग्रायलोटाल्पा ॲफ्रिकावा** (विंचवाची मावशी)
guano, *n.* **ग्वानो** (पु.), **पक्षिविष्ठा निचय** (पु.) *cf.* faeces
guard, *n.* १ **रक्षक** (पु.), **पहारेकरी** (पु.), **गार्ड** (पु.) २ **पहारा** (पु.)
guard rail, **गार्ड रेल, रक्षक रूळ**
guard rows, **रक्षक ओळी**
guava, *n.* **पेरू** (पु.)
gudgeon pin = **piston pin**
guide, *n.* **मार्गदर्शक** (सा.)
Guignardia bidwelli, (black rot of grape vine) **गुइग्नार्डिया बिडवेलाई** (द्राक्षावरील काळी कूज)
Guignardia camellae, (copper blight of tea) **गुइग्नार्डिया कॅमेलाई** (चहावरील तांबूस अंगक्षय)
guinea grass, **गिनी गवत**
gullet, *n.* **ग्रासनली** (स्त्री.), **अन्ननलिका** (स्त्री.)
gully erosion, **घळ धूप, घळ अपक्षरण**
gully head, **घळ शीर्ष**
gum, *n.* १ **गोंद** (पु.) २ **हिरडी** (स्त्री.)
gunnel, *n.* (of shear) (फाळाचे) **गनेल** (न.)
Gunter's chain, **गन्टर साखळी**
gut, *n.* **आंत्रतंतु** (पु.)
gutter, *n.* **नाली** (स्त्री.), **गटार** (न.)
Gymnosperm, *n.* **अनावृत बीज** (न.)
gynaeceum, *n.* **स्त्रीकेसर** (पु.)
Gynandropsis pentaphylla, **गाइनॅनड्रॉप्सिस पेन्टाफिला**
gynophore, *n.* **स्त्रीकेसर दंड** (पु.)
gypsum, *n.* *Min.* (*also* **plasterstone**) **जिप्सम** (न.)

H

habitat, *n.* १ उत्पत्तिस्थान (न.), वसतिस्थान (न.) २ *Biol.* (natural home of plant or animal) निसर्गनिवास (पु.)
hadrocentric, *adj.* केंद्रकोष्ठिक
hadrocentric bundle, केंद्रकोष्ठिक पूली
Haecker's Feeding Standard, हेकरचे खाद्य-मानक
haemoglobinuria, *n.* हेमोग्लोबिन मेह (पु.), हेमोग्लोबिन्यूरिया (पु.)
haemorrhage, *n.* रक्तस्राव (पु.)
haemorrhagic septicemia, स्रावी पूतिरक्तत्व
hail, *n.* (*also* **hailstone**) गार (स्त्री.) *cf.* dew
hailstorm, *n.* गारपीट (स्त्री.)
hair sieve, सूक्ष्म चाळणी
hake bar, विटा पाडण्याचा ओटा, हेक बार
half hardy, अर्ध दृढ
half shovel, अर्ध फावडे
half sweep, अर्धा फटका
halloysite, *n.* हॅलॉयसाईट (न.)
halomorphic soil, क्षारमय मृदा
halophyte, *n.* क्षार (पु.)
halophytic, *adj.* क्षारक्षेत्री
halophytic vegetation, क्षारक्षेत्री वनस्पति
Halphen's test, हाल्फेन चाचणी
hammer, *n.* घण (पु.), हातोडा (पु.), हातोडी (स्त्री.)
v.t. & *i.* घण मारणे, हातोड्याने ठोकणे
hand duster, हस्तचलित धुरळणी यंत्र
hand hoe, हातकोळपे (न.)
handle, *v.t.* १ हाताळणे २ व्यवहार करणे ३ वागवणे
n. साधन (न.)
handle grip, मूठ (स्त्री.)
handling, *n.* हस्तन (न.), हाताळणे (न.)
hand net, हात जाळे
hand shears, हात कैंची
hang up hook, अडकवणी हूक
hank, *n.* *Text.* (*also* **skein**) (दोरा वगैरेची) लड (स्त्री.) (४० वार सूत)
haploid, *adj.* एकगुणित, अगुणित
haplont, *n.* (an organism having somatic cells with the haploid chromosome number and only the zygote diploid) प्रागुणित (न.) (प्र+अगुणित) (प्रागुणित-पादप इत्यादि)
haplontic sterility, प्रागुणित वंध्यत्व
Haplothrips, *n.* हॅप्लोफुलकिडा (पु.)
harbour, *v.t.* & *i.* (to shelter) आसरा देणे, थारा देणे
hard bast, कठिण अधोवाही
hardening, *n.* दृढन (न.), कठिण करणे (न.)
hardening of butter, लोणी घट्ट करणे
hardness, *n.* १ दृढता (स्त्री.), कठिणता (स्त्री.), कठिणपणा (पु.), काठिण्य (न.) २ (as of water) दुष्फेनता (स्त्री.)
hard palate, कठिण तालु
hard pan, कठिण स्तर
hard variety, टणक जात
hard wood cutting, पक्की छाट कलम
hardy animal, (*also* **sturdy animal**) काटक जनावर
harmonic mean, संवादी माध्य
harness, *v.t.* १ उपयोगात आणणे २ जुंपणे
n. ओढणे (न.)
harrow, *n.* वखर (पु.), कुळव (पु.)
harrowing, *n.* वखरणे (न.), कुळवणे (न.)
harrow plough, खोळ वखर, खोळ कुळव
Hartmanella hyalina, हार्टमॅनेला हायलीना
harvest, *v.t.* कापणी करणे
n. १ कापणीचा हंगाम (पु.) २ (that which is reaped) उपज (स्त्री.)

harvested crop, कापणी झालेले पीक
harvesting, *n.* सोंगणी (स्त्री.), कापणी (स्त्री.), (फळांची) उतरणी (स्त्री.)
hatch, *v.t. & i.* १ अंडी उबवणे २ अंड्यातून बाहेर येणे
n. खोदीव रेषा (स्त्री.)
hatching tray, उबवण तबक
hauling, *n.* ओढणे (न.)
haulm, *n.* पलाल (न.), कांडी (स्त्री.), कांड (न.)
hay, *n.* वाळलेले गवत (न.)
haystock, *n.* गवताची गंजी (स्त्री.)
haze, *n.* विरल धुके (न.)
head, *n.* १ मस्तक (न.), डोके (न.) २ (clevis) शीर्ष फुलोरा (पु.) ३ (of channel) पाटाचा उगम (पु.)
head land, उच्च भूशिर
head to head cattleshed, संमुखी गोठा
heal in = healing in, ओल्या मातीत ठेवणे
healthy plant, निरोगी वनस्पति, निरोगी झाड
heart, *n. Hort.* (bud) कलिका (स्त्री.), कळी (स्त्री.)
heart rot of banana, (*also* stem rot of banana) केळीची खोडकूज
heart rot of beet, बीटची अंतर्कूज
heart weakness, (cardiac asthenia) हृदय दौर्बल्य
heartwood rot, अंत:काष्ठाची कूज
heat, *n. Vet.* माज (पु.)
heater, *n.* शेगडी (स्त्री.), तापक (पु.), हीटर (पु.)
heating period, तापन काळ
heat stroke, ऊष्माघात (पु.)
heat treatment, ऊष्मोपचार (पु.)
heavy bearing, बहु फलन
heavy feeder, १ खादाड पीक २ खादाड पशु
heavy milker, बहुदुधाळ
heavy soil, भारी मृदा

heavy texture, भारी पोत
hedge, *n.* कुंपण (न.)
heel, *n.* टाच (स्त्री.)
heifer, *n.* वासरी (स्त्री.), (मोठी) कालवड (स्त्री.), पाडी (स्त्री.)
helical gear, हेलिकल गिअर
helicopter, *n.* हेलिकॉप्टर (न.)
Heliothis armigera, हेलिओथिस आर्मिजेरा, फळपोखर (पु.)
Heliotropium supinum, (heliotrope) हेलिओट्रोपिअम सुपिनम, उंटअळी (स्त्री.)
hellebore, *n.* हेलेबोर (न.)
Hellula undalis, (cabbage borer) हेल्युला उन्डॅलिस, कोबी पोखर
helminthiasis, *n.* कृमिता (स्त्री.), कृमिरोग (पु.)
Helminthosporium, *n.* हेल्मिन्थोस्पोरिअम (न.)
Helminthosporium avenae, (leaf blotch of oat) हेल्मिन्थोस्पोरिअम अव्हेने, जवाच्या पानावरील ठिपके
Helminthosporium gramineum, (strip disease of barley) हेल्मिन्थोस्पोरिअम ग्रॅमिनिअम, जवावरील पट्टया रोग
Helminthosporium halodes, (leaf rot of coconut) हेल्मिन्थोस्पोरिअम हेलोडीज, नारळाची पानकूज
Helminthosporium heveae, (birds' eye spot of para rubber) हेल्मिन्थोस्पोरिअम हेवी (पॅरा रबरावरील ठिपका रोग)
Helminthosporium leucostylum, (helminthosporium leaf blight and foot rot of finger millet) हेल्मिन्थोस्पोरिअम ल्यूकोस्टाइलम (रागीच्या पानावरील अंगक्षय, नाचणीच्या पानावरील अंगक्षय)
Helminthosporium nodulosum, (leaf blight and foot rot of finger millet) हेल्मिन्थोस्पोरिअम नोडुलोसम (रागीचा अंगक्षय व पायकूज, नाचणीचा अंगक्षय व पायकूज)

Helminthosporium oryzae, (seedling blight, leaf spot and ear blight of rice) **हेल्मिन्थोस्पोरिअम ओरायजी** (भातरोपावरील अंगक्षय व पानावरील ठिपके, लोंबीवरील अंगक्षय व पानावरील ठिपके)
Helminthosporium sachhari, (eye spot of sugar cane) **हेल्मिन्थोस्पोरिअम सॅकेरी** (उसावरील ठिपका रोग)
Helminthosporium sativum, (root and foot rot of barley) **हेल्मिन्थोस्पोरिअम सॅटीवम** (जवाची मूळकूज व पायकूज)
Helminthosporium sigmoideum var irregular, (irregular stem rot of rice) **हेल्मिन्थोस्पोरिअम सिग्मॉइडियम वेराइटी इर्रेग्युलर** (भाताच्या खोडावरील अनियमित कूज)
Helminthosporium tercicum, (leaf blight of maize) **हेल्मिन्थोस्पोरिअम टर्सीकम** (मक्याच्या पानावरील अंगक्षय)
Helminthosporium teres, (net blotch of barley) **हेल्मिन्थोस्पोरिअम टेरेस** (जवावरील जाळीदार पट्टे)
Helopeltis, *n.* **हेलोपेल्टिस** (न.)
Helopeltis febriculosa, हेलोपेल्टिस फेब्रिक्युलोसा
Helopeltis theivora, हेलोपेल्टिस थिवोरा
hematite, *n.* **हेमाटाईट** (न.)
hemicellulose, *n.* **हेमीसेल्युलोज** (न.)
Hemileia vastatrix, (leaf disease of coffee) **हेमीलीया वेस्टेट्रिक्स** (कॉफी पर्णरोग)
hemiplegia, *n.* **पक्षाघात** (पु.)
Hemitarsonemus laetus, हेमिटार्सोनेमस लीटस
hen, *n.* **कोंबडी** (स्त्री.)
hepatic, *adj.* **यकृत—, यकृतीय**
hepatitis, *n.* **यकृतशोथ** (पु.)
herb, *n.* **औषधी वनस्पति** (स्त्री.), **शाक** (न.)
herbaceous, *adj.* **वनस्पतीय, शाकीय, अकाष्ठीय**
herbaceous annual, शाकीय वर्षजीवी
herbaceous biennial, शाकीय द्विवर्षजीवी
herbaceous biseasonal, अकाष्ठीय द्विमोसमी
herbaceous perennial, शाकीय बहुजीवी
herbarium, *n.* **वनस्पति संग्रहालय** (न.)
herbicide, *n.* (*also* weed killer) **तृणनाशक** (न.), **वनस्पतिनाशक** (न.)
herbicide application equipment, तृणनाशक साधनसामग्री
herd, *n.* **कळप** (पु.), **खिल्लार** (न.)
herd book, खिल्लार नोंदवही
herd improvement, कळप सुधार
herd test, कळप चाचणी
hereditary, *adj.* **आनुवंशिक**
hereditary right, आनुवंशिक अधिकार
hereditary variation, आनुवंशिक विविधता
heredity, *n.* **आनुवंशिकता** (स्त्री.)
hermaphrodite, *adj.* **उभयलिंगी, द्विलिंगी**
hernia, *n.* **हर्निया** (पु.), **अंतर्गळ** (पु.)
heterodera globosus, हेटरोडेरा ग्लोबोसस
heterodera marioni, हेटरोडेरा मेरिऑनी
heterodera radicicola, हेटरोडेरा रॅडिसिकोला
heterodera schachtii, हेटरोडेरा शॅक्टाय
heteroecious, *adj.* **विषमाश्रयी**
heteroecious rust, विषमाश्रयी गेरवा
heterogamous, *adj.* **विषमयुग्मकी**
heterogamy, *n.* **विषमयुग्मता** (स्त्री.)
heterogeneity, *n.* **१ बहुजिनसीपणा** (पु.) **२ बहुजातीयता** (स्त्री.)
heterogeneous, *adj.* **१ बहुजिनसी २ बहुजातीय**
heterogeneous data, बहुजातीय आधारसामग्री
heteromita, *n.* **हेटरोमिटा** (पु.)
heteromorphic, *adj.* **विषमरूपी**
heterophase, *n.* **विषमप्रावस्था** (स्त्री.)
heteroploid, *adj.* **विषमगुणित**
heteroploidy, *n.* **विषमगुणितता** (स्त्री.)
heterosis, *n.* **हेटरोसिस** (न.), **संकरओज** (न.)
heterosomal factor, विषमगुणसूत्र घटक
heterostyly, *n.* **विषमकेसरता** (स्त्री.)

heterotroph, *n.* विषमपोष्य (न.), अन्यपोष्य (न.)
heterotrophic, *adj.* विषमपोषी
heterozygote, *n.* विषमयुग्मज (न.)
heterozygous, *adj.* विषमयुग्मजी
hexagonal, *adj.* षट्कोनी
hexagonal nut, षट्कोनी नट
hexamine, *n.* हेक्झॅमिन (न.)
hexaploid, *adj.* षट्गुणित
hexosan, *n.* हेक्सोसन (न.)
hexose, *n.* हेक्सोज (न.)
hibernation, *n.* शीत सुप्तावस्था (स्त्री.)
Hieroglyphus banian, (rice grasshopper) हायरोग्लीफस बेनियन (धानावरील गवती टोळ)
Hieroglyphus nigrorepletus, (phadka grasshopper) हायरोग्लीफस नायग्रोरिप्लीटस (फडका गवती टोळ)
high blood pressure, उच्च रक्तदाब, अति रक्तदाब
high pressure, उच्च दाब, अति दाब
high tension current, उच्च व्होल्टता धारा
high yielding variety, अधिक उत्पन्नाचे वाण
hill, *n.* टेकाड (न.), पुंज (पु.)
hilly climate, डोंगरी हवामान
hind limb, पश्च पाद, मागचा पाय
hind quarters, (udder) मागची आचळे
hinge, *n.* बिजागर (पु.), बिजागरी (स्त्री.)
hinge joint, बिजागरी सांधा
hinge pin, बिजागरीची खीळ
hinny, *n.* खेचरू (न.) (छोटे खेचर)
hip, *n.* कुल्ला (पु.), श्रोणि (स्त्री.), नितंब (पु.)
hip girdle, श्रोणि मेखला, श्रोणि पट्टा
Hippotion celerio, हिप्पोशन सिलेरियो
Hippuric acid, हिप्पूरिक आम्ल
Hispa armizera, (rice hispa) हिस्पा आर्मिजेरा (धानावरील हिस्पा)
Histogram, *n.* १ आयतचित्र (न.) २ स्तंभी आलेख (पु.)
histone, *n.* हिस्टोन (न.)
hitch, *n.* अडकण (स्त्री.), खिटी (स्त्री.), अडथळा (पु.)
hitch bar, अडकण खुंटी
hitch control, अडकण नियंत्रण
hitch lever, अडकण तरफ
hitch ring, अडकण कडे
hitch stand, अडकण घोडा
hive, *n.* १ पोळे (न.) २ मधुमक्षिकालय (न.)
hock, *n.* मागचा गुडघा (पु.)
hoe, *n.* डवरा (पु.)
hoeing, *n.* डवरणे (न.)
hog, *n.* सूकर (पु.)
holding, *n.* १ धारण जमीन (स्त्री.) २ धारण (न.) ३ क्षेत्र (न.)
holding power, धारक शक्ति
homatropine, *n.* होमॅट्रॉपिन (न.)
home currency, देशी चलन
homestead, *n.* घरवाडी (स्त्री.)
home value, स्थानीय मूल्य
homogeneity, *n.* १ एकजीवता (स्त्री.) २ एकविधता (स्त्री.) ३ समजातीयता (स्त्री.)
homogeneous, *adj.* १ एकजीव २ एकविध ३ समजातीय
homogeneous data, एकरूप आधारसामग्री
homogenisation, *n.* १ समजातीकरण (न.) २ समांगन (न.)
homogeniser, *n.* समजातीकारक (पु.)
homologous, *adj.* (with reference to alternation of generation) समधर्मी
homologous chromosome, समधर्मी गुणसूत्र
homology, *n.* समधर्मिता (स्त्री.)
homozygote, *n.* समयुग्मज (न.)
homozygous, *adj.* समयुग्मजी

honey, *n.* मध (पु.)
honey bee, मधमाशी (स्त्री.)
honey chamber, मधुकक्ष (पु.)
honeycomb, *n.* मधुकोष (पु.), मधाचे पोळे (न.), मधमाशांचे पोळे (न.)
honey dew, मधुबिंदु (पु.)
honey extraction, मधु निष्कर्षण, मध काढणे
honey extractor, मधु निष्कर्षक
honey flow, मधुस्राव (पु.)
honey guide, मधुदर्शक (पु.), मधुवाहक (पु.)
honey sac, मधु धानी
hoof, *n.* खूर (पु.)
hook, *n.* हूक (पु.), आकडा (पु.)
hook disease, अंकुशकृमि रोग
hook worm, अंकुशकृमि (पु.), जंत (पु.)
hopper, *n.* चाडे (न.), नसराळे (न.)
horizon, *n.* क्षितिज (न.)
horizontal engine, आडवे इंजिन
horizontal suction, (land suction) क्षैतिज उत्कर्षण
hormone, *n.* हॉर्मोन (पु.), संप्रेरक (पु.)
horn, *n.* शृंग (न.), शिंग (न.)
hornblende, *n.* हॉर्नब्लेंड (न.), शृंगांधन (न.)
horncore, *n.* शिंग अंतरक (पु.), शृंग अंतरक (न.), शिंगक्रोड (पु.)
horn of uterus, गर्भाशय शृंग
horse dung, लीद (स्त्री.) *cf.* faeces
horsegram, *n.* चणा (पु.), हरभरा (पु.)
horse manure, लीद खत
horse power, अश्वशक्ति (स्त्री.)
horticulture, *n.* उद्यानविज्ञान (न.), उद्यान-विद्या (स्त्री.)
horticulturist, *n.* उद्यानविद्यावेत्ता (पु.)
host, *n.* १ पोषिता (पु.), पोशिंदा (पु.) २ खाद्य (न.) (host of stem borer पोखरकिड्याचे खाद्य)
hot air oven, तप्त वायु भट्टी
hot bed, ऊष्म संस्तर
hothouse, *n.* उष्णगृह (न.), ऊष्मगृह (न.)
hot pack method, ऊष्मावेष्टन पद्धति
hot pickle, तिखट लोणचे
hot water cultivation, उन्हाळी लागवड
hot water treatment, उष्ण जल उपचार
hub, *n.* हब (पु.), नाभि (स्त्री.), तुंबा (पु.), बुधला (पु.)
hub bearing, (*also* hub ring) नाभि आवण
hub cap, नाभि टोपण, नाभि टोपी, वेढी (स्त्री.)
hub lift, हब लिफ्ट, नाभि लिफ्ट
hub ring = hub bearing
hull, *n.* टरफल (न.), तूस (न.), कोंडा (पु.) *v.t.* तुसाडणे, कोंडा काढणे
huller, *n.* तूससारणी यंत्र (न.), घिरटी (स्त्री.)
human trail, पायवाट (स्त्री.)
humate, *n.* ह्यूमेट (न.)
humerus, *n.* प्रगंडिका (स्त्री.), प्रगंडिका अस्थि (स्त्री.)
humic acid, ह्यूमिक आम्ल
humicolous fungi, ह्यूमसी कवक
humid, *adj.* आर्द्र, दमट
humid climate, दमट हवामान
humidity, *n.* आर्द्रता (स्त्री.), दमटपणा (पु.)
humification, *n.* ह्यूमसन (न.)
hump, *n.* ककुद (न.), वशिंड (न.)
humpsore, *n.* ककुद व्रण (पु.), वशिंड व्रण (पु.)
humus, *n.* ह्यूमस (न.)
humus fraction, ह्यूमस अंश
husk, *n.* तूस (न.) *v.t.* तूस काढणे
husking, *n.* छिलणे (न.), सोलणे (न.), तूस काढणे (न.)
hust, *n.* (parasitic bronchitis) ढास (स्त्री.)
hybrid, *n.* संकर (पु.), संकरज (न.), संकरित (न.), प्रसंकर (पु.)
hybridisation, *n.* संकरण (न.), संकर करणे (न.), संकरीकरण (न.)

hybrid sterility, संकरज वंध्यता
hybrid vigour, संकर-ओज (न.), संकरजोम (पु.)
hydatid, *n.* जलपुटी (स्त्री.)
hydragouge, *n.* जलविरेचक (न.), आंत्रजल-विरेचन (न.)
hydration, *n.* सजलीकरण (न.), सजलीभवन (न.), सजलन (न.)
hydraulic conductivity, जलीय वाहकता, द्रविक वाहकता
hydraulic gradient, जलीय प्रवणता
hydraulic grease gun, द्रवचालित ग्रीजगन
hydraulic lift = hydraulic power lift, द्रव-चालित लिफ्ट
hydrocarbon, *n.* हायड्रोकार्बन (पु.)
hydrocephalus, *n.* अतिशीर्षद्रवता (स्त्री.), अतिशीर्षजलता (स्त्री.)
hydrogen, *n.* हायड्रोजन (पु.)
hydrogenation, *n.* हायड्रोजनीकरण (न.), हायड्रोजनन (न.)
hydrogen electrode, हायड्रोजन इलेक्ट्रोड
hydrogenolysis, *n.* हायड्रोजनी विश्लेषण (न.)
hydrologic cycle, जल-चक्र (न.)
hydrology, *n.* जलविद्या (स्त्री.)
hydrolysis, *n.* जल अपघटन (न.)
hydrolytic rancidity, जलजन्य खवटता
hydrometer, *n.* तरकाटा (पु.)
hydromorphic soil, जलरूपी मृदा
hydromuscovite, *n.* (*also* called illite) हायड्रोमस्कोव्हाईट (न.)
hydronium, *n.* हायड्रोनियम (न.)
hydrophilic colloid, जलरागी कलिल, जल-रागी कोलाईड
hydrophobic, *adj.* जलविरोधी, जलभी
hydrophobic colloid, जलविरागी कोलाईड, जलविरागी कलिल
hydroscine hydrobromide, हायड्रोसीन हायड्रो-ब्रोमाइड
hydroscope, *n.* जलदर्शी (पु.)
hydrosol soil, जलसोल मृदा
hydrothorax, *n.* जलवक्ष (न.)
hydrous, *adj.* सजल
hydroxylamine, *n.* हायड्रॉक्सिल-अमाइन (न.)
hydroxyl group, हायड्रॉक्सिल गट
hydroxyl ion, हायड्रॉक्सिल आयन
hydroxyphosphate, *n.* हायड्रॉक्सिफॉस्फेट (न.)
hygrometer, *n.* आर्द्रतामापी (पु.)
hygroscopic, *adj.* आर्द्रताशोषी
hygroscopic coefficient, आर्द्रताशोषी गुणांक
hygroscopic moisture, शोषणक्षम आर्द्रता, आर्द्रताजल (न.)
Hymenomycetes, *n. pl.* हायमेनोमायसेटीस (न.)
hyoscyamine sulphate, हायोसियामिन सल्फेट
hyperchromatic plastid, अतिवर्ण लवक
hyperplasia, *n.* अतिवृद्धि (स्त्री.)
hyperplastic, *adj.* अतिविकासी
hyperploid, *adj.* अतिगुणित
hypersthene, *n.* हायपरस्थीन (न.)
hypertrophy, *n.* अतिवृद्धि (स्त्री.), अतिपुष्टि (स्त्री.)
hypervitaminosis, *n.* अतिव्हिटॅमिनता (स्त्री.)
hypha, *n.* कवकतंतु (पु.)
hypnotic, *adj.* संमोहक
hypocotyle, *n.* अधोबीजपत्र (न.)
hypocotyle arch, अधोबीजपत्र चाप
hypogeous fungus, अधोभूमि कवक
hyponitrite, *n.* हायपोनायट्राइट (न.)
hypoplastic, *adj.* अवविकासी
hypoploid, *adj.* अवगुणित
hypostasis, *n.* अभिभाविता (स्त्री.)
hypostatic, *adj.* अभिभावित
hypothesis, *n.* गृहीतक (न.), परिकल्पना (स्त्री.), गृहीतकृत्य (न.), गृहीतकल्पना (स्त्री.)
hysteresis, *n.* मंदायन (न.), हिस्टेरिसिस (न.)
hysteria, *n.* हिस्टेरिया (पु.), उन्माद (पु.)

I

ice, *n.* बर्फ (न.) *cf.* dew
Icerya pilosa, (sugarcane scale) आयसेरिया पायलोसा (उसावरील खवली कीड)
Icerya purchasi, (fluted scale citrus, cottony cushion scale) आयसेरिया पर्चेसी (संत्र्यावरील कापसी कीड)
icterus, *n.* कावीळ (स्त्री.)
identical twin, समरूप जुळे
Idiocirus atkinsoni, (mango hopper) आयडिओसिरस अॅटकिनसोनी (आंब्यावरील तुडतुडा)
Idiocirus clypealis, (mango hopper) आयडिओसिरस क्लायपिअॅलिस (आंब्यावरील तुडतुडा)
idiocirus niveosparsus, (mango hopper) आयडिओसिरस निवियोस्पॅर्सस (आंब्यावरील तुडतुडा)
idling adjustment, मंदक समायोजन
idling gear, मंदक गियर, मंदक दंतुरचक्र
igneous rock, अग्निज खडक
ignition, *n.* ज्वलन (न.)
ileocaecal valve, शेषान्त्र झडप
ileum, *n.* शेषान्त्र (न.)
ilium, *n.* (*pl.* ilia) श्रोणिफलक (पु.)
illite, *n.* (*also* called hydromuscovite) इलाइट (न.)
illuvial, *adj.* स्थापित
illuviation, *n.* स्थापन (न.)
immature, *adj.* कोवळा, अपूर्ण वाढीचा
immature soil, अपूर्ण परिणत मृदा
immobile nutrient, अचल पोषक
immobilisation, *n.* १ अचलीकरण (न.) २ अचलीभवन (न.)
immovable equipment, अचल साधनसामग्री
immovable property, स्थावर संपत्ति, स्थायी मालमत्ता (स्थावर मालमत्ता)
immune, *adj.* प्रतिक्षम
immunisation, *n.* प्रतिक्षमन (न.)
immunity, *n.* प्रतिक्षमता (स्त्री.)
imperfect market, अपरिपूर्ण बाजार
impermeability, *n.* अपार्यता (स्त्री.)
impermeable, *adj.* अपार्य
impervious soil, अपार्य मृदा
Impex distruens, (stump disease of tea) इम्पेक्स डिस्ट्रूएन्स (चहाचा खुंट रोग)
implement shed, अवजार घर
import, *n.* आयात (स्त्री.)
v.t. आयात करणे
importer, *n.* आयातकर्ता (पु.), आयातक (सा.)
import quota, आयात कोटा
impotency, *n.* १ नपुंसकता (स्त्री.) २ निर्बलता (स्त्री.)
impotent, *adj.* नपुंसक
impregnation, *n.* १ सगर्भ करणे (न.), फळवणे (न.) २ भरणे (न.), व्यापन (न.)
improved variety, सुधारित वाण
impurity, *n.* अशुद्धता (स्त्री.)
inarching, *n.* भेटकलमबंधन (न.)
inbred, *adj.* अंतःप्रजात
inbred line, अंतःप्रजात वंशक्रम
inbred variety cross, अंतःप्रजात वाण संकर
inbreeding, *n.* अंतःप्रजनन (न.)
incineration, *n.* भस्मीकरण (न.)
incipidus polyuria diabetes, बहुमूत्रता (स्त्री.)
incision, *n.* कर्तन (न.), काट (पु.), चीर (स्त्री.), छेदन (न.)
incisor, *n.* कृंतक (पु.)
income, *n.* आय (पु.)
income elasticity, आयसापेक्ष लवचिकता
income inelasticity, आयसापेक्ष अलवचिकता
incompatibility, *n.* असंयोज्यता (स्त्री.)
incompatible, *adj.* असंगत, असंयोजी
incomplete fertilizer, अपूर्ण रासायनिक खत

incomplete flower, अपूर्ण पुष्प
incorporate, *v.t.* समाविष्ट करणे, समावेश करणे
incross, *n.* १ अंतःसंकरण (न.) २ अंतःसंकर (पु.)
incross breed, अंतःसंकरज (न.)
incubation, *n.* १ उबवणे (न.), उबवण (स्त्री.) २ उद्भवन (न.)
incubation period, १ उबवण अवधि २ उद्भवन अवधि
incubation stage, १ उबवण अवस्था २ उद्भवन अवस्था
incubator, *n.* १ उबवणपात्र (न.), उबवण-यंत्र (न.) २ गर्भताप पेटिका (स्त्री.)
independent assortment, स्वतंत्र विल्हेवारी
independent variate, स्वतंत्र चर, स्वतंत्र विचर
Inderbella quadrinotata, (citrus bark eating caterpillar) इन्डरबेला क्वाड्रीनोटेटा (संत्र्यावरील सालभक्षी अळी)
index number, निर्देशांक (पु.)
index number of productivity, उत्पादकता निर्देशांक
Indian Agricultural Research Institute, भारतीय कृषि अनुसंधान संस्था
indicator, *n.* निर्देशक (पु.)
indicator plant, निर्देशक वनस्पति
indigenous, *adj.* देशी
indigeneous variety, देशी वाण
indigestible, *adj.* अपचनीय
indigestion, *n.* अजीर्ण (न.), अपचन (न.)
Indigofera anabaptista, (wild indigo) इन्डिगोफेरा अॅनाबप्तिस्ता (जंगली नीळ)
indirect marketing, अप्रत्यक्ष विपणन
individual proprietor, व्यक्तिगत मालक, मालक व्यक्ति
individual proprietorship, व्यक्तिगत मालकी
indoleacetic acid, इंडोलअॅसेटिक आम्ल
indolebutyric acid, इंडोलब्यूटिरिक आम्ल
indotrophic, *adj.* अंतःपोषी
induced mutation, प्रेरित उत्परिवर्तन, प्रेरित परिवर्तन
induction coil, इंडक्शन कॉईल
industrial farm, औद्योगिक शेत
industrial revolution, औद्योगिक क्रान्ति
industrial stage, औद्योगिक अवस्था
inedible, *adj.* अखाद्य
inert, *adj.* अक्रिय, जड
infection, *n.* संक्रमण (न.), संक्रामण (न.)
infection court, संक्रामणस्थान (न.)
infection stage, संक्रमण अवस्था, संक्रामण अवस्था
inferior, *adj.* निम्न, निकृष्ट, कनिष्ठ प्रतीचा, हलक्या प्रतीचा
infertility, *n.* नापीकपणा (पु.), नापीकता (स्त्री.)
infestation, *n.* १ पर्याक्रमण (न.) २ बुजबुजाट (पु.), सुळसुळाट (पु.) ३ ग्रसन (न.), ग्रासणे (न.)
infested, *adj.* ग्रस्त
infiltration, *n.* १ अंतर्गलन (न.), आत झिरपणे (न.) २ अंतःप्रवेश (पु.)
infiltration rate, आत झिरपण्याचा वेग, अंतर्गलन वेग
inflammable, *adj.* ज्वालाग्राही
inflammation, *n.* दाह (पु.), प्रदाह (पु.), शोथ (पु.)
inflorescence, *n.* फुलोरा (पु.)
influent seepage, आंतर पाझर, आंतर निस्यंद
influenza, *n.* शीतज्वर (पु.), फ्ल्यू (पु.)
Inga dulcis, विलायती चिंच, चिंच बिलाई
ingredient, *n.* घटकद्रव्य (न.)
inguinal canal, इंग्वाइनल नाल, वंक्षण नलिका
inhalation, *n.* अंतःश्वसन (न.), श्वास घेणे (न.)
inherent, *adj.* अंगभूत

inherent fertility, १ अंगभूत सुपीकता, अंगभूत प्रजननशक्ति २ अंगभूत फलनक्षमता
inherit, *v.t. & i.* वारशाने मिळणे, वारस म्हणून मिळवणे
inheritance, *n.* १ वंशागति (स्त्री.), वारसा (पु.) २ *Law* वारसाप्राप्त संपत्ति (स्त्री.)
inherited character, आनुवंशिक लक्षण, आनुवंशिक गुणधर्म, पिढीजात लक्षण, पिढीजात गुणधर्म
inherited soil characteristics, मूलागत मृदा लक्षणे
inhibiting factor, निरोधी घटक
injection, *n.* १ अंतःक्षेपण (न.) २ सुई टोचणी (स्त्री.), टोचण (न.) ३ इंजेक्शन (न.)
inner glume, अंतस्तुष (न.)
inoculant, *n.* १ संरोप्य (न.) २ संरोपण द्रव्य (न.)
inoculation, *n.* १ संरोपण (न.) २ लसटोचणी (स्त्री.)
inoculation stage, संरोपण अवस्था
inorganic, *adj.* असेंद्रिय
inorganic manure, असेंद्रिय खत
inorganic nitrogen, असेंद्रिय नत्र, असेंद्रिय नायट्रोजन
insect, *n.* कीट (पु.), कीटक (पु.)
insectary, *n.* कीटक प्रक्षेत्र (न.)
insect behaviour, कीटक वर्तन
insect box, कीटक पेटी, कीटक संचयिका, कीटक संचयपेटी
insect collection, कीटसंग्रह (पु.)
insect control, कीटक नियंत्रण
insecticide, *n.* कीटकनाशक (न.)
insectivora, *n.* कीटकभक्षीगण (पु.)
insectivorous, *adj.* कीटकभक्षी, कीटकभक्षक
insect pest, हानिकारक कीटक
insect preservation, कीटक परिरक्षण
insect proof, कीटकरोधी (पु.)
insect specimen box, कीटक नमुना पेटी, कीटक प्रदर्शन पेटी
insemination, *n.* रेतन (न.)
in situ, स्वस्थाने, ठिकाणी, स्वस्थित्या
insolation, *n.* सूर्यातपन (न.), सूर्यातप (पु.), आतपन (न.), ऊन देणे (न.)
insoluble, *adj.* अद्राव्य
insolvent, *adj.* नादार
installation, *n.* १ संचमांडणी (स्त्री.) २ प्रतिष्ठापन (न.)
instar, *n.* विकासरूप (न.)
instrument, *n.* साधन (न.)
insulation, *n.* रोधन (न.), विसंवहन (न.)
insulin, *n.* इन्सुलिन (न.)
intake, *n.* अंतर्ग्रहण (न.)
intake manifold, अंतर्ग्रहण बहुमुखीनळी
intake pipe, अंतर्ग्रहण नळ
intake rate, अंतर्ग्रहण वेग
intake stroke, अंतर्ग्रहण आघात
intake valve, अंतर्ग्रहण झडप
integrated market, एकात्मीकृत बाजार, एकात्मीकृत विपणी
intensity of cropping, पीक लागवडीची सघनता
intensive cultivation, सघन लागवड
intensive farming, सघन शेती, सघन कृषि
interaction, *n.* अन्योन्यक्रिया (स्त्री.)
inter cellular space, आंतरपेशीय पैस
interception terrace, रोधक मजगी
interchange, *n.* अदलाबदल (स्त्री.)
inter crop, आंतर पीक
intercultivation, *n.* (interculture) आंतरमशागत (स्त्री.)
interfascicular cambium, आंतरजुडी कॅम्बिअम
interfruitfulness, *n.* पर-परागण (न.)
inter generic cross, आंतरवंश संकर, आंतर प्रजातीय संकर

interlocking, *n.* अंतःपाशन (न.)
intermediary, *n.* (middleman) मध्यस्थ (पु.) (पदार्थ, वस्तु, द्रव वगैरे)
intermediate stock, मधले खोड
intermittent canal, आंतरायिक कालवा
intermittent current, आंतरायिक प्रवाह
internal balancing, आंतर संतुलन
internal combustion engine, अंतर्ज्वलन यंत्र, अंतर्दहन इंजिन, अंतर्दहनी इंजिन
internal ear, आंतरिक कर्ण, आंतर कर्ण
internal equilibrium, अंतर्गत समतोल, आंतर समतोल
internal fertilization, आंतरिक फलन, अंतर्गत फलन
internal heater, आंतरिक तापक, आंतरिक हीटर
internal surface, आंतरिक पृष्ठभाग
internode, *n.* पेर (न.), कांडेसांधा (पु.), गाठ (स्त्री.)
intersex, *n.* मध्यलिंगी (पु.)
intersexual, *adj.* मध्यलिंगीय
interstate trade, आंतरराज्य व्यापार
interval, *n.* १ अंतराल (न.) २ कालांतर (न.), मध्यंतर (न.) ३ अंतर (न.)
interzonal soil, आंतर प्रादेशिक मृदा
intestinal catarrh, आंत्र श्लेष्मदाह
intestinal colic, आंत्र शूळ
intestinal digestion, आंत्रीय पचनक्रिया
intestinal gland, आंत्र ग्रंथि
intestinal juice, आंत्रीय रस
intestinal lumen, आंत्रीय पोकळी
intestinal wall, आंत्र भित्ति
intestine, *n.* आंत्र (न.), आतडे (न.)
intine, *n.* अंतर्साल (न.), अंतःकवच (न.)
intracellular space, अंतःपेशीय पैस
intramuscular, *adj* स्नायूमध्ये, अंतःस्नायुक
intraparietal, *adj.* अंतःपार्शिवक, अंतर्भित्तिक
intraperitoneal, *adj.* उदरावरणांतर्गत
intravenous, *adj.* अंतःशिरीय, शिरेमध्ये
introgressive hybridisation, अंतर्गामी संकरण, अंतर्गामी संकरीकरण
intussusception, *n.* १ आत्रांत्र प्रवेश (पु.) २ कणाधान (न.)
inulin, *n.* इन्यूलीन (न.)
inunction, *n.* मालीश (न.), अभ्यंजन (न.)
inundation canal, भरती कालवा
invariant, *adj.* स्थिर
inverse correlation, व्यस्त सहसंबंध
inverse probability, व्यस्त संभवनीयता
inverse sampling, व्यस्त नमुना घेणे
inversion, *n.* प्रतीपन (न.), व्युत्क्रमण (न.), अंतर्वर्तन (न.), व्यत्यास (पु.), व्यस्तन (न.)
investigation, *n.* अन्वेषण (न.)
involuntary muscle, अनैच्छिक स्नायु, अनैच्छिक पेशी
involution, *n.* अंतर्वलन (न.), संकुचन (न.)
iodine number = iodine value, आयोडीन मूल्यांक
iodinised milk, आयोडीनयुक्त दूध
iodinised salt, आयोडीनयुक्त मीठ
iodoform, *n.* आयोडोफॉर्म (पु.)
ion, *n.* आयन (पु.)
ion exchange, आयन विनिमय
ipecacuanha wine, इपीकाकुन्हा आसव
Ipomeoa hederecea, (morning glory) आयपोमिया हेडीरेसिया, नीलप्रभाती (न.)
iris, *n.* परितारिका (स्त्री.), अनुयोज्य पटल (न.)
iron, *n.* लोखंड (न.)
iron bush, लोखंडी आवण, लोखंडी अस्तर
irradiate, *v.t. & i.* किरणन करणे
irradiation, *n.* किरणन (न.)
irregular bearing, अनियमित फलधारणा
irrigate, *v.t.* १ सिंचित करणे २ ओलिताखाली आणणे, पाटबंधाऱ्याखाली आणणे, भिजवणे

irrigated area, ओलित क्षेत्र, सिंचित क्षेत्र

irrigating, *n.* १ सिंचन (न.), सिंचन करणे (न.) २ प्रक्षालन (न.)

irrigation, *n.* १ सिंचन (न.) २ पाटबंधारे (पु.अ.व.)

irrigation canal, सिंचन कालवा, ओलिताचा कालवा

irrigation project, १ पाटबंधारे प्रकल्प २ सिंचन प्रकल्प

irrigator, *n.* प्रक्षालक पात्र (न.)

isoantagonistic, *adj.* समविरोधी

isolation, *n.* एकलन (न.)

isomorphous replacement, समरूप प्रतिस्थापन

isophase, *adj. Gen.* समप्रभावी, बहुलक्षण-प्रभावी

isopod, *n.* समपाद (पु.)

isotonic diluent, समबल्य विरलकारी

isotope, *n.* आयसोटोप (पु.)

Italian millets, इटालियन मिलेट, राळा (पु.)

Itersonia ferruginea, इटर्सोनिया फेरूजिनिया

J

jack-fruit, *n.* फणस (पु.)
jaggery, *n.* गूळ (पु.)
jalap, *n.* जलप (न.), निशोत्तर (न.)
jam, *n.* जॅम (पु.), मुरंबा (पु.), मुरब्बा (पु.)
jar, *n.* पात्र (न.)
jassid, *n.* तुडतुडे (न.)
jaundice, *n. Med.* कावीळ (स्त्री.)
jaw, *n. Zool.* जबडा (पु.)
jejunum, *n. Zool.* मध्यान्त्र (न.)
jelling, *n.* जेली बनवणे (न.), जेलीभवन (न.)
jennet, *n.* खेचर (न.)
jenny, *n.* (jenny ass) गर्दभी (स्त्री.), गाढवी (स्त्री.)
jobber, *n.* १ उक्ते काम करणारा (पु.) २ मुकादम (पु.)
jointer, *n.* सांधक (पु.)
joint family, संयुक्त कुटुंब
joint farming, संयुक्त शेती, संयुक्त कृषि
joint holding, संयुक्त धारण जमीन
joint stock, संयुक्त भांडवल
joint stock farming, (corporate) १ निगमित शेती, निगमित कृषि २ संयुक्त भांडवली शेती, संयुक्त भांडवली कृषि
journal, *n.* (main bearing) जर्नल (न.) (मुख्य धारवा)
jowar, *n.* ज्वारी (स्त्री.)
Juglans regia, (walnut) जुगलन्स रेजिया (अक्रोड) (पु.)
juice, *n.* रस (पु.)
jujube, *n.* बोर (न.)
jute, *n.* ज्यूट (पु.), ताग (पु.)

K

kainite, *n.* *Min.* केनाईट (न.)
kamala, *n.* (kamela) कमाला (स्त्री.), कमेला (स्त्री.)
kame, *n.* केम (स्त्री.)
kaolin, *n.* केओलिन (न.), चिनी माती (स्त्री.)
kaolinisation, *n.* केओलिनीकरण (न.), केओलिनन (न.)
karanj, *n.* करंज (न.)
karyotype, *n.* १ *Zool.* गुणसूत्ररचना (स्त्री.) २ *Bot.* केंद्रकप्ररूप (न.)
Kellner's Feeding Standard, केल्नर खाद्य मानक
ketonic rancidity, किटोनिक विरसता, खवटता (स्त्री.)
key, *n.* १ किल्ली (स्त्री.) २ कळ (स्त्री.)
key element, मुख्य मूलद्रव्य
key village centre, १ आधारभूत ग्राम केंद्र २ पशुसुधार आधार ग्राम
keyway, *n.* किल्ली खाच (स्त्री.)
khapra, *n.* खापरा (पु.)
khapra beetle, खापरकिडा (पु.)
kharif crop, खरीप पीक, पावसाळी पीक
kid, *n.* १ लहान बच्चा (पु.) २ कोकरू (न.)
kidding, *n.* (बकरीचे, मेंढीचे) विणे (न.)
kidney, *n.* वृक्क (न.), मूत्रपिंड (न.)
kidney bean, फरसबी (स्त्री.), श्रावण घेवडा (पु.)
kidney shaped yam, वृक्काकार कंद, वृक्काकार सुरण
kieserite, *n.* *Min.* कीसेराइट (न.)
killing bottle, विष पात्र
kino, *n.* काइनो (पु.)
Kirschner value, किशनेर मूल्यांक
kiss-me-quick, *n.* किस-मी-क्विक (न.)
kitchen garden, परसबाग (स्त्री.)
Klebsiella pneumoniae, क्लेब्सीला निमोनी
knee, *n.* *Zool.* गुडघा (पु.)
knife, *n.* १ चाकू (पु.) २ सुरी (स्त्री.)
knife coulter, कर्तन कोल्टर
knob, *n.* गुंडी (स्त्री.)
knol khol, नवलकोल (पु.), गड्डाकोबी (पु).
knotter, *n.* गाठबंधक (पु.)
kodo millet, कोदो (पु.)
kudzu vine, कुडझू वेल
Kuhn's crutch, कून्हची कुबडी

L

labellum, *n.* १ *Zool.* ओष्ठ (पु.) २ *Bot.* पुष्पोष्ठ (पु.)
labium, *n. Zool.* लेबिअम (पु.), ओठ (पु.), अधर (पु.), (कीटकांचा) खालचा ओठ (पु.)
lablab, *n.* वाल (पु.)
laboratory, *n.* प्रयोगशाळा (स्त्री.)
laboratory assistant, प्रयोगशाळा सहायक
laboratory attendant, प्रयोगशाळा परिचर
labour, *n.* १ मजूर (पु.), श्रमिक (पु.) २ श्रम (पु.)
v.i. १ श्रम करणे २ अडचणी सोसणे ३ प्रसूतिवेदना लागणे
labour cost, मजुरी खर्च, मजुरी परिव्यय
labour pain, प्रसवपीडा (स्त्री.), प्रसूतिवेदना (स्त्री.), प्रसववेदना (स्त्री.)
labour saving device, श्रम बचत यंत्रणा, श्रम बचत साधन, न्यून श्रम साधन
labour sheet, मजूर पत्रक
labour unit, श्रम एकक
labradorite, *n. Min.* लॅब्राडोराइट (न.)
labrum, *n. Zool.* लेब्रम (पु.), (कीटकाचा) वरचा ओठ (पु.)
Laburnum, *n. Bot.* लॅबर्नम (पु.)
labyrinth, *n.* १ व्यूह (पु.) २ *Zool.* गहन (न.)
lac, *n.* लाख (स्त्री.)
lac cultivation, लाख उत्पादन, लाखेची लागवड
lac culture, लाख उत्पादन, लाख संवर्धन
Lachnosterna longipennis, (white grub) लॅक्नोस्टर्ना लाँजीपेनिस (हुमणी)
lac host, लाखकीट पोषी, लाख किडीचे खाद्य
Lacifer lacca, (lac insect) लेसीफर लॅका (लाख किडा)
lac insect, लाखकीट (स्त्री.), लाखकिडा (पु.)
lacquer, *n.* (पितळी भांड्यावरील) लाखरोगण (न.)
v.t. लाखरोगण लावणे
lacrimal bone, अश्रुअस्थि (स्त्री.)
lacrimal duct, अश्रुवाहिनी (स्त्री.)
lacrimal fluid, अश्रु (पु.)
lacrimal gland, अश्रुग्रंथि (स्त्री.)
lactalbumin, *n.* लॅक्टॅल्ब्युमिन (न.)
lactate, *n.* लॅक्टेट (न.)
lactation, *n. Zool.* दुग्धन (न.)
lactation period, दुग्धन काळ
lacteal, *adj.* १ *Zool.* दुग्ध– २ *Bot.* आक्षीर–
Lacterius turpis, लॅक्टेरियस टर्पिस
lactic acid, लॅक्टिक आम्ल
lactic fermentation, लॅक्टिक आम्लकारी किण्वन
lactogenic hormone, दूधजनक हार्मोन, लॅक्टोजेनी हार्मोन
lactoglobulin, *n.* लॅक्टोग्लोबुलिन (न.)
lactoperoxidase, *n.* लॅक्टोपॅरॉक्सीडेस (न.)
lactose, *n.* दुग्धशर्करा (स्त्री.)
lacus, *n.* (*also* lake) सरोवर (न.)
lacustrine, *adj.* (*also* lacustris) सरोवरी
lacustrine deposit, सरोवरी निक्षेप
lacustrine rock, सरोवरी शैल, सरोवरी खडक
lacustris = lacustrine
ladle, *n.* पळी (स्त्री.), पळ (पु.), दर्वी (पु.)
ladybird, *n.* लेडीबर्ड (पु.), इंद्रगोपी कीटक (पु.)
lady's finger, भेंडी (स्त्री.)
Laestadia theae, (copper blight of tea) लेस्टेडिया थी (चहावरील तांबडा करपा)
lake = lacus
Lamarckism, *n.* लामार्कवाद (पु.)
lambing, *n.* (मेंढीचे) विणे (न.)
lamellate, *adj.* पत्ताकार, पत्रीय
lameness, *n.* पंगुत्व (न.), लंगडेपणा (पु.)
lamina, *n.* पत्र (न.), पत्रदल (न.), पटल (न.), पदर (पु.)

laminitis, *n.* खुरदाह (पु.), सुमशोथ (पु.)
lancet, *n.* लॅन्सेट (न.), तीक्ष्णशल्य (न.)
land, *n.* भूमि (स्त्री.), जमीन (स्त्री.)
land abandonment, भूमि परित्याग
land abuse, भूमि दुरुपयोग
land bank, (alternatively known as agricultural bank) भूमि बँक, कृषि बँक, कृषि अधिकोष
land capability, भूमि क्षमता
land classification, भू वर्गीकरण, भूमि वर्गीकरण
land colonization, भूमि वस्तीकरण, भूमि वसाहतीकरण
land credit, भूमि पत
landed property, भूसंपत्ति (स्त्री.), जमीनजुमला (पु.)
land improvement, भूमि सुधार
land layout, भू-रेखांकन (न.)
land lease legislation, भूमि पट्टा विधिविधान
landless labour, भूमिहीन मजूर, भूमिहीन श्रमिक
landlord, *n.* क्षेत्रस्वामी (पु.)
landlordism, *n.* जमीनदारी पद्धति (स्त्री.), जमीनदारी प्रथा (स्त्री.)
land map, *n.* जमिनीचा नकाशा (पु.)
land measure, भूमि-मापन (न.), भूमिमान (न.)
land mortgage, भू-तारण (न.)
land mortgage credit, भूतारण पत
land owner, (*also* land proprietor) भूस्वामी (पु.)
land ownership, भूस्वामित्व (न.)
land owning farmer, भूस्वामी कृषक, भूस्वामी शेतकरी
land planning, भूमि-उपयोग योजना, भूनियोजन (न.)
land policy, भूमि धोरण
land practice, स्थानीय रीति
land proprietor = land owner
land reclamation, भूमि पुनःप्रापण
land revenue, जमीन महसूल
landscape, *n.* १ निसर्गचित्र (न.), परिसरदृश्य (न.) २ भूदृश्य (न.)
land settlement, जमाबंदी (स्त्री.)
landslide, *n. Ag. Eng.* भूमिपात (पु.)
land survey, भूसर्वेक्षण (न.)
land surveying, भूसर्वेक्षण (न.)
land taxation system, भूमिकर पद्धति
land tenure, भूमिधृति (स्त्री.), भूधारणा (स्त्री.)
land value, भू-मूल्य (न.)
land wheel, भू-चक्र (न.)
lap, *n.* ओटी (स्त्री.)
Laphygma exigua, लॅफिग्मा एक्झिगवा
lapping, *n.* लपलप पिणे (न.), चाटणे (न.)
lard, *n.* डुकराची चरबी (स्त्री.)
large intestine, मोठे आतडे (न.), आन्त्र (न.), बृहदांत्र (न.)
large sample test, मोठी नमुना चाचणी, बृहत् नमुना चाचणी
large scale cultivation, मोठ्या प्रमाणावरील लागवड
large scale production, बहुप्रमाण उत्पादन, मोठ्या प्रमाणावरील उत्पादन
larkspur, *n.* लार्कस्पर (पु.) (विशिष्ट फुलझाड)
larva, *n.* अळी (स्त्री.), डिंभक (न.)
larval, *adj.* अळीविषयक, डिंभक–
larval host, अळीपोषी (पु.), अळीचे खाद्य
laryngeal catarrh, कंठशोथ (पु.)
laryngitis, *n. Zool.* कंठशोथ (पु.)
larynx, *n.* कंठ (पु.), स्वरयंत्र (न.)
Laspereysia pomonella, लास्पेरेसिआ पोमोनेला
lasso, *n.* दोरफासा (पु.)

latasolization, (*also* **laterization**) *n.* लॅटेराइटीकरण (न.), लालमृदाभवन (न.), लालमाती बनणे (न.)
latch, *n.* १ पोटकुलूप (न.) २ कडी (स्त्री.) ३ खीळ (स्त्री.)
latch rod, कडी दांडा
late, *adj.* गरवा
latent bud, सुप्त कळी
latent heat, सुप्त उष्णता
lateral, *adj.* पार्श्व, पार्श्विक
lateral drain, पार्श्वीय निचरानाली
lateral suspensory ligament, पार्श्विक अवलम्बी सांधाबंध
laterite, *n.* लॅटेराइट (पु.), जांभा दगड (पु.)
laterite soil, जांभ्या दगडाची मृदा, लॅटेराइट मृदा
laterization = **latasolization**
late variety, गरवीवाण
latex, *n.* रबराचा चीक (पु.), लॅटेक्स (पु.), आक्षीर (न.), चीक (पु.)
latexosis, *n.* १ चीक वाहणे (न.) २ आक्षीर अतिस्रवण (न.)
lathyrism, *n.* लाखोळीजन्य पंगुत्व (न.), लॅथिरिस रोग (पु.)
Lathyrus sativus, लॅथिरस सटायवस (लाख)
latin square, लॅटिन वर्ग (प्रयोगाची चौरस रचना)
latitude, *n. Geog.* १ अक्षांश (पु.), अक्षांक (पु.) २ मोकळीक (स्त्री.)
lattice, *n.* जालक (न.)
lattice design, जालक संकल्पचित्र
laudanum, *n.* लॉडॅनम (न.), अफू आसव (न.)
lauric acid, लॉरिक आम्ल
lawn, *n.* राखीव हिरवळ (स्त्री.), हिरवळ (स्त्री.)
Law of Constant Cost, स्थिर परिव्यय नियम
Law of Diminishing Returns, ऱ्हासमान उत्पन्नफल सिद्धांत
Law of Increasing Cost, वाढता परिव्यय नियम
Law of Indifference, १ (consumption) उदासीनता-नियम २ (exchange) एकमूल्यता नियम
Law of Inheritance, वारसा नियम
Law of Maximum Production, महत्तम उत्पादन नियम
Law of Proportion, (Law of Variable Proportions, Law of Combination of Factors of Production) प्रमाणबद्धता नियम
Law of Substitution, प्रतिस्थापन नियम
Law of the Minimum, न्यूनतमाचा नियम
Lawsonia alba, लासोनिया अल्बा (मेंदी)
laxative, *adj.* सारक
layer, *n.* १ दाब-कलम (न.) २ थर (पु.)
layering, *n.* १ दाब-कलम करणे (न.) २ –स्तरण (न.)
laying, *n.* अंडन (न.), अंडे देणे (न.)
laying capacity, अंडनक्षमता (स्त्री.), अंडे देण्याची क्षमता
laying house, अंडनगृह (न.), अंडीघर (न.)
laying nest, अंडन पेटी, अंडे घालण्याची पेटी
laying pen, अंडन खुराडे, अंडे घालण्याचे खुराडे
layout, *n.* १ मांडणी (स्त्री.) २ रेखांकन (न.)
layout of the experiment, प्रयोग मांडणी
lea, *n.* कुरण (न.)
leachate, *n.* निचरा (पु.), निचरित (न.)
leaching, *n.* निचरण (न.), निचरा होणे (न.)
leaching requirement, निचरण आवश्यकता
lead, *n.* शिसे (न.)
lead arsenate, लेड आर्सिनेट, शिशाचे आर्सिनेट
leader, *n.* (shoot) अग्रक (पु.)
leaf, *n. Bot.* पान (न.), पर्ण (न.)
leaf base, *Bot.* पर्णाधार (पु.)
leaf bud, *Bot.* पानकळी (स्त्री.), पर्णकळी (स्त्री.)

leaf cast, *Bot.* पानझड (स्त्री.)
leaf curl, पानमुरड (स्त्री.)
leaf curl of papaya, पपईचा चुरडा
leaf insect, *Zool.* पर्णकीटक (पु.)
leaflet, *n. Bot.* पर्णक (न.)
leaf mould, पानखत (न.)
leaf roll, *Bot.* पर्ण गुंडाळी, पान सुरळी
leaf rot of pineapple, अननसाची पानकूज
leaf scar, *Bot.* पर्णव्रण (पु.)
leaf scorch, पर्ण परिदाह, पानचट्टा (पु.)
leaf spine, *Bot.* पर्णशूल (पु.)
leaf spot, पानचट्टा (पु.)
leafy gall, *Bot.* पर्णगाठ (स्त्री.), पानगाठ (स्त्री.)
leafy vegetable, पालेभाजी (स्त्री.)
leak, *v.i.* १ गळणे २ फुटणे
n. लीक (स्त्री.) (एक भाजी)
leakage, *n.* गळती (स्त्री.), फुटणे (न.)
leaky butter, पातळ लोणी
lean meat, चरबीरहित मांस
lease, *n.* पट्टा (पु.), भाडेपट्टा (पु.)
lease holder, पट्टाधारक (पु.)
leash, *n.* कासरा (पु.)
leather belt, चर्म पट्टा, चामडी पट्टा
leather bucket, मोट (स्त्री.)
leather refuse,, चामडी कचरा
lecithin, *n. Chem.* लेसिथिन (न.)
lecithoprotein, *n. Chem.* (*also* **lipoprotein**) १ लेसिथोप्रोटीन (न.) २ लायपोप्रोटीन (न.)
leg, *n.* १ तंगडी (स्त्री.), पाय (पु.), जंघा (स्त्री.) २ (of a plough) नांगरपाय (पु.)
legal control, वैध नियंत्रण
legal standard, वैध मानक
leghorn, *n.* लेगहॉर्न (पु.)
legume, *n.* द्विदली (स्त्री.), शेंग (स्त्री.)
leguminous, *adj.* द्विदल जातीचा
leguminous crop, शेंगवर्गी पीक
leguminous fodder, शेंगवर्गी वैरण, द्विदल-वर्गीय वैरण
Leibig's Mineral Theory, लायबिगचा खनिज सिद्धांत
lemon, *n.* लिंबू (न.)
lemon butterfly, लिंबावरील फुलपाखरू
lens, *n.* भिंग (न.)
lenticular, *adj.* भिंगाकार
lentil, *n.* मसूर (स्त्री.)
Lenzites, *n.* लेन्झाईटस् (न.)
Lepaphis erysimi, (mustard aphis) मोहरी-वरील मावा
lepidolite, *n.* लेपिडोलाइट (न.)
Lepidoptera, *n. pl.* पतंगवर्गी (पु.)
Lepidosaphes gloverii, (mango scale insect) लेपिडोसॅफिस ग्लोव्हेरी (आंब्यावरील खवली कीड)
Lepiota granulosa, लेपिओटा ग्रॅन्युलोसा
Lepiota procera, लेपिओटा प्रोसेरा
leprosis, *n.* संत्र्यावरील कुष्ठ (न.)
Leptispa pygmoea, (rice blue beetle) लेप्टिस्पा पिग्मिया (भातावरील निळा भुंगेरा, धाना-वरील निळा भुंगेरा)
leptocentric bundle, केंद्र अधोवाहिक पूल, मध्यपरिकाष्ठक जुडगा
Leptocorisa acuta, (gundhy bug) लेप्टोकोरा-इजा ॲक्युटा (गंधी ढेकणी)
Leptocorisa varicornis, (gundhy bug) लेप्टो-कोराइजा व्हेरीकॉर्निस (गंधी ढेकणी)
leptonema, *n. Bot.* लेप्टोनेमा (पु.), तनुसूत्र (न.)
Leptosphaeria salvinii, (stem rot of rice) लेप्टोस्फीरिया सालवीनी (धानाचा खोड-कुजवा, भाताचा खोडकुजवा)
leptospirosis, *n.* लेप्टोस्पायरोसिस (न.)
leptotene, *n. Biol.* सूक्ष्मांशु (पु.), लेप्टोटीन (न.), तनुसूत्रता (स्त्री.)
lesion, *n.* क्षत (न.), चट्टा (पु.)

lessee, *n.* पट्टेदार (सा.)
lessor, *n.* पट्टाकर्ता (पु.), पट्ट्याने देणारा (पु.)
lethal, *adj.* घातक, मारक
lethal factor, घातक कारक
lethal mutation, घातक उत्परिवर्तन
lettuce, *n. Bot.* लेटयूस (न.), सालीट (न.)
Leucinodes arbonales, (brinjal shoot and fruit borer) ल्यूसीनोडस ऑर्बोनॅलिस (वांग्यावरील शेंडे व फळपोखर)
leucite, *n. Min.* ल्यूसाइट (न.)
leucocyte, *n.* रंगहीन रक्तपेशी (स्त्री.)
Leuconostoc mesenteroides, ल्युकोनोस्टोक मेसेंटेरॉइडिस
Leucopholis coneophora, ल्यूकोफोलिस कोनिओफोरा
leucosis, *n.* रंगहीन रक्तपेशीवृद्धि (स्त्री.)
leucoxene, *n. Min.* ल्यूकॉक्झीन (न.)
leucoxine, *n.* ल्यूकॉक्सीन (न.)
leveler, *n.* (*also* leveller) समतलक (पु.)
levelling, *n.* (of land) समतलन (न.)
levelling board, समतलक पाटा
levelling peg, समतलक खुंटी, समतलन खुंटी
Levellula taurica, (powdery mildew of cluster bean) लेव्हेल्युला टॉरिका, भुरी रोग (गवारीवरील भुरी रोग)
Levellula taurica, (powdery mildew of lablab) लेव्हेल्युला टॉरिका (वालावरील भुरी रोग)
Levellula taurica, (powdery mildew of sunn-hemp) लेव्हेल्युला टॉरिका (अंबाडीवरील भुरी रोग)
Levellula taurica, (powdery mildew of tomato) लेव्हेल्युला टॉरिका (टोमॅटोवरील भुरी रोग)
Levellula taurica, (powdery mildew of pigeon pea) लेव्हेल्युला टॉरिका (तुरीवरील भुरी रोग)
Levellula taurica, (powdery mildew of matki, mung, urad) लेव्हेल्युला टॉरिका (मटकी, मूग व उडीद यांवरील भुरी रोग)
Levellula taurica, (powdery mildew of cotton) लेव्हेल्युला टॉरिका (कपाशीवरील भुरी रोग)
level significance, लक्षणीयता पातळी
level terrace, समतल मजगी
lever, *n.* तरफ (स्त्री.)
lever harrow, तरफेचा कुळव, तरफेचा वखर
lever latch, तरफ खीळ
lever pole, तरफ दांडा
lever spring box, तरफ स्प्रिंग पेटी
ley farming, भूसंवर्धन शेती
L-hoe blade, एल आकृति कुळवाचे पाते, एल आकृति वखराची पात
liability, *n.* दायित्व (न.)
lichen, *n.* शैवाक (न.)
life cycle, जीवनचक्र (न.), आयुष्यक्रम (पु.)
life history, जीवनवृत्तांत (पु.), जीवनवृत्त (न.), जीवनेतिहास (पु.)
life span, आयुर्मान (न.)
lift, *v.t. & i.* १ वर उचलणे २ वर जाणे *n.* उद्वाहक (पु.), लिफ्ट (स्त्री.), उद्धरण (न.)
lifting device, उचलयंत्र (न.)
lifting link, उचलकडी (स्त्री.)
lifting spring, उचल स्प्रिंग
lift irrigation, उपसासिंचन (न.), उद्धरण-सिंचन (न.)
ligament, *n. Zool.* सांधाबंध (पु.), अस्थिरज्जु (पु.)
ligature, *n.* युक्ताक्षर (न.), बंध (पु.)
light harrow, हलका कुळव, हलका वखर
lightning, *n.* वीज (स्त्री.)
light soil, हलकी मृदा, हलकी जमीन
light textured, हलक्या पोताची
lignicoelous fungi, काष्ठवासी कवक

lignin, *n. Bot.* लिग्निन (न.)
lilac, *n.* नीलक (न.)
lily, *n.* लिली (स्त्री.), नलिनी (स्त्री.)
limb, *n.* १ *Bot.* शाखा (स्त्री.) २ *Zool.* अंग (न.), अवयव (पु.), उपांग (न.)
lime, *n.* १ लिंबू (न.) २ चुना (पु.)
lime spreader trailer, चुना प्रसारक ट्रेलर
lime stone, चुनखडक (पु.), चुनखडी (स्त्री.)
lime sulphur, चुना गंधक
limewater, चुन्याची निवळी
liming, *n.* चुना मिळवणे (न.)
limited liability, मर्यादित दायित्व
limiting factor, १ मर्यादाकारी घटक २ सीमाकारी घटक
limiting value, सीमाकारी मूल्य
limonite, *n. Min.* लिमोनाइट (न.)
lindane, *n. Bot.* लिन्डेन (न.)
linear, *adj.* रेषीय
linear regression, रेषीय प्रतीपगमन, एकघात समाश्रयण
line breeding, ततिप्रजनन (न.)
line of draught, खेच रेषा
line of pull, कर्षण रेषा
lingua = tongue
lingual, *adj. Zool.* जिभेचा
lingula, *n. Zool.* जीह्विका (स्त्री.)
linkage, *n.* सहलग्नता (स्त्री.), घटकसंबंध (पु.)
linkage group, सहलग्न समूह, सहलग्न गट
linkage theory, सहलग्नता सिद्धांत
linolenic acid, लिनोलेनिक आम्ल
linseed, *n.* जवस (न.)
linseed cake, जवसाची पेंड
linseed oil, जवसाचे तेल
lip, *n. Biol.* ओठ (पु.)
lipase, *n.* लायपेज (न.)
lipid, *n.* लिपिड (न.)
lipid = lipoid, *adj.* मेदयुक्त
lipoprotein = lecithoprotein
liquid fertilizer distributor, द्रव उर्वरक वितरक
liquid fraction, द्रव अंश
liquid limit, द्रवांश सीमा
liquid paraffin, द्रव पॅरॅफिन
liquor, *n.* औषधि जल (न.), मद्य (न.), दारू (स्त्री.)
liquorice, *n.* जेष्ठमध (पु.)
list, *n.* १ बांध (पु.) २ सूची (स्त्री.), यादी (स्त्री.)
lister, *n.* १ बांध घालणारा (पु.) २ यादीकार (पु.), सूचीकर्ता (पु.)
lister plough, बांध घालणारा नांगर, लिस्टर नांगर
listing, *n.* बांध घालणे (न.)
listing of data, आधारसामग्रीची सूची करणे
list sample, सूची नमुना
litchi, *n.* लिची (स्त्री.)
Litchi chinensis, लीची चायनेन्सिस
lithium carbonate, लिथियम कार्बोनेट
lithium citrate, लिथियम सिट्रेट
lithosol, *n.* खडकावरील मऊ थर (पु.), लिथोसोल (पु.)
litigation, *n.* १ न्यायालयात जाणे (न.) २ वाद (पु.)
litmus, *n.* लिटमस (पु.)
litmus paper, लिटमस कागद
litter, *n.* १ केरकचरा (पु.) २ पिलावळ (स्त्री.)
little leaf of brinjal, वांग्यावरील पर्ण संकोचन
little millet, लघु तृणधान्य (न.) (वरी, सावा, कुटकी, श्यामक इ.)
liver, *n.* यकृत (न.)
liver cell, यकृत पेशी
liver extract, यकृत सार
liver ligament, यकृत कास्थिरज्जु

liver lobe, यकृत पालि
liver lobule, यकृत खंडक
liverwort, *n.* लिवरवर्ट (न.)
livestock, *n.* पशुधन (न.)
livestock breeding, पशु प्रजनन
livestock census, पशुगणना (स्त्री.)
livestock industry, पशु उद्योग
livestock insurance, पशुधन विमा
livestock supervisor, पशुधन पर्यवेक्षक
living wage, निर्वाह मजुरी
load, *n.* भार (पु.)
loam, *n.* लोम (पु.), मातवाळू (स्त्री.), दुमट (न.)
loam soil, लोम मृदा, मातवाळू मृदा
loan, *n.* कर्ज (न.)
lobe, *n.* खंड (पु.), पालि (स्त्री.)
lober pneumonia, लोबर न्युमोनिया
lobular pneumonia, लोब्युलर न्युमोनिया, खंडक न्युमोनिया
lobule, *n.* खंडिका (स्त्री.)
local, *adj.* स्थानिक
local anaesthesia, स्थानिक बधिरक
local cess, स्थानिक उपकर
local market, स्थानिक बाजार
location, *n.* १ स्थान (न.) २ ठावठिकाणा (पु.), स्थाननिश्चयन (न.)
lock, *n.* १ कुलूप (न.), टाळे (न.) २ चाप (पु.)
locus, *n.* १ लोकस (न.) २ पथ (पु.), निर्बिंस (न.) ३ स्थान (न.)
locust, *n.* टोळ (पु.)
locust hopper, टोळ पिल्ले
lodging, *n.* १ निवास (पु.) २ बिन्हाड (न.)
lodicule, *n.* परिदलक (न.)
loess, *n.* लोएस (न.)
loessal deposit, लोयसी निक्षेप
log-roller, *n.* लाकडी रूळ (पु.)
loin, *n.* कमर (स्त्री.), कटि (स्त्री.)

longan, *n.* (जंगली लीची) लोगन (न.)
longday plant, दीर्घ दिन पादप
longevity, *n.* दीर्घायुष्य (न.)
long melon, काकडी (स्त्री.)
long smut, लांब काणी
long staple, लांब धागा, दीर्घ तंतु
long staple cotton, लांब धाग्याचा कापूस
long term, दीर्घमुदती, दीर्घावधी
long term farm credit, दीर्घमुदती कृषि कर्ज
long term loan, दीर्घावधि कर्ज, दीर्घमुदती कर्ज
looper, *n.* उंट अळी (स्त्री.)
lop-eared, *adj.* लोंबत्या कानाचा
lopper, *n.* (lopping shears) फांदेकापी (स्त्री.)
lopping, *n.* कर्तन (न.), फांद्या तोडणी (स्त्री.)
Loranthus longiflorus, लॉरेन्थस लॉन्जीफ्लोरस
Loranthus specis, (phanerogamic parasite of mango) लॉरेन्थस स्पेशीस (आंब्यावरील बांडगूळ, आंब्यावरील परजीवी)
loss *n.* हानि (स्त्री.)
lotion, *n.* लोशन (न.), औषधि द्रावण (न.)
louse, *n.* ऊ (स्त्री.)
louver, *n.* झडप पट्टी (स्त्री.)
low blood pressure, मंद रक्तदाब
lower jaw, खालचा जबडा
lowest price, किमान किंमत, निम्नतम किंमत, निम्नतम मूल्य
low pressure, मंद दाब, कमी दाब
low yielding variety, कमी उत्पन्न देणारे वाण
lubricant, *n.* वंगण (न.)
lubricating fluid, वंगण द्रव
lubricating oil, वंगण तेल

lubrication, *n.* वंगवणी (स्त्री.)
lug, *n.* कानाची पाळी (स्त्री.)
v.t. जोराने ओढणे, जोराने खेचणे
lugged wheel, पकड चाक
luminescence, *n.* प्रकाशोत्सर्जन (न.)
luminous, *adj.* प्रकाशोत्सर्गी, चमकदार
lump, *n.* १ गोळा (पु.) २ पुंज (पु.) ३ पिंड (पु.)
lumpy, *adj.* पिण्डित, पिण्डी
lunar, *adj.* चंद्राकार, चंद्रासंबंधी
lung, *n. Anat.* फुप्फुस (न.)
lupine, *adj.* बीनवर्गीय, वालवर्गीय
lush, *adj.* हिरवेगार
lustrous, *adj.* तजेलदार
lutein, *n.* ल्यूटिन (न.)
luteinizing hormone, ल्यूटिनकारी हार्मोन
luxurious, *adj.* भरघोस
luxury consumption, (nutrient) अतिरिक्त उपयोग
luxury tax, चैनीच्या वस्तूंवरील कर
Lycoperdon caelatum, लायकोपर्डोन सीलेटम
Lymantria obfuscata, (a hairy caterpillar) लिमॅन्ट्रिया ऑबफुस्काटा, अस्वली अळी (केसाळ सुरवंट)
lymph, *n.* लसीका (स्त्री.)
lymphadenitis, *n.* लसीका ग्रन्थि शोथ (पु.)
lymphangitis, *n.* लसीकावाहिनी शोथ (पु.)
lymphatic, *adj.* लसीका–
lymphatic duct, लसीका वाहिनी
lymphatic vessel, लसीका वाहिनी
lymph node, लसीका पिंड
lymphocyte = **lymph cell**, *n.* लसीका पेशी (स्त्री.)
Lysenko's Theory, लायसेंको सिद्धांत
lysimeter, *n.* लायसीमीटर (न.)
lysis, *n.* लयन (न.)
lysol, *n.* लायसॉल (पु.)

M

mace, *n.* जायपत्री (स्त्री.)
machine milking, यांत्रिक दोहन
machinery, *n.* यंत्रणा (स्त्री.)
macro climate, स्थूल हवामान
macro evolution, बृहत् विकास, स्थूल उत्क्रांति
Macropes excavatus, (sugarcane black bug) मॅक्रोपेस एक्सकॅव्हेटस (उसावरील काळी ढेकणी)
Macrophomina phaseoli, (dry root rot) मॅक्रोफोमिना फेजिओलाई (सुकी मूळ कूज)
macropore, *n.* स्थूल रंध्र (न.)
macrostructure, *n.* (of soil) बृहत् संरचना (स्त्री.), स्थूल संरचना (स्त्री.)
Madhuka (Basia) latifolia, मधुका (बेसिया) लॅटीफोलिया, मोह लॅटिफोलिया
maggot, *n.* अपाद अळी (स्त्री.), मगळी (स्त्री.)
magnesia, *n.* मॅग्नेशिआ (पु.)
magnesite, *n.* मॅग्नेसाइट (न.)
magnesium, *n.* मॅग्नेशिअम (न.)
magnesium carbonate, मॅग्नेशियम कार्बोनेट
magnesium sulphate, मॅग्नेशियम सल्फेट
magnet, *n.* चुंबक (पु.)
magnetism, *n.* चुंबकत्व (न.)
magnetite, *n.* मॅग्नेटाइट (न.)
Mahalwari system, महालवारी पद्धति
mahua cake, मोहाची पेंड, मोह ढेप
main axle, मुख्य आस, मुख्य अक्षदंड, मुख्य आसकुड, मुख्य आख
main drain, मुख्य निचरा नाली, मुख्य नाली
main frame, मुख्य साचा
maintenance, *n.* १ खावटी (स्त्री.) २ (of a soil) अनुरक्षण (न.) ३ निगा (स्त्री.) ४ शरीरपोषण (न.)
maintenance ration, निर्वाह शिधा, निर्वाह रेशन
maize, *n.* मका (पु.)
major distributary, प्रधान वितरिका, मुख्य वितरिका
major element, १ मुख्य मूलतत्त्व, २ मुख्य मूलद्रव्य, मुख्य तत्त्व
Malathion, *n. Chem.* मेलॅथिऑन (न.)
male genital organ, पुं-जननेंद्रिय (न.)
male genital system, पुं-जनन संस्था, नर जनन संस्था
malformation, *n.* अपरचना (स्त्री.)
malleable cast iron, आघातवर्ध्य बीड
mallein test, मॅलीन चाचणी
mallet, *n.* लाकडी हातोडा (पु.)
malnutrition, *n.* कुपोषण (न.)
malt, *n.* यवसत्त्व (न.), माल्ट (न.)
malta, *n.* माल्टा (पु.) (संत्रा)
malta fever, माल्टा ज्वर
maltase, *n.* माल्टेज (न.)
malt culm, माल्ट चोथा
malted milk, माल्टमिश्रित दूध
maltose, *n.* माल्टोज (न.)
Malus pumila, (apple) मॅलस पुमिला (सफरचंद)
mammary gland, स्तन ग्रंथि
mammitis, *n.* (*also* mastitis) स्तन शोथ (पु.)
managerial activity, व्यवस्थापन कार्य
mandible, *n.* (lower jaw) हनु (स्त्री.), खालचा जबडा (पु.), मॅन्डिबल (न.)
mane, *n. Zool.* आयाळ (स्त्री.)
mange, *n.* (scabies) खरूज (स्त्री.)
manger, *n.* गव्हाण (स्त्री.)
Mangifera indica, (mango) मॅन्जिफेरा इंडिका (आंबा)
mango hopper, आंब्यावरील तुडतुडा
mango mealy bug, आंब्यावरील कापसी ढेकणी
Mangosteen, *n.* मँगोस्टीन (न.)
mango stone, गुठळी (स्त्री.), कोय (स्त्री.)

Manilkara elengi, मॅनिलकारा एलेंगी, खिरणी (स्त्री.)
mannan, *n.* मॅनन (न.)
mannose, *n.* मॅनोज (न.)
manometer, *n.* दाबमापी (पु.)
manpower, *n.* मनुष्यबळ (न.)
manure, *n.* खत (न.)
manure handling, खत व्यवस्था
manure pit, खत खड्डा
manure spreader, खत पसरणी उपकरण
manurial trial, खत चाचणी
manurial value, खत मूल्य
man work unit, मनुष्य काम एकक
Marasmia trapezalis, मॅरॅस्मिया ट्रॅपेझॅलिस
marble, *n.* संगमरवर (न.)
marcasite, *n.* मार्कसाइट (न.)
marcottage, *n.* (ऊस) गुटी (स्त्री.)
mare, *n.* घोडी (स्त्री.)
mare foal, (filly) शिंगरी (स्त्री.)
margarine, *n.* मार्गरीन (न.)
margarite, *n.* मार्गराइट (न.)
Marggonia caesalis, मार्गोनिया सीसॅलिस
marginal, *adj.* सीमांत
marginal cultivation, सीमांत लागवड
marginal farmer, सीमांत कृषक, सीमांत शेतकरी
marginal land, सीमांतिक भूमि, सीमांत भूमि
margin of cultivation, लागवड सीमा
marine, *adj.* समुद्री, सागरी
mark, *n.* चिन्ह (न.)
marker, *n.* चिन्हक (पु.)
market, *n.* बाजार (पु.), विपणि (स्त्री.)
marketable surplus, विक्रेय आधिक्य
market chain, बाजार साखळी
market demand, बाजार मागणी
market discrimination, बाजारभावातील भेद-भाव
market information, बाजार वृत्त
marketing, *n.* विपणन (न.)
marketing agency, विपणन अभिकरण
marketing chain, विपणन साखळी
marketing channel, विपणन माध्यम
marketing control, विपणन नियंत्रण
marketing economics, पणन अर्थशास्त्र
marketing function, विपणन कार्य
marketing margin, विपणन लाभसीमा
marketing mechanism, विपणन यंत्रणा
marketing method, विपणन रीत
marketing practice, विपणन प्रथा
marketing process, विपणन प्रक्रिया
marketing quota, विपणन कोटा, विपणन वाटा
marketing quotation, बाजार भाव निर्देश
marketing service, विपणन सेवा
marketing society, बाजार संस्था, विपणन संस्था
marketing system, विपणन पद्धति
market price, बाजार किंमत
market price mechanism, बाजार किंमत यंत्रणा
market rate, बाजार दर
market report, बाजार अहवाल
market summary, बाजार वृत्तसार
market supply, बाजार पुरवठा
market trend, बाजार कल
market value, बाजार मूल्य
marl, *n.* चिकणमाती (स्त्री.)
marling, *n.* चिकणमाती मळणे (न.)
marmalade, *n.* मार्मलेड (न.)
marrow, *n.* *Zool.* मज्जा (स्त्री.)
marshy land, दलदल भूमि
mash, *n.* कुस्करा (पु.), कुक्कुट खाद्य (न.), भरड (न.)
mash hopper, खाद्य चाडे, कुक्कुट खाद्यपात्र
masonry dam, पक्क्या बांधणीचे धरण
masonry weir, पक्क्या बांधणीचा बांध
massage, *n.* मालिश (न.)
massecuite, *n.* राब (स्त्री.)

massive, *adj.* ठोस
massive arrangement, ठोस रचना
mass selection, सामूहिक निवड
master lever, मुख्य तरफ
mastication, *n.* चर्वण (न.)
mastitis = mammitis
material assets, भौतिक मत्ता
materia-medica, *n.* औषधि गुणधर्मशास्त्र (न.), औषधि विज्ञान (न.)
maternal inheritance, मातृक वंशागति
mating, *n.* समागम (पु.)
matroclinal, *adj.* मातृप्रधान
maturation, *n.* परिपक्वन (न.), परिपक्वता (स्त्री.), वयात येणे (न.)
mature, *adj.* परिपक्व
matured area, पीक तयार झालेले क्षेत्र
mature soil, पूर्ण परिणत मृदा
maturity, *n.* परिपक्वता (स्त्री.), प्रौढत्व (न.)
maturity of seed, बीज परिपक्वता
maxilla, *n.* ऊर्ध्व हनु-जंभ (पु.), वरचा जबडा (पु.), मॅक्सिला (पु.)
maxima, *n.* महत्ता (स्त्री.), महत्तम (न.)
maximum national production, महत्तम राष्ट्रीय उत्पादन
maximum price, महत्तम किंमत
maximum thermometer, अधिकतम तापमापी
maximum water capacity, महत्तम जलधारण क्षमता
maxmin thermometer, उच्चनीच तापमापी
meadow strip, कुरण पट्टी
mealy bug, कापसी ढेकणी
mean, *n.* माध्य (न.)
mean absolute error, केवळ अपलक्ष्यांक, माध्य निरपेक्ष त्रुटि
mean deviation, माध्य विचलन
mean difference, माध्य फरक, माध्य अंतर
mean error, माध्य त्रुटि
mean square, माध्य वर्ग
mean square deviation, माध्य वर्ग विचलन
mean value, माध्य मूल्य
meat, *n.* (pulp) गर (पु.), मांस (न.)
meat meal, मांस चूर्ण
mechanical, *adj.* यांत्रिक
mechanical analysis, (*also* particle analysis) यांत्रिक विश्लेषण, कणभाग विश्लेषण
mechanical composition, यांत्रिक निबंधन
mechanical control, यांत्रिक नियंत्रण
mechanical disintegration, यांत्रिक विघटन
mechanical lift, यांत्रिक लिफ्ट, यांत्रिक उद्धरण
mechanical separation, यांत्रिक पृथक्करण, यांत्रिक विलगन
mechanics, *n.* यांत्रिकी (स्त्री.)
mechanised agriculture, यांत्रिक कृषि
mechanism, *n.* १ यंत्रणा (स्त्री.), कार्यतंत्र (न.) २ *Agric., Chem.* क्रियाविधि (पु.)
median average, मध्यक सरासरी
median suspensory ligament, मध्यक निलंबी सांधाबंध
Medicago denticulata, (bur clover) मेडिकॅगो डेन्टिक्युलेटा (खुर मेथी)
Medicago sativa, (alfalfa) मेडिकॅगो सॅटीव्हा (रिजका लूसर्न) (अल्फाल्फा)
medicinal plant, औषधी वनस्पति
medium digging body, मध्यम खनन खोड
medium digging plough, मध्यम खनन नांगर
medium harrow, मध्यम कुळव, मध्यम वखर
medium sand, मध्यम रेती
medium scale production, मध्यम प्रमाण उत्पादन
medium texture, मध्यम पोत
medium variety, मध्यम वाण
medulla oblongata, लंबमज्जा (स्त्री.)
meeker harrow, हलका वखर

megaspore, *n.* (macrospore) गुरुबीजाणु (पु.), बृहत् बीजाणु (पु.)
megaspore mother cell, गुरुबीजाणु मातृ-कोशिका
meiosis, *n.* अर्धसूत्री विभाजन (न.)
meiotic sterility, अर्धसूत्री विभाजक वंध्यता
Melampsora lini, (rust of linseed) मेलॅम्प-सोरा लायनाइ (जवसावरील गेरवा)
Melampsora ricini, (rust of castor) मेलॅम्प-सोरा रिसीनाइ (एरंडीवरील गेरवा)
melanose, *n.* मेलानोज (पु.), संत्र्यावरील रोग (पु.), द्राक्षावरील रोग (पु.)
Meliaceae, *n. pl.* मेलिएसी (न.), निंबकुळ (न.), निंबवर्ग (पु.)
melibiose, *n.* मेलिबायोज (स्त्री.)
Melilotus alba, (melilot) मेलिलोटस अल्बा, श्वेत वनमेथी
Melilotus indica, मेलिलोटस इंडिका, सामान्य वनमेथी
Meliola butleri, (sooty mould of citrus fruits) मेलिओला बटलेराई (लिंबवर्गीय फळांवरील काजळी बुरशी)
Meliola psidii, (sooty mould of guava) मेलिओला सिडाय (पेरूवरील काजळी बुरशी)
melizitose, *n.* मेलिझिटोज (स्त्री.) (एक प्रकारची फलशर्करा)
mellow soil, नरम मृदा
Melolontha nepalensis, (apple leaf and fruit eating beetle) मेलोलोन्था नेपॅलेन्सिस (सफरचंदावरील भुंगेरा)
melon, *n.* (*also* water melon) कलिंगड (न.), टरबूज (न.)
melting point, द्रवण बिंदु, वितळण बिंदु
Mendelian ratio, मेन्डेल अनुपात, मेन्डेल गुणोत्तर
Mendelian unit, मेन्डेल एकक
Mendelism, *n.* मेन्डेलवाद (पु.)
Mendel's law, मेन्डेलचा नियम
meningitis, *n.* मेनिनजिटिस (पु.), तानिका-दाह (पु.), मस्तिष्कदाह (पु.)
menstruation, *n.* ऋतुस्राव (पु.)
menthol, *n.* मेंथॉल (न.), पेपरमिंट अर्क (पु.)
merchandise, *n.* व्यापारी माल (पु.)
mercuric subchloride, (calomel) मर्क्युरिक सबक्लोराइड (कॅलोमेल)
Mercurochrome, *n.* मर्क्युरोक्रोम (न.), पारा-वर्ण (पु.)
mercury, *n.* पारा (पु.)
mericlinal chimera, खंडवेष्टित कायमेरा, खंडवेष्टित विचित्रोतकी
meristem, *n.* विभाजी ऊति (स्त्री.)
Merulius lacrymans, मेरुलियस लॅक्रिमन्स (कवक प्रकार)
mesentery, *n.* आंत्रयोजी (पु.)
mesh, *n.* जाळी (स्त्री.), छिद्र (न.)
mesophytic vegetation, समतोद्भिद वनस्पति
mesothorax, *n.* मध्यवक्ष (न.)
Meston plough, मेस्टन नांगर
metabolic activity, चयापचय क्रिया
metabolisable energy, चयापचयी ऊर्जा
metabolism, *n.* चयापचय (पु.)
metacarpus, *n.* मेटॅकार्पस (न.), करभ (न.)
metallic cation, धात्विक कटायन
metamorphic rock, रूपांतरित खडक
metamorphosis. *n.* रूपांतरण (न.)
metaoestrum, *n.* मेटॅईस्ट्रम (न.)
metaphase, *n.* मध्यावस्था (स्त्री.), मेटॅफेज (स्त्री.)
metaphosphate, *n.* मेटॅफॉस्फेट (न.)
metaprotein, *n.* मेटॅप्रोटीन (न.), मेटॅप्रथिन (न.)
metatarsus, *n. Zool.* मेटॅटार्सस (न.), प्रपद (पु.)
metathorax, *n.* पश्चवक्ष (न.)

metaxenia, *n. Bot.* मेटॅझीनिआ (पु.)
metaxylem, *n.* अनुकाष्ठ (न.)
metayage, *n.* बटाई प्रथा (स्त्री.)
meteorology, *n.* हवामानशास्त्र (न.)
methane, *n.* मीथेन (न.)
method demonstration, पद्धति प्रात्यक्षिक
methoxyl, *n.* मेथॉक्सिल (न.)
methylation, *n.* मेथिलीकरण (न.), मिथिलीकरण (न.)
metritis, *n. Zool.* गर्भाशयशोथ (पु.)
mica, *n.* अभ्रक (न.)
micaceous, *adj.* अभ्रकी
micaceous clay, अभ्रकी चिकणमाती
micelle, *n.* मायसेल (न.), कलिलकण (पु.)
microbe, *n.* सूक्ष्मजीव (पु.)
microbial activity, सूक्ष्मजीवी क्रिया
microbiological population, सूक्ष्मजीव संख्या
microbiology, *n.* सूक्ष्मजीवशास्त्र (न.)
microclimate, *n.* सूक्ष्मस्तर हवामान (न.)
microcline, *n.* मायक्रोक्लाइन (न.)
Micrococcus denitrificans, मायक्रोकोकस डिनाइट्रीफिकन्स
Micrococcus flavus, मायक्रोकोकस फ्लॅव्हस
Microcolona leucosticata, (guava stem borer) मायक्रोकोलोना ल्युकोस्टिकाटा (पेरूवरील खोडपोखर)
microevolution, *n.* सूक्ष्म उत्क्रांति (स्त्री.)
microfauna, *n.* सूक्ष्म प्राणिजात (न.), सूक्ष्म प्राणिसमूह (पु.)
microflora, *n.* सूक्ष्म वनस्पतिजात (न.)
Micromonospora, *n.* मायक्रोमोनोस्पोरा (पु.)
micromonospore, *n.* मायक्रोमोनोस्पोर (न.)
micromutation, *n.* सूक्ष्म उत्परिवर्तन (न.)
micron, *n.* मायक्रोन (न.)
micronutrient, *n.* सूक्ष्म पोषद्रव्य (न.)
micro-organism, *n.* सूक्ष्मजीव (पु.)
micropore, *n.* सूक्ष्मरंध्र (न.)
micropyle, *n.* बीजांडद्वार (न.), अंडद्वार (न.)
microscope, *n.* सूक्ष्मदर्शी (पु.), सूक्ष्मदर्शक (पु.)
Microspira desulfuricans, मायक्रोस्पायरा डिसल्फ्युरीकेन्स
microsporangium, *n. Bot.* लघुबीजाणुधानी (स्त्री.)
microspore, *n.* सूक्ष्मबीजाणु (पु.)
microstructural unit, सूक्ष्मसंरचना एकक
microstructure, *n.* (of soil) मृदा सूक्ष्मसंरचना (स्त्री.)
Microtermes obesi, (termite) मायक्रोटर्मिस ओबेसी (वाळवी, उधई)
middle ear, मध्यकर्ण (पु.)
middleman, *n.* (intermediary) मध्यस्थ (सा.)
mid-late, *adj.* निमगरवा
mid-late variety, निमगरवी वाण
midrib, *n.* १ *Bot.* मध्यशिरा (स्त्री.) २ *Zool.* मध्यफासळी (स्त्री.)
migration, *n.* स्थानांतरण (न.), स्थानांतर (न.)
milch cow, दुधाळू गाय, दुभती गाय
mild steel, नरम पोलाद
milk, *n.* दूध (न.), क्षीर (न.), दुग्ध (न.)
milk co-operative society, दुग्ध सहकारी संस्था
milk distribution, दूध वितरण
milk duct, १ दूध वाहिनी २ दूध नळ
milker, *n.* दोग्धा (पु.), दूध काढणारा (पु.)
milk fat, दूध स्निग्धांश
milk fever, दुग्ध ज्वर
milk filter, दूध गाळणे, दूध निस्यंदक, दूध फिल्टर
milk formation, दूध बनणे
milking, *n.* धार काढणे (न.), दोहन (न.)
milking capacity, १ दुग्धदान क्षमता २ दोहन क्षमता
milking machine, दोहन यंत्र
milking shed, दोहन शाला

milk pressure, दूध दाब
milk record, दूध अभिलेख
milk room, दूध कक्ष
milk sample, दूध नमुना
milk secretion, दुग्ध स्राव
milk spout, सेपरेटरची नळी
milk stone, कठिण दूधकण, कठिण दुग्धकण
milk strainer, दूध चाळणी
milk teeth, दुधाचे दात, दूध दात, पाती दात
milk union, गवळी संघ, दुग्ध व्यवसायी संघ
milk vein, दूध शीर, दुग्ध शिरा
milk well, मिल्क वेल, दुग्ध कोष
milleped, *n.* सहस्रपाद (पु.)
millet, *n.* मिलेट (न.), कनिष्ठ तृणधान्य (न.)
milli equivalent, मिली इक्विव्हॅलंट
millimho, *n.* (unit) मिलिमो (न.)
milling, *n.* दळण (न.), दळणे (न.)
Mimastra cyanura, मिमस्त्रा सायनुरा
mimicry, *n.* अनुकृति (स्त्री.), अनुकारिता (स्त्री.)
mineral, *adj.* खनिज
n. खनिज (न.)
mineral clay, खनिज चिकणमाती
mineral decomposition, खनिज विघटन
mineralisation, *n.* खनिजन (न.)
mineral matter, खनिज पदार्थ, खनिज द्रव्य
minimum, *adj.* अल्पतम, न्यूनतम
minimum efficient unit, न्यूनतम कार्यक्षम एकक
minimum price = bottom price = floor price
minimum thermometer, न्यूनतम तापमापी, लघुतम उष्णतामापक
minor distributary, लहान वितरिका, गौण वितरिका
minor element, अल्प मूलद्रव्य, अल्प मूलतत्त्व
mint, *n.* १ टांकसाळ (स्त्री.) २ पुदिना (पु.)
minus farm income, न्यून कृषि आय, उणे शेत उत्पन्न
miscarriage, *n.* गर्भस्राव (पु.)
mist, *n.* मिहिका (स्त्री.) *cf.* dew
miter gear, मायटर गियर
mitosis, *n.* मायटॉसिस (न.), सूत्रीविभाजन (न.)
mitotic, *adj.* मायटॉटिक, समसूत्री
mitotic division, समसूत्री विभाजन
mixed crop, मिश्र पीक
mixed cultivation, मिश्र लागवड
mixed farm, मिश्र शेत
mixed farming, मिश्रित शेती
mixed fertilizer, मिश्र खते, मिश्रित उर्वरक
mixed societies, मिश्र समाज
mixibility, *n.* मिश्रणीयता (स्त्री.), मिश्रण-क्षमता (स्त्री.)
mobile demonstration, फिरते प्रात्यक्षिक
mobile laboratory, फिरती प्रयोगशाळा
mobile nutrient, चल पोषक द्रव्य
mobile van, फिरते वाहन
mobilise, *v.t.* संघटित करून कामी लावणे
mobility, *n.* चलनशीलता (स्त्री.)
mobility of labour, श्रम चलनशीलता
mode, *n.* बहुलक (न.), मोड (पु.), प्रकार (पु.), पद्धति (स्त्री.)
model farm, नमुनेदार शेत, आदर्श शेत
mode of farming, शेती पद्धति
modification, *n.* परिवर्तन (न.), फेरबदल (पु.)
modified mean, परिवर्तित माध्य
modifier, *n.* परिवर्तक (पु.)
moist, *adj.* ओलसर, आर्द्र
moisture, *n.* आर्द्रता (स्त्री.), ओलावा (पु.)
moisture determination, आर्द्रता निर्धारण
moisture equilibrium point, (moisture equivalent) आर्द्रता समतोल बिंदु, आर्द्रता तुल्यांक
moisture holding capacity, (*also* field capacity) आर्द्रता धारणक्षमता

moisture stress, आर्द्रता प्रतिबल
moisture tension, आर्द्रता ताण, आर्द्रता तणाव
molar tooth, चर्वण दंत, चर्वण दाढ
molasses, *n.* १ काकवी (स्त्री.) २ राब (स्त्री.) ३ मळी (स्त्री.), मोलॅसिस (न.)
mole, *n.* १ मस (पु.) २ चिचुंद्री (स्त्री.)
mole channel, मोल नाली
molecule, *n.* रेणु (पु.)
mole drainage, मोल निस्सारण
mole plough, मोल नांगर, चिचुंद्री नांगर
molybdenum, *n.* मोलिब्डेनम (न.)
Momordica, *n.* मोमोर्डिका (न.)
Momordica charantia, मोमोर्डिका चॅरॅन्शिया (कारले)
monad, *n. Bot.* एकिक (न.), मोनॅड (न.)
Monascus, *n.* मोनॅस्कस (न.), एकल ॲस्कस (न.)
monetary policy, पैसा धोरण, पैसाविषयक धोरण, चलनविषयक धोरण
monetary standard, चलन मानक
money-lender, *n.* सावकार (पु.)
money market, पैसा बाजार, नाणे बाजार
Monilia, *n.* मोनिलिया (पु.), मणिकवक (न.)
monoacidic, *adj.* एकाम्लधर्मी
monobasic acid, एकक्षारकी आम्ल
monoclinic, *adj.* एकनताक्ष
monocotyledon, *n. Bot.* एकबीजपत्र (न.)
monoculture, *n.* एकसंवर्ध (पु.)
monoculture farm, एकपिकी शेत
monoecious, *adj.* (plant) द्विलिंगाश्रयी (वनस्पति)
monoembryonic, *adj.* एकभ्रूणी
monoestrus, *adj.* वार्षिक मदजन–
monogenome, *n.* एकजिनोमी (न.)
monohaploid, *adj.* एकअर्धक, एक अगुणित
monohybrid, *n.* एकगुणसंकर (पु.)
monohybrid cross, एकगुणसंकरित
Monolepta signata, मोनोलेप्टा सिग्नेटा
monomolecular adsorption, एक रेणुक अधिशोषण
monoploid, *adj.* एकगुणित
monopodial, *adj.* एकपदी, एकपाद–
monopolistic market, एकाधिकार बाजार
monopoly scarcity, एकाधिकारकृत दुर्लभता, एकाधिकारकृत दुर्मिळता
monosaccharide, *n.* मोनोसॅकराइड (न.)
monosomic, *adj.* एकोन द्विगुणित, एकन्यून द्विगुणित
monovalent, *adj.* एकयुज, एकसंयुज
monozygotic twins, एकयुग्मनजी यमज, एकयुग्मनजी यमल, एकअंडज यमज, एकअंडज जुळे
monsoon, *n.* १ मान्सून (पु.) २ मोसमी वारे (पु.अ.व.)
monsoon climate, मोसमी हवामान
monsoon plough, मान्सून नांगर
montmorillonite, *n.* मॉटमॉरिलोनाइट (न.)
moor, *n.* दलदलीचा प्रदेश (पु.), मूर (न.)
moraine, *n.* मोरेन (न.)
moratorium, *n.* अधिस्थगन (न.), विलंबावधि (पु.)
morning glory, निळवेल (स्त्री.)
morphine, *n.* मॉर्फिन (न.)
morphine sulphate, मॉर्फिन सल्फेट
morphogenesis, *n.* आकारजनन (न.)
morphology, *n.* आकारिकी (स्त्री.), रूपविचार (पु.)
Morrison's Feeding Standard, मॉरिसनचे खाद्य मानक
mortgage, *n.* गहाण (न.)
mortgage debt, गहाण ऋण
mortgagee, *n.* गहाणदार (पु.)
mortgage encumbrance, गहाणभार (पु.)
mortgage farm, गहाण प्रक्षेत्र
mortgage indebtedness, गहाण कर्जबाजारीपणा

mortgagor, *n.* गहाणकार (पु.)
Morus alba (white mulberry) मोरस अल्बा (पांढरी तुती)
Morus nigra, (black mulberry) मोरस नायग्रा (काळी तुती)
mosaic, *n.* १ मोझेक (न.), चित्रन्यास (पु.) २ केवडा रोग (पु.)
moss, *n.* शेवाळ (न.)
moth, *n. Zool.* पतंग (पु.)
mother cell, मातृ पेशी
mother starter, १ मूळ विरजण २ मूळ प्रवर्तक, मूळ विकारक
motile, *adj.* चल, चलनशील
mottled, *adj.* ठिपकेदार
mottled cast iron, ठिपकेदार बीड
mottled leaf, ठिपकेदार पान
mottling, *n. Bot.* कर्बुरण (न.), ठिपके पडणे (न.)
mould, *n. Bot.* बुरशी (स्त्री.)
mouldboard, *n.* पलटच्या (पु.), मोल्ड बोर्ड (पु.)
mouldboard hiller, पलटच्या पुंजक
mouldboard plough, पलटच्या नांगर, पलटी नांगर
moult, *n.* कात टाकणी (स्त्री.), निर्मोक (न.)
moulting, *n.* कात टाकणी (स्त्री.), निर्मोचन (न.)
mound layering, ढीगस्तरण (न.), राशि-स्तरण (न.)
mountainous climate, पर्वतीय हवामान
mounted cultivator, बसवलेला कुळव
mouth cavity, मुख गुहिका
mouth gag, (मुस्के) मुख (न.)
movable equipment, चल साधनसामग्री
movable joint, हलता सांधा
movable property, जंगम संपत्ति, जंगम माल-मत्ता, अस्थायी मालमत्ता
mower, *n.* हिरवळ कापणी यंत्र (न.)
mowing, *n.* हिरवळ कापणी (स्त्री.)
mowing sickle, हिरवळ कापणी कोयता
mucilage, *n. Bot.* म्युसिलेज (न.), श्लेष्मक (न.)
mucin, *n. Chem.* म्युसिन (न.)
muck, *n.* मक (न.)
mucker, *n.* म्यूकर (न.), बुरशी (स्त्री.)
muck soil, मक मृदा
mucous gland, श्लेष्मल ग्रंथि
mucous membrane, श्लेष्मल पटल
mucus, *n. Biol.* श्लेष्मा (पु.)
mucus coat, श्लेष्म आवरण
mud, *n.* चिखल (पु.), पंक (पु.) *cf.* boulder
muffled, *adj.* आवृत
mulberry, *n.* तुती (स्त्री.)
mulberry cultivation, तुतीची लागवड
mulch, *n.* आर्द्रतारोधी आवरण (न.), मल्च (न.), आवरण (न.)
mulching, *n.* आर्द्रतारोधी आवरण घालणे (न.)
mule, *n.* खेचर (न.)
multifactor cross, बहुघटक संकरज
multifactorial design, बहुघटकी संकल्पन
multilayer adsorption, बहुस्तरीय अधिशोषण
multiple allele, बहुगुणित युग्मविकल्पी
multiple births, बहुजनन (न.)
multiple correlation, बहु सहसंबंध
multiple cross, बहु संकर
multiple factor, बहुघटक (पु.)
multiple factor hypothesis, बहुघटक परि-कल्पना, बहुघटक गृहीतक
multiple fracture of bone, गुणित अस्थिभंग, बहुखंड अस्थिभंग
multiple furrow plough, बहुचरी नांगर, बहु-चराचा नांगर
multipurpose, *adj.* बहुउद्देशीय
multipurpose farm = diversified farm

multipurpose society, बहुउद्देशीय समिति, बहुउद्देशीय संस्था
mummification, *n.* ममीकरण (न.)
mummified fruit, ममीकृत फळ, ममीभूत फळ
mumps, *n.* गालगुंड (न.)
muriate of potash, पोटॅश म्युरिएट
muscovite, *n.* शुभ्र अभ्रक (न.), श्वेत अभ्रक (न.)
muscular coat, स्नायु आवरण
mushroom, *n.* छत्रक (न.), छत्रकवक (न.)
musk melon, खरबूज (न.)
mustard, *n.* मोहरी (स्त्री.)
mustard cake, मोहरी पेंड
mustard plaster, मोहरी लेप
mustard saw fly, मोहरीवरील माशी
mutable gene, उत्परिवर्ती जीन
mutant, *adj.* उत्परिवर्तित, उत्परिवर्ती
mutation, *n.* उत्परिवर्तन (न.)
mutilation, *n.* विच्छिन्नन (न.)
mutton, *n.* मटण (न.), बकऱ्याचे मांस (न.), मेंढीचे मांस (न.)
muzzle, *n.* १ बंदुकीचे तोंड (न.), बंदुकीची नळी (स्त्री.) २ घोणा (पु.)
mycelium, *n.* मायसेलियम (न.), कवकजाल (न.)
mycobacteria, *n.* कवक जीवाणु (पु.)
Mycobacterium tuberculosis, कवकजीवाणुजन्य क्षय
Mycogone nigra, मायकोगोनी नायग्रा
mycologist, *n.* कवकशास्त्रज्ञ (सा.)
mycology, *n.* कवकशास्त्र (न.)
mycorrhiza, *n.* १ मायकोरायझा (पु.), मूलकवक (न.) २ मूलकवकता (स्त्री.)
mycosis, *n.* कवकार्ति (स्त्री.), कवकरोग (पु.)
Mycosphaerella arachidicola, (irregular leaf spot of groundnut) मायकोस्फेरेला अॅरॅकिडीकोला (भुईमुगावरील अनियमित पर्णडाग)
Mycosphaerella gossypina, मायकोस्फेरेला गॉसिपिना (कपाशीवरील पर्णडाग)
Mycosphaerella musicola, (leaf spot of banana) मायकोस्फेरेला म्युसिकोला (केळ्यावरील पर्णडाग)
Mycosphaerella personata, (tikka disease of groundnut) मायकोस्फेरेला पर्सोनेटा (भुईमुगावरील टिक्का रोग)
Mycosphaerella rabiei, (blight of gram) मायकोस्फेरेला रेबिआइ (हरभऱ्यावरील अंगक्षय)
myiasis, *n.* मियासिस (न.)
Mylabris phalerata, (banded blister beetle) मायलॅब्रिस फॅलेरेटा (पट्टेदार ब्लिस्टर भुंगेरा)
Mylabris pustulata, (banded blister beetle) मायलॅब्रिस पुस्टुलॅटा (पट्टेदार ब्लिस्टर भुंगेरा)
Myllocerus maculosus, मायलोसेरस मॅक्युलोसस
myocarditis, *n. Zool.* हृद्स्नायुशोथ (पु.), हृद्स्नायुदाह (पु.)
myology, *n.* स्नायुशास्त्र (न.)
myosis, *n.* मायोसिस (न.), बाहुली आकुंचन (न.), तारा आकुंचन (न.)
myositis, *n. Zool.* स्नायुशोथ (पु.)
myriapoda, *n.* बहुपाद (पु.)
myristic acid, मिरिस्टिक आम्ल
myrobalan, *n.* हरीतकी (स्त्री.)
Myrtaceae, *n. pl.* जांभूळवर्ग (पु.)
Mytilaspis piperis, मायटीलॅस्पिस पाइपेरिस
Myxobacteria, *n.* मिक्सोबॅक्टेरिया (पु.)
Myxococcus, *n.* मिक्सोकोकस (न.)
Myxomycetes, *n.pl.* मिक्सोमायसिटीस (न.), श्लेष्मकवकउपवर्ग (पु.)
Myxophyceae, *n. pl.* मिक्सोफायसी (स्त्री.)
Myzus persicae, (linseed aphid) मायजस पर्सिकी (अळशीवरील मावा)

N

Naphalocrocis medinalis, (paddy leaf roller) **नॅफॅलोक्रोसिस मेडिनॅलिस** (धानावरील पोंगा कीटक)
naphthalene, *n.* **नॅफ्थेलिन** (न.)
naphthalene acetamide, नॅफ्थेलिन ॲसॅटेमाइड
Napier grass, (elephant grass) **नेपियर गवत** (हत्ती गवत)
napiform, *adj.* **कुंभाकार**
narcosis, *n.* **ग्लानि** (स्त्री.)
narcotic, *n.* **अमली पदार्थ** (पु.), **मादक पदार्थ** (पु.)
adj. **अमली, मादक**
nasal bone, नासिका अस्थि
national debt, राष्ट्रीय ऋण
national economy, राष्ट्रीय अर्थव्यवस्था
nationalisation, *n.* (of land) (जमिनीचे) **राष्ट्रीयीकरण** (न.)
native country, मूळ देश
native pasture, देशी कुरण
natural, *adj.* **नैसर्गिक, प्राकृतिक, स्वाभाविक**
natural control, नैसर्गिक नियंत्रण, प्राकृतिक नियंत्रण
natural disintegration, नैसर्गिक विघटन
natural gift, नैसर्गिक देणे, प्राकृतिक देणे
natural inoculation, नैसर्गिक संरोपण
natural lac inoculation, नैसर्गिक लाख संरोपण, प्राकृतिक लाख संरोपण
natural levee, नैसर्गिक तटबंध, प्राकृतिक तटबंध
natural pasture, नैसर्गिक कुरण
natural resources, नैसर्गिक साधनसंपत्ति
natural revegetation, नैसर्गिक पुनरुद्भेदन
natural selection, नैसर्गिक निवड
navel, *n.* **नाभि** (स्त्री.)
nauicular disease, नाभि रोग
neck, *n.* **ग्रीवा** (स्त्री.), **मान** (स्त्री.)
Necrobia rufipes, (copra bug) **नेक्रोबिया रुफीपेस** (नारळावरील ढेकणी)
necrosis, *n.* **ऊतिमृत्यु** (पु.), **ऊतिक्षय** (पु.)
necrotic symptom, ऊतिक्षयी लक्षण
nectar, *n.* **मकरंद** (पु.)
nectarine, *adj.* **मकरंदी**
n. **पीचवर्गीय फल** (न.)
needle bearing, सूची बेअरिंग
needle valve, सूची झडप
negative adsorption, ऋणात्मक अधिशोषण
negative correlation, नकारार्थी सहसंबंधन
nematicide = nematocide, *n.* **सूत्रकृमिनाशक** (पु.)
nematode, *n.* (round worm) **नेमॅटोड** (पु.), **सूत्रकृमि** (पु.)
neo-Darwinism, *n.* **नव-डार्विनवाद** (पु.)
neo-Lamarcism, *n.* **नव-लामार्कवाद** (पु.)
Neomaskellia bergii, (sugarcane white fly) **निओमॅस्केलिया बरजीइ** (उसावरील पांढरी माशी)
Neophyosis, *n.* (renewing) **नवीकरण** (न.), **नवरोपण** (न.)
Neovossia horrida, (bunt of rice) **निओव्होसिया होरिडा** (धानाचा बंट रोग)
Neovossia indica, (kernel bunt of wheat) **निओव्होसिया इंडिका** (गव्हाचा बंट रोग)
Nephantis serinopa, (black headed caterpillar) **नेफॅन्टिस सेरिनोपा** (काळ्या डोक्याची अळी)
Nephopteryx eugraphella, नेफोप्टेरिक्स यूग्राफिला
nephritis, *n.* **वृक्कशोथ** (पु.)
neppiness, *n.* **ग्रंथिलपणा** (पु.)
net energy, (available energy) **१ प्राप्य ऊर्जा २ निव्वळ ऊर्जा**
net energy value, निव्वळ ऊर्जा मूल्य
net income, (farm income) **शुद्ध आय, निव्वळ आय, निव्वळ प्राप्ति**

net return, निव्वळ प्रतिप्राप्ति
netting, *n.* जाळे लावणे (न.), जाळ्यात पकडणे (न.)
neural, *adj.* चेता–, मज्जातंतुविषयक
neurology, *n.* चेतासंस्थाशास्त्र (न.)
neutral, *adj.* उदासीन, अक्रिय
neutralisation, *n.* उदासिनीकरण (न.), निष्प्रभावीकरण (न.)
neutraliser, *n.* निष्प्रभावकारी (सा.)
neutralising power, (of lime) निष्प्रभावक क्षमता
neutral point, त्रयस्थ बिंदु
neutral soil, समभावी मृदा
nicotinic acid, निकोटिनिक आम्ल
Nigella, *n. Bot.* निगेला (पु.)
Nigella sativa, निगेला साटिव्हा (काळे जिरे)
night blindness, रातांधळेपणा (पु.)
nightsoil, *n.* सोनखत (न.), मैला (पु.) *cf.* faeces
nightsoil compost, सोनखत (न.)
Nisaga simplex, (hairy caterpillar) निसागा सिम्प्लेक्स (सुरवंट, केसाळ अळी)
nitrate, *n.* नायट्रेट (न.)
nitrate assimilation, नायट्रेट सात्मीकरण
nitrate formation, नायट्रेट विन्यास
nitrate reduction, नायट्रेट क्षपणक
nitre, *n.* नायटर (न.) (सोरा)
nitric plantation, नायट्रिक स्थापन
nitrification, *n.* नायट्रीयन (न.), नायट्रीकरण (न.)
nitrifying bacteria, (*also* nitrogen fixing bacteria) नत्रस्थिरीकारी जीवाणु
nitrite, *n.* नायट्राईट (न.)
nitrobacter, *n.* नत्रस्थिरीकारी जीवाणु (पु.)
nitrogen, *n.* नायट्रोजन (पु.), नत्र (न.)
nitrogenase, *n.* नत्रोत्पादक (पु.)
nitrogen carbon balance, नत्र कर्ब संतुलन
nitrogen carbon ratio, नत्र कर्ब गुणोत्तर
nitrogen compound, नायट्रोजन संयुग, नत्र संयुग
nitrogen cycle, नत्र चक्र, नायट्रोजन चक्र
nitrogen equilibrium, नत्र समतोल
nitrogen fixation, नत्र स्थिरीकरण, नायट्रोजन स्थिरीकरण
nitrogen fixing bacteria = nitrifying bacteria
nitrogen fixing capacity, नत्र स्थिरीकारी क्षमता
nitrogen free extract, नत्रमुक्त अर्क
nitrogen liberation, नत्र मुक्तीकरण
nitrogen losses, नत्र हानि
nitrogenous, *adj.* नायट्रोजनी, नायट्रोजनयुक्त, नत्रयुक्त
nitrogenous guano, नत्रयुक्त ग्वानो
nitrogenous manure, नत्रयुक्त खत
nitrogenous transformation, (in soil) नत्र स्थित्यंतर, नायट्रोजन स्थित्यंतर
Nitrosococcus, *n.* नायट्रोसोकॉकस (न.)
Nitrosocystis, *n.* नायट्रोसोसिस्टीस (न.)
Nitrosogloea, *n.* नायट्रोसोग्लोइया (पु.)
Nitrosomonas, *n.* नायट्रोसोमोनस (न.)
Nitrosomonas europea, नायट्रोसोमोनस युरोपिया
Nitrosospira, *n.* नायट्रोसोस्पायरा (पु.)
nitrous ether, नायट्रस इथर
noble cane, नोबल केन
Nocardia, *n.* नोकार्डिआ (पु.)
Nocardia catarrhalis, नोकार्डिआ कॅटरहॅलिस
Nocardia coraelinus, नोकार्डिआ कोरॅलिनस
nocturnal, *adj.* निशाचर
node, *n.* गाठ (स्त्री.), नोड (स्त्री.), पर्वसंधि (पु.)
Nodostoma bengalense, नोडोस्टोमा बेंगालेन्से
nodule, *n.* ग्रंथि (स्त्री.), गाठ (स्त्री.)
nodule bacteria, ग्रंथि जीवाणु, ग्रंथि पेशी
nodule formation, ग्रंथि निर्मिति
non-agricultural society, कृषीतर संस्था

nonautomatic seed drill, अस्वयंचलित पेरणी यंत्र
nonbearing plant, फळ न धरणारे झाड
noncapillary pores, अकेशिका रंध्र
noncompeting crop, अस्पर्धक पीक
non-credit society, बिगरपत संस्था, ऋणेतर संस्था, पतेतर संस्था
noncumulative, *adj.* असंचयी
nondescript, *adj.* अलक्षणी
nondisjunction, *n.* अविसंधीयन (न.), अविसंधीकरण (न.)
nonfertilized egg, अफलित अंडे
nonflowering plant, अपुष्प वनस्पति
nonirrigated, *adj.* जिरायती, कोरडवाहू
nonleguminous, *adj.* कडधान्येतर
nonmarketable resources, अविक्रेय साधने, अविक्रेय साधनसंपत्ति, अपणनी साधने, अपणनी साधनसंपत्ति
nonpoisonous, *adj.* बिनविषारी
nonpositive clutch, अप्रत्यक्ष क्लच
nonproductive loan, अनुत्पादी कर्ज, अनुत्पादक कर्ज
nonsaline alkali soil, लवणहीन अल्कधर्मी मृदा
nonsampling error, अप्रतिदर्शन त्रुटि
nonscheduled bank, अननुसूचित बँक
nonsitter, *n. Zool.* उबवणीस न बसणारी कोंबडी
nonspore forming bacteria, अबीजुक शाकाणु
nonsymbiotic nitrogen fixation, असहजीवी नत्र स्थिरीकरण
nonvolatile acid, अबाष्पनशील आम्ल
no profit farmer, (marginal farmer) सीमांत शेतकरी
normal curve, प्रसामान्य वक्र
normal distribution, प्रसामान्य वितरण
normal equation, प्रसामान्य समीकरण
normal erosion, सर्वसामान्य धूप, सामान्य धूप
normal presentation, सामान्य गर्भप्रस्तुति
normal soil, सर्वसाधारण जमीन
normal value, सामान्य मूल्य, प्रसामान्य मूल्य
nose, *n.* नाक (न.)
Nostoc, *n.* नोस्टॉक (न.)
Nostocaceae, *n.* नोस्टॉकॅसी (स्त्री.)
Nostoc muscorum, नोस्टॉक मस्कोरम
nostril, *n.* नाकपुडी (स्त्री.)
notch, *n.* खाच (स्त्री.)
notching, *n.* १ खाचरणे (न.) २ खाचण (स्त्री.)
notifiable disease, जाहीर खबर देण्यायोग्य रोग
no till farming, बिनमशागती शेती
Novocaine, *n.* नोव्होकेन (न.)
nuchal ligament, मन्या अस्थिरज्जु
nuclease, *n.* न्यूक्लिएज (न.)
nucleic acid, न्यूक्लिक आम्ल
Nucleobacter, *n.* न्यूक्लिओबॅक्टर (पु.)
nucleolus, *n. Cyt.* केंद्रकी (पु.)
nucleoprotein, *n.* न्यूक्लिओप्रोटीन (न.)
nucleus, *n.* केंद्रक (न.)
null hypothesis, निराकरणीय परिकल्पना
nulliplex, *adj.* शून्यप्रभावी
nullisomic, *adj.* द्विसमधर्मी न्यून सूत्री
Nupserha bicolar, नप्सेरा बायकलर
nurse crop, रोप (न.)
nursery, *n.* १ रोपणी (स्त्री.) २ रोपमळा (पु.)
nursery bed, रोपणीचा वाफा
nursery wing, रोपणीचे क्षेत्र
nut, *n.* दृढफल (न.) (दृढभित्तिफल)
nutmeg, *n.* जायफळ (न.)
nutrient, *n.* पोषक द्रव्य (न.), पोषद्रव्य (न.) *adj.* पोषक
nutrient balance, पोषक द्रव्य संतुलन
nutrient cycle, पोषक द्रव्य चक्र
nutrient element, पोषक मूलद्रव्य
nutrient immobilisation, पोषक द्रव्य अविचलन, पोषक अचलीकरण
nutrient loss, पोषकद्रव्य हानि

nutrient mobility concept, पोषक द्रव्य विचलनाचे तत्त्व
nutrient need, पोषक द्रव्याची आवश्यकता
nutrition, *n.* पोषण (न.)
nutrition balance, अन्नद्रव्य संतुलन
nutrition ratio, पोषक द्रव्याचे प्रमाण
nutritive requirement, पोषण आवश्यकता
nutritive value, पोषण मूल्य
nutty, *adj.* गोटीबंद
nutty arrangement, गोटीबंद रचना
nymph, *n. Zool.* पिल्लू (न.)
Nymphola depunctalis, (rice case worm) निम्फोला डिपंक्टॅलिस (सुरळी अळी, भातावरील बेरडी)

O

Oberea bravis, (soyabean stem borer beetle) **ओबेरिया ब्रेविस** (सोयाबीन खोडपोखर)
obligate parasite, सदापरजीवी (पु.)
oblique, *adj.* **तिर्यक्**
oblique arrangement, तिर्यक् रचना
obstetric double hook, गर्भ द्विशंकु
obstetric instrument, प्रसूति उपकरण
obstetrics, *n.* **प्रसूतिविद्या** (स्त्री.), **प्रसूतिशास्त्र** (न.)
occipital bone, पश्च कपालास्थि, पश्च करोटि अस्थि
occupancy, *n.* १ *Law* **भोगवटा** (पु.) २ (generally of land) **वहिवाट** (स्त्री.)
occupancy right, १ **दखलमारी अधिकार, मौरुषी अधिकार** २ **वहिवाटीचा अधिकार, भोगवटयाचा अधिकार**
occupancy tenant, दखलमारी कास्तकार, वहिवाटदार कूळ
occupation, *n.* १ **व्यवसाय** (पु.) २ *Law* **भोगवटा** (पु.), **ताबा** (पु.)
ocellus, *n. Zool.* **अक्षिका** (स्त्री.), **नेत्रक** (पु.)
Ochyromera ortocarpi, (jack bud weevil) **ओकायरोमेरा आर्टोकार्पी** (फणसाच्या कळीवरील सोंडा)
Odentoterms assmuthi, (termite) **ऑडेन्टोटर्मस् अस्मुथाइ** (वाळवी, उधई)
Odoiporus longicollis, (banana stem borer) **ओडोइपोरस लॉन्जिकोलिस** (केळीचा खोडकिडा)
Oecophylla smaragdina, (red ant) **इकोफायला स्मारॅग्डिना** (लाल मुंगी)
oesophagus, *n. Zool.* **ग्रासनलिका** (स्त्री.)
oestrogen hormone, स्त्रीमदजन हार्मोन, ऑइस्ट्रोजन हार्मोन
oestrum, *n.* **कामोन्माद** (पु.), **मदचक्र** (न.)
oestrus, *n.* (*also* estrus) **ईस्ट्रस** (पु.), **आर्तव** (पु.), **मद** (पु.), **स्त्रीमद** (पु.)
oestrus cycle, मदचक्र (न.), **स्त्रीमदचक्र** (न.)
oestrus period, मदकाल (पु.)
offspring, *n.* **संतति** (स्त्री.), **सन्तान** (न.)
Oicomonas termo, ऑइकोमोनास टर्मो
Oidiopsis, *n.* (powdery mildew of cotton) **ऑइडिओप्सिस** (कपाशीवरील भुरी रोग) (न.)
Oidium erysiphoides, (powdery mildew of sunnhemp) **ओईडियम एरिसायफॉयडीस** (बोरूच्या झाडावरील भुरी रोग)
Oidium heveae, (powdery mildew of para rubber) **ओईडियम हेवी** (रबराच्या झाडावरील भुरी रोग)
Oidium mangiferae, (powdery mildew of mango) **ओईडियम मॅन्जीफेरी** (आंब्याच्या झाडावरील भुरी रोग)
Oidium tingitaninum, (powdery mildew of citrus fruit) **ओईडियम टिंजीटेनिनम** (लिंबूवर्गीय फळझाडावरील भुरी रोग)
oil cake, ढेप (स्त्री.), **पेंड** (स्त्री.), **तेलबियांची पेंड**
oil crusher, तेलघाणी (स्त्री.)
oil engine, तेल इंजिन, तैल इंधनचलित यंत्र
oil pressure, तेलदाब (पु.)
oil seeds, *n. pl.* **तेलबिया** (स्त्री.अ.व.), **गळीत धान्ये** (न.अ.व.)
okra, *n.* **भेंडी** (स्त्री.)
oleic acid, ओलिइक आम्ल, ओलिइक ॲसिड
Olenocamptus bilobus, (fig stem beetle) **ऑलेनोकॅम्प्टस बायलोबस** (अंजिराचा खोड भृंग)
olive oil, ऑलिव्ह तेल
olivine, *n.* **ऑलीव्हाईन** (न.)
one crop system, एक पीक पद्धति
onion, *n.* **कांदा** (पु.)
oophorectomy, *n.* **डिंबग्रंथिउच्छेदन** (न.)
open drain, खुली निचरा नाली

open drainage, खुली जलनिकास व्यवस्था
open end harrow, उघडया तोंडाचा वखर
open market, खुला बाजार
operating capital, चालू भांडवल
operating crank, हत्थी (स्त्री.), संचालन करणारा दांडा
operating labour income, (labour income) श्रम आय
operating profit, चालू लागत नफा, चालू गुंतवणूक नफा
Opercullela padwickii, (foot rot of gram) ऑपरक्युलेला पाडविकाय (चण्याचा खूरसडा रोग)
Ophiobolus, *n.* ओफिओबोलस (न.)
Ophiobolus graminis, ओफिओबोलस ग्रॅमिनिस
opium, *n.* अफू (स्त्री.)
opium tincture, अफू मद्यार्क, अफू आसव
opsonin, *n.* ऑप्सोनिन (न.)
optic nerve, दृष्टि चेता, दृष्टि चेतनी
optimum, *adj.* इष्टतम
optimum dose, इष्टतम मात्रा
optimum value, अनुकूलता मूल्य, इष्ट मूल्य
orange rust, नारिंगी गेरवा
orbit, *n.* नेत्रकोटर (न.), नेत्रगुहा (स्त्री.)
orchard, *n.* फळबाग (स्त्री.), फलोद्यान (न.)
orchardist, *n.* बागवान (पु.), माळी (पु.)
orchid, *n.* आर्किड (न.)
orchitis, *n. Zool.* शुक्रग्रंथिशोथ (पु.)
order buyer, परवाना खरीददार, आदेशी क्रेता
orderly marketing, क्रमबद्ध विपणन
ordure, *n.* शेण (न.)
organ, *n.* १ इंद्रिय (न.) २ अंग (न.) (as in: accessory organ, सहायक अंग)
organic, *adj.* कार्बनी, जैव, सेंद्रिय
organic acid, सेंद्रिय आम्ल, कार्बनी ॲसिड
organic depletion, कार्बनी द्रव अपक्षय
organic manure, सेंद्रिय खत
organic matter, कार्बनी द्रव्य, सेंद्रिय पदार्थ
organic soil, सेंद्रिय मृदा, कार्बनी मृदा
organised exchange, संघटित विनिमय
organised ferment, जमवलेले किण्वन, जमवलेले आंबवण
organised marketing, व्यवस्थित विपणन, सुसंघटित विपणन
organism, *n.* जीव (पु.)
ornamental plant, शोभिवंत झाड, शोभेचे झाड
Orobanche, *n.* ओरोबँकी (पु.), बंबाखू (पु.) (तंबाखूवरील बांडगूळ)
Orobanche indica, (broom rape of brinjal) ओरोबँकी इंडिका (वांग्यावरील बांडगूळ किंवा टोकरा रोग) (एक परोपजीवी सपुष्प वनस्पती)
orthoclase, *n.* आर्थोक्लेज (न.)
orthogenesis, *n.* नियतजनन (न.), नियत विकास (पु.)
Orthries materna, (fruit sucking moth) ऑर्थ्राइज मॅटर्ना (फळातील रसशोषण करणारा पतंग)
Oryctes rhinoceros, (rhinoceros beetle) ऑरिक्टिस ऱ्हाइनोसेरस (गेंडया भुंगा)
Oryzaephilus surinamensis, (saw-toothed beetle) ऑरिझॅफिलस सुरिनॅमेन्सिस (धान्यातील दातेरी भुंगा)
os, *n.* (mouth) मुख (न.)
osmosis, *n. pl.* परासरण (न.)
osmotic pressure, परासरण दाब
ossification, *n.* अस्थीभवन (न.)
osteoarthritis, *n.* अस्थिसंधिशोथ (पु.)
osteology, *n.* अस्थिशास्त्र (न.)
osteomalacia, *n.* अस्थिमृदुता (स्त्री.)
ostiole, *n. Bot.* छिद्र (न.), आस्यक (न.)
os uteri, (cervix) १ गर्भाशय अस्थि २ गर्भाशयमुख (न.)

outcross, *n.* बहि:संकर (पु.)
outer ear, बाह्य कर्ण
outer glume, बहिस्तुष (न.)
output, *n.* १ उत्पादन (न.) २ उद्भिष्टि (स्त्री.), पैदास (स्त्री.)
ovariotomy, *n.* डिबग्रंथिछेदन (न.)
ovaritis, *n.* डिबग्रंथिशोथ (पु.)
ovary, *n.* १ अंडाशय (पु.) २ डिबग्रंथि (स्त्री.)
overchurn, *n.* अतिमंथन (न.)
overfeeding, *n.* अतिप्रमाणात खाणे (न.), प्रमाणाबाहेर खाणे (न.)
overgrazing, *n.* प्रमाणाबाहेर चरणे (न.)
overmature, *adj.* जरठ
ovicide, *n.* अंडनाशक (न.)
oviduct, *n.* डिबवाहिनी (स्त्री.), अंडवाहिनी (स्त्री.)
oviparous, *adj.* अंडप्रजक, अंडी घालणारा
oviposition, *n.* अंडनिक्षेपण (न.), डिबनिक्षेपण (न.)
ovipositor, *n.* अंडनिक्षेपक (पु.), अंडनिक्षेपांग (न.), डिबनिक्षेपांग (न.)
ovogenesis, *n.* अंडजनन (न.), डिबजनन (न.)
ovulation, *n.* अंडमोचन (न.), अंडोत्सर्ग (पु.) डिबोत्सर्ग (पु.)
ovule, *n.* *Bot.* बीजांड (न.)
ovum, *n.* डिबपेशी (स्त्री.)
owned capital, मालकीचे भांडवल
owned farm, स्वत:चे शेत
oxalic acid, ऑक्झॅलिक आम्ल
oxidant, *n.* ऑक्सीकारक (पु.)
oxidation, *n.* ऑक्सिडन (न.), ऑक्सिडीकरण (न.)
oxidative deaminization, ऑक्सिडी विअमायनन
oxidative rancidity, ऑक्सिडेय खवटता
oxide, *n.* ऑक्साइड (न.)
Oxya velox, (paddy grass hopper) ऑक्सिया वेलॉक्स (भातावरील टोळ)
Oxycarenus laetus, (dusky cotton bug) ऑक्सिकॅरेनस लेइटस (पांढरा ढेकूण)
Ozonium texanum var parasiticum, (ozonium wilt of cluster bean) ओझोनियम टेक्सॅनम वेरायटी पॅरासिटिकम (गवार शेंगेचा मर रोग)

P

Pachydiplosis oryzae, (paddy gall fly) पॅचिडिप्लॉसिस ऑरिझी (धानावरील गाद माशी, पोंगा)
Pachymerus chinensis, (pulse beetle) पॅचिमेरस चिनेन्सिस (कडधान्यावरील भुंगेरा)
paddy, *n.* भात (न.), धान (न.), साळ (स्त्री.)
palatability, *n.* स्वादिष्टता (स्त्री.)
palatable, *adj.* स्वादिष्ट
palate, *n. Zool.* तालु (स्त्री.)
palea, *n. Bot.* अंतस्तुष (न.)
palm, *n. Bot.* ताडाचे झाड (न.)
palm beetle, ताडावरील भुंगा
palmitic acid, पामिटिक आम्ल
Panchaetothrips indica, पॅन्केटोथ्रिप्स इंडिका
panformation, *n.* जाड थर बनणे (न.), डिकळी तयार होणे (न.), पाठे धरणे (न.)
panicle, *n. Bot.* लोंबी (स्त्री.)
papain, *n.* पेपेन (न.)
Papaver rhaeas, (corn poppy) पॅपेव्हर ऱ्हिआस (प्रिया)
papaya, *n.* पपई (स्त्री.)
papaya milk, पेपीन (न.)
Papilio demoleus, (lemon butterfly) पॅपिलिओ डेमॉलिअस (लिंबावरील फुलपाखरू)
para-chlorophenoxy acetic acid, पॅराक्लोरोफिनॉक्सि ॲसेटिक ॲसिड
parallel gang control cultivator, समांतर गॅंग नियंत्रक डवरा
parallel venation, *Bot.* समांतर शिराविन्यास
parental tree, पित्री झाड, पितृ वृक्ष
parent rock, जनक खडक, मूल खडक
paris green, पॅरिस ग्रीन
parity index number, तुल्यता निर्देशांक, तुल्यता सूचकांक
parity of exchange, विनिमय समता, विनिमय तुल्यता
parity price, समता मूल्य, समता किंमत
parity price formula, समता मूल्य समीकरण, समता किंमत समीकरण, समता मूल्य सूत्र, समता किंमत सूत्र
parity principle, समता मूलतत्त्व, समता सिद्धांत
parity rate, समता दर
park, *n.* उपवन
Parkinsonia aculeata, पार्किन्सोनिआ ॲक्युलिआटा, वेडी बाभूळ
Parlatoria pergandii, (mango scale insect) पार्लॅटोरिया परगॅन्डी (आंब्यावरील शल्क कीट, आंब्यावरील देवी कीड)
parsley, *n. Bot.* पार्सली
parthenocarpy, *n. Bot.* अनिषेकफलन (न.)
particle analysis = **mechanical analysis**
particle density, कण घनता
passive congestion, रोधजन्य रक्त संकुलन, निष्क्रिय नीला रक्ताधिक्य, अक्रिय रक्ताधिक्य
paste, *n.* चिक्की (स्त्री.), लापशी (स्त्री.), पेस्ट (स्त्री.), खळ (स्त्री.)
pastern, *n.* पेस्टर्न (न.)
pasteurisation, *n. Bot.* पाश्चरीकरण (न.)
pasteurise, *v.t. Bot.* पाश्चरीकरण करणे
pasteurised, *adj. Bot.* पाश्चरीकृत
pasteurised milk, पाश्चरीकृत दूध
pasteuriser, *n.* १ पाश्चरक (सा.) २ पाश्चरणी (स्त्री.)
pastoral stage, भटकी अवस्था, पशुपालन अवस्था
pasture, *n.* (*also* **pasture land**) कुरण (न.), कुरण भूमि (स्त्री.), कुरण क्षेत्र (न.), गायरान (न.)
pasture planting, कुरण लावणे
pasture rotation, कुरणाचा फेरपालट
patch, *n. Bot.* वल्कांश (पु.)
patch budding, *Bot.* डोळा बांधणे

pea, *n. Bot.* **वाटाणा** (पु.)
peach, *n. Bot.* **पीच** (न.)
peanut = groundnut
pear, *n. Bot.* **पीअर** (न.), **नासपाती** (स्त्री.)
pearl millet = bulrush millet
peasant, *n.* **किसान** (पु.), **शेतकरी** (पु.)
peasant proprietorship, **रयतवारी** (स्त्री.)
peasantry, *n.* **कास्तकारवर्ग** (पु.), **शेतकरी वर्ग** (पु.)
peat, *n. Bot., Geol.* **पीट** (पु.)
peat bog, **पीट दलदल**
peat humus, **पीट ह्युमस**
peat low land, (lacustrine) **निम्न पीट** (सरोवरी पीट)
peat soil, **पीट मृदा**
peat up land, (moss peat) **उच्च पीट** (शेवाळ पीट)
pebble, *n.* **गोटी** (स्त्री.) *cf.* boulder
pectin, *n. Bot.* **पेक्टीन** (न.)
pedicle, *n. Bot.* **वृंत** (पु.)
pedo, *n.* (as, a clod) **ढेकूळ** (न.)
pedological phase, **मृदाशास्त्रीय प्रावस्था**
pedology, *n.* **मृदाशास्त्र** (न.)
peduncle, *n. Bot.* **पुष्पविन्यासवृंत** (पु.)
peel, *n.* **फळावरील टरफल** (न.), **साल** (स्त्री.)
peeling, *n.* **टरफल काढणे** (न.), **सोलणे** (न.), **साल काढणे** (न.)
Peganum hermala, (wild rue) **पेगॅनम हरमला** (हरमल)
pelite, *n. Geol.* **मृदाश्म** (पु.), **पंकाश्म** (पु.)
pellet, *n.* **गोळी** (स्त्री.)
peloria, *n. Bot.* **अपसामान्यता** (स्त्री.), **पेलोरिया** (पु.)
pelvic bone, *Zool.* **श्रोणि अस्थि**
Pempheres affinis, (cotton stem weevil) **पेम्फेरेस ॲफिनिस** (कपाशीवरील घुणा, पऱ्हाटीच्या खोडावरील घुणा)
pen, *n.* **वाडा** (पु.), **कटघर** (न.), **कोंडवाडा** (पु.)
pendulous udder, **निलंबी कास**
peneplain, *n.* **स्थलीप्राय** (न.), **मैदानप्राय** (न.)
penicillin, *n. Med.* **पेनिसिलिन** (न.)
Penicillium, *n.* **पेनिसिलिअम** (न.)
Penicillium brevicaule, **पेनिसिलिअम ब्रेव्हिकॉल**
Penicillium italicum, **पेनिसिलिअम इटॅलिकम**
pentaploid, *adj.* **पंचगुणित**
pentavalent, *adj.* **पंचसंयुजी**
pentose, *n.* **पेंटोज** (न.)
pepsin, *n. Zool.* **पेप्सिन** (न.)
peptone, *n. Chem.* **पेप्टोन** (न.)
per capita, **प्रतिव्यक्ति, दरडोई, दरमाणशी**
percentage error, **प्रतिशत त्रुटि, त्रुटीची शेकडेवारी**
percentage of base saturation, **संतृप्ति शेकडेवारी**
percentage return, **प्रतिशत प्रतिफल, शेकडेवारी प्रतिलाभ**
perch, *n.* **उंच टेकावा** (पु.), **टेकू** (पु.)
percolation, *n.* **पाझर** (पु.)
percussion, *n.* **समाघात** (पु.), **आघात** (पु.) (as in: percussion welding आघात सांधण)
perennial, *adj.* **१ बहुवर्षजीवी २ बारमाही**
perennial canal, **बारमाही कालवा**
perennial system, **बारमाही पद्धति, परंपरागत पद्धति**
perfect market, **पूर्ण बाजार, परिपूर्ण बाजार, परिपूर्ण विपणि**
pericarp, *n. Bot.* **फलभित्ति** (स्त्री.)
periclinal chimera, **परिवेष्टित विचित्रोतकी**
periderm, *n.* **परित्वचा** (स्त्री.)
Perigaea capensis, (safflower caterpillar) **पेरिजिया कॅपेन्सिस** (करडीवरील अळी)
periodical settlement, (settlements of land time after time) **नियतकालिक जमाबंदी**
periodic yield, **नियतकालिक उत्पन्न, कालिक उत्पन्न**

period of growth, उन्नतीचा काळ, वाढीचा काळ
perishable, *adj.* नाशिवंत, नासणारा, शीघ्रनाशी
peristalsis, *n. Anat.* (peristaltic movement) पुरस्सरण (न.), क्रमाकुंचन (न.)
peritoneum, *n. Anat.* उदरच्छद (पु.), पर्युदर (न.)
peritoneum coat, *Anat.* उदरच्छद आवरण
peritonitis, *n. Anat.* पर्युदरशोथ (पु.), उदरच्छदशोथ (पु.)
permanent goods, स्थायी माल
permanent pasture, स्थायी कुरण
permanent settlement, कायम धारा पद्धति
permanent teeth, स्थायी दंत
permeability, *n.* पार्यता (स्त्री.), पारगम्यता (स्त्री.)
permeable, *adj.* पार्य, पारगम्य
permeate, *v.t.* भिनणे, पारगमन करणे
permissive standard, अनुज्ञात मानक
Persea americana, (avocado) पर्सिआ अमेरिकाना (अ‍ॅव्होकाडो)
Persian clover, पर्शिअन क्लोव्हर
Persian wheel, राहाटगाडगे (न.)
persimmon, *n.* पर्सिमन (न.), तेंडु (पु.)
personal expenses, वैयक्तिक खर्च, निजी खर्च
Pestalotia sapotae, पेस्टालोटिया सॅपोटी
petal, *n. Bot.* दल (न.), पाकळी (स्त्री.)
petiolate, *adj. Bot.* संवृत
petiole, *n. Bot.* पानाचा देठ (पु.), पर्णवृंत (पु.)
petite agriculture, फारच थोडी शेती, अत्यल्प शेती
petrography, *n.* शिलावर्णन (न.), पाषाणविवरण (न.)
petrol engine, पेट्रोलचालित इंजिन
petrology, *n.* शिलाविज्ञान (न.), पाषाणशास्त्र (न.)
Petunia, *n. Bot.* पुष्पप्रदीप (न.)
Peziza, *n.* पेझिझा (पु.)
Peziza sclerotiorum, पेझिझा स्क्लेरोटिओरम
Peziza trifoliorum, पेझिझा ट्रायफोलिओरम
p f scale, पी एफ मापनश्रेणी
p f value, पी एफ मूल्य
phanerogam, *n.* फॅनरोगॅम (न.), बीजोद्भिद (न.), (वनस्पती वगैरे) बीजी (स्त्री.)
pharmacopoeia, *n.* औषधिकोश (पु.)
pharmacy, *n.* १ औषधनिर्माणशास्त्र (न.) २ औषधनिर्माणशाळा (स्त्री.)
pharyngeal, *adj. Anat.* ग्रसनी–
pharyngitis, *n. Anat.* ग्रसनीशोथ (पु.)
pharynx, *n. Anat.* ग्रसनी (स्त्री.)
phase, *n.* प्रावस्था (स्त्री.)
Phaseolus lunatus, फॅसिओलस लुनाटस
phenacetin, *n.* फीनॅसेटीन (न.)
phenogenetics, *n.* रूपविकास आनुवंशिकी (स्त्री.)
phenol, *n. Chem.* फिनॉल (न.)
phenology, *n. Bot.* जीवऋतुशास्त्र (न.), ऋतुजैविकी (स्त्री.)
phenology observation, ऋतुजैविकचर्या प्रेक्षण
phenothiazine, *n.* फेनॉथीयॅझीन (न.)
phenotype, *n. Bot., Zool.* दृश्यप्ररूप (न.)
phenylacetic acid, *Chem.* फेनिलअ‍ॅसेटिक आम्ल
phenyle, *n. Chem.* फीनाइल (न.)
phlebotomy, *n. Physiol.* शिराछेदन (न.)
phloem, *n. Bot.* फ्लोएम (न.), अधोवाही (पु.)
Phomopsis versoniana, फोमॉप्सिस व्हर्सोनिआना
phosphate, *n.* फॉस्फेट (न.)
phosphate of calcium, कॅल्शियम फॉस्फेट
phosphatic guano, फॉस्फेटी ग्वानो, स्फुरदयुक्त ग्वानो
phosphatic manure, स्फुरद खत

phosphatide, *n.* फॉस्फेटाइड (न.)
phospho-protein, *n.* फॉस्फोप्रोटिन (न.), स्फुरदप्रथिन (न.)
phosphorus, *n. Chem.* फॉस्फरस (पु.)
photochemical, *adj. Chem.* प्रकाश-रासायनिक
photochemical decomposition, प्रकाश-रासायनिक विघटन
photoperiod, *n. Bot.* प्रकाशअवधि (पु.)
photophase, *n.* (second phase) प्रकाश प्रावस्था (स्त्री.)
photosynthesis, *n. Bot.* प्रकाश संश्लेषण (न.)
phototropic, *adj. Biol.* प्रकाश अनुवर्ती
phototropism, *n. Biol.* प्रकाश अनुवर्तन (न.)
phthalic acid, थॅलिक आम्ल
p h value, पी एच मूल्य
Phycodes minor, (fig leaf caterpillar) फायकोडेस मायनर (अंजिराची पाने खाणारी अळी)
Phyllanthus emblica, फायलॅन्थस एम्ब्लिका (आवळा)
phyllanthus niruri, फायलॅन्थस निरूरी
phylliform, *adj. Zool.* पर्णी
phylliform arrangement, *Zool.* पर्णी रचना, फिलीफार्म रचना
phylloclade, *n. Bot.* फायलोक्लेड (न.), पर्णस्तंभ (पु.) (पर्णकार्यस्तंभ)
Pyllocnistis citrella, (citrus leaf miner) फायलोक्निस्टिस सिट्रेला (संत्र्याची पाने पोखरणारी अळी)
phyllode, *n. Bot.* पर्णाभ वृंत (पु.)
Phylloxera, *n. Chem.* फायलोक्झेरा (पु.)
Phylloxera vastatrix, फायलोक्झेरा व्हास्टाट्रिक्स
phylogeny, *n.* वंशेतिहास (पु.)
phylum, *n. Biol.* संघ (पु.), प्रसृष्टि (स्त्री.)
Phymatotridum omnivorum, फायमाटोट्रीडम ऑम्नीव्होरम
physical assets, भौतिक मत्ता
physical balance, भौतिक तुला
physical condition, भौतिक अवस्था
physical disintegration, भौतिक विघटन
physical weathering of rock, भौतिक शैल अपक्षय
physiochemical, भौतिक रासायनिक
physiological, *adj.* १ शरीरक्रियात्मक २ क्रियात्मक ३ पोषमूलक
physiological abnormal milk, पोषमूलक अपसामान्य दूध
physiological acidity, पोषमूलक आम्लता
physiological change, शरीरक्रिया परिवतन
physiological draught, शरीरक्रियात्मक जलाभाव
physiological phase, क्रियात्मक अवस्था
physiopath, *n.* परिस्थितिज रोगकारक (पु.)
Physoderma, *n.* फायसोडर्मा (पु.)
physostigmine, *n.* फायसोस्टिग्मीन (न.)
phytase, *n. Bot., Chem.* फायटेज (न.)
Phytin, *n.* फाइटिन (न.)
phyto-enzymes, *n. pl.* वनस्पति विकर (पु.अ.व.)
phytohormone, *n.* पादप हॉर्मोन (पु.), पादप संप्रेरक (पु.), वनस्पति संप्रेरक (पु.)
Phytomonas tumifaciens, फायटोमोनस ट्युमिफेसियेन्स
phytophagous, *adj. Zool.* पादपभक्षी
Phytophthora, *n.* फायटोपथोरा (पु.)
Phytophthora bowlesii, फायटोफ्थोरा बोवलेसी
Phytophthora infestans, फायटोफ्थोरा इन्फेस्टान्स
pickaxe, *n.* कुदळी (स्त्री.), कुदळ (स्त्री.), टिकाव (पु.)
picker, *n.* वेचित्र (न.), उचलण्यासाठी असलेले यंत्र (न.)
picket fencing, अणकुचीदार खांबांचे कुंपण

pick-fork, *n.* टिकाव (पु.)
picking, *n.* वेचणी (स्त्री.)
pickle, *n.* लोणचे (न.)
pick up attachment, उचल जोडणी
picolenic acid, पिकोलिनिक आम्ल
picramic acid, पायक्रॅमिक आम्ल, पायक्रॅमिक ॲसिड
pictorial diagram, (pictogram) चित्रित आकृति, चित्रित आलेख
piecework, *n.* कामानुसार दरपद्धतीचे काम, उक्ते काम (न.)
pigeon pea, तूर (स्त्री.)
pig iron, कच्चे लोखंड, अशुद्ध लोह
pigment, *n.* वर्णक (पु.), रंजक (पु.)
pilocarpine, *n.* पायलोकार्पाईन (न.)
pin, *n.* टाचणी (स्त्री.), खीळ (स्त्री.), दंडिका (स्त्री.), पिन (स्त्री.)
pincers, *n.* चिमटा (पु.), अंबूर (न.)
pinching, *n.* बोचणारी पकड (स्त्री.)
pineapple, *n.* अननस (पु.)
pineapple scale, अननसाची खवले कीड
pine mite, अननसावरील कोळी
pinion, *n.* लहान दातेरी चक्र (न.), दंतचक्रक (न.), पिनिअन (न.)
pinkboll worm, शेंदरी बोंड अळी
pintle chain, अडक साखळी
Pinus, *n. Bot.* पायनस (न.)
pip, *n.* पिप (न.)
pipe, *n.* नळी (स्त्री.), नलिका (स्त्री.), नळ (पु.)
pipette, *n.* पिपेट (स्त्री.), शोषनळी (स्त्री.)
piping, *n. Bot.* पायपिंग (न.), नलिकीभवन (न.)
pistil, *n. Bot.* जायांग (न.)
pistil abortion, *Bot.* जायांगाचा नाश होणे
pistillate flower, *Bot.* स्त्री पुष्प (न.), जायांगी पुष्प
pistillate plant, *Bot.* जायांगी वनस्पति
piston pin, (*also* wrist pin *or* gudgeon pin) दट्टचा खीळ
piston ring, दट्टचा कडे, पिस्टन कडे, पिस्टन वलय
piston rod, दट्टचा दंडा, पिस्टन दंड
pit box, खड्डा पेटी
pith, *n.* गाभा (पु.), मज्जा (स्त्री.), भेंड (पु.)
pit planting, वाफ्यातील लागवड
pitting, *n.* १ टाकवणे (न.) २ गर्तन (न.)
pivot axle, मध्याधार आख
pivot axle cultivator control, मध्याधारी आख डवरा नियंत्रक
placement, *n.* १ ठेवण (स्त्री.), स्थापन (न.) २ (fertilizer) खत टाकणे (न.)
placenta, *n.* वार (स्त्री.), अपरा (स्त्री.)
plan, *n.* योजना (स्त्री.)
plank, *n.* फळी (स्त्री.)
planking, *n.* फळी समतलीकरण (न.)
planned production, योजनाबद्ध उत्पादन
planning, *n.* आयोजना (स्त्री.), नियोजन (न.)
planosol, *n.* प्लॅनोसोल (न.)
plant, *n.* वनस्पति (स्त्री.), झाड (न.)
cf. sapling, रोपटे
seedling, बीजरोप, रोप
tree, वृक्ष
plantation, *n.* १ लागवड (स्त्री.), रोपण (न.) २ मळा (पु.)
plant crown, वृक्ष डेरा
plant food, झाडाचे अन्नद्रव्य
planting, *n.* लागवड करणे (न.)
planting board, लागवड फळी, रोपण फलक
planting distance, दोन झाडातील लावणीचे अंतर, रोपण अंतर
planting peg, पेर खुंटी
plant insecticide, वनस्पतिजन्य कीटकनाशक
plant kingdom, वनस्पति सृष्टि
plant refuse, काडीकचरा (पु.)
plant residue, झाडाचा अवशेष

plaster, *n.* १ प्लास्टर (न.), पलिस्तर (न.) २ गिलावा (पु.)
plasterstone = gypsum
plasticity, *n. Biol.* घडणसुलभता (स्त्री.)
plasticity coefficient, घडणसुलभता गुणांक
plastic limit, घडणसुलभता सीमा
plastid, *n. Bot., Zool.* लवक (पु.)
plate, *n.* १ पट्ट (पु.), पट्टिका (स्त्री.), पट्टी (स्त्री.), पत्री (स्त्री.) २ खिळण (स्त्री.) ३ चकती (स्त्री.), प्लेट (स्त्री.)
plate counting, (colony counting) प्लेट गणन (कॉलनी गणन)
plate heater, पट्टी तापक
plating, *n.* मुलामा देणे (न.), विलेपन (न.)
platy arrangement, पटली रचना, पट्ट विन्यास
Platyedra gossypiella, (cotton pink boll-worm) प्लॅटिएड्रा गॉसिपिएला (कपाशी-वरील शेंदरी बोंड अळी)
pleotropic, *adj. Bot., Zool.* बहुपरिणामी
pleotropism, *n. Bot., Zool.* बहुपरिणामता (स्त्री.)
plerom, *n.* रंभजन (न.)
pleuritis. *n. Pathol.* फुप्फुसावरणशोथ (पु.)
pleuro pneumonia, प्ल्युरो न्युमोनिया
plough, *n.* नांगर (पु.)
plough accessories, नांगराचे सहभाग
plough bottom, नांगराचा तळ
ploughing, *n.* नांगरणी (स्त्री.)
plough layer, नांगराचा स्तर
plough setting, नांगर जुळवणी
plough sole, (plough pan) नांगराची खालची बाजू
Pluchea lanceolata, प्लुचिआ लॅंसिओलॅटा
plugging, *v.t.* बूच बसवणे
plum, *n.* प्लम (न.)
plume, *n.* १ *Bot.* पिच्छक (न.) २ *Zool.* पीस (न.), पिच्छक (न.)
plumule, *n.* १ *Zool.* कोमल पिच्छ (न.), निपिच्छ (न.) २ *Zool.* प्रांकुर (पु.)
plunger, *n.* (पंपाचा) दट्टया (पु.)
pneumatic lift, वायुचालित लिफ्ट (स्त्री.)
pneumatic tyred wheel, हवा भरलेले चाक
pneumonia, *n.* न्युमोनिया (पु.), फुप्फुसशोथ (पु.)
pod, *n.* १ *Bot.* शेंग (स्त्री.), शिंबिका (स्त्री.) २ *Zool.* कोशेटा (पु.)
podsol, *n.* प्रमृदा (स्त्री.)
podsolisation, *n.* प्रमृदाकरण (न.)
point mutation, *Gen.* जीन उत्परिवर्तन
points, *n. pl.* (of animal) बाह्य अंगे (न.अ.व.)
poison, *n.* विष (न.)
poison bait, विषमय आमिष
poisonous weed, विषारी तण
poison sac, विष पिशवी
polarimeter, *n.* ध्रुवणमापी (पु.)
polarisation, *n.* १ ध्रुवण (न.) २ दिशादेशन (न.)
polariscope, *n.* ध्रुवणदर्शी (पु.)
polarity, *n.* ध्रुवता (स्त्री.)
pole, *n.* १ खांब (पु.) २ ध्रुव (पु.)
pole lever, स्तंभ तरफ
pole shaft, दांडा (पु.)
pollen, *n. Bot.* पराग (पु.)
pollen basket, *Bot.* पराग कुपी
pollen brush, *Bot.* पराग कुंची
pollen grain, *Bot.* पराग कण
pollination, *n. Bot.* परागसिंचन (न.), परागण (न.)
pollinizer, *n.* परागसिंचक (पु.)
polyad, *n. Bot.* बहुक (न.)
polydisc plough, बहुतव्याचा नांगर
polyembryony, *n. Biol.* बहुभ्रूणता (स्त्री.)
polygamo dioecious, विभिन्न लिंगी, पॉलीगॅमो डायोसीअस

polygenesis, *n.* बहुमूल उत्पत्ति (स्त्री.), बहुअभिजनन (न.)
polygenetic soil, बहुमूलजमृदा (स्त्री.)
polygeny, *n.* बहुजीनता (स्त्री.)
polygyny, *n. Zool.* बहुजायता (स्त्री.)
polyhalite, *n. Min.* पॉलिहॅलाईट (न.)
polyhaploid, *adj. Cyt.* बहुअर्धक, अर्धबहुगुणित
polyhybrid, *n. Biol.* बहुसंकर (पु.)
polyhybridisation, *n. Biol.* बहुसंकरण (न.)
polymeric gene, *Bot.* बहुलक जीन
polymerism, *n. Bot.* (polymery) बहुलकता (स्त्री.), बहुअवयवता (स्त्री.)
polymerisation, *n. Bot., Zool.* बहुलकीकरण (न.), बहुघटकीकरण (न.), बहुवारिकन (न.)
polyneuritis, *n.* बहुचेताकशोथ (पु.)
polynutrient fertilizer, बहुपोशी रासायनिक खत
polyoestrus, *n.* बहुस्त्रीमद (पु.)
polyploid, *adj. Cyt.* बहुगुणित
polyploidy, *n. Cyt.* बहुगुणितता (स्त्री.)
Polyporus annosus, पॉलिपोरस ॲनोसस
poly-saccharide, *n. Chem.* पॉलिसॅकराईड (न.), बहुसॅकराईड (न.)
polysomic, *adj.* बहुसूत्रकाय, बहुरायबोसोम–
polyspermy, *n. Bot.* बहुबीजता (स्त्री.)
polysulphide, *n.* पॉलिसल्फाईड (न.)
polyuride, *n.* पॉलियुराइड (न.)
polyuronides, *n.* पॉलियुरोनाइडस (न.)
polyvalent, *adj.* बहुसंयुजी
pomegranate, *n.* (Punica granatum) डाळिंब (न.)
pomegranate butterfly, डाळिंबावरील फुलपाखरू, सुरसा (पु.)
pomelo, *n.* पमेलो (पु.)
pomological section, फलशास्त्र विभाग
pomology, *n.* फलशास्त्र (न.)
pooling of stocks, साठ्यांचे एकत्रीकरण
Popillia japonica, पॉपीलिआ जापोनिका
poppet valve, लहान झडप, फूल झडप, छत्री झडप
poppy, *n.* (opium) अफू (स्त्री.)
poppy seed, अफूचे बी, खसखस (स्त्री.)
population, *n.* संख्या (स्त्री.), समष्टि (स्त्री.)
population density, (in soil) संख्या घनता
porcupine, *n.* पॉर्क्युपिन (न.)
pore space, रंध्रावकाश (पु.)
Poria, *n.* पोरिया (पु.)
porosity, *n.* सरंध्रता (स्त्री.)
porous, *adj.* सरंध्र, सच्छिद्र
Portulaca oleracea, (purslane) पोर्चुलॅका ओलेरॅसीआ (घोळ)
positive clutch, धन क्लच, जोडतोड यंत्रणा
positive correlation, धनात्मक सहसंबंधन
possession, *n.* (of land) १ धारण (न.) २ कब्जा (पु.)
posterior, *adj.* पश्च
posterior presentation, पश्च गर्भप्रस्तुति
postmortem examination, शवपरीक्षा (स्त्री.)
potassic manure, पोटॅशीय खत
potassium, *n.* पोटॅशिअम (न.)
potassium acetate, पोटॅशिअम ॲसिटेट
potassium bicarbonate, पोटॅशिअम बायकार्बोनेट
potassium bromide, पोटॅशिअम ब्रोमाइड
potassium chlorate, पोटॅशिअम क्लोरेट
potassium chloride, पोटॅशिअम क्लोराइड
potassium iodide, पोटॅशिअम आयोडाइड
potassium nitrate, पोटॅशिअम नायट्रेट
potassium permanganate, पोटॅशिअम परमँगनेट
potassium sulphate, पोटॅशिअम सल्फेट
potato, *n.* बटाटा (पु.)
potato planter, बटाटा टोकण यंत्र

potato tuber moth, बटाट्यावरील पाकोळी (स्त्री.)
pot culture, कुंडीतील लागवड
potency, *n.* प्रभावशक्ति(स्त्री.), क्षमता (स्त्री.), अंत:शक्ति (स्त्री.), सुप्तशक्ति (स्त्री.)
potent, *adj.* १ शक्तिशाली, शक्तिक २ जननक्षम
potential acidity, अंतर्हित आम्लता
potential value, संभावी मूल्य
poudrette, *n.* पौड्रेट (न.)
poultry, *n.* कुक्कुटपालन (न.), पाळीव खाद्यपक्षी (पु.अ.व.)
poultry farm, १ कुक्कुटशाला (स्त्री.) २ कुक्कुट पैदास क्षेत्र
poultry farming, कुक्कुटपालन (न.)
poultry house, कुक्कुट घर
poultry keeper, कुक्कुटपाल (पु.)
poultry keeping, कुक्कुट पालन
poultry manager, कुक्कुट प्रबंधक
poultry manure, कुक्कुटविष्ठा खत
poultry officer, कुक्कुट अधिकारी
powder, *n.* भुकटी (स्त्री.), पावडर (स्त्री.)
power, *n.* शक्ति (स्त्री.)
power duster, (*also* automatic duster) स्वयंचलित धुरळणी यंत्र
powerine, *n.* पावरिन (न.)
power lift, विद्युतचालित उद्धरणयंत्र
power machine, विद्युतचालित यंत्र
power stroke, शक्ति प्रहार
power take off shaft, शक्ति संचारक दंड
prairie soil, *Geol.* प्रेअरी मृदा
precipitation, *n.* १ अवक्षेपण (न.) २ वर्षण (न.)
pre-combustion chamber, ज्वलनपूर्व पोकळी, दहनपूर्व पोकळी
predaceous, *adj.* भक्षी, भक्षक
prefloration, *n.* *Bot.* (*also* aestivation) कलिकांतर्विन्यास (पु.)
pregnancy, *n.* *Zool.* गर्भावस्था (स्त्री.), सगर्भता (स्त्री.), गर्भधारणा (स्त्री.)
pregnant, *adj.* *Zool.* सगर्भा, गाभण
preharvest drop, हंगामपूर्व गळती
premature delivery, अकाल प्रसूति
premature grazing, पूर्ण वाढ होण्याआधी चरणे, अकाली चरणे
premilking, *n.* (prepartum milking) प्रसवपूर्व दोहन (न.)
premolar, *adj.* *Zool.* अग्रचर्वणक
n. उपदाढ (स्त्री.), अग्रचर्वणक (पु.)
prenatal contamination, जन्मपूर्व दूषण, प्रसवपूर्व दूषण
preparatory cultivation tillage, पूर्व मशागत
prepotency, *n.* १ *Zool.* पूर्वविभवता (स्त्री.) २ *Bot.* प्रशक्ति (स्त्री.)
prepotent, *adj.* पूर्वशक्तिशाली
presentation, *n.* गर्भप्रस्तुति (स्त्री.)
present market, चालू बाजार
preservative, *n.* परिरक्षक (न.)
preservative tablet, परिरक्षक गोळी
presoaking, *n.* पूर्वसिंचन (न.)
presprouting, *n.* पूर्वांकुरण (न.)
press, *n.* दाबक (पु.), दाबयंत्र (न.)
pressing, *n.* दाबणे (न.)
pressure, *n.* दाब (पु.)
pressure-gauge, *n.* दाबमापक (पु.), दाब प्रमापी
pressure lever, (third lever) दाब तरफ
pressure regulator, दाब नियामक
preventive measure, निवारक उपाय, प्रतिबंधक उपाय
price cycle, मूल्य चक्र, किंमत चक्र
price elasticity, मूल्य लवचिकता, किंमतीची लवचिकता
price fining, किंमत ठरवणे, किंमत निश्चिति
price fluctuation, किंमतीची तेजीमंदी, किंमतीतील चढउतार

price forecasting, किंमतीचे पूर्वानुमान
price index, मूल्य निर्देशांक, किंमत निर्देशांक
price inelasticity, मूल्य निरपेक्षता
price level, मूल्य पातळी, किंमत पातळी
price list, किंमत सूची, विक्रीदर यादी
price margin, किंमतीतील तफावत, भावातील तफावत
price marking, मूल्य छापणे, किंमत नोंद
price movements, बदलती किंमत, किंमतीचा चढउतार, किंमतीचा गतिविधि, किंमतीच्या हालचाली
price parity, किंमत तुल्यता, किंमतीची तुल्यता
price setting, किंमतीची मांडणी, किंमत निश्चित करणे
price spread, किंमत विचरण, किंमत प्रसर
price stabilisation, किंमत स्थिरीकरण, किंमत स्थिरीभवन
price system, किंमत निर्धारण पद्धति, किंमत यंत्रणा
price tag, किंमत पर्ची
price valorisation, किंमत नियतन, मूल्य-स्थापन (न.)
pricking, *n.* गोंदणे (न.)
prickly amaranthus, काटेरी चवळी, काठेमाठ (पु.)
primary, *adj.* प्राथमिक
primary credit society, प्राथमिक पतसंस्था, प्राथमिक ऋणसंस्था
primary current, प्राथमिक धारा
primary derived protein, प्राथमिक व्युत्पन्न प्रथिन, प्राथमिक व्युत्पन्न प्रोटीन
primary market, प्राथमिक बाजार
primary mineral, मूल खनिज, प्राथमिक खनिज
primary phloem, मूळ अधोवाही
primary selection, प्राथमिक निवड
primary society, प्राथमिक संस्था
primary winding, प्राथमिक कुंडलन
priming, *n.* १ पूर्वपातभंजन (न.) २ द्रवभरण (न.)
primordium, *n. Bot., Zool.* आद्यक (न.), आद्यांग (न.), आद्यमूल (न.)
primrose, *n. Bot.* प्राइमरोज (न.)
principle of rotation of crops, पिकांच्या फेरपालटीचे तत्त्व
principle of soil conservation, मृदसंधारण तत्त्व
principle of substitution, प्रतिस्थापन तत्त्व
prismatic arrangement, प्रिझमी रचना, प्रिझमी व्यवस्था
prismatic structure, प्रिझमी संरचना
prismatic survey, प्रिझमी सर्वेक्षण
private ownership, खाजगी स्वामित्व, खाजगी मालकी
private sector, खाजगी क्षेत्र
probability, *n.* संभव (पु.), संभाव्यता (स्त्री.), संभवनीयता (स्त्री.)
probability distribution, संभाव्यता वितरण
probable error, संभाव्य त्रुटि
probe, *n.* शोधनी (स्त्री.)
procaine hydrochloride, प्रोकेन हायड्रोक्लोराइड
process, *n.* प्रक्रिया (स्त्री.)
processed, *adj.* १ प्रक्रियित २ संस्कारित
processing, *n.* १ प्रक्रियण (न.) २ संस्करण (न.)
process tank, प्रक्रिया हौद
process tankage, प्रक्रिया गर्तावशेष
Prodenia litura, (tobacco caterpillar) प्रोडेनिया लिटूरा (तंबाखूची पाने खाणारी अळी)
producer's price, उत्पादकाची किंमत
production, *n.* १ उत्पादन (न.), निर्मिति (स्त्री.) २ दाखल करणे (न.)
production control, उत्पादन नियंत्रण
production economics, उत्पादन अर्थशास्त्र

production efficiency, उत्पादन क्षमता
production technique, उत्पादन तंत्र
productive animal unit, उत्पादन पशु एकक
productive canal, उत्पादक कालवा
productive ration, उपजाऊ खुराक (उपजाऊ मात्रा)
productive value, उत्पादन मूल्य
productive work unit, उत्पादन श्रम एकक
productivity, *n.* उत्पादकता (स्त्री.), उत्पादिता (स्त्री.)
productivity rating, (of soil) उत्पादकता निर्धारण
progeny, *n. Biol.* संतति (स्त्री.)
progeny row, *Biol.* संतति क्रम
progeny test, *Biol.* संतति परीक्षण, संतति चाचणी
prognosis, *n.* प्रागनुमान (न.), प्राग्ज्ञान (न.)
progressive mutation, प्रगामी उत्परिवर्तन
prolapse, *n.* भ्रंश (पु.), स्खलन (न.)
proleg, *n. Zool.* अग्रपाद (पु.), पादपूर्व (न.)
proliferation, *n.* (prolification) विस्तार (पु.), प्रचुरोद्भवन (न.), प्रचुरण (न.)
prolificacy, *n.* बहुप्रजनन (न.)
pro-oestrum, *n.* स्त्रीमदपूर्वकाल (पु.)
propagation, *n.* १ पुनर्निर्मिति (स्त्री.) २ *Bot.* प्रवर्धन (न.), अभिवृद्धि (स्त्री.)
property, *n.* १ गुणधर्म (पु.), गुण (पु.) २ संपत्ति (स्त्री.)
property tax, संपत्ति कर
proprietary right, मालकी हक्क, स्वामित्वाधिकार (पु.)
proprietor, *n.* मालक (पु.)
proprietorship, *n.* मालकी (स्त्री.), स्वामित्व (न.)
prostate gland, *Zool.* पुरस्थ ग्रंथि
protandrous, *adj. Bot., Zool.* पुंपूर्व
protease, *n. Bot., Chem.* प्रोटिएज (न.)
protein, *n. Bot., Chem.* प्रथिन (न.), प्रोटीन (न.)
protein equivalent, प्रथिन समकक्ष
protein metabolism, प्रथिन चयापचय
proteolysis, *n. Zool.* प्रोटीन अपघटन (न.)
Proteus vulgaris, प्रोटीअस वल्गॅरीस
prothorax, *n. Zool.* अग्रवक्ष (न.)
Protista, *n. pl.* प्रोटिस्टा (पु.)
protogynous, *adj.* १ स्त्रीपूर्व– २ जायांगपूर्व–
protogyny, *n.* १ *Zool.* जायांगपूर्वता (स्त्री.) २ *Bot.* स्त्रीपूर्वता (स्त्री.)
protoplasmic resistance, जीवद्रव्य प्रतिरोध
protoxylem, *n. Bot.* पूर्वकाष्ठ (न.), आदिकाष्ठ (न.)
Protozoa, *n. pl.* प्रोटोझोआ (पु.)
proven bull, सिद्ध सांड, सिद्ध वळू
pruning wound, काट व्रण, छाद व्रण
Prunus amygdalus, (almond) प्रूनस ॲमिग्डॅलस (बदाम)
Prunus bokharensis, (Bokhara plum) प्रूनस बोखॅरेन्सिस (बुखार कंद)
Prunus domestica, (European plum) प्रूनस डोमेस्टिका (युरोपीय आलुबुखार)
Prunus saliciana, प्रूनस सॅलिसियाना (जपानी आलुबुखार)
Psara phaeopteralis, (top borer) सारा फिओप्टेरॅलिस (शेंडे पोखर)
Pseudococcus brevipes, (mealy bug) स्युडोकॉकस ब्रेवाइप्स (पिठ्या ढेकूण)
Pseudococcus lilacinus, (mealy bug) स्युडोकॉकस लिलॅसिनस (पिठ्या ढेकूण)
Pseudococcus virgatus, (mealy bug) स्युडोकॉकस विर्गेटस (पिठ्या ढेकूण)
pseudogamy, *n. Bot.* आभासी युग्मन (न.), आभासी युग्मकता (स्त्री.)
pseudohaploid, *adj.* आभासी एकगुणित
pseudoheredity, *n.* आभासी आनुवंशिकता (स्त्री.)

Pseudolacaspis pentagona, (peach leaf scale) स्युडोलॅकॅस्पिस पेन्टॅगोना (जरदाळूच्या पानावरील खवले कीड)
Pseudolatia separata, (paddy cutworm) स्युडोलॅशिया सेपरेटा (धानावरील सोंड्या)
pseudopregnancy, *n. Zool.* आभासी सगर्भता (स्त्री.)
pseudostem, *n.* आभासी खोड (न.)
Psidium guajava, (guava) सिडियम गुआजावा (पेरू)
puberty, *n. Zool.* तारुण्यागम (पु.)
pubescence, *n. Bot.* रोमिलता (स्त्री.)
pubic artery, *Zool.* जघन धमनी
pubis, *n. Zool.* जघनास्थि (स्त्री.)
puddle cultivation, पंकिल लागवड
puddle erosion, पंक अपक्षरण
puddle soil, पंक मृदा
puddling, *n.* चिखलणी (स्त्री.)
puffing, *n. Bot.* फुल्लन (न.)
pullet, *n.* तलंगी (स्त्री.), कोंबडीचे पिल्लू (न.)
pulley, *n.* कप्पी (स्त्री.), खिराळी (स्त्री.)
pullorum, *n.* पुलोरम (पु.)
pulmonary cirrhosis, फुफ्फुस सूत्रण रोग
pulsation, *n. Zool.* स्पंदन (न.)
pulse, *n.* स्पंद (पु.), नाडी (स्त्री.)
pulse crop, डाळ पीक, कडधान्य पीक
pulverisation, *n.* भुकटीकरण (न.), चूर्णन (न.)
pulveriser, *n.* चक्की (स्त्री.)
pulverulent, *adj.* चूर्णिल
Pulvinaria psidii, (guava mealy bug) पल्विनेरिया सीडाइ (पेरूवरील पिठ्या ढेकूण)
pump, *n.* पंप (पु.)
pumpage, *n.* पंपक्षमता (स्त्री.)
pumping set, पंपसंच (पु.)
pumpkin, *n.* लाल भोपळा (पु.)
pumpkin gourd, काशीफळ (न.), चक्री कोहळे
pupa, *n. Zool.* कोश (पु.)
pupa cell, *Zool.* कोश पेशी
pupal stage, *Zool.* कोशावस्था (स्त्री.)
puparium, *n. Zool.* आंतरकोष (पु.), कोशितावरण (न.)
pupation, *n. Zool.* कोशावस्थेत जाणे (न.), कोशितकरण (न.), कोशितीकरण (न.)
pupil, *n. Zool.* बाहुली (स्त्री.), तारिका (स्त्री.)
pupping, *n. Zool.* (कुत्रीचे) विणे (न.)
purchasing power, विकत घेण्याची क्षमता, क्रयशक्ति (स्त्री.)
pure breed, शुद्ध बीज
pure latent factor, (gene) शुद्ध सुप्त घटक
pure line, *Zool.* शुद्ध वाण, शुद्ध वंशक्रम
pure selection, शुद्ध निवड
pure selection theory, शुद्ध निवडीचा सिद्धांत
purgative, *n.* रेचक (न.)
purine, *n. Med.* पुरिन (न.)
putrefactive fermentation, पूयी किण्वन
putrefactive taint, पूयी डाग
putrid flavour, सडकी चव
pyaemia, *n.* पूयरक्तता (स्त्री.), पूयमयता (स्त्री.)
pyelitis, *n.* वृक्कविवरदाह (पु.)
pylorus, *n.* जठरनिर्गम (पु.), निजठर (न.)
pyometra, *n.* गर्भाशयपूयता (स्त्री.)
Pyrilla, *n.* पायरिला (पु.)
Pyrilla perpusilla, पायरिला पर्प्युसिला (उसाच्या पानावरील तुडतुडा)
pyrite, *n.* पायराईट (न.)
pyroplasmosis, *n.* रक्तमूत्ररोग (पु.)
pyroxene, *n.* पायरोक्झिन (न.)
Pyrus communis, पायरस कॉम्युनिस
Pyrus malus, पायरस मॅलस (सफरचंद)
Pyrus nivalis, पायरस निव्हालिस
Pyrus pyrifolia, (sand pear) पायरस पायरीफोलिआ (नासपाती)
Pythium, *n. Bot.* पायथियम (न.)

Q

quadrant, *n. Math.* चतुर्थांश (पु.), चतुर्थक (पु.)
Quadraspidiotus perniciosus, क्वॉड्रॅस्पीडिओटस पर्निसिओसस
quadratic, *n. Math.* द्विघात (पु.)
quadriplex, *adj. Chem.* चतुर्गुणी
quadrivalent, *adj. Chem.* चतुर्युक्त, चतुःसंयुजी
quadruplex, *adj.* चतुर्जीनप्रभावी
qualitative, *adj.* गुणात्मक
qualitative character, गुणात्मक लक्षण
qualitative titration, गुणात्मक अनुमापन
quantitative, *adj.* परिमाणात्मक, संख्यात्मक
quantitative character, परिमाणात्मक लक्षण, संख्यात्मक लक्षण
quantitative law, परिमाणात्मक नियम
quantitative titration, मात्रात्मक अनुमापन
quantitative variation, परिमाणात्मक विचरण
quarantine, *n.* १ दूरस्थापन (न.) २ संसर्गरोधशाळा (स्त्री.)
quarantine stable, संसर्गरोध गोठा
quartie deviation, चतुर्थक विचलन
quartz, *n.* १ गार (स्त्री.) २ क्वार्ट्झ (पु.), स्फटिक (पु.)
quartzite, *n.* क्वार्ट्झाईट (न.)
Quassia, *n. Bot.* क्वासिया (पु.)
queen, *n.* राणी मधमाशी (स्त्री.)
queen cage, राणी पिंजरा
queen cell, राणी पेशी
queen chamber, राणी कक्ष
queen excluder, राणीरोधक झडप
queen installation, राणी स्थापना
queen introduction, राणी प्रवेश
queries method, प्रश्नावली पद्धति
quick acting manure, शीघ्र प्रभावी खत
quick lime, *Chem., Geol.* चुनकळी (स्त्री.)
quick test, त्वरित चाचणी, त्वरित परीक्षण
quince, *n.* बेदाणा (पु.)
quincunx, *n. Bot.* पंचकरचना (स्त्री.)
quinhydrone, *n.* क्विनहायड्रोन (न.)
quinine sulphate, क्विनाईन सल्फेट

R

rabi crop, रबी पीक, हिवाळी पीक
rabies, *n.* आलर्क (पु.), जलसंत्रास (पु.)
race, *n.* वंश (पु.)
rachis, *n.* आरा (स्त्री.), प्राक्ष (पु.)
rack curing, मांडणीवर सुकवणे, रॅकवर सुकवणे
rack lift, रॅक लिफ्ट
rack-rent, *n.* अतिभाडे (न.), जबर भाडे (न.)
rack-renting, *n.* अतिभाडे घेणे, अतिभाड्याने घेणे
radial bundle, अरीय समूह
radial load, अरीय भार
radiation, *n.* १ विकीरण (न.) २ प्रारण (न.)
radiator, *n.* १ रेडिएटर (पु.) २ प्रारक (पु.)
radiator core, रेडिएटर कोर, प्रारक कोर
radiator element, प्रारक मूलघटक
radical, *adj. Biol.* मूलज, मूलजाभासी, मूलभूत
radicle, *n. Biol.* मूलांकुर (पु.)
Radiobacter, *n.* रेडिओबॅक्टर (पु.)
radish, *n.* मुळा (पु.)
radium, *n. Chem.* रेडियम (न.)
radius, *n.* त्रिज्या (स्त्री.)
radius rod, (stay rod) अर दंड, त्रिज्या दंड
raffinose, *n. Bot., Chem.* रॅफिनोज (न.)
rafter, *n.* वासा (पु.)
rainfall, *n.* वृष्टि (स्त्री.), पर्जन्य (पु.), पाऊस (पु.), वर्षाव (पु.)
rain gauge, पर्जन्यमापक (पु.), पर्जन्यमापी (पु.)
rainy season, वर्षा ऋतु, पावसाळा (पु.)
rake, *v.t.* शुष्क मळ खरडणे
n. दंताळे (न.)
raking, *n.* खरडणे (न.)
raking attachment, दंताळी (स्त्री.)
rambutan, *n.* रॅम्बुटन (न.)

rammer, *n.* थापी (स्त्री.), ठोकणी (स्त्री.)
Ramularia areola, (grey mildew of cotton) रॅमूलेरिया एरिओला (कापसावरील दहया)
Ramulispora sorgh, (sooty strips of sorghum) रॅमुलीस्पोरा सॉर्घी (ज्वारी-वरील काजळी पट्टे, सुदान गवतावरील काजळी पट्टे)
rancid, *adj.* पूतिगंधी, खवट
rancid flavour, खवट वास
rancidity, *n.* खवटपणा (पु.)
random, *adj.* यादृच्छिक
randomisation, *n.* यादृच्छिकीकरण (न.)
randomised block, यादृच्छिक खंड, यादृच्छि-कृत गट
random sample, यादृच्छिक नमुना
random sample survey, यादृच्छिक नमुना सर्वेक्षण
random sampling, यादृच्छिक नमुना पद्धति, यादृच्छिक प्रतिचयन पद्धति
random selection, यादृच्छिक निवड
range, *n.* १ व्याप्ति (स्त्री.), मर्यादा (स्त्री.) २ टापू (पु.) ३ (as, range land) कुरण (न.)
range of variation, विचरण मर्यादा
Ranikhet, *n.* (disease) राणीखेत (पु.) (रोग)
rape, *n.* तोरिया (पु.)
raphe, *n.* संधिरेषा (स्त्री.)
rare element, दुर्मिळ मूलतत्त्व, दुर्मिळ मूलद्रव्य
raspberry, *n.* रासबेरी (स्त्री.)
ratchet, *n. Phys.* कुत्रे (न.), दाते (न.), रॅचेट (न.)
rated horsepower, अंकित अश्वशक्ति
rate structure, दर पद्धति, दर संरचना
ration, *n.* रेशन (न.), शिधावाटप (न.), मितवाटप (न.)
rat killer, मूषकनाशक (न.), उंदीरनाशक (न.)

S

saccharide, *n.* सॅकराइड (न.)
Saccharomyces ellipsoideus, सॅकरोमायसीज इलिप्सॉइडिअस
Saccharomyces marianus, सॅकरोमायसीज मेरिअॅनस
Saccharomyces pastorianus, सॅकरोमायसीज पॅस्टोरिअॅनस
Saccharum spontaneum, सॅकॅरम स्पॉन्टेनियम, कास गवत
sacral, *adj. Anat.* त्रिक–
sacral vertebra, त्रिक कशेरु, सॅक्री कशेरुका
sacrum, *n. Anat.* त्रिकास्थि (स्त्री.), त्रिक (न.)
saddleback harrow, पल्याण वखर, पल्याण कुळव, खोगिरी वखर, खोगिरी कुळव
saddle grafting, काठी कलम बांधणे
saddle key, खोगिरी किल्ली
safety gap, सुरक्षा अंतर
safety hitch, सुरक्षा जोडणी
safflower, *n.* कुसुम (न.), करडई (स्त्री.)
safflower cake, करडीची ढेप, करडीची पेंड
sale, *n.* विक्री (स्त्री.)
salicylic acid, सॅलिसिलिक आम्ल, सॅलिसिलिक अॅसिड
saline, *adj.* खारी, लवणयुक्त, क्षारयुक्त
saline soil, खारीमृदा, लोणा मृदा, क्षारयुक्त जमीन
saline water, खारे पाणी
salinity, *n.* क्षारता (स्त्री.), खारेपणा (पु.)
salinisation, *n.* क्षारीभवन (न.)
saliva, *n.* लाळ (स्त्री.), लाला (स्त्री.)
salivary digestion, लाला पचनक्रिया
salivary gland, लाला ग्रंथि
salivary juice, लाळ (स्त्री.), लाला द्रव (पु.)
salivation, *n.* लाळस्त्रवण (न.), लालास्राव (पु.)
Salmonella enteriditis, साल्मोनेला एंटरायडीटीस
Salmonella pullorum, साल्मोनेला पुलोरम
saloid, *n.* सॅलॉइड (न.)
salol, *n.* सॅलोल (न.)
salpingitis, *n.* अंडवाहिनीशोथ (पु.)
salt, *n.* क्षार (पु.), मीठ (न.), लवण (न.)
saltation, *n.* (with reference to soil) उत्परिवर्तन (न.)
salted butter, खारे लोणी
salt grass, खारट गवत
salting, *n.* खारवण (न.), लवणन (न.)
Saluria inficita, सॅलूरिया इन्फिसिटा
sample, *n.* नमुना (पु.)
sample bottle, नमुन्याची शिशी
sampling, *n.* नमुना घेणे (न.)
sampling dipper, नमुन्याचा डाव
sampling error, प्रतिचयन त्रुटि
sampling method, प्रतिचयन पद्धति
sampling number, प्रतिचयन संख्या
sampling tube, नमुन्याची नळी
sand, *n.* वाळू (स्त्री.), वालुका (स्त्री.) *cf.* boulder
sand cap, रेतीचे टोपण
sand clay, रेताड चिकण माती
sand dune, वालुधन्व (पु.)
sand hill, वाळूची टेकडी
sandstone, *n.* वाळूचा दगड (पु.)
sandy soil, रेताड मृदा
sanitation, *n.* स्वच्छता (स्त्री.)
santonin, *n.* सॅन्टोनिन (न.)
sap, *n.* पेशीरस (पु.)
sapling, *n.* रोपटे (न.) *cf.* plant
sapodilla, *n.* (*also* sapote) चिकू (पु.)
saponification, *n.* साबणीकरण (न.)
saponification value, साबणीकरण मूल्य
saponin, *n.* सॅपोनिन (न.)
Sapotaceae, *n. pl.* सॅपोटेसी (स्त्री.), मोहकुल (न.)

sapote = sapodilla
saprophagous, *adj.* मृतोपजीवी
saprophyte, *n.* मृतोपजीवी वनस्पति (स्त्री.)
saprophytic parasite, मृतोपजीवी परजीवी
saprophytism, *n.* मृतोपजीविता (स्त्री.)
Sarcodina, *n. pl.* सार्कोडिना (पु.)
saturation percentage, संतृप्ति टक्केवारी
sauce, *n.* सॉस (न.)
saw, *n.* आरी (स्त्री.), करवत (स्त्री.)
saw-dust, *n.* लाकडाचा भुसा (पु.), लाकडी भुसा (पु.)
scab, *n.* पर्पटी (स्त्री.), खरूज (स्त्री.), चट्टा-रोग (पु.)
scabland, *n.* खपळी जमीन (स्त्री.), ठिकरी जमीन (स्त्री.)
scaffold, *n.* मंच (पु.)
scald, *n.* आतपदाह (पु.)
scale, *n.* १ शल्क (न.), खवला (पु.) २ मापनी (स्त्री.), स्केल (न.), प्रमाण (न.) ३ तुला (स्त्री.), काटा (पु.)
scale leaf, शल्कपर्ण (न.)
scape, *n.* स्केप (न.), तलखंड (पु.)
scapula, *n.* फरा (पु.), अंसफलक (पु.), स्कंद (पु.)
scar, *n.* व्रण (पु.)
scarlet fever, स्कार्लेट ज्वर, लोहितांग ज्वर
scattered holding, विखुरलेली धारण जमीन
Sceledonta strigicollis, (grapevine flea beetle) स्केलेडोन्टा स्ट्राइगीकोलिस (उडद्या भुंगा)
scent gland, सुगंध ग्रंथि
scheme, *n.* योजना (स्त्री.)
schist, *n.* शिस्ट (न.)
Schizaphis graminuum, (wheat aphid) सायझॅफिस ग्रॅमिनम (गव्हावरील मावा)
schonite, *n. Chem.* शोनाइट (न.)
scion, *n.* कलमफांदी (स्त्री.)
Scirpophaga nivella, (top borer) स्किर्पोफॅगा निव्हेला (उसाची शेंडेपोखर)
Scirtothrips dossalis, (chilli thrips) स्किर्टोथ्रीप्स डॉसॅलिस (मिरचीवरील फुलकिडे)
scleroprotein, *n.* स्क्लेरोप्रोटीन (न.)
Sclerospora graminicola, (downy mildew of common millet) स्क्लेरोस्पोरा ग्रॅमिनीकोला (ज्वारीवरील केवडा रोग)
Sclerospora graminicola (downy mildew of Italian millet) स्क्लेरोस्पोरा ग्रॅमिनीकोला (राळ्यावरील केवडा रोग)
Sclerospora graminicola, (green ear disease of bajra) स्क्लेरोस्पोरा ग्रॅमिनीकोला (बाजरीचा केवडा रोग)
Sclerospora philippinensis, (downy mildew of maize) स्क्लेरोस्पोरा फिलीपाइनेन्सिस (मक्याचा केवडा रोग)
Sclerospora sorghi, (downy mildew of Johnson grass) स्क्लेरोस्पोरा सॉर्घी (जॉन्सन गवतावरील केवडा रोग)
Sclerotinia sclerotiorum, (stem root rot of rocket, stem root rot of salad) स्क्लेरोटिनिया स्क्लेरोटिओरम (लेटयूसचा खोड कुजवा)
Sclerotinia sclerotiorum, (stem rot of gram) स्क्लेरोटिनिया स्क्लेरोटिओरम (हरभऱ्यावरील खोड कुजवा)
Sclerotinia sclerotiorum, (stem rot of rozelle) स्क्लेरोटिनिया स्क्लेरोटिओरम (पटुआचा खोड कुजवा)
Sclerotinia trifoliorum, स्क्लेरोटिनिया ट्रायफोलिओरम
Sclerotium oryzae, (stem rot of rice) स्क्लेरोटियम ओरायझी (धानाचा खोड कुजवा)
Sclerotium rolfsii, स्क्लेरोटियम रोल्फसाय
scoop, *n.* पळी (स्त्री.)
scorch, *n.* करपा (पु.)
score card, गुणांकन पत्र
scoria land, खंगार जमीन
scoring, *n.* गुणांकन (न.)

scotch hands, थापी (स्त्री.)
scouring, *n.* १ कटाव (पु.) २ मार्जन (न.)
scrap, *n.* खरड (स्त्री.)
scraper, *n.* खरारा (पु.), खरड्या (पु.), खरडणी (स्त्री.), तासणी (स्त्री.)
scraper assembly, खरडणी समूह
scraping, *n.* खरडणे (न.), तासणे (न.)
scratch, *n.* ओरखडा (पु.)
scratching shed, खरड छावणी
screening, *n.* छाटणी (स्त्री.)
v.t. छाटणे
screw, *n.* पेच (पु.), मळसूत्र (न.), स्क्रू (पु.)
screw driver, पेचकस (पु.)
scrotum, *n.* (*also* scrotal sac) अंडकोष (पु.)
scrub, *n.* खुरटे झुडुप (न.)
scrubber, *n.* स्क्रबर (पु.)
scruff, *n.* पापडी (स्त्री.)
scum, *n.* मळी (स्त्री.)
seal, *n.* सील (न.), मोहर (स्त्री.)
v.t. १ सील करणे, मोहर लावणे २ बंद करणे
sealing, *n.* १ सील करणे (न.), मोहर लावणे (न.) २ बंद करणे (न.)
season, *n.* ऋतु (पु.), हंगाम (पु.), मोसम (पु.)
seasonal, *adj.* मोसमी, हंगामी
seasonal cover crop, मोसमी आवरण पीक
seasonal demand, नियतकाली मागणी, मोसमी मागणी
seasonal factor, मोसमी घटक
seasonal fluctuation, मोसमी चढउतार
seasonal herbaceous, हंगामी वनस्पतीय
seasonal oestrus, मोसमी मद
seasonal variation, मोसमी विचरण
sebacic acid, सेबॅसिक ॲसिड, सेबॅसिक आम्ल
secateur, *n.* कलम कैची (स्त्री.)
secondary association, दुय्यम संयोग
secondary derived protein, दुय्यम साधित प्रथिन
secondary market, दुय्यम बाजारपेठ, दुय्यम बाजार
secondary material, दुय्यम पदार्थ
secondary mineral, दुय्यम खनिज
secondary pairing, दुय्यम युग्मन
secondary phloem, पूरक काष्ठ
secondary polyploid, उप बहुगुणित
secondary root, द्वितीय मूळ, उपमूळ (न.)
secondary sexual character, लैंगिक उपलक्षण
secondary symptom, अवांतर लक्षण
secondary winding, उपवेष्टन (न.)
secretion, *n.* स्राव (पु.), स्रवण (न.)
sectorial chimaera, *Bot.* त्रिज्यखंडी विचित्रोतकी
sedentary soil, मूलस्थानीय मृदा
sediment, *n.* गाळ (पु.), अवसाद (पु.)
sedimentary rock, (*also* detrital rock *or* stratified rock) स्तरित खडक
sedimentary soil, अवसादी मृदा
sedimentation, *n.* अवसादन (न.)
sediment bulb, अवसाद कंद
sediment tester, अवसाद परीक्षणयंत्र
seed, *n.* बी (न.), बीज (न.), बियाणे (न.)
seed and fertilizer hopper, बी आणि रासायनिक खताचे चाडे
seed attachment, बीज संलागी
seedbed, *n.* बीज वाफा (पु.)
seedbed sowing, बीज वाफ्यावर पेरणे
seed boot, बीज नाली, बीज चर
seedbox, *n.* बीज पेटी (स्त्री.)
seed coat, *Bot.* बीजावरण (न.)
seed device, बीज उपकरण
seed dissemination, बीज प्रसारण
seed drill, पाभर (स्त्री.), पेरणी यंत्र, तिफण (स्त्री.)
seed formation, *Bot.* बीजधारण (न.)
seed harrow, बीज वखर, बीज कुळव, बीजदाबी वखर, बीजदाबी कुळव

seed hopper, बीज चाडे
seeding, *n.* बीजरोपण (न.)
seed lac, लाख बीज
seedless, *adj. Bot.* बिनबियाचे, अबीज
seedlessness, *n. Bot.* अबीजता (स्त्री.)
seedling, *n. Bot.* बीजरोप (न.), रोप (न.) *cf.* plant
seedling cane, *Bot.* बेणे ऊस
seed machine, बीज यंत्र
seed multiplication, *Bot.* बीजगुणन (न.)
seed plate, *Bot.* बीज फळी
seed purity, *Bot.* बीज शुद्धता
seed rate, बीज मात्रा
seed selection, बीज निवड
seed treatment, बीज संस्करण
seed tube, बीज नळी
seepage, *n.* पाझर (पु.), मुरण (न.)
seepage water, मूरपाणी (न.)
segment, *n.* खंड (पु.), खंडांश (पु.)
segmental appendage, खंडीय उपांग
segmental interchange, *Cyt.* खंड विनिमय
segregation, *n.* विलग्नीकरण (न.), विलग्नन (न.)
selection, *n.* निवड (स्त्री.)
selection basis, निवडीचा आधार
selective, *adj.* निवडक
selective absorption, *Bot.* निवडक अवशोषण
selective contact-herbicide, निवडक स्पर्शी तणनाशक
selective cutting, निवडक कटाई, निवडक छाटणी
selective harvesting, निवडक तोडणी, निवडक सोंगणी
selective herbicide, निवडक तणनाशक
selective oil spray, निवडक तेल फवारा
selenium, *n.* सेलेनियम (न.)
self cleaning harrow, स्वस्वच्छक वखर
self cultivation, स्वतः कसणे, स्वतः कसणूक
self-fertilization, *n.* आत्मफलन (न.), स्वयंफलन (न.), स्वयंनिषेचन (न.)
selfing, *n. Bot.* स्वसेचन (न.), स्वयंपरागण (न.)
self-pollination, *n. Bot.* स्वयंपरागण (न.)
self-propelled, *adj.* स्वचलित, स्वयंचलित
self-sterility, *n.* स्ववंध्यता (स्त्री.)
semen = **seminal fluid**
semiarid climate, निमकोरडे हवामान
semi digger body, अर्धखणते खोड
semi-looper, *n.* अर्धबाकदार अळी (स्त्री.), उंटअळी (स्त्री.)
semi-lunar, *adj.* अर्धचंद्राकार
seminal fluid, (*also* **semen**) वीर्य (न.), शुक्र (न.), रेत (न.)
sense organ, ज्ञानेंद्रिय (न.)
sepal, *n.* बाह्यदल (न.)
separate, *adj.* पृथक्, अलग
separated milk, सप्रेटा (न.), निकासी दूध, मलईरहित दूध, निस्सार दूध
separation, *n.* विलगन (न.), विभक्तीकरण (न.)
septate, *adj. Bot.* पटयुक्त
Septoria chrysanthemella, (leaf blotch of pyrethrum) सेप्टोरिया क्रिसँथिमेला (शेवंतीचा पानचट्टा रोग)
Septoria nodorum, (glume blotch of wheat) सेप्टोरिया नोडोरम (गव्हाचा तुषचट्टा रोग)
Septoria tritici, (leaf blotch of wheat) सेप्टोरिया ट्रीटीसाय (गव्हाचा पानचट्टा रोग)
septum, *n.* पट (पु.), पटल (न.), पडदा (पु.)
serf, *n.* भूदास (पु.)
serfdom, *n.* भूदासपद्धति (स्त्री.)
serf labourer, भूदास श्रमिक
sericulture, *n. Zool.* रेशीम उत्पादन (न.)
sericulturist, *n.* रेशीम तज्ज्ञ (सा.)

serpentine, *adj.* सर्पिल
serpentine rock, सर्पिल खडक
Serratia marcescens, सेरेटिया मार्सेसेन्स
serum, *n. Zool.* सीरम (न.), रक्तद्रव्य (न.)
service, *n.* १ सेवा (स्त्री.), सर्व्हिस (स्त्री.) २ स्वच्छता (स्त्री.), साफसफाई (स्त्री.), पुसपास (स्त्री.) ३ धनाजाणे (न.), प्रयुग्मन (न.)
servicing, *n.* साफसफाई करणे (न.), पुसपास करणे (न.)
serving, *n.* (covering) (मादीला) नर देणे (न.)
sesame, *n.* (*also* sesamum) तीळ (पु.)
Sesamia inferens, (wheat stem borer) सिसेमिया इन्फरेन्स (गव्हाचा खोड किडा)
sesamum cake, तिळाची ढेप, तिळाची पेंड
sesquioxide, *n.* सेस्क्वीऑक्साइड (न.)
sessile, *adj.* अवृंत, बिनदेठाचा
set, *n.* संच (पु.)
Setaria glauca, (bottle grass) सेटॅरिया ग्लाउका (बंदरी गवत)
settled area, बंदोबस्ती क्षेत्र
settlement, *n.* १ वस्ती (स्त्री.) २ समझोता (पु.) ३ जमाबंदी (स्त्री.)
settlement officer, जमाबंदी अधिकारी
settler, *n.* अधिवासी (सा.)
sewage, *n.* घाणपाणी (न.), मलजल (न.)
sewage farm, मलजल शेत
sewage farming, मलजल शेती
sewage irrigation, मलजल ओलित
sex chromosome, *Cyt.* सेक्स क्रोमोसोम, लिंग गुणसूत्र
sex control, लिंग नियंत्रण
sex determinant, *Biol.* लिंगनिर्णायक
sex determination, *Biol.* लिंग-निर्धारण (न.)
sex-linkage, *n. Biol.* लिंग सहलग्नता (स्त्री.)
sex-linked, *adj.* लिंग सहलग्न, लिंगग्रंथित
sex-linked factor, लिंगग्रथित घटक
sexual phase, यौवनावस्था (स्त्री.)
sexual reproduction, लैंगिक प्रजनन
shaft, *n.* दंड (पु.)
shale, *n.* शेल (पु.)
shallow digging body, उथळ खणते खोड
shallow ploughing, उथळ नांगरणी
shallow rooted crop, उथळ मुळांचे पीक
shallow well, उथळ विहीर
shank, *n.* (of a plough) १ शँक (पु.) २ जंघा (स्त्री.)
shape, *n.* आकार (पु.)
share capital, भाग भांडवल
sharecrop, *n.* बटाई पीक (न.)
sharecropper, *n.* बटाईदार (पु.), पीक भागीदार (पु.)
share cultivation, बटाई शेती
share pitch, फाळाचा झोक
share point, फाळाचे टोक, फाळाची अणी
share rent, बटाई लागवण
share-tenant, *n.* बटाई खंडकरी (पु.)
sharpen, *v.t.* धार लावणे
shattering, *n.* १ विखुरण (न.) २ झडणे (न.)
sheaf, *n.* पेंढी (स्त्री.)
shear, *n.* फाळ (पु.)
sheath, *n.* १ शिश्नाच्छद (न.), शिश्नकातडी (स्त्री.) २ आवरण (न.)
sheave, *n.* चरखी (स्त्री.)
shed, *n.* १ छपरी (स्त्री.) २ छावणी (स्त्री.)
shedding, *n.* झडणे (न.)
sheep, *n.* मेंढी (स्त्री.)
sheep dung, मेंगनी (स्त्री.), मेंढीच्या लेंड्या (स्त्री.अ.व.)
sheep rearing, मेंढी पालन
sheep trail, मेंढीचा कळप
sheet, *n.* शीट (स्त्री.) *cf.* faeces
sheet erosion, थर धूप, पोपडी धूप
sheetwash, *n.* पोपडी धुवण (स्त्री.)

shellac, *n.* चपडा लाख (स्त्री.)
shelterbelt, *n.* वायुरोधी पट्टी (स्त्री.)
shield, *n.* १ ढाल (स्त्री.), परिरक्षक (पु.) २ परिरक्षण (न.)
shield budding, ढाल डोळा भरणे
Shigella gallinarum, शिगेला गॅलीनेरम
Shigella paradysenteriae, शिगेला पॅराडायसेंटेरी
Shigella pullorum, शिगेला पुलोरम
shin, *n.* (plough) शिन (न.)
shin double, दुधारी शिन
shingle, *n.* खडी (स्त्री.) *cf.* boulder
shin share, शिन फाळ
shipper, *n.* जहाजाने माल पाठवणारा (पु.)
shoddy, *n.* लोकर रद्दी (स्त्री.)
shoe, *n.* १ नाल (पु.) २ शू (पु.), जोडा (पु.)
shoe flower, जास्वंद (स्त्री.)
shoe-furrow opener, शू-चारी कारक
shoeing, *n.* नालबंदी (स्त्री.)
shoot, *n.* प्ररोह (पु.), पापडी (स्त्री.)
shoot borer of peach, पीच मुळाचे शेंडेपोखर
short day plant, अल्प प्रकाशापेक्षी रोपटे
short staple, आखूड धागा
short staple cotton, आखूड धाग्याचा कापूस
short term, अल्प मुदत
short term credit, अल्पमुदती ऋण
short term farm credit, अल्पमुदती शेती ऋण
short term finance, अल्पमुदती वित्तव्यवस्था
short term loan, अल्पमुदती कर्ज
short term settlement, अल्पमुदती बंदोबस्त
shoulder, *n. Zool.* खांदा (पु.), स्कंध (पु.)
shoulder blade, स्कंध फलक
shovel, *n.* फावडे (न.)
shred, *n.* कातरण (न.)
shrinkage, *n.* संकोचन (न.)
shrivelled grain, सुरकुतलेले दाणे
shrivelled seed, सुरकुतलेले बी
shrub, *n.* झुडुप (न.)
shy bearing, न फळणारे
Siamese twins, सयामी जुळे
sib = sibling, *n. Biol.* सहोदर (पु.)
sibmating, *n.* सहोदर समागम (पु.)
sickle, *n.* विळा (पु.), खुरपे (न.)
sickle clip, विळेरी आकडा, विळेरी चाप
sick soil, रोगट मृदा
Sida cordifolia, साइडा कॉर्डीफोलिया
side cap, बाजूची झाकणी
side draft, बाजूचा तणाव
side-dressing, *n.* बाजूने खत देणे (न.)
side graft, बगल कलम
side grafting, बगल कलम करणे
side land, बाजूची भूमि, बाजूची जमीन
siderite, *n.* लोहउल्का (स्त्री.)
Sideroxylon tementosum, सिडरॉक्सीलोन टेमेन्टोसम
sierozem soil, सीरोजेम मृदा
significance of correlation, सहसंबंधाची लक्षणीयता
significance test, सार्थकता परीक्षण
significant, *adj.* सार्थ
silage, *n.* मुरघास (पु.), मुरवैरण (स्त्री.)
silent chain, मूक शृंखला
silica, *n. Chem.* सिलिका (स्त्री.)
silicate, *n. Chem.* सिलिकेट (न.)
silicon, *n. Chem.* सिलिकॉन (पु.)
silk, *n.* रेशीम (न.)
silk gland, रेशीम ग्रंथि
silkgrower, *n.* रेशीम उत्पादक (सा.)
silk moth, रेशमाचा पतंग
silkworm gut, रेशमाच्या किड्याचे आतडे
silkworm rearing, रेशमाच्या किड्याचे पालन
silkworm seed, रेशमाच्या किड्याचे अंडे
sillimanite, *n.* सिलिमॅनाइट (न.)
silopit, *n.* मुरघास खड्डा (पु.)

silo tower, मुरघास शिखर
silt, *n.* सिल्ट (न.), गाळ (पु.), रेव (स्त्री.), पोयटा (पु.) *cf.* boulder
silt deposition, गाळ निक्षेपण
silting, *n.* गाळ बसणे (न.)
silty clay, गाळवट चिकण माती
silty loam, गाळवट दुमट
silver, *n.* चांदी (स्त्री.)
silver leaf, श्वेत पत्र (रोग)
simple, *adj.* सरल, साधा
simple classification, सरल वर्गीकरण
simple fracture, (of bone) साधा अस्थिभंग
simple fruit, साधे फळ
simple leaf, साधे पान, सरल पर्ण
simple protein, साधे प्रथिन
simple translocation, सरल स्थानांतरण
simplex, *adj. Bot.* एकजीनप्रभावी *n.* एकजीनप्रभावी (पु.)
singlecrop, *v.t. & i.* एकपीक पद्धती अंमलात आणणे
single cross, एकसंकर
single-disc plough, एकतव्याचा नांगर
single-grained structure, एकदाणी संरचना
single-grain soil, एकदाणी मृदा
single-purpose society, एकोद्देशी संस्था
single-row ball bearing, एक-पंक्ति बॉल बेअरिंग
single-row cattle shed, एकेरी गोठा, एकपंक्ति गोठा
single yoke, एकदांडी जू
sinking, *adj.* बुडित
sinking fund, गंगाजळी (स्त्री.)
sinus, *n.* १ *Zool.* विवर (न.) २ *Bot.* सुषि (स्त्री.)
sire, *n.* जनक सांड (पु.)
sisal hemp, केतकी (स्त्री.)
Sitobion ovenae, (aphis) सिटोबिऑन ओवेनी (मावा)
Sitophilus oryzae, (rice weevil) सिटोफीलस ओरायझी (भातातील सोंडा)
Sitotroga cerealella, (grain moth) सिटो-ट्रोगा सिरिलेला (धान्यातील पतंग)
size, *n.* (of sample) (प्रतिदर्श) परिमाण (न.)
size of holding, धारणजमीन क्षेत्र
skein = hank
skeletal soil, खबडी मृदा
skeleton, *n.* कंकाल (पु.), सांगाडा (पु.)
skeleton system, कंकालसंस्था, अस्थिसंस्था
skeleton wheel, साधे चाक
skilled labour, कुशल श्रमिक, कुशल मजूर
skimmed milk, मलईरहित दूध, निःसार दूध
skimming, *n.* १ मळी काढणे (न.) २ क्रीम मलई काढणे (न.), साय काढणे (न.)
skimming disc, मलई काढण्याची तबकडी
skimming ladle, मळी काढण्याची दर्वी, मलई काढण्याची पळी
skin, *n.* १ त्वचा (स्त्री.) २ साल (न.), छिलका (पु.)
skin formation, त्वचा निर्मिति
skinning, *n.* १ कातडे काढणे (न.) २ छिलके काढणे (न.), साल काढणे (न.)
skull, *n.* कवटी (स्त्री.)
slack lime, विरवलेला चुना
slade, *n.* स्लेड (न.)
slade mould board, स्लेड मोल्ड बोर्ड
slag, *n.* धातुमल (पु.)
slate, *n.* पाटी (स्त्री.)
slaughter house waste, पशुवधगृहातील टाकाऊ पदार्थ, कत्तलखानी कचरा
sleeve, *n.* बाही (स्त्री.)
slice, *n.* काप (पु.)
slick spot, क्षारस्थल (न.)
slide valve, घसरी झडप
sliding scale, घसर मोजपट्टी
slime flux, *Bot.* अवपंक स्राव, सांद्रपंकवाह

sling, *n.* स्लिग (न.)
slip, *n.* १ घसरण (स्त्री.) २ प्ररोह (पु.)
v.i. घसरणे
slipnoze share, स्लिपनोज फाळ
slip on share point, अणी रक्षक
slip share, घसर फाळ
slit, *n.* खाच (स्त्री.)
slope, *n.* उतार (पु.), ढाळ (पु.)
slotted pipe, छिद्रांचा नळ, छिद्रांची नळी, भोकाचा नळ
slow acting manure, मंद प्रभावी खत
sludge, *n.* स्लज (पु.), अवपंक (पु.)
sluice, *n.* मोरी (स्त्री.)
slump, *n.* मंदी (स्त्री.)
small intestine, *Zool.* लहान आतडे
small scale farming, लघुप्रमाण शेती, लघु-प्रमाण कृषि
small scale production, लहान प्रमाणावरील उत्पादन
smearing, *n.* लेपन (न.)
smog, *n.* धूहार (न.) (धुरके) *cf.* dew
smoke, *n.* धूर (पु.) *cf.* dew
smoke generator, धूम्र उत्पादक
smoker, *n.* धुवारी (पु.)
smoking, *n.* धुवारणी करणे (न.)
smooth gourd, पारशी दोडके, घोसाळे (न.)
smudge, *n.* दाट धूर (पु.)
smudging, *n.* दाट धुरी देणे (न.)
smut, *n.* कानी (स्त्री.), काणी (स्त्री.)
snail, *n.* गोगलगाय (स्त्री.)
snake gourd, पडवळ (न.)
sneezing, *n.* शिंकणे (न.)
snow, *n.* हिम (न.) *cf.* dew
snowdrop, *n. Bot.* स्नोड्रॉप (पु.)
soak, *v.i.* १ भिजत ठेवणे, चिंब भिजवणे २ मुरवणे, मुरणे
society, *n.* संस्था (स्त्री.)
sod, *n. Bot.* गवताळ जमीन (स्त्री.)
sod culture, गवताळ जमिनीची लागवड
sodium, *n.* सोडियम (न.)
sodium acetate, सोडियम ॲसिटेट
sodium adsorption ratio, (S.A.R.) सोडियम अधिशोषण अनुपात
sodium bicarbonate, सोडियम बायकार्बोनेट, खाण्याचा सोडा
sodium fluosilicate, सोडियम फ्लुओसिलिकेट
sodium hyposulphate, सोडियम हायपोसल्फेट
sodium nitrate, सोडियम नायट्रेट
sodium soil, सोडियम मृदा
sodium sulphate, सोडियम सल्फेट
soft bast, मृदु अधोवाही
soft variety, मऊ वाण, नरम वाण
soil, *n.* १ मृदा (स्त्री.) *cf.* boulder २ भूमि (स्त्री.)
soil amelioration, भूमि समुन्नयन
soil binding crop, मृदाबंधक पीक
soil conservation, मृद संधारण
soil fertility, जमिनीची सुपीकता
soil inverting plough, मातीपलटच्या नांगर
soil-moisture tension, मृदा आर्द्रता तणाव
soil morphology, मृदा आकारिकी
soil order, मृदा वर्ग
soil phase, मृदा प्रावस्था
soil porosity, मृदा सरंध्रता
soil structure, मृदा घडण
solitary flower, *Bot.* एकल पुष्प
solution, *n. Bot., Chem.* द्रावण (न.), द्राव (पु.)
somatic variation, *Zool.* कायिक विचरण
Sorghum, *n.* (*also* Sudan grass) सुदान गवत (न.)
sound grain, अक्षत दाणा
sow, *v.i.* पेरणे
sowing, *n.* पेरणी (स्त्री.)
soyabean, *n. Bot.* सोयाबीन (न.)
spacing lever, पैस तरफ

spearhead shovel, भालाकृति फावडे
specialised farm, १ विशेषीकृत शेत २ विशेष पीक क्षेत्र
specific rust, विशिष्टाश्रयी गेरवा
speculative market, सट्टा बाजार
spike chain harrow, दातेसाखळी कुळव, दातेसाखळी वखर
spike-tooth harrow, दातेरी कुळव, दातेरी वखर
spirit of ether, ईथर स्पिरिट
splice grafting, तराशी-कलम बांधणे
spongy gourd, घोसाळे (न.)
spongy bone, सुषिर अस्थि
spontaneous variation, उत्सर्गी विभिन्नता
spot market, हजर बाजार
spot price, स्थान किंमत, हजर किंमत, हाजिर किंमत
spray, *n.* फवारा (पु.)
sprayer, *n.* १ फवारी (पु.) २ फवारणीयंत्र (न.)
spraying, *n.* फवारणी (स्त्री.)
spray irrigation, तुषार ओलीत, तुषार सिंचन
spray pasteurisation = flash pasteurisation
spring, *n.* १ ताण (पु.) २ स्प्रिंग (स्त्री.)
spring cultivation, वासंतिक लागवड
spring season, वसंत ऋतु
springtined cultivator, ताणदंती कुळव, ताणदंती वखर
spring-tooth harrow, कमानीदार दातेरी कुळव, कमानीदार दातेरी वखर
spring-well, *n.* झऱ्याची विहीर (स्त्री.)
sprinkler, *n.* तुषारणी यंत्र (न.), तुषारक (पु.)
sprinkling, *n.* तुषारणी (स्त्री.)
spur gear, स्पर गिअर
spurious correlation, फसवा सहसंबंध
squash, *n.* खारे कोहळे (न.), भुरे कोहळे (न.)
stable, *n.* गोठा (पु.), तबेला (पु.) *adj.* स्थिर
stable demand, स्थिर मागणी
stage, *n.* अवस्था (स्त्री.)
standard, *n.* मानक (न.)
standard deviation, मानक विचलन
standardised milk, मानकित दूध
standing crop, उभे पीक
staple, *n. Bot.* कापसाचा धागा (पु.)
staple crop, प्रमुख पीक
statistical frequency, सांख्यिकीय वारंवारता
stearic acid, स्टेरिक आम्ल
steel crucible, पोलादी मूस
stem, *n.* १ बुंधा (पु.), खोड (न.) २ स्तंभ (पु.)
stem borer, खोड पोखर (पु.)
stem cutting, खोड कलम
stem rot of banana = heart rot of banana
sterilization, *n.* निर्बीजीकरण (न.), खच्चीकरण (न.)
sticky price, टिकाऊ मूल्य, दृढ किंमत
stomach digestion, १ आमाशयी पचनक्रिया २ जठर पचनक्रिया
straight shovel, सरळ फावडे
straight tine, सरळ दाता
stratified rock = sedimentary rock
string bean, वाल (पु.)
strip-cropping, *n.* पट्टा पेर पद्धति (स्त्री.)
stripping, *n.* तर्जनी दोहन (न.)
strip sowing, पट्टा पेरणी
structural hybrid, संरचनात्मक संकर
structure, *n.* संरचना (स्त्री.), घडण (स्त्री.)
stump-jump plough, उत्क्रमी नांगर
sturdy animal = hardy animal
subartesian well, अवकारंजी विहीर
sub-mountainous climate, उपपर्वतीय हवामान
subsurface water = ground water
sub-tropical climate, उपविषुववृत्तीय हवामान

sucker, *n. Bot.* अधोभूस्तारी (पु.)
suction pipe, अधोनलिका (स्त्री.)
Sudan grass = Sorghum
sulphanilic acid, *Chem.* सल्फानिलिक आम्ल
sulphuric acid, *Chem.* सल्फ्युरिक आम्ल
summer crop, उन्हाळी पीक
summer fallow, उन्हाळी पड
summer season, ग्रीष्म ऋतु, उन्हाळा (पु.)
superfine variety, सर्वोत्तम वाण
supplementary crop, पूरक पीक
support price, आधार किंमत
surface cooler, पृष्ठ शीतित्र, तलशीतक (पु.)
surface water = ground water
surplus, *n.* १ आधिक्य (न.) २ बाढावा (पु.) ३ शिल्लक (स्त्री.)
sweepings, *n.* केरकचरा (पु.)
sweet curdling, गोड दही लावणे
sweet pea, शोभेचा वाटाणा
symbiotic bacteria, सहजीवी जीवाणु
systematics = taxonomy

T

table, *n.* सारणी (स्त्री.), तक्ता (पु.), कोष्टक (न.)
table fowl, खाद्य कोंबडी
tabulation, *n.* तक्ता करणे (न.)
tail, *n. Zool.* शेपूट (न.), पुच्छ (न.)
tailboard, *n.* अंत्य झडप (स्त्री.)
tailing auger, भ्रमी (पु.), घुंडी बरमा
tailing elevator, भ्रमी उद्वाहक
tail of water course, पाटाचा शेवट, कालव्याचा शेवट
tail to tail cattle shed, विमुखी गोठा, संपुच्छी गोठा
taint, *n.* कलंक (पु.), डाग (पु.), दूषण (न.)
tainted milk, दूषित दूध
tall variety, उंच वाण
talus, *n. Zool.* टॅलस (न.), गुल्फास्थि (स्त्री.)
tamarind, *n. Bot.* (Tamarindus indica) चिंच (स्त्री.) (टेमरिंडस इंडिका)
tankage, *n.* गर्त अवशेष (पु.)
tapered roller bearing, निमुळते रोलर बेअरिंग
tapered saw, निमुळती आरी, निमुळती करवत
Taphrina deformans, (leaf curl of peach, leaf curl of apricot) टेफ्रीना डिफॉर्मन्स (जरदाळूचा पानमुरडा)
Taphrina maculans, (termeric leaf curl) टेफ्रीना मॅक्युलन्स (हळदीचा पानमुरडा)
tappet, *n.* टॅपेट (न.), थपकी (स्त्री.)
taproot, *n. Bot.* प्रधान मूळ (न.), अधिमूळ (न.)
Targama siva, टेरगामा सीवा
tarsus, *n. Zool.* १ पौचा (पु.), पदकूर्च (पु.) २ नेत्रच्छद (पु.)
tartar emetic, *Chem.* टार्टर एमेटिक
tassel, *n. Bot.* तुरा (पु.)
taste, *n. Zool.* स्वाद (पु.), चव (स्त्री.), रूचि (स्त्री.)
taste bud, *Zool.* स्वाद कलिका, रूचि कलिका
tattooing, *n.* गोंदणे (न.)
tattooing set, गोंदण संच
taurine, *n. Chem.* टॉरीन (न.)
taxation, *n.* कर लावणे (न.)
taxonomy, *n.* (*also* systematics) वर्गीकरणशास्त्र (न.)
'T'-budding, *n.* 'T' कलम (न.)
tea, *n.* चहा (पु.)
tea bug, चहावरील ढेकणी
tea plant, चहाचे झाड
tea plantation, चहाची लागवड
teaser, *n.* १ उत्तेजक नर (पु.) (घोडा) २ पिंजणारा (पु.), पिंजारी (पु.)
teat, *n. Zool.* सड (पु.), स्तनाग्र (न.)
teat bougie, स्तनबुजी
teat cistern, स्तनकुंडिका (स्त्री.)
teat meatus, स्तन नलिका
teat opening, स्तनछिद्र (न.)
technique, *n.* तंत्र (न.)
technologist, *n.* तंत्रज्ञ (सा.)
teeth, *n. pl.* दात (पु.अ.व.), दंत (पु.अ.व.)
teeth set, कवळी (स्त्री.)
teleutosorus, *n. Bot.* टेल्युटोबीजाणुधानी पुंज (पु.)
teleutospore, *n. Bot.* टेल्युटोबीजाणु (पु.)
telophase, *n.* अंत्यावस्था (स्त्री.)
telosynapsis, *n.* पूर्णसूत्रयुति (स्त्री.)
temper, *v.t. & i. Chem.* पाणी देणे
temperate climate, समशीतोष्ण हवामान
temperature, *n.* १ तपमान (न.) २ ताप (पु.)
tempered steel, पाणी दिलेले पोलाद
tempering, *n.* पाणी देण्याची क्रिया (स्त्री.)
temporal bone, *Zool.* शंखास्थि (स्त्री.), कपाल अस्थि
temporary, *adj.* अस्थायी
temporary goods, अस्थायी माल
tenacity, *n.* तन्यता (स्त्री.)

tenancy, *n.* १ कूळवहिवाट (स्त्री.) २ कूळवहिवाटीची मुदत (स्त्री.)
tenancy law, कूळवहिवाट कायदा, कूळवहिवाट विधि
tenancy legislation, कूळवहिवाट विधिविधान
tenant, *n.* (as, tiller *or* cultivator) कूळ (न.), खंडकरी (पु.), भाडेकरू (पु.), पट्टेदार शेतकरी (पु.)
tenant at will, गैरमौरूसी शेतकरी
tenant farmer, पट्टेदार शेतकरी
tenant farming, पट्ट्याची शेती
tenantry, *n.* (a body of tenants) कुळे (न.अ.व.)
tender annual, वार्षिक कोमल रोपटे
tendon, *n. Zool.* कंडरा (स्त्री.)
tendril, *n. Zool.* प्रतान (न.)
tenotomy, *n. Anat.* कंडराछेदन (न.)
Tensiometer, *n. Chem.* पृष्ठ तणावमापी (पु.), टेन्सिओमीटर (पु.)
tension, *n.* तणाव (पु.)
tenure, *n.* भूधारणा (स्त्री.)
tenure holder, भूधारक (पु.)
tenure of land, भूधारणा पद्धति
tenure of property, १ संपत्ति धारणा अधिकार २ संपत्ति धारणा पद्धति
tee (T) pipe, T नलिका, त्रिमुखी नलिका
teratoma, *n.* अपरूपअर्बुद (पु.)
terminal, *adj.* अंतिम, अंत्य
n. अग्र (न.), अंत्य (न.), सीमा (स्त्री.)
terminal market, सीमांत बाजार, सीमांत मंडी, अंतिम बाजार
terminal moraine, (as, end moraine) अंत्य हिमोढ
termite, *n. Zool.* उधई (स्त्री.), वाळवी (स्त्री.)
term policy, मुदती विमापत्र, अवधि पॉलिसी
terrace, *n.* १ टॅरेस (स्त्री.), वेदिका (स्त्री.) २ गच्ची (स्त्री.), मजगी (स्त्री.)
terrace cultivation, मजगीची लागवड
terrace system, मजगी पद्धति
terracing, *n.* मजगी घालणे (न.)
terrestrial, *adj.* भूचर
terricolous, *adj. Bot.* भूपृष्ठीय
tertiary root, *Bot.* तृतीय मूळ
test, *n.* चाचणी (स्त्री.), परीक्षण (न.)
testa, *n. Bot.* बीजावरण (न.)
testcross, *n. Bot., Zool.* परीक्षण संकर (पु.), चाचणी संकर (पु.)
testicle, *n. Zool.* (testis) वृषण (न.)
testicular activity, वृषण क्रियाशीलता
testicular folicle, *Zool.* वृषण पुटक
testing, *n.* परीक्षण (न.)
testing lamp, परीक्षण दिवा
test of significance, अर्थवत्ता चाचणी
tetanus, *n. Zool.* धनुर्वात (पु.)
tetany, *n.* टिटॅनी (स्त्री.)
tetrad, *adj.* चतुष्क
n. चतुष्क (पु.)
tetragenome, *n.* चतुर्जीनसंच (पु.)
Tetranychus bioculatus, टेट्रानायकस बायोक्युलेटस
tetraploid, *adj.* चतुर्गुणित
tetrasomic, *adj. Cyt.* चतुष्क सूत्रकाय
Tetraunira hirsuta, (root aphis) टेट्रायुनिरा हिर्सुटा (मुळावरील मावा)
tetravalent, *adj. Chem.* चतुःसंयुजी
texture, *n.* रचना (स्त्री.), पोत (पु.)
thallium, *n. Chem., Geol.* थॅलियम (न.)
Thallophyta, *n. pl. Bot.* थॅलोफायटा (पु.)
Thamnidium elegans, थॅम्निडियम एलिगन्स
theory of genic balance, जीन संतुलन सिद्धांत
theory of pangenesis, सर्वोत्पत्तिवाद (पु.)
theory of rent, खंड सिद्धांत
theory of sampling, प्रतिदर्श सिद्धांत
therapeutics, *n. pl.* उपचारशास्त्र (न.)
thermal analysis, औष्णिक विश्लेषण
Thermoactinomyces, *n.* थर्मोअॅक्टिनोमायसीज (न.)

thermochemical effect, ऊष्मा रासायनिक प्रभाव
thermodynamic, *adj.* ऊष्मागतिक
thermogenic bacteria, तापजनक जीवाणु
thermometer, *n.* तापमापी (पु.), थर्मामीटर (पु.), उष्णतामापक (पु.)
thermophase, *n.* तापावस्था (स्त्री.)
thermophilic, *adj. Bot., Zool.* तापरागी
thermophilic micro-organism, तापरागी सूक्ष्म-जीव
thermosiphon, *n.* थर्मोसायफन (न.)
Thevatia nerifolia, (yellow oleander) थेवेशिया नेरीफोलिया (पिवळी कण्हेर, बिट्टी)
Thielavia, *n.* थीलेविया (पु.)
thigh, *n. Zool.* १ मांडी (स्त्री.) २ जांघ (स्त्री.)
thinning, *n.* विरळणी (स्त्री.)
Thiobacillus, *n.* थायोबॅसिलस (न.)
Thiobacillus denitrificans, थायोबॅसिलस डीनायट्रीफिकन्स
Thiobacillus novellus, थायोबॅसिलस नोव्हेलस
Thiobacillus thiooxidans, थायोबॅसिलस थायॉऑक्सिडन्स
Thiobacillus thioparus, थायोबॅसिलस थायोपेरस
thiobenzoic acid, थायोबेंझॉइक आम्ल, थायोबेंझॉइक ॲसिड
Thio-thrix, *n.* थायोथ्रिक्स (न.)
thixotropy, *n. Bot., Chem.* थिक्सोट्रॉपी (स्त्री.)
thoracic vertebra, वक्ष कशेरु
thoracic viscera, वक्षीय स्पर्शसोलन (न.)
thoracotomy, *n.* वक्षछेदन (न.), आंतरांग (न.)
thorax, *n. Zool.* वक्ष (न.)
thorium, *n. Chem., Phys.* थोरियम (न.)
three furrow plough, त्रिफाळी नांगर, त्रिचर नांगर
three-way cross, त्रिसंकरण (न.)
thresher, *n.* मळणी यंत्र (न.)
threshing, *n.* मळणी (स्त्री.)
threshing floor, खळे (न.)
Thrips oryzae, थ्रिप्स ओरायझी
Thrips tabaci, *Zool.* (onion thrips) थ्रिप्स टॅबॅकाय (कांद्यावरील फुलकिडे)
throat clearance, १ लंब अंतराळ २ खाकरणे (न.)
throttle, *n.* थ्रॉटल (न.)
thrust load, प्रणोदभार (पु.), धक्काभार (पु.)
Thuja, *n. Geol.* थुजा (पु.)
thyme, *n.* थाईम (पु.), ओवा घनार्क (पु.)
thymol, *n.* थायमॉल (पु.), ओवा सत्त्व (न.)
thyroid gland, *Zool.* अवटु ग्रंथि, थायरॉइड ग्रंथि
thyrotropic hormone, *Zool.* थायरोट्रॉपिक हार्मोन, गलग्रंथिउद्दीपक हार्मोन, अवटुपोषी संप्रेरक
tibia, *n. Zool.* अंतर्जंघिका (स्त्री.)
tick, *n. Zool.* गोचीड (स्त्री.)
tick fever, गोचिडी ज्वर, गोचीडजन्य ताप
tier control, बंध नियंत्रण
tie rod, ताण छडी
tile drainage, कवेलू निचरा, कौलारू जल-निकास, नलिका जलनिकास
till, *v.t. Agric.* मशागत करणे
tillage, *n.* १ मशागत (स्त्री.) २ शेतकसणी (स्त्री.), कास्तकारी (स्त्री.)
tiller, *n.* १ कास्तकार (पु.) २ फुटवा (पु.)
tillering, *n.* फुटवे काढणे (न.)
Tilletia caries, टिलेशिया कॅरीस
Tilletia foetida, (bunt of wheat) टिलेशिया फोटिडा (गव्हाचा बंट रोग)
tilth, *n. Geol.* वापसा (पु.)
tilting lever, परतविण्याची कळ, परतविण्याची तरफ
time, *n.* १ मुदत (स्त्री.) २ काल (पु.)
time factor, काल घटक, काल कारक
timing gear, कालदर्शी गिअर
tin, *n.* टिन (न.), कथील (न.)
tincture iodine, टिंक्चर आयोडिन

tine, *n.* दाता (पु.)
tipburn, *n. Bot.* शेंडे करपा (पु.)
tirak of cotton, कापसाचा तिडका
tissue, *n. Anat.* ऊति (स्त्री.)
titanium, *n.* टिटॅनिअम (न.)
Titigoniella spectra, (jassid) टिटीगोनिएला स्पेक्ट्रा (तुडतुडा)
titration, *n. Bot., Zool.* अनुमापन (न.)
titration curve, *Zool.* अनुमापन वक्ररेखा
toadstool, *n. Bot.* भूछत्र (न.)
tobacco, *n.* तंबाखू (पु.)
tobacco decoction, तंबाखूचा काढा
toddy, *n. Bot.* ताडी (स्त्री.)
tolerance, *n.* सहिष्णुता (स्त्री.)
tolerant species, सहिष्णु जाति
Tolyposporium filiferum, (long smut of jowar) टॉलीपोस्पोरियम फिलिफेरम (ज्वारीची लांब काणी)
Tolyposporium penicillariae, (smut of pearl millet) टॉलीपोस्पोरियम पेनीसिलेरी (बाजरीची काणी)
tomato, *n.* टोमॅटो (पु.)
ton, *n.* टन (पु.)
toned milk, बनीव दूध
tongs, *n. pl.* चिमटा (पु.), सांडशी (स्त्री.), सांडस (स्त्री.)
tongue, *n.* (*also* lingua) १ *Zool.* जीभ (स्त्री.), जिह्वा (स्त्री.) २ भाषा (स्त्री.)
tongue graft, जीभ कलम
tongue grafting, जीभकलम बांधणे
tonic, *n.* टॉनिक (न.), शक्तिवर्धक (न.) *adj.* शक्तिवर्धक
tonnage, *n.* टनभार (पु.)
tool, *n.* अवजार (न.), साधन (न.)
toolbar, *n.* संयोजन दंड (पु.)
tooth, *n.* दात (पु.)
tooth bar, दातेदार दंड
top borer, *Bot.* शेंडे पोखर
top budding, शेंडे डोळा भरणे
topcross, *n.* प्रभव संकर (पु.)
top disc, वरची तबकडी
topdressing, *n.* (of manure) वरखत टाकणे (न.)
top gear, टॉप गिअर
top-grafting, *n.* शेंडेकलम बांधणे (न.)
torsion fork, फिरता काटा
Torula sphaerica, टोरुला स्फेरिका
Torula suganii, टोरुला सुगानी
torulopsis, *n.* टोरुलॉप्सिस (न.)
total assets, समस्त मालमत्ता, समस्त मत्ता
tourniquet, *n.* रक्तस्रावरोधक (न.)
town refuse, नागरी कचरा
toxaemia, *n. Zool.* विषरक्तता (स्त्री.)
toxaphene, *n. Chem., Zool.* टॉक्झाफीन (न.)
toxic, *adj.* विषारी
toxicity, *n.* विषारीपणा (पु.)
toxic substance, विषारी पदार्थ
toxin, *n.* विष (न.)
Toxoptera aurantii, (citrus aphid) टॉक्सॉप्टेरा ऑरेंटाई (संत्र्यावरील मावा)
Toxoptera citricidus, (citrus aphid) टॉक्सॉप्टेरा सिट्रीसीडस (संत्र्यावरील मावा)
trace element, *Bot., Zool.* अत्यल्प मूलद्रव्य, सूक्ष्ममात्री मूलद्रव्य
tracer technique, ट्रेसर तंत्र
trachea, *n. Zool.* श्वासनलिका (स्त्री.)
trachytes, *n.* (extrusive) ट्रॅकायटिस (न.) (बहिर्वेधी)
tract, *n.* प्रदेश (पु.)
traction, *n.* तणाव (पु.)
traction duster, तणाव धुराळी
traction sprayer, तणाव फवारी
tractor, *n.* कर्षित्र (न.), ट्रॅक्टर (पु.)
tractor drill, ट्रॅक्टर ड्रिल
tractor-mounted plough, ट्रॅक्टरवरील नांगर, कर्षित्र आरोहित नांगर

tractor plough, कर्षित्र नांगर
tractor shed. कर्षित्र छपरी
tractor trailed plough, कर्षित्र अनुकृष्ट नांगर
trade balance, व्यापार संतुलन, व्यापार शेष
trade barrier, व्यापार रोध
trademark, *n.* ट्रेडमार्क (पु.), व्यापारचिन्ह (न.)
trade name, व्यापारनाम (न.)
traffic, *n.* आवक जावक (स्त्री.), वाहतूक (स्त्री.)
traffic pan, आवक जावकीचा कठीण भाग
trailed cultivator, अनुयानी औत, अनुयानी डवरा
trailer, *n.* १ अनुवाहन (न.), अनुयान (न.) २ परिचयपट (पु.)
trailer hitch, ट्रेलर योजक
training, *n.* प्रशिक्षण (न.)
trait, *n.* विशेष लक्षण (न.), लक्षण (न.)
transamination, *n.* पार अमाइनीकरण (न.), पार अमायनन (न.)
transformation, *n. Bot., Zool., Chem.* रूपांतरण (न.), रूपांतर (न.)
transgression, *n.* अतिक्रम (पु.)
transitional soil, संक्रमणकालीन मृदा
translocated herbicide, अंतर्प्रवाही तणनाशक
translocation, *n.* १ *Bot., Zool.* स्थानांतरण (न.) २ अंतर्प्रसरण (न.)
transmission, *n.* पारेषण (न.)
transpiration, *n. Bot.* बाष्पोत्सर्जन (न.)
transpiration ratio, बाष्पोत्सर्जन अनुपात, बाष्पोत्सर्जन गुणक
transplanter, *n.* रोपलावणी यंत्र (न.)
transplanting = transplantation, *n.* रोपलावणी (स्त्री.), रोप लावणे (न.)
transport, *n.* परिवहन (न.)
transportation, *n.* परिवहन (न.)
transport charges, वाहन भाडे, वाहणावळ (स्त्री.), परिवहन खर्च
transported soil, वाहित मृदा
trans-segregation, *n.* अतिपृथक्करण (न.)
transverse presentation, *Anat.* तिर्यक् गर्भ-प्रस्तुति, अनुप्रस्थ गर्भप्रस्तुति
trap, *n.* फास (पु.), पाश (पु.), सापळा (पु.)
trap crop, फास पीक
trapdoor, *n.* पाशाचे दार (न.)
trapping, *n.* पाशात पकडणे (न.)
trashing, *n.* पाने काढणे (न.)
trauma, *n. Chem.* आघात (पु.)
traumatic arthritis, आघातजन्य संधिशोथ
treatment, *n.* १ संस्करण (पु.) २ उपचार (पु.)
tree, *n.* वृक्ष (पु.) *cf.* plant
tree plantation, वृक्षरोपण (न.)
trehalose, *n. Chem.* ट्रिहॅलोज (न.)
trellis, *n.* जाळीचा मांडव (पु.)
tremor, *n.* कंप (पु.)
trench, *n.* खंदक (पु.), चर (पु.) *v.t. & i.* खंदक खोदणे, चर खोदणे
trench layering, खड्डा दाबकलम, चर दाबकलम
trench planting, खड्ड्यातील लागवड, चरातील लागवड
trench sowing, चरामध्ये पेरणे
triad, *n. Phys.* त्रिक (न.)
trial, *n.* चाचणी (स्त्री.)
trial farm, चाचणी प्रक्षेत्र
trial period, चाचणी काळ
triangular, *adj.* त्रिकोणी, तिकोनी
triangular harrow, त्रिकोणी वखर, त्रिकोणी कुळव
triangular type drawbar, त्रिकोणी कर्षण दंड
Trianthema monogyna, ट्रायॲन्थेमा मोनोगायना
Trianthema pentendra, ट्रायॲन्थेमा पेन्टेन्ड्रा
tribe, *n. Bot., Zool.* १ उपकुल (न.) २ टोळी (स्त्री.), जमात (स्त्री.)

Tribolium castaneum, (rust redflour beetle) **ट्रायबोलियम कॅस्टेनियम** (लाल सुसरी भुंगेरा)
Tribulus terrestris, (land caltrop) **ट्रायबुलस टेरेस्ट्रिस** (गोखरू)
2,4,5 trichlorophenoxy acetic acid, 2,4,5 ट्रायक्लोरोफेनॉक्सी अॅसिटिक अॅसिड
2,4,5 trichlorophenoxy propionic acid, 2,4,5 ट्रायक्लोरोफेनॉक्सी प्रॉपिऑनिक अॅसिड
Trichoconis padwickii, (stem burn disease of rice) **ट्रायकोकोनीस पॅडविकी** (धानाचा खोडजळका रोग)
Trichoderma, *n. Zool.* **ट्रायकोडर्मा** (पु.)
Trichoderma koningi, ट्रायकोडर्मा कोनिंगाई
Trichoderma lignorum, ट्रायकोडर्मा लिग्नोरम
Tricholoma album, ट्रायकोलोमा अल्बम
Trichothecium, *n.* **ट्रायकोथीसियम** (न.)
Trichothecium roseum, ट्रायकोथीसियम रोजियम
trifoil, *n.* **ट्रिफॉइल** (न.)
trigenome, *n.* **त्रिजिनोम** (न.)
trihybrid, *n. Biol.* **त्रिसंकर** (पु.)
trimming, *n.* १ **छाटणी** (स्त्री.) २ **सुरचना** (स्त्री.)
Trinervitermes heimi, (termite) **ट्रायनर्व्हिटर्मिस हायमी** (उधई)
trinitrophenol, *n.* **ट्रायनायट्रोफिनॉल** (न.)
triple crossing, तिहेरी संकरण
triplex, *n. Bot.* **त्रिजीनप्रभाव** (पु.) *adj.* **त्रिप्रभावी**
triploid, *adj. Cyt.* **त्रिगुणित–**
trisaccharide, *n.* **ट्रायसॅकराइड** (न.)
trisomic, *n.* **त्रिसूत्रकाय** (पु.)
trivalent, *adj. Cyt.* **त्रिसंयुजी**
trocar, *n.* **ट्रोकार** (पु.), **तीक्ष्ण दट्टचा** (पु.)
Trogoderma granaria, (khapra beetle) **ट्रोगोडर्मा ग्रॅनॅरिया** (खपरा भुंगेरा)
trolly, *n.* **ढकलगाडी** (स्त्री.)
tropical climate, विषुववृत्तीय हवामान
trot, *n.* **दुडकी चाल** (स्त्री.) *cf.* walk
truck crop, भाजीपाल्याचे पीक
truck farm, भाजीपाल्याचे प्रक्षेत्र
truck farming, भाजीपाल्याची शेती
true breeding, तद्रूप प्रजनन, तद्रूप पैदास
true digestibility, वास्तविक पचनीयता
true fruit, *Bot.* **अस्सल फळ, सत्य फळ**
true stomach, (abomasum) **खरे पोट** (जठरिका)
truncated soil, खंडित भूमि
truncation, *n. Bot.* (of soil) (भूमि) **खंडन** (न.), (भूमि) **रूंडन** (न.)
trunk, *n.* १ **धड** (न.) २ **स्कंध** (पु.) ३ *Bot.* **खोड** (न.)
truss, *n.* **कैंची** (स्त्री.)
trustee, *n.* **विश्वस्त** (सा.)
trypan blue, *Chem.* **ट्रायपॅन ब्ल्यू**
trypanosomiases, *n. pl.* **सुरी रोग** (पु.)
Tryporhiza incertallus, (paddy stem borer) **ट्रायपोरायजा इन्सर्टेलस** (धानाची खोड पोखर)
trypsin, *n. Zool.* **ट्रिप्सिन** (न.)
t-test, *n.* **t-परीक्षा** (स्त्री.)
tuber, *n.* **कंद** (पु.)
tuberculosis, *n. Zool.* **क्षयरोग** (पु.), **यक्ष्मा** (पु.)
tuber mycorrhiza, ट्यूबर मायकोरायझा
tuberous root, कंदाकार मूळ
tube well, नलिका कूप (पु.), **हापसी** (स्त्री.)
tubular heater, नळीची शेगडी
tuff, *n Geol.* **टफ** (पु.)
tumour, *n. Bot.* **रसोली** (स्त्री.), **गुल्म** (पु.), **अर्बुद** (पु.)
tunnel, *n.* १ **बोगदा** (पु.) २ *Zool.* **नलिमार्ग** (पु.)
tunnel dehydrator, नलिका-शोषक (पु.)
tunnelling, *n.* १ **बीळ बनवणे** (न.) २ **बोगदा बनवणे** (न.)

turbinate, *n. Zool.* नासाशुक्तिका (स्त्री.)
turkey, *n. Zool.* टर्की (स्त्री.)
turmeric, *n. Chem., Bot.* हळद (स्त्री.)
turnabout plough, विपरिवर्ती नांगर, पलटी नांगर
turnip, *n. Bot.* सलगम (न.)
turnover, *n.* १ पणनावर्त (पु.) २ उलाढाल (स्त्री.)
turpentine oil, टारपीन तेल
T. value, T. मान
twine, *n.* जाड दोरा (पु.), सुतळी (स्त्री.)
twins, *n. pl.* यमज (न.), जुळे (न.)
twisted shovel, मुरडलेले फावडे
twisted-top disease, शेंडा-मुरड रोग
two-dimensional diagram, द्विमिति आकृति
two-stroke cycle engine, दो धक्की इंजिन
Tylenchus tritici, टायलेन्कस ट्रिटिसी
tylosis, *n.* १ *Bot.* टायलॉसिस (न.) २ बाह्यत्वचाकठिणता (स्त्री.)
tympanitis, *n.* अफरा (पु.)
type, *n.* प्ररूप (न.), प्रकार (पु.)
types of farming, शेतीचे प्रकार

U

udder, *n. Zool.* कास (स्त्री.)
ulcer, *n. Zool.* अल्सर (पु.), व्रण (पु.)
ulna *n. Zool.* अंतःप्रकोष्ठिका (स्त्री.)
ultimate price, अंतिम मूल्य
umbo, *n. Bot., Zool.* ककुद (पु.)
umbonate, *adj. Bot., Zool.* ककुदी
Unciaula nectar, (powdery mildew of grape-vine) अन्सीन्युला नेक्टर (द्राक्षावरील भुरी)
uncultivable waste land, पडीक टाकाऊ भूमि
uncultivated land, पडीक भूमि, पडीत जमीन
unculturable waste land, लागवडीस निरुपयोगी जमीन
undecorticated, *adj.* सालयुक्त
underchurn, *v.t.* अवमंथन करणे
underfeeding, *n.* कमी खाद्य देणे (न.)
underground, *adj.* भूमिगत, भूमिस्थित, जमिनीतील
underground drainage, भूमिगत जलनिकास व्यवस्था, भुयारी निचरा
underground growth, भूमिगत वृद्धि
underground irrigation, भूमिगत जलसिंचन, भुयारी निचरा
undergrowth = underwood, *n. Bot., Zool.* झुडुपे (न.अ.व.)
undulant fever, आंदोल ज्वर
uneconomic holding, अलाभकारी धारण-जमीन
unencumbered ownership, भाररहित स्वामित्व
unfertilized, *adj.* अफलित
unfertilized egg, अफलित अंडे
unfruitfulness, *n.* निष्फलता (स्त्री.)
ungraded, *adj.* अवर्गीकृत
ungrouped data, अवर्गीकृत आधारसामग्री
unhumified, *adj.* अह्यूमसीकृत
unicellular organism, *Bot., Zool.* एकपेशीय जीव
uniformity trial, एकरूपता चाचणी
unirrigated, *adj.* बिनओलित, असिंचित
unisexual, *adj. Bot., Zool.* एकलिंगी
unit, *n.* १ एकक (न.), युनिट (न.) २ पथक (न.)
unit character, *Gen.* एकक लक्षण
unit of measurement, मापन एकक
unit value, युनिट मूल्य, एकक मूल्य
univalent, *adj. Cyt.* एकसंयुजी
univariate, *adj.* एकचर
univariate distribution, एकविचर वितरण
universal joint, युनिव्हर्सल सांधा, सर्वकामी जोड
universe, *n.* १ समष्टि (स्त्री.) २ सृष्टि (स्त्री.), विश्व (न.)
unlimited liability, अमर्यादित दायित्व
unloading, *n.* भारउतार (पु.)
unproductive debt, अनुत्पादी ऋण, अनुत्पादक ऋण
unproductive expenditure, अनुत्पादी व्यय, अनुत्पादक खर्च, अनुत्पादी खर्च
unproductive land, अनुत्पादक भूमि
unregulated market, अनियत बाजार
unreliability, *n.* अविश्वसनीयता (स्त्री.)
unsalted butter, बिनखारवलेले लोणी, मीठविरहित लोणी
unseptate, *adj.* पटहीन
unskilled labour, अकुशल श्रमिक, अकुशल मजूर
uprooting, *n.* उखडणे (न.), उपटणे (न.)
upward stroke, ऊर्ध्व स्ट्रोक, वरचा धक्का
uranium, *n. Chem.* युरेनिअम (न.)
urbanisation, *n.* नागरीकरण (न.)
urea, *n. Chem.* युरिआ (पु.)
urea fermentation, युरिआ किण्वन
Uredo paspali scarbiculate, (rust of kodo millet) युरीडो पॅस्पेली स्कार्बीकुलेटी (कोदोचा गेरवा)

uredosorus, *n. Bot.* **युरीडोबीजाणु पुंज** (पु.), **युरीडोसोरस** (पु.)
uredospore, *n. Bot.* **युरीडोबीजाणु** (पु.), **युरीडोस्पोअर** (पु.)
ureter, *n. Zool.* **मूत्रवाहिनी** (स्त्री.)
urethra, *n. Zool.* **मूत्रमार्ग** (पु.), **मूत्रोत्सर्गिका** (स्त्री.)
urethral bougie, मूत्रमार्ग शलाका
uric acid, *Zool., Chem.* **मूत्राम्ल** (न.), **युरिक ॲसिड, युरिक आम्ल**
urine, *n. Zool.* **मूत्र** (न.)
urine-soaked earth, मूत्रशोषित माती
urinometer, *n.* **मूत्रघनत्वमापी** (पु.)
Urobacillus duclauscii, युरोबॅसिलस ड्यूक्लाक्सी
Urobacillus maddoxii, युरोबॅसिलस मॅडॉक्सी
Urobacillus pasteurii, युरोबॅसिलस पाश्चुरी
Urocystis cepulae, (smut of onion) **युरोसिस्टिस सेप्युली** (कांद्याची काणी)
Urocystis tritici, (flag smut of wheat) **युरोसिस्टिस ट्रिट्रिसाय** (गव्हाची झेंडा काणी)
urogenital system, जनन मूत्र संस्था
Uromyces anthylidis, (rust of methi) **युरोमायसीस अँथिलिडिस** (मेथीवरील गेरवा)
Uromyces appendiculatus, (rust of cowpea) **युरोमायसीस अपेंडीक्युलेटस** (चवळीचा गेरवा)
Uromyces appendiculatus, (rust of horse-gram) **युरोमायसीस अपेंडीक्युलेटस** (कुळिथाचा गेरवा)
Uromyces appendiculatus, (rust of lablab) **युरोमायसीस अपेंडीक्युलेटस** (वालाचा गेरवा)
Uromyces appendiculatus, (rust of mutki) **युरोमायसीस अपेंडीक्युलेटस** (मटकीचा गेरवा)
Uromyces ciceris ariatini, (rust of gram) **युरोमायसीस सायसेरीस अरायटिनी** (हरभऱ्याचा गेरवा)
Uromyces decoratus, (rust of sunhemp) **युरोमायसीस डीकोरेटस** (सनतागाचा गेरवा)
Uromyces fabae, (rust of broad bean) **युरोमायसीस फेबी** (घेवड्याचा गेरवा)
Uromyces fabae, (rust of lathyrus) **युरोमायसीस फेबी** (लाखेचा गेरवा)
Uromyces fabae, (rust of lentil) **युरोमायसीस फेबी** (मसुरीचा गेरवा)
Uromyces fabae, (rust of linseed) **युरोमायसीस फेबी** (जवसाचा गेरवा)
Uromyces minor, (rust of clover) **युरोमायसीस मायनर** (क्लोव्हरचा गेरवा)
Uromyces mucanae, (rust of velvet bean) **युरोमायसीस म्युकेनी** (कुयरीचा मखमली शेंगेचा गेरवा)
Uromyces sataria italica, (rust of Italian millet) **युरोमायसीस सटॅरिया इटॅलिका** (इटालियन मिलेटचा गेरवा, राळ्याचा गेरवा)
Uromyces striatus, (rust of lucerne) **युरोमायसीस स्ट्रायटस** (लसूण गवताचा गेरवा)
uronide, *n.* **युरोनाइड** (न.)
urotropine, *n.* **युरोट्रॉपीन** (न.)
urticaria, *n. Zool.* **अर्टिकेरिआ** (पु.)
Ustilaginoidea virens, (false smut of rice) **अस्टिलॅगिनॉयडीया व्हायरेन्स** [भाताची फसवी काणी (काजळी)]
Ustilago, *n. Bot.* **युस्टिलॅगो** (पु.)
Ustilago avenae, (loose smut of oat) **युस्टिलॅगो अॅव्हेनी** (ओटची मोकळी काणी)
Ustilago crameri, (smut of Italian millet) **युस्टिलॅगो क्रॅमेरी** (इटालियन मिलेटची काणी, राळ्याची काणी)
Ustilago crusgalli, (shoot smut of barnyard millet) **युस्टिलॅगो क्रूसगॅली** (लुंगसाची शेंडे काणी)
Ustilago hordei, (covered smut of barley) **युस्टिलॅगो होर्डाइ** (बार्लीची झाक काणी)

Ustilago kolleri, (covered smut of oat) **युस्टिलँगो कोलेरी** (ओटची झाक काणी)

Ustilago maydis, (smut of maize) **युस्टिलँगो मायडीस** (मक्याची काणी)

Ustilago nuda, (loose smut of barley) **युस्टि-लँगो न्यूडा** (बार्लीची मोकळी काणी)

Ustilago panici frumentacei, (smut of barn-yard millet) **युस्टिलँगो पॅनिसी फ्रुमेंटेसी** (लुंगसाची काणी)

Ustilago paradoxa, युस्टिलॅगो पॅरॅडॉक्सा

Ustilago scitaminea, (smut of sugarcane) **युस्टिलॅगो सायटॅमिनीया** (उसाची काणी)

Ustulina zonata, (charcoal rot of jackfruit) **युस्टयुलिना झोनॅटा** (फणसाची कोळशी सड)

Ustulina zonata, (charcoal rot of para rubber) **युस्टयुलिना झोनॅटा** (पॅरा रबरा-वरील खळखळा)

Ustulina zonata, (charcoal stump rot of tea) **युस्टयुलिना झोनॅटा** (चहाखोडावरील खळखळा)

uterine bougie, गर्भाशय बूजी, गर्भाशय शलाका

uterine dystokia, गर्भाशय कष्टप्रसव

uterus, *n. Anat.* **गर्भाशय** (न.)

Utethesia pulchella, (sunhemp hairy cater-pillar) **युटेथेसिया पुलचेला** (सनतागावरील अस्वली अळी)

V

vaccination, *n.* लस टोचणे (न.)
vaccine, *n. Bot., Zool.* लस (स्त्री.)
Vacreator, *n.* व्हॅक्रिएटर (न.)
vacuole, *n. Bot., Zool.* रिक्तिका (स्त्री.)
vacuum desiccator, निर्वात शुष्कनपात्र
vacuum pasteurizer, निर्वात पाश्चरक, निर्वात पाश्चरीकरण यंत्र
vagina, *n. Zool.* योनि (स्त्री.), योनिमार्ग (पु.)
vaginitis, *n. Zool.* योनिशोथ (पु.)
valency, *n. Phys., Chem.* संयुजा (स्त्री.)
validity, *n.* प्रामाण्य (न.), सत्यता (स्त्री.)
valuation, *n.* मूल्यन (न.), मूल्यांकन (न.)
value base, मूल्य आधार
valve, *n. Phys., Biol.* झडप (स्त्री.), व्हाल्व (पु.), पडदा (पु.)
valve assembly, झडपेची जुळणी, झडपेची जुळवणी
valve rod, (*also* valve stem) झडप दंड
valve seat, झडप बैठक
valve spring, व्हाल्व स्प्रिंग, झडप स्प्रिंग
valve stem = valve rod
valve tappet, व्हाल्व टॅपेट
valve timing, झडप समय, झडप कालावधि
valvular disease, झडप रोग
vanadium, *n. Chem.* व्हॅनेडिअम (न.)
vaporization, *n. Phys.* बाष्पीभवन (न.), बाष्पन (न.)
vapour bath, वाफारा (पु.)
vapour movement, बाष्पचलन (न.)
vapour pressure, बाष्प दाब
variance, *n. Math.* प्रचरण (न.)
variate, *n. Math.* विचर (पु.)
variation, *n.* १ *Agricultural Statistics* चरण (न.) २ *A. H.* विभेद (पु.)
variety, *n.* वाण (पु.), प्रकार (पु.)
vasaka, *n.* अडुळसा (पु.)
vascular ring, संवहनी वलय
Vaseline, *n.* व्हॅसलीन (न.)
V-belt, *n.* v-पट्टा (पु.)
V-chromosome, *n.* v-गुणसूत्र (न.), v-क्रोमोसोम (न.)
vector, *n. Biol.* रोगवाहक (पु.)
vegetable, *n. Bot.* भाजीपाला (पु.), वनस्पति (स्त्री.)
vegetable acid, *Chem., Bot.* वनस्पति आम्ल
vegetable cover, भाजीपाला आवरण, वनस्पति आवरण
vegetable kingdom, १ वनस्पति सृष्टि २ उद्भिज्ज कोटि ३ सृष्टि (स्त्री.)
vegetable marrow, शाक मज्जा
vegetation, *n. Bot.* झाडझाडोरा (पु.), वृक्ष-वनस्पति (स्त्री.)
vegetation strip, वनस्पति पट्टा, वनस्पति पट्टी
vegetative, *adj.* शाकीय, वानस्पतिक
vegetative growth, वानस्पतिक वृद्धि
vegetative part, पर्णधारी भाग, पानभाग (पु.)
vegetative parthenocarpy, शाकीय अनिषेकफलन
vegetative period, पर्णवृद्धि काल
vegetative phase, पर्णवृद्धि अवस्था
vegetative propogation, शाकीय अभिवृद्धि
vegetative structure, शाकीय संरचना
vein, *n. Zool.* शीर (स्त्री.), शिरा (स्त्री.)
veinlet, *n. Bot., Zool.* लघुशिरा (स्त्री.)
Veith's ratio, वीथचे गुणोत्तर
velocity, *n. Phys., Math.* वेग (पु.)
venation, *n. Bot., Zool.* शिराविन्यास (पु.)
veneral disease, लैंगिक रोग
venous ring, शिरा वलय
ventilation, *n. Zool.* वायुवीजन (न.)
ventral, *adj.* १ खालचा अधर २ उदरी
Venturia inaequalis, (scab of apple) व्हेंचुरिया इनॅक्व्यालिस (सफरचंदाची खरड)
venturi tube, व्हेन्चुरी ट्यूब

veratrine, *n.* व्हेरॅट्राइन (न.)
vermicular, *adj. Bot.* कृमिरूप
vermiculate, *adj. Bot.* कृमिमय
vermiculite, *n. Chem.* व्हर्मीक्युलाइट (न.)
vermifuge, *adj. Bot.* कृमिहारी, कृमि-उत्सर्जक
verminous bronchitis, कृमिज श्वसनीशोथ
vernalisation, *n. Bot., Zool.* पुष्पावेगन (न.)
vernation, *n. Bot.* कलिकापर्ण विन्यास (पु.)
Veronal, *n.* व्हेरोनल (न.)
version, *n.* गर्भवर्तन (न.), गर्भ फिरवणे (न.)
vertebra, *n. Zool.* कशेरू (पु.), मणका (पु.)
vertebral column, कशेरू स्तंभ
vertical clevis, लंब क्लेविस, लंबनालकाटा (पु.), उदग्र क्लेविस, उदग्र नालकाटा
vertical coil pasteuriser, उदग्र कुंडलित पाश्चरीकरण यंत्र, उदग्र कुंडलित पाश्चरक
vertical hitch, उदग्र योजक
vertical lift mower, उदग्र फेक हिरवळ कापणी यंत्र
vertical section, उभा छेद
vertical suction, ऊर्ध्व चूषण
vertical tine, उभा दाता
Verticillium, *n.* व्हर्टिसिलिअम (न.)
Verticillium alboatrum, व्हर्टिसिलिअम अल्बो-एट्रम
Verticillium cellulosae, व्हर्टिसिलिअम सेल्यूलोसी
Verticillium glaucum, व्हर्टिसिलिअम ग्लोकम
vesicular structure, द्राक्षाभ संरचना
vetch, *n.* वेच शेंग (स्त्री.)
veterinary, *adj.* पशुवैद्यकीय, पशुचिकित्सा–
veterinary hospital, पशुचिकित्सालय (न.)
veterinary inspector, पशुवैद्यकीय निरीक्षक
veterinary science, पशुवैद्यकशास्त्र (न.)
veterinary surgeon, पशुशल्यचिकित्सक (सा.)
viability, *n. Zool.* जीवनक्षमता (स्त्री.)
viable, *adj. Bot., Zool.* जीवनक्षम
Vibrio, *n. Bot.* व्हिब्रिओ (पु.), स्वल्पविरामाकार जंतु (पु.)
Vibrio cholerae, व्हिब्रिओ कोलेरी
Vibrio coma, व्हिब्रिओ कोमा
Vibrio desulfuricans, व्हिब्रिओ डिसल्फ्युरिकन्स
vice, *n.* शेगडा (पु.), शिकंजा (पु.), व्हाइस (पु.)
Vicia hirsuta, व्हिसिआ-हिर्सुटा
village administration, ग्राम प्रशासन
village agency, ग्राम अभिकरण
village authorities, ग्राम अधिकारी वर्ग
village autonomy, ग्राम स्वायत्तता
village community, ग्रामीण समाज
village headman, ग्राम प्रमुख
village industry, ग्रामोद्योग (पु.)
village map, गावाचा नकाशा
village uplift, ग्रामोद्धार (पु.)
vine, *n.* द्राक्षवेल (स्त्री.)
vineyard, *n.* द्राक्षबाग (स्त्री.), द्राक्षाचा मळा (पु.)
violet, *adj. Chem., Phys.* जांभळा, वैंगणी
virescence, *n. Bot.* (an abnormal green condition) हरितिमागम (पु.)
virgin land, कोरी जमीन, अक्षुण्ण जमीन
virgin soil, कोरी मृदा, अक्षुण्ण मृदा
virulence, *n. Bot., Zool.* जोम (पु.), जोर (पु.)
virulent strain, जोरदार वंश प्रकार, उग्र वंश प्रकार
virus, *n. Bot., Zool.* विषाणु (पु.)
viscera, *n. pl. Zool.* (*sing.* viscus) १ आंतरांगे (न.अ.व.) २ आशय (पु.अ.व.)
viscosity, *n. Chem., Math., Phys.* विष्यंदिता (स्त्री.)
viscus, *n. Zool.* (*pl.* viscera) १ आंतरांग (न.) २ आशय (पु.)
visual method, दृश्य पद्धत
vitality, *n.* जीवनशक्ति (स्त्री.)
vitamin, *n.* जीवनसत्त्व (न.), व्हिटॅमिन (न.)

viticulture, *n.* द्राक्षकृषि (स्त्री.)
Vitis barbata, व्हायटिस बार्बाटा
Vitis labrusca, व्हायटिस लॅब्रुस्का
Vitis parviflora, व्हायटिस पार्व्हीफ्लोरा
Vitis rotundifolia, व्हायटिस रोटंडिफोलिआ
Vitis rumcisperma, व्हायटिस रूमसिस्पर्मा
vitreous humour, (*also* vitreous body) *Zool.* नेत्रकाचाभ द्रव
viviparous, *adj. Zool.* जरायुज
vocational agriculture, व्यावसायिक कृषि
volatile, *adj.* सहज बाष्पनशील
volatile acid, सहज बाष्पनशील आम्ल
volatisation, *n.* बाष्पीभवन (न.), बाष्पीकरण (न.)
vole, *n. Zool.* व्होलमूषक (पु.)
voltage, *n. Phys.* व्होल्टता (स्त्री.)
vomer, *n. Zool.* हलास्थि (स्त्री.)
vomiting, *n.* वमन (न.), उलटी (स्त्री.), ओकारी (स्त्री.)
vulva, *n. Zool.* भग (पु.)

W

wage, *n.* १ वेतन (न.) २ मजुरी (स्त्री.), रोजी (स्त्री.)
wageearner, *n.* रोजंदार (पु.), मजूर (पु.)
wage scale, वेतनश्रेणी (स्त्री.)
wage system, वेतन पद्धति
walk, *n.* चाल (स्त्री.)
cf. canter, कदम (चाल)
gallop, भरधाव, दौड
trot, दुडकी चाल
wall plant, भित्तिरोही वनस्पति
warble fly, *Zool.* वार्बल माशी
warehouse, *n.* वखार (स्त्री.)
warm soil, कवोष्ण मृदा
wart, *n. Bot., Zool.* चामखीळ (स्त्री.), किण (स्त्री.)
washer, *n. Phys., Chem.* वायसर (पु.), वॉशर (पु.)
wasp, *n. Zool.* गांधील माशी (स्त्री.)
wasteland, *n.* टाकाऊ भूमि (स्त्री.)
water absorption, जल अवशोषण
water bath, *Bot.* जल मज्जनी
water conservation, जलसंधारण (न.)
water core, जल क्रोड
watercourse, *n.* १ जलप्रवाह (पु.) २ पाट (पु.)
watercress, *n. Bot.* वॉटरक्रेस (स्त्री.), जलपत्ती (स्त्री.)
water culture, १ जल-शेती (स्त्री.), जलकृषि (स्त्री.) २ जलसंवर्ध (पु.)
water dowsing, जलान्वेषण (न.)
water film, पाण्याचा सूक्ष्म थर
water garden, जल उद्यान
water gulley, जल अवनलिका
water holding capacity, जलधारण क्षमता
water hyacinth, *n. Bot.* वॉटर हायसिंथ, पाणपुटी (स्त्री.)
water intake, जल अंतर्ग्रहण
water jacket, जलनिचोल (पु.)
water level, पाण्याची पातळी
water lift, जलोद्धरण यंत्र
water lifting appliance, जलोद्धरण उपयंत्र
water-logged soil, पाणथळ मृदा
water logging, पाणफसण (स्त्री.)
watermelon, *n.* कलिंगड (न.), टरबूज (न.)
water nut, शिंगाडा (पु.)
water rate, पाणीपट्टी (स्त्री.)
water right, जलाधिकार (पु.)
watershed, *n.* जलविभाजक (पु.)
water softening, जल मृदूकरण
water soluble vitamin, जलद्रावणीय व्हिटॅमिन, जलद्रावणीय जीवनसत्व
water sucker, जलशोषक (पु.)
water table, *Geol.* भूजलपृष्ठ (न.)
water utilization, जलोपयोग (पु.)
wattle, *n. Zool.* गलोल (पु.)
wax, *n.* मेण (न.)
wax moth, मेणकिडा (पु.)
wax packet, मेणधानी (स्त्री.)
weaning, *n.* दूध तोडणे (न.)
wear and tear, झीजतूट (स्त्री.)
wear plate, (*also* wearing plate) *Chem.* अपघर्षण तबकडी, अपघर्षण पट्टी
weather, *n.* हवामान (न.)
weathercock, *n. Geog.* पवनकुक्कुट (पु.), वात दिग्दर्शक (पु.)
weather forecast, हवामानाचा अंदाज
weathering, *n. Geol.* अपक्षय (पु.)
weathering agent, अपक्षयकारक (पु.)
weathering of rock, शैल अपक्षय
weaving, *n.* विणकाम (न.)
wedge grafting, खुंटी कलम बांधणी, फणी कलम बांधणे
weed, *v.t. & i.* निंदणे
n. Bot. तण (न.)

weeder, *n.* निंदण वखर (पु.)
weedicide, *n.* तणनाशक (न.)
weeding, *n.* निंदणी (स्त्री.)
weed killer, (*also* herbicide) तणनाशक (न.)
weed seed screen, तण बीज चाळणी
weevil, *n. Zool.* सोंडा (पु.), घुणा (पु.)
weighbridge, *n.* (platform balance) वाहन-काटा (पु.)
weight box, वजन पेटी
weir, *n. Geog.* बांध (पु.) *cf.* bund
well, *n.* विहीर (स्त्री.)
wet, *adj.* १ ओला, आर्द्र २ पावसाळी
wetable powder, पाण्यात मिसळणारी भुकटी (पा. मि. भुकटी)
wet and dry thermometer, शुष्कार्द्र तापमापी
wheat, *n.* गहू (पु.)
wheel, *n.* चक्र (न.), चाक (न.)
wheelbarrow distributor, ढकलगाडी वितरण-यंत्र
wheelbarrow seeder, ढकलगाडी पेरणीयंत्र
wheelbarrow sprayer, *Zool.* ढकलगाडी फवा-रणी यंत्र
wheeltype picker, चक्री वेचक
wheel weight, चक्रभार (पु.)
whelping, *n.* विणे (न.) (कुत्रीचे, मांजरीचे)
whey, *n.* दुग्धनीर (न.), पनीरजल (न.)
whey powder, पनीरजल भुकटी
whip, *n.* प्रतोद (पु.), चाबूक (पु.)
white alkaline soil, पांढरी अल्कधर्मी मृदा, श्वेत अल्कधर्मी मृदा
white cast iron, पांढरे बीड
white grub, हुमणी (स्त्री.), उंडणी (स्त्री.)
White Leghorn, *Zool.* व्हाइट लेगहार्न
white scour, (of calves) पांढरी हगवण
whole milk, पूर्ण दूध
wholesale, *adj.* घाऊक, ठोक
wholesale dealer, घाऊक विक्रेता, ठोक विक्रेता
wholesale level, घाऊक विक्री पातळी, ठोक विक्री पातळी
wholesale market, ठोक बाजार
wholesale trader, घाऊक व्यापारी, ठोक व्यापारी
whorled, *adj. Bot.* चक्रिल, मंडलित
widespread, *adj.* विस्तृत
wild jute, जंगली ज्यूट, जंगली ताग
wilt, *n. Bot.* म्लानि (स्त्री.)
wilting coefficient = wilting point, *Bot.* म्लानि गुणांक
wind, *n.* वारा (पु.), वायु (पु.), वात (पु.)
windblown, *adj.* वातोढ
windbreak, *n.* वातरोध (पु.)
windburn, *n. Bot.* वायुदग्ध (न.)
wind erosion, प्रभंजनी धूप
wind-row, *n.* पंक्ति (स्त्री.)
windrower, *n.* पंक्तिकर (पु.)
windsowing, *n.* वीजनपेरणी (स्त्री.)
wind velocity, वाऱ्याचा वेग, वातवेग (पु.), वायुवेग (पु.)
wing, *n.* पंख (पु.), पक्ष (पु.)
winged furrow, पंखी खाच
winnower, *n.* उफणेर (न.), सूप (न.)
winnowing, *n.* उफणणी (स्त्री.), उपणणी (स्त्री.)
winnowing fan, उपणेर पंखा
winter cultivation, हिवाळी लागवड
winterkilling, *n. Bot., Zool.* शीतमरण (न.)
winter season, शीत ऋतु, हिवाळा (पु.)
wire entrance, जाळीचे प्रवेशद्वार
wireworm, *n.* वायरवर्म (पु.), सूत अळी (स्त्री.)
witches'-broom, *n. Bot.* (disease) कवक-कूर्चिका (स्त्री.) (रोग)
Withania somnifera, (winter cherry) विथा-निया सोम्नीफेरा (अश्वगंधा)

withers, *n. pl. Zool.* स्कंध भाग (पु.)
withertip, *n.* स्कंध भागाचा अंगक्षय (पु.)
wobbling, *adj.* डगमगणे
Wolff's Feeding Standard, वुल्फचे खाद्य मानक
Wolff-Lehman's Feeding Standard, वुल्फ लेहमानचे खाद्य मानक
womb, *n. Zool.* गर्भाशय (न.)
wooden pin, लाकडी खिळा
woodland, *n.* (forest land) वनभूमि (स्त्री.)
wood rot, लाकडाची कूज
wood-wool, *n.* काष्ठ ऊर्णा (स्त्री.)
work, *n.* काम (न.), कार्य (न.)
worker, *n.* कामगार (सा.), कामकरी (सा.)
working capital, खेळते भांडवल, कार्यकारी भांडवल
workmanship, *n.* कारागिरी (स्त्री.)
workshop, *n.* कर्मशाळा (स्त्री.)
work stroke, कार्य धाव
work unit, कार्य एकक
worm, *adj.* भ्रमी
n. १ *Zool.* कृमि (न.) २ अनंत मळसूत्र (न.)
worm gear, भ्रमी दंतचक्र
worm screw, अनंत मळसूत्री पेच
worm spindle, भ्रमी तर्कु
worm wheel, मळसूत्री चक्र
wound, *n.* जखम (स्त्री.), क्षत (न.), व्रण (पु.)
wrench, *n.* प्रकुंच (न.), अनुयोज्य पाना (पु.)
wrinkled grain, सुरकुतलेला दाणा
wrist pin = piston pin
wrought iron, *Geol.* घडीव लोखंड

X

xanthophyll, *n. Bot.* **झँथोफिल** (न.), **पीतद्रव्य** (न.)

X-chromosome, *n. Cyt.* **x-गुणसूत्र** (न.), **x-क्रोमोसोम** (न.)

Xenia, *n. Bot., Zool.* **झीनिआ** (स्त्री.)

xerophyte, *n. Bot.* **शुष्की** (स्त्री.)

X-ray, *n.* **क्ष-किरण** (पु.), **x-किरण** (पु.)

X-ray spectrometer, क्ष-किरण पंक्तिमापी, क्ष-किरण स्पेक्ट्रोमीटर

xylan, *n. Bot.* **झायलॅन** (पु.)

xylem, *n. Bot.* **काष्ठ** (न.)

xylem vessel, प्रकाष्ठ नलिका

xylose, *n. Bot., Chem.* **झायलोज** (न.)

Xylotrechus cuadripes, (coffee stem borer) **झायलोट्रेकस क्वाड्रिपेस** (कॉफी खोड पोखर)

Xylotrupes gideon, (white grub) **झायलोट्रूपिस गिडिऑन** (हुमणी, शेणअळी)

Y

yam, *n.* सुरण (न.)
yarn, *n.* सूत (न.)
Y-chromosome, *n. Bot.* y-गुणसूत्र (न.), y-क्रोमोसोम (न.)
yearling, *adj. Biol.* एकवर्षीय
yeast, *n. Bot.* किण्व (न.), यीस्ट (न.)
yellowing, *n. Chem.* पिवळे पडणे (न.)
yellowing disease of sugarcane, उसाचा पीत रोग
yellow rust, पिवळा रोग
yield, *n.* १ उत्पन्न (न.) २ लाभ (पु.)
yielding ability, उपजयोग्यता (स्त्री.)
yield point, उत्पादन बिंदु
yield table, उत्पन्न कोष्टक
yoke, *n.* जू (न.), युग (न.)
yoke pin, शिवई (स्त्री.)
yoke tie, बेरडी (स्त्री.)
yolk, *n. Zool.* पुष्क (न.)
young stock, वासरे (न.अ.व.)

Z

zeolite, *n. Geol.* **झिओलाइट** (न.)
zercon, *n.* **झरकॉन** (पु.)
Zeuzera coffeae, (red borer) **झ्यूझेरा कॉफी** (लाल पोखर)
zigzag harrow, **नागमोडी वखर, नागमोडी कुळव**
zirconium, *n.* **झिर्कोनिअम** (न.)
Zizyphus jujuba, **झिझिफस जुजुबा**
Zizyphus rotundifolia, **झिझिफस रोटंडिफोलिआ**
zonal soil, **प्रादेशिक मृदा**
zone, *n.* **प्रदेश** (पु.), **कटिबंध** (पु.), **क्षेत्र** (न.)
zoophagous, *adj. Zool.* **प्राणिभक्षी**
zygomatic bone = zygoma, *n. Zool.* **गंड अस्थि** (स्त्री.)
Zygorhynchus, *n.* **झायगोरिंकस** (न.)
Zygorhynchus priorianus, **झायगोरिंकस प्रायोरिएनस**
zygospore, *n. Biol.* **झायगोस्पोअर** (पु.), **युग्माणु** (पु.)
zygote, *n. Biol.* **झायगोट** (पु.), **युग्मनज** (पु.)
zygotic sterility, **युग्मनज वंध्यता**
zymogenic bacteria, **किण्वजनक जीवाणु, झायमोजेनी बॅक्टेरिआ**
zymogenous, *adj. Bot.* **झायमोजेनी, किण्वजनक**